

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE
Institutul de Istorie și Filosofie

STUDII

Revistă de istorie și filosofie

II

ANUL 3

APRILIE — IUNIE

1950

www.dacoromanica.ro

„STUDII“ REVISTA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
APARE TRIMESTRIAL

COMITET DE REDACȚIE :

**ACAD. CONSTANTIN BALMUȘ, ACAD. PETRE CONSTANTINESCU-IAȘI,
PROFESOR UNIVERSITAR MIHAIL FRUNZĂ, ACAD. MIHAIL RALEA
ACAD. MIHAIL ROLLER | REDACTOR RESPONSABIL**

SECRETARIATUL DE REDACȚIE : { **PROF. UNIV. C. I. GULIAN
CONF. UNIV. PAVEL DAN
CONF. UNIV. LETIȚIA LĂZĂRESCU
CONF. UNIV. MIHAIL ARONOVICI**

BUCUREȘTI B-DUL GENERALISSIMUL STALIN NR. 1 TEL. 2-87-43

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE

STUDII

Revistă de istorie și filosofie

II

ANUL 3

APRILIE—IUNIE

1950

„STUDII” REVISTA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
APARE TRIMESTRIAL

COMITET DE REDACȚIE :

**ACAD. CONSTANTIN BALMUȘ, ACAD. PETRE CONSTANTINESCU-IAȘI,
PROFESOR UNIVERSITAR MIHAIL FRUNZĂ, ACAD. MIHAIL RALEA
ACAD. MIHAIL ROLLER : REDACTOR RESPONSABIL**

SECRETARIATUL DE REDACȚIE : { **PROF. UNIV. C. I. GULIAN
CONF. UNIV. PAVEL DAN
CONF. UNIV. LETIȚIA LĂZĂRESCU
CONF. UNIV. MIHAIL ARONOVICI**

BUCUREȘTI B-DUL GENERALISSIMUL STALIN NR. 1 TEL. 2-87-43.

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
Către toți oamenii cinștiți și dornici de pace din Republica Populară Română	5
★	
ANA PAUKER: 6 Martie 1945	10
EDITORIAL: Sa ne însușim învățătura marxist-leninistă și cuceririle științei sovietice, pentru a asigura înflorirea științei istorice în R.P.R. . . .	17
NECULAI CRETU: Desbaterea proiectului de program al cursului universitar de Istorie a R.P.R. la Secția de Propagandă și Agitație a C.C. al P.M.R.	20
I. B. COSLOV: I. V. Stalin despre veriga principală în lanțul proceselor istorice	27
ST. NICOLAU, M. FLORIAN, MIRCEA BABEȘ: Despre gândirea filosofică a savantului Victor Babeș	47
I. I. CIANGLI: I. V. Stalin despre întrecerea socialistă ca forță motrice a dezvoltării societății sovietice	63
Acad. P. CONSTANTINESCU-IAȘI: Activitatea Comitetului Național Antifascist din România (1933—1934)	82
C. I. GULIAN: Titu Maiorescu exponentul ideologiei reacționare a regimului burghezo-moșieresc	100
P. DAN: Țărănimea mijlocasă și problema transformării socialiste a agriculturii (I)	117
I. ROBOTOȘ: Despre cartea lui Gaál Gábor „Realitate și literatură” . . .	136
★	
B. LAZAREANU: Din literatura noastră antimonarhică și antidinastică (VII)	150
★	
DOCUMENTE: <i>Scarlat Callimachi</i> : Un istoric olandez despre Ion Vodă „cel Cumplit”	158
★	
VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ: Sedința secției de istorie și filosofie a Academiei de Științe a U.R.S.S.	169
Activitatea Institutului de Studii Româno-Sovietic pe anul 1949 și Planul pe anul 1950	186
★	
NOTE ȘI RECENZII: I. Cruglicova: C. Dalcoviciu: La Transylvanie dans l'antiquité <i>Al. G.</i> : Monumente comemorative din sec. XIX ale armatei rusești pe teritoriul R.P.R.; V. A. Varga: Ion Aszody; Sandor Petöfi — poezii domniei poporului; C. N. Derjavin: Voltaire; <i>Ion Constantinescu</i> : Studii și cercetări de istorie veche Nr. 1; V. Costăchel: L. V. Cerepin: Arhivele rusești feudale din sec. XIV—XV.	195

CĂTRE TOȚI OAMENII CINSTIȚI ȘI DORNICI DE PACE DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

Sesiunea Comitetului Permanent al Congresului Mondial al Partizanilor Păcii, care a avut loc la Stockholm între 15—19 Martie 1950, a lansat următorul Apel :

Cerem interzicerea necondiționată a armei atomice ca armă de îngrozire și de exterminare în masa a oamenilor.

Cerem stabilirea unui strict control internațional asupra aplicării acestei hotărâri.

Considerăm că guvernul care va folosi primul arma atomică împotriva vreunei țări va comite o crimă împotriva omenirii și trebuie să fie tratat ca criminal de război.

Chemăm pe toți oamenii de bună credință din întreaga lume să semneze acest apel.

Frédéric Joliot-Curie, fizician, laureat al premiului Nobel, profesor la „Collège de France”, membru al Academiei de Științe și al Academiei de medicină, comisar suprem pentru chestiunile energiei atomice al Franței, președinte al Comitetului Permanent al Congresului mondial al partizanilor păcii (Franța) ; O. J. Rogge, vice-președinte al Comitetului permanent al Congresului mondial al partizanilor păcii, fost ministru adjunct de Justiție al U.S.A., avocat (U.S.A.) ; Emil Tsiao, scriitor, vice-președinte al Comitetului pentru apărarea păcii din China (China) ; Alexandru Fadeev, scriitor, vice-președinte al Comitetului permanent al Congresului mondial al partizanilor păcii (U.R.S.S.) ; Louis Saillant, vice-președinte al Comitetului permanent al Congresului mondial al partizanilor păcii, secretar general al Federației Sindicale Mondiale (Franța) ; D-na Frances Damon, vice-președintă a Federației Mondiale a Tineretului Democrat (Canada) ; Pietro Nenni, vice-președinte al Comitetului permanent al Congresului mondial al partizanilor păcii, secretar general al Partidului Socialist Italian, deputat (Italia) ; Jean Laffitte, secretar general al Comitetului permanent al Congresului mondial al partizanilor păcii, scriitor (Franța) ; Heriberto Jara, vice-președinte al Comitetului pentru apărarea păcii, fost ministru al marinei din Mexico (Mexico) ; James Endicott, președinte al Congresului pentru apărarea păcii din Canada, doctor honoris-causa în teologie (Canada) ; Profesor John Bernal, vice-președinte al Comitetului permanent al Congresului mondial al partizanilor păcii (Anglia) ; D-na

Anezka Hodinova-Spurna, vice-președintă a Comitetului permanent al Congresului mondial al partizanilor păcii, vice-președintă a Adunării Naționale a Cehoslovaciei (Cehoslovacia); **Ilya Ehrenburg**, scriitor (U.R.S.S.); **D-na Mira Sverdrup-Lunden**, profesor, președintă a secției norvegiene a Federației Democratice Internaționale a Femeilor (Norvegia); **Alexandru Nesmeianov**, academician, rector al Universității de Stat „Lomonosov” din Moscova (U.R.S.S.); **Gabriel d'Arboussier**, vice-președinte al Comitetului permanent al Congresului mondial al partizanilor păcii, secretar general al Uniunii democratice din Africa, vice-președinte al Adunării Uniunii Franceze (Africa); **Rupert Lockwood**, ziarist, președinte al Consiliului pentru apărarea păcii din Australia (Australia); **Ramcrișna Janbecar**, ziarist (India); **Leon Kruczkowski**, scriitor (Polonia); **Mustafa Amin**, avocat (Siria); **Josif Grohman**, secretar general al Uniunii Internaționale a Studenților (Cehoslovacia); **Pierre Cot**, deputat în Adunarea Națională din Franța, fost ministru (Franța); **abatele Jean Boulier**, fost profesor de drept internațional al Institutului catolic (Franța); **Guido Miglioli**, secretar al Adunării constituante agrare (Italia); **Mario Montesi**, conducător al „Mișcării creștine pentru pace” (Italia); **Pietro Amadeo**, profesor de embriologie și histologie la Universitatea din Neapole (Italia); **Joë Nordmann**, avocat, secretar general al Asociației internaționale a juriștilor democrați (Franța); **Doamna Anna Seghers**, scriitoare (Germania); **Jorge Amado**, scriitor (Brazilia); **Mihail Sadoveanu**, scriitor, membru al Academiei R.P.R. (România); **Ernesto Giudici**, secretar general al Comitetului pentru apărarea păcii din Argentina (Argentina) **Rockwell Kent**, pictor (U.S.A.); **Albert Kahn**, scriitor (U.S.A.); **J. G. Crowther**, profesor președintele Comitetului pentru apărarea păcii din Anglia, secretar general al Federației internaționale a oamenilor de știință (Anglia); **Ludmiil Stoianoff**, scriitor, membru al Academiei de Științe din Bulgaria (Bulgaria); **D-na Erzsébet Andics**, profesor (Ungaria); **D-na Agnete Olsen**, scriitoare (Danemarca); **Emilio Sereni**, senator (Italia); **Vaine Melti**, președinte al Comitetului partizanilor păcii din Finlanda (Finlanda); **Marcus Bakker**, președinte al Uniunii Tineretului Olandez (Olanda); **Bob Claessens**, avocat, secretar general al Uniunii pentru apărarea păcii din Belgia (Belgia); **Carlos Víctor Martínez**, muncitor petrolist (Venezuela); **Peer Olaf Zannstrom**, secretar al Comitetului național al partizanilor păcii din Suedia, critic de artă (Suedia); **Carlos Rafael Rodriguez**, scriitor, secretar al Comitetului național de luptă pentru pace din Cuba (Cuba); **Alonso Rodriguez**, ziarist (Spania republicană); **Mahomed Djerad**, ziarist (Tunisia); **Desmond Buckle**, fruntaș sindical (Africa de Sud); **Abderhaman Buceana**, arhitect, președinte al Comitetului partizanilor păcii din Algeria (Algeria); **Breitestein** (Israel); **Doamna Yona Golan**, secretară a Comitetului pentru apărarea păcii din Israel (Israel); **Zargal Salkan**, membru al Comitetului pentru științe din Republica Populară Mongolă (R. P. Mongolă); **Manol Konomi**, președinte al Institutului științific (Albania); **Gueye Abbas**, secretar general al Sindicatelor din Dakar (Senegal, Africa); **Palamede Borsari**, inginer, secretar al juriului pentru decernarea premiilor internaționale ale păcii (Brazilia); **Rafael Delgado**, profesor, secretar al Comitetului permanent al Congresului mondial al partizanilor păcii; **Georgio Fenoaltea**, avocat, secretar al Comitetului permanent al Congresului mondial al partizanilor păcii; **Alexandru Corneiciuc**, scriitor, președinte al Sovietului suprem al R. S. S. Ucrainene (U.R.S.S.); **Johannes Steel**, ziarist vice-președinte al Partidului Progresist din Statul New-York (U.S.A.); **Vanda Vasilevscaia**, scriitoare, (U.R.S.S.); **Zinaida Gagarina**, vice-președintă a Comitetului antifascist al femeilor sovietice (U.R.S.S.); **Pavel Șelahin**, secretar al C.C. al Sindicatului muncitorilor din industria cărbunelui (U.R.S.S.); **Giuseppe Dozza**, vice-președinte al Asociației naționale a comunelor italiene (Italia); **Doamna Ada Alessandrini**, secretara „Mișcării creștine pentru pace” (Italia); **Gerlassio Adamoli**, primarul orașului Genova (Italia); **Giuseppe Santi**, secretar al Confederației Generale a Muncii din Italia, deputat (Italia); **Carlos Noble**, secretar general al Comitetului partizanilor păcii din Mexic; **Constantin Lepădatu**, muncitor feroviar (România); **Doamna Florica Mezincescu**, profesor universitar (România); **Pedro Motta**

Lima, ziarist (Brazilia); **D-na Friedel Malter**, membru al secretariatului Frontului Național al Republicii Democratice Germane (Germania); **Leander Bernal** (Saar); **Doamna Lucie Aubrac**, membru în Comisia permanentă a organizației „Luptătorii pentru pace și libertate” (Franța); **Doamna Ségolène Malleret**, membru în biroul de conducere al Uniunii femeilor franceze (Franța); **Marcel Allemame**, miner (Franța); **Fernand Clavaud**, țaran (Franța); **Roger Garaudy**, scriitor, deputat în Adunarea Națională (Franța); **Laurent Casanova**, deputat în Adunarea Națională, fost ministru (Franța); **Ghiorghi Nadiacov**, vice-președinte al Academiei de Științe din Bulgaria (Bulgaria); **Paul Danjer Olsen**, scriitor (Danemarca); **Edward Heiberg**, arhitect (Danemarca); **Gronstrand** (Finlanda); **Doamna Eva Fishmann** (Finlanda); **A. Arne Saarienen**, vice-președinte al Comitetului permanent al partizanilor păcii din Finlanda (Finlanda); **Oskar Vaczi** (Ungaria); **Doctor Lajos Veto**, episcop al Bisericii evanghelice luterane (Ungaria); **Wladislaw Matwin**, președinte al Uniunii Tineretului (Polonia); **Wirzikowska-Lusyna** (Polonia); **Tadeusz Cwik**, vice-președinte al Consiliului Sindicatelor din Polonia (Polonia); **Eibisch**, profesor (Polonia); **Vojcieq Ketrzyanski** (Polonia); **Ostap Dluski** (Polonia); **Jansson Axel**, conducător al Uniunii Tineretului Comunist din Suedia (Suedia); **Ștefan Kusik** (Cehoslovacia); **Jan Mukarowski**, profesor, rector al Universității din Praga (Cehoslovacia); **Naratył**, fost președinte al Uniunii studenților (Cehoslovacia); **Birch** activist sindical din Anglia (Anglia).

* * *

Acțiunea unită a partizanilor păcii din întreaga lume trebuie să ridice acest apel la rangul de lege a popoarelor. Lupta unită a partizanilor păcii din întreaga lume trebuie să impună această lege imperialiștilor anglo-americani, ațâțători la un nou război mondial.

Comitetul Permanent pentru Apărarea Pacii din Republica Populară Română își însușește Apelul și face o caldă chemare către toți oamenii cinștiți și doritori de pace, fără deosebire de vederi politice și religioase, să se alature uriașei acțiuni mondiale pentru interzicerea necondiționată a armei atomice, semnând acest Apel.

Muncitori, care vreți să apărați ceea ce ați construit;

Țărani, care vreți să munciți în pace ogoarele voastre;

Intelectuali, care vreți să vă dedicați muncii creatoare în folosul poporului;

Mame, care nu vreți ca fiii și fiicele voastre să piara de bombe;

Tineri, care vreți să vă apărați viitorul;

Oameni de toate credințele, cărora vă este scumpă Patria noastră, Republica Populară Română, toți acei care iubiți pacea și vreți s'o apărați.

Primiți cu deplină încredere pe cei care vor veni sa va propuna sa iscaliți Apelul Comitetului Permanent al Congresului Mondial al Partizanilor Păcii.

Semnați Apelul Comitetului Permanent al Congresului Mondial al Partizanilor Păcii !

Acad. **Mihail Sadoveanu**, vice-președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale, membru al Comitetului Permanent al Congresului Mondial al Partizanilor Păcii, președintele Comitetului Permanent pentru Apărarea Păcii din R.P.R.; Acad. **Traian Săvulescu**, Președintele Academiei R.P.R.; **I. P. S. S. Sebastian Rusan**, Mitropolit al Moldovei, reprezentantul permanent al Bisericii Ortodoxe în Comitetul Permanent pentru Apararea Păcii din R. P. R.; Acad. **Petre Constantinescu-Iași**, vice-președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale; **Gheorghe Apostol**, Președintele Confederației Generale a Muncii; **Miron Constantinescu**, Președintele Comisiei de Stat a Planificării; **Alexandru Toma**, poet, membru al Academiei R. P. R.; **Ștefan Voitec**, Președintele Centralei Cooperativelor de Consum din R.P.R.; **Florica Mezincescu**, Ministru adjunct la Ministerul Învățământului Public, membră a Comitetului Permanent al Congresului Mondial al Partizanilor Păcii; **Theodor Iordăchescu**, profesor universitar; **Constanța Crăciun**, Președinta U.F.D.R.; **Constantin Lepădatu**, Ministru adjunct la Ministerul Sănătății, membru al Comitetului Permanent al Congresului Mondial al Partizanilor Păcii; Acad. **Nicolae Gh. Lupu**, profesor universitar; **Leonte Răutu**, profesor universitar; Acad. **Emil Petrovici**, rectorul universității „V. Babeș” din Cluj; Acad. **Mihail Ralea**, profesor universitar; Acad. **Radu Cernătescu**, profesor universitar, Iași; **Sorin Toma**, profesor universitar, redactor șef al ziarului „Scânteia”; Acad. **Nicolae Hortolomei**, profesor universitar; **Iser**, pictor; **Alexandru Buican**, Ministru adjunct la Ministerul Învățământului Public; Acad. **Mihail Ciucă**, profesor universitar; **Gheorghe Stoica**, prim secretar al Organizației de București a Partidului Muncitoresc Român; Acad. **Ilie Murgulescu**, rectorul Universității „C. I. Parhon” din București; **Gheorghe Hossu**, director general al Construcției Canalului Dunarea-Marea Neagră; prof. acad. **Ștefan Nicolau**, prim secretar al Academiei R.P.R.; **Matei Socor**, președintele Comitetului de Radiodifuziune și Radioficare; **Carol Loncear**, ministru adjunct la Ministerul Metalurgiei și Industriei Chimice; Acad. **Mihail Roller**, deputat; Acad. **Camil Petrescu**, scriitor; general **Teclu Iacob**; **Lucia Sturdza Bulandra**, artistă dramatică; **Vasarhely Ioan**, episcop reformat-Cluj; dr. **Constantin Dîmțriu**; secretar general A.R.L.U.S.; **Totka Ludovic**, președintele Sindicatului „Sovrommetal”-Reșița; **Cezar Petrescu**, scriitor; **Tihon Kacealkin**, șeful cultului lipovean-Braila; Acad. **Barbu Lăzăreanu**, director general al bibliotecii Academiei R.P.R.; **Zaharia Stancu**, președintele Uniunii Scriitorilor din R.P.R.; Acad. **Dumitru Pompei**; **Kiss Alexandru**, episcop unitarian-Cluj; **Teodor Gherghișan**, președintele Sindicatului „Sovromtractor”-Brașov; Acad. **Arthur Kreindler**, profesor universitar; **Ecaterina Borilă**, membră în Comitetul Executiv C.G.M., redactor-șef al ziarului „Viața Sindicală”; **Jean Livescu**, rectorul universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași; **Moses Rosen**, șeful cultului mozaic; **Maria Zidaru**, președinta Gospodăriei Agricole Colective „Steagul lui Lenin”, Pulești, jud. Satu Mare; Acad. **Gheorghe Nicolau**, profesor universitar; **Isar Mehmet Suliman**, șeful cultului musulman-Constanța; **Traiana Teclu**, vicepreședintă a U.F.D.R.; **Ion Pas**, scriitor; **Paul Cornea**, secretar al U.T.M.; **Ion Mitarcă**, secretarul Uniunii Sindicatelor Transport și Comunicații; Acad. **Ștefan Milcu**, profesor universitar; **Geo Bogza**, scriitor; **Agatha Andrei**, protopop romano-catolic, Zileu, jud. Mureș; **Marcel Breslașu**, scriitor, rectorul Institutului de Artă din București; **Nicolae Șerbănescu**, strungar, uzinele „Republica”; **Gheorghe Vidrașcu**, președintele Comitetului pentru Cultură Fizică și Sport; **Ion Vitner**, critic

de artă, profesor universitar; Szőnyi Ștefan, pictor; Maria Banuș, poeză; Covaci Francisc, președintele Uniunii Sindicatelor Metalo-Chimice; Mihail Beniuc, poet, secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R.; Bacanu Chiriță, tractorist la Gospodăria Agricolă de Stat Chirnogi-Iltov; Ligia Macovei, pictor; Gheorghe Marussi, muncitor petrolist; Traian Șelmaru, critic de artă; Révi Ileana, membră în Biroul Executiv al U.P.M.; Boris Caragea, sculptor; Maria Cincă, muncitoare la Industria Bumbacului B; Jules Cazaban, artist dramatic; Crainic Pamfil, năiner-Petrila; Ion Calugaru, scriitor; Constantin Nicuță, profesor universitar; Cornel Onescu, muncitor tipograf; Acad. Alex. Graur, profesor universitar; Asztalos Ștefan, scriitor Cluj; colonel Mihail Bălțeanu; Horea Marian, președintele Comitetului Provizoriu al județului Cluj; Constantin Antoniu, artist dramatic; Biro Iosif, tractorist S.M.T.-Timișoara; Petre Dragoș, scriitor; Eremia Pardau, președinte al organizației județene Frontul Plugarilor din Câmpulung Moldovenesc; Barbu Rădulescu, președintele Federației micilor meseriași; Gheorghe Șelaru, invalid-lăși; Melita Apostol, ziaristă; Constantin Bugeanu, dirijor-Cluj; Dumitru Protopopescu, consilier la ministerul Învățământului Public; Dachin Ion, președinte al Gospodăriei Agricole Colective „1907” Slobozia-Mândra, jud. Teleorman; maior Gheorghe Fotache, invalid de război; Mihail Nanu, președintele Uniunii Sindicatelor salariaților din învățământ; Gherendi Mihai, muncitor „Sovromtractor” Brașov; Pavel Dan, conferențiar universitar; Dumitru C. S. Tudor, vicepreședintele Comitetului Provizoriu al jud. Iași; Anton Emilian, președintele Uniunii Sindicatelor de salariați ai Sfaturilor Populare; Niță Vasile, director al schelei Berca, jud. Buzău; Rozalia Moldovan, membră în Biroul Executiv al U.F.D.R.; Dubovici I., membru în comitetul de conducere al C.D.E.; Filimon Iordache, președintele Gospodăriei Agricole Colective „11 Iunie 1948”, Pechea-Covurlui; Vasile Mușat, muncitor feroviar; Emilia Bunaciu, membră în Biroul Executiv al U.F.D.R.; Mircea Malița, director al bibliotecii Academiei R.P.R.; Gheorghe Manolache, președintele Consiliului Sindical județean-Iași; Maria Nicolae, (U. F. D. R.).

6 MARTIE 1945*)

de ANA PAUKER

Secretar al C. C. al P. M. R.
Vicepreședinte al Consiliului de Miniștri
al Republicii Populare Române

La 6 Martie s'au împlinit cinci ani de când, eliberat de către invincibila Armata Sovietică, poporul român și-a creat primul guvern democratic, înlăturând pentru totdeauna dela putere clica reacționară și trădătoare burghezo-moșierească, care urzea comploturi, căutând să lipsească poporul de roadele libertății

Cuceririle democratice, câștigate de poporul nostru la 23 August 1944, au dat roade minunate pe pământul stropit din belșug cu sângele eroicilor ostași sovietici și al miilor de luptători comuniști ai clasei muncitoare române, care au căzut în lupta pentru o Românie socialistă. Pentru ca acest tânăr vlăstar al libertății să crească, să se desvolte și să dea roade îmbelșugate, sute de mii de soldați români, fii ai poporului muncitor, care au întors arma împotriva cotropitorilor hitleriști, și-au vărsat sângele umăr la umăr cu ostașii eliberatori sovietici; pentru aceasta au muncit și au luptat milioane de oameni ai muncii, milioane de patrioți din orașele și satele țării noastre, în frunte cu clasa muncitoare și cu avangarda ei comunistă. Totuși, spre roadele acestor jertfe și-a întins ghiarele reacțiunea românească care s'a îmbogățit de pe urma războiului de cotropire dus împotriva Uniunii Sovietice, s'a îngrășat pe seama sângelui vărsat de poporul nostru în acest război antipopular, criminal și nedrept, a jefuit împreună cu fasciștii germani orașele și satele sovietice, precum și propria ei țară.

În acest lagăr al reacțiunii s'au unit regele, moșierii, capitaliștii și partidele lor reacționare, în primul rând așa numitele partide „istorice” burghezo-moșierești: partidul național-țărănesc al lui Mărinu și partidul liberal al lui Brătianu. După cum s'a văzut mai târziu la procesul trădătorului Antonescu, tocmai conducătorii acestor partide au adus la putere guvernul fascist al lui Antonescu. Ei au fost inspiratorii politici ai lui Antonescu. Ei i-au pus la dispoziție cadre și l-au sprijinit din punct de vedere politic și financiar. Cei mai de

*) Articol publicat în „Izvestia” din 7 Martie 1950.

seamă reprezentanți ai claselor exploatatoare și în special șefii partidelor „istorice“ s'au compromis prin colaborarea cu hitleriștii.

După 23 August 1944, poporul muncitor s'a ridicat împotriva lor ca un judecător necruțător.

După experiența amară a războiului, — masele populare dela orașe și sate au început să asculte cu atenție cuvintele comuniștilor și apelurile Partidului Comunist Român, care exprimau interesele vitale ale maselor de oameni ai muncii.

Poporul discuta cu înflăcărare cauzele catastrofei în care a fost atras ; sub conducerea Partidului Comunist, poporul a tras conștiințele necesare. Marea majoritate a poporului a refuzat să se întoarcă la vechiul regim de asuprire și de jaf al dictaturii burghezo-moșierești. Masele populare blestemau cu ură politica de dușmănie față de U.R.S.S. pe care a dus-o peste un sfert de secol guvernul burghezo-moșieresc al României și cereau cu insistență rupțura definitivă cu această criminală politică și trecerea la o politică de sinceră prietenie cu U.R.S.S.

Masele populare au trecut cu hotărâre de partea clasei muncitoare, care, unită într'un front unic în jurul Partidului Comunist Român, luptă pentru orientarea țării noastre pe calea deplinei independențe naționale și a adevăratei democrații populare.

Împotriva acelei năzuințe a poporului însă, cei cărora le convenea orânduirea robiei și a exploatării, dictatura fascistă și războiul de jaf, pregătiră noi acte de trădare, un nou complot, tot atât de mârșav ca și complotul care a dus la dictatura fascistă și participarea României la războiul împotriva U.R.S.S.

Noul complot a fost pus la cale încă sub regimul lui Antonescu și în complicitate cu acesta. Aceste planuri ale reacțiunii din România n'au fost decât o parte a complotului mai vast, pe care îl urzeau încă pe atunci imperialiștii anglo-americani.

În timp ce milioane de soldați sovietici luptau eroic împotriva cotropitorilor fasciști, căutând să redea cât mai repede pacea și libertatea popoarelor înrobite ale Europei, cercurile imperialiste engleze și americane trăgăneau sub tot felul de pretexte deschiderea celui de-al doilea front, căutau să prelungească războiul, pregăteau lanțuri noi pentru popoarele care încă nu erau eliberate de sub jugul hitlerist, visau să pună mâna pe baze de atac pentru un nou războiu împotriva Uniunii Sovietice.

Ce alte scopuri urmăreau tratativele secrete cu privire la o pace separată, care s'au dus în anii 1941 și 1943 între Anglia și Germania hitleristă la Lisabona și în Elveția ?

Ce alte scopuri urmăreau tratativele pentru o pace separată, pe care Allan Dulles le-a dus, în numele guvernului american cu Germania ?

Cercurile imperialiste anglo-americane pregăteau un complot agresiv care urmărea înrobirea popoarelor din Europa Centrală și Sud-Estică și „încercuirea“ Uniunii Sovietice. Mai târziu, acest complot a fost dezvoltat sub denumirea de „planul Marshall“, „pactul Atlantic“ etc.

Acest complot a luat naștere încă în toiul războiului antifascist și a fost o încălcare a obligației față de Uniunea Sovietică și față de toate popoarele care își puseseră speranțe în coaliția sovieto-anglo-americană

Complotiștii imperialiști pregăteau țărilor din Europa Centrală și Sud-Estică soarta de colonii anglo-americane și de baze de atac împotriva U.R.S.S. Această o doreau și trădătorii poporului român, slugi vechi ale imperialismului anglo-american: regele, conducătorii partidelor „istorice” și ai social-democraților de dreapta, capitaliștii și moșierii. Incă în 1944, înspăimântați de apropiata eliberare a poporului român de către trupele sovietice, care intraseră pe teritoriul României, conducătorii partidelor „istorice”, prin intermediul diplomaților fasciști de teapa lui Crețeanu și cu consimțământul guvernului fascist al lui Antonescu, au cerut instrucțiuni și ajutor dela Cairo, care era pe atunci centrul intrigilor internaționale ale imperialismului anglo-american. La rândul său, Churchill îndreaptă spre România ofițeri ai serviciului de spionaj britanic, care să se lanseze cu parașutele din avioane pentru a instrui pe conducătorii reacțiunii române. Aceștia din urmă târăgănează la infinit încheierea armistițiului cu U.R.S.S., așteptând zadarnic pe parașutiștii anglo-americani. Incă în ajurul zilei de 23 August, Maniu, Brătianu și Titel Petrescu au trimis o delegație la Antonescu, rugându-l să mențină puterea în mâinile sale.

Pentru acești trădători, ofensiva impetuoasă a trupelor sovietice, care a dus la spargerea frontului fascist, în regiunea Iași-Chișinău, a fost o lovitură distrugătoare. Eroica ofensivă a Armatei Sovietice a dat Partidului Communist Român — care, în frunte cu Gh. Gheorghiu Dej a creat Frontul Unic Muncitoresc și a unit forțele democratice și patriotice — posibilitatea de a zădărnici planurile criminale ale reacțiunii.

Pentru a salva regimul monarhist, regele a fost nevoit să primească în ultimul moment cererea comuniștilor cu privire la înlăturarea dictaturii lui Antonescu. La 23 August 1944, detașamente armate de patrioți, organizate de P.C.R., arestează pe Antonescu, iar armata română, în ciuda rezistenței partidelor „istorice”, se alătură Armatei Sovietice eliberatoare, în lupta împotriva Germaniei hitleriste. Dar nici după aceasta reacțiunea burghezo-moșierească, atâtată de stăpânii ei anglo-americani, nu renunță la planurile sale. Regele dă puterea unui guvern format dintr-o clică militară reacționară, iar după răsturnarea acestui guvern — altor două guverne cu majoritate reacționară. Condușe din culise de către partidele „istorice” și de stăpânii lor anglo-americani, aceste guverne au continuat cu ajutorul regelui, să uneltească împotriva Uniunii Sovietice și împotriva poporului român.

Armistițiul semnat între timp, era sabotat cu nerușinare, atât cu privire la condițiile sale economice, deosebit de ușoare totuși față de distrugerile pricinuite de armata lui Antonescu în U.R.S.S., cât și în ce privește condițiile politice menite să asigure desvoltarea țării noastre pe calea păcii și a democrației. Îndeplinind cererea imperia-

liștilor anglo-americani de a căuta să împiedice prin toate mijloacele înaintarea spre apus a trupelor sovietice și române, capitaliștii și moșierii români dezorganizează producția industrială și agricolă și provoacă inflația. În acelaș timp, pentru a slăbi spatele frontului armatelor sovietice și române, partidele „istorice” care au început să se unească cu elementele legionare și fasciste, crează așa numitele „gărzi ale lui Maniu”, detașamente de asalt, antipopulare, care au organizat în Transilvania măceluri bestiale împotriva populației muncitoare ungare. Fasciștii, criminalii de război și vinovații de catastrofa țării sunt menținuți în fruntea poliției, a armatei, a aparatului de stat și a întreprinderilor particulare. Reacțiunea continua să ducă o propagandă antisovietică, ca în „timpurile bune” ale lui Antonescu.

Era evident că reacțiunea spera în întoarcerea cu ajutorul imperialiștilor anglo-americani a „timpurilor bune” din trecut, și că reprezentanții ei din guvern căutau să limiteze participarea clasei muncitoare și a intelectualității la guvern, să amâne reformele sociale cerute de masele populare și să-și organizeze forțele în vederea înăbușirii mișcării populare.

Dar Partidul Comunist veghea asupra intereselor oamenilor muncii. Programul de reforme democratice radicale, publicat de Partidul Comunist devine steagul de luptă al oamenilor muncii, în jurul căruia se unesc toate forțele democratice și patriotice ale poporului. Sub conducerea Partidului Comunist, clasa muncitoare se organizează în sindicate, luptă pentru contracte colective, purcede la izgonirea saboturilor fasciști din conducerea întreprinderilor, începe să devină conștientă de rolul ei de hegemon în lupta întregului popor pentru democrație, independență și pentru o pace trainică.

Sub conducerea comuniștilor, clasa muncitoare desfășoară lupta pentru lichidarea rămășițelor feudale ce constituiau o piedică în calea progresului economic, politic și social al țării.

Ridicând steagul reformei agrare și chemând țărănimea la luptă pentru îndeplinirea revendicărilor seculare ale acesteia, P.C.R. trezea la viața politică milioane de țărani, îi câștiga ca aliați ai clasei muncitoare, îi mobiliza pentru a zădărnici complotul burgheziei și moșierilor români și imperialiștilor anglo-americani.

Partidul Comunist Român chema masele populare la lupta pentru asigurarea libertăților democratice. Partidul cerea democratizarea aparatului de stat, a armatei și învățământului, curățirea lor de fasciști.

Chestiunea relațiilor cu Uniunea Sovietică era chestiunea centrală în lupta dusă de Partidul Comunist împotriva reacțiunii burghezo-moșierești. Partidul dovedea masei că România se poate desvolta ca o țară democratică, independentă, iubitoare de pace, ca o țară a progresului politic, economic, social și cultural, numai în strânsă prietenie și alianță cu Țara Socialismului, câștigându-și încrederea și primind ajutor din partea Uniunii Sovietice, folosind marea experiență a acesteia în opera construirii unei vieți noi și fericite a oa-

menilor muncii. Partidul Comunist cerea mobilizarea tuturor forțelor și resurselor țării pentru ducerea războiului just împotriva Germaniei hitleriste, alături de Armata Sovietică, până la victoria deplină.

Uriășele masse de muncitori, țărani și intelectuali, precum și mica burghezie orășenească s'au asociat la politica Partidului Comunist și a clasei muncitoare, izolând din ce în ce mai mult cercurile reacționare, burghezia și moșierimea.

În patru luni, ca urmare a puternicii creșteri a forțelor democratice și a unirii lor, au fost răsturnate două guverne cu majoritate reacționară.

În aceste condiții a apărut pe arena politică, drept prepus al regelui, al partidelor „istorice” și al imperialismului anglo-american, noul prim-ministru — Rădescu. Acestui reacționar milităros și obtuz, acestui lacheu fără conștiință, ros de o ambiție bolnăvicioasă, acestei copii ridicole a trădătorului Antonescu, regizorii din culise i-au încredințat sarcina de a accelera deslănțuirea evenimentelor politice. Cu ajutorul și sub protecția imperialiștilor anglo-americani, el urma să provoace în România un sângeros război civil care ar fi fost preludiul instaurării dictaturii militaro-fasciste.

Rădescu însuși a dat în vileag sarcina secretă ce i se încredințase. El provoca fățiș clasa muncitoare: „Ocupați-vă mai puțin cu politica” — comanda el proletariatului — „Vă declar război!” „Am să scot armata să vă impuște”, „Voi proceda ca în Grecia”!

În istoria țării noastre, luna Februarie 1945 este, pe de o parte, o perioadă deperate încercări din partea reacțiunii interne și a imperialiștilor anglo-americani de a pune în aplicare planul lor criminal, iar pe de altă parte, încheierea unei întregi etape de lupte mărețe duse de masele populare, în frunte cu clasa muncitoare sub conducerea P.C.R., pentru apărarea libertăților democratice, pentru o Românie liberă și prietenă cu U.R.S.S., pentru înfrângerea comploului reacționar și pentru răsturnarea definitivă a dictaturii burghezo-moșierești.

Punând în aplicare un plan strategic elaborat cu grijă, bandele fasciste care s'au unit cu partidele „istorice” atacă localul ziarului „Scânțtea” și redacțiile altor ziare muncitorești, atacă demonstrațiile muncitorești și rănesc grav cu focuri de revolver pe Gheorgha Apostol, președintele Confederației Generale a Muncii recent constituită. Printr-un ordin al său, Rădescu încearcă să îndepărteze din guvern pe Teohari Georgescu, unul din conducătorii Partidului Comunist, care ocupa pe atunci funcțiunea de subsecretar de stat la ministerul de interne. Numeroase unități militare sunt retrase de Rădescu de pe fronturi spre a fi concentrate în București și în alte orașe. Tot odată, în diferite orașe ale țării, trupele comandate de ofițeri fasciști trag în muncitori. Aceste provocări culminează cu încercarea lui Rădescu de a provoca un măcel sângeros la București, cu ajutorul elementelor reacționare și fasciste ale armatei, poliției și aparatului de stat. La 24 Februarie 1945, din palatul regal și din clădirea ministerului de interne se trage în sutele de mii de demonstrații, cari cereau un

guvern democrat. Șase dintre demonstranți au fost uciși și un mare număr dintre ei au fost răniți.

Dar poporul care s'a deșteptat la 23 August 1944, a acumulat după șase luni de luptă atâta forță și înțelepciune, cât n'ar fi putut căpăta în zece ani de dezvoltare politică „pașnică”. Miș și zeci de mii de meetinguri s'au desfășurat în toată țara, constituind un fel de referendum popular uriaș împotriva dictaturii burghezo-moșierești și pentru un guvern democratic, care să aibă în frunte clasa muncitoare. Autoritatea aparatului de stat reacționar era atât de compromisă și ura poporului împotriva acestui aparat era atât de mare, încât gloanțele s'au dovedit neputincioase. În multe județe și sate complotiștii n'au putut împiedica înlocuirea primarilor și prefecților fasciști ai lui Rădescu, cu primari și prefecți aleși de popor ca reprezentanți ai noii puteri nemaivăzute în țară, ai puterii democratice a poporului. Urmând apelul comuniștilor, țărănimăa și-a exprimat în fapt votul ei de adeziune pentru reforma agrară, precum și pentru programul forțelor democratice, unite în jurul P.C.R., vot ce nu putea fi falsificat, căci s'a manifestat printr'o acțiune directă. Cu ajutorul și sub conducerea muncitorilor, țărani au trecut la confiscarea și împărțirea pe loc a pământului moșieresc.

Prestigiul și forța guvernului care a încercat să provoace un război civil, se topeau văzând cu ochii. El putea conta doar pe tunurile lui Churchill și pe trupele americane. Dar România nu era Grecia. În România, Armata Sovietică apăra dreptul poporului nostru de a-și hotărî liber soarta, dreptul de a-și organiza forma de stat potrivit voinței sale.

Rămânând față în față cu această forță nouă și uriașă — forța poporului — clica complotiștilor nu a putut să nu vadă că înfrângerea ei este inevitabilă. Lui Rădescu nu-i rămânea altceva de făcut decât să fugă de popor, pe care-l trădase și de furia căruia se temea. Acei care l-au introdus pe Rădescu, ca pe un agent al lor, prin ușa din dos a istoriei, fură acum nevoiți să-l scoată prin aceeași ușă. Ascuns la misiunea engleză, Rădescu a fugit din țară cu un avion englez.

Regimul democratic instaurat la 6 Martie 1945, regim în care clasa muncitoare și aliata sa, țărănimăa muncitoare, și-au asigurat o serie de poziții importante, a pus pentru totdeauna capăt dictaturii burghezo-moșierești în țara noastră. 6 Martie 1945 a însemnat eșecul planurilor imperialiștilor anglo-americani, claselor exploatare din România și regelui, care voiau să împingă România pe calea războiului civil, să reinstaureze jugul imperialist, să transforme România într'o unealtă a lor, în vederea pregătirii unui al treilea război mondial.

Aniversarea lui 6 Martie ne îndeamnă la vigilență față de uneltirile ațățătorilor anglo-americani la un război împotriva țării noastre și a păcii în lumea întreagă. Vigilența noastră trebuie să fie îndreptată împotriva exploatarelor dela orașe și sate. Exploatareii au primit lovituri grele din partea dictaturii proletarietului. Dar ei nu au

fost încă nimiciți, ei fac pe toate căile jocul ațățătorilor la război anglo-american.

Vigilența noastră trebuie să fie deasemeni îndreptată împotriva celei mai mârșave agenturi a imperialismului anglo-american — împotriva agenturii titoiste. În zelul lor de a servi cauza ațățătorilor la război împotriva Uniunii Sovietice, țărilor de democrație populară și împotriva propriei lor țări, Tito, Rankovici și comp., încearcă să întrecă pe trădătorii de teapa lui Rădescu, Anders, Ferencz Nagy. Demascarea agenților imperialismului înlăuntrul și în afara țării, strivirea șarpelui titoist oriunde și sub orice chip s'ar ascunde el, este una din principalele sarcini ale luptei noastre pentru pace.

6 Martie 1945 a deschis poporului nostru calea spre democrația populară, spre socialism. În cei cinci ani care s'au scurs, poporul a dus sub conducerea comuniștilor o luptă înversunată împotriva dușmanilor de clasă — agenți ai imperialismului. În urma acestei lupte, burghezia a fost definitiv înlăturată dela putere, monarhia a fost lichidată și a fost proclamată Republica Populară. Poporul nostru muncitor întâmpină cea de a 5-a aniversare a lui 6 Martie, plin de avânt în muncă, în lupta pentru construirea socialismului. Învățând din minunata experiență a Uniunii Sovietice, poporul nostru îndeplinește Planul de Stat, pregătindu-se să întâmpine prin noi succese în muncă primul nostru plan cincinal. Niciunul din succesele obținute de clasa muncitoare și de întregul popor muncitor al țării noastre nu ar fi fost posibil fără ajutorul permanent și multilateral al Uniunii Sovietice și al tovarășului I. V. Stalin personal.

Ziua de 6 Martie 1950 ne este scumpă și pentru că în această zi se împlinesc cinci ani dela instaurarea politicii de strânsă prietenie cu U.R.S.S., proclamată de partidul nostru, politică ce a devenit temelie de neclintit a politicii de stat a țării noastre.

S'au împlinit cinci ani de când țara noastră a devenit un factor activ al frontului tot mai puternic al păcii, democrației și socialismului, în frunte cu Uniunea Sovietică.

A contribui pe toate căile la întărirea și unitatea acestui front, constituie pentru țara noastră o sarcină de onoare.

SĂ NE INSUȘIM INVĂȚĂTURA MARXIST-LENINISTĂ ȘI CUCERIRILE ȘTIINȚEI SOVIETICE, PENTRU A ASIGURA INFLOAREA ȘTIINȚEI ISTORICE ÎN R.P.R.

Revista „Lupta de clasă“, organ teoretic și politic al C.C. al P. M. R., a publicat în numărul său din Martie 1950 o dare de seamă privind „Debaterea proiectului de program al cursului universitar de Istorie a R.P.R. la Secția de Propagandă și Agitație a C.C. al P.M.R.“.

Atât dezbaterile cât și darea de seamă publicată dovedesc interesul și grija Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român pentru lămurirea problemelor Istoriei Patriei noastre, pentru dezvoltarea științei istorice, puse în slujba educării oamenilor muncii în spiritul patriotismului și internaționalismului proletar.

Aceasta este cu atât mai vădit cu cât Partidul nostru, preocupat de multiple și variate probleme, manifestă grijă pentru restabilirea adevărului științific asupra Istoriei R. P. R. în plină luptă pe care o duce în fruntea poporului muncitor pentru construirea socialismului, subliniind prin aceasta că științele istorice, parte a științelor sociale, reprezintă un sector însemnat al frontului ideologic care luptă pentru pace și socialism. De aici și răspunderea care ne revine nouă, istoricilor, de a face față cu cinste, sarcinilor pe care ni le încredințează clasa muncitoare și Partidul Muncitoresc Român.

Dezbaterile proiectului de program, înseamnă un ajutor deosebit pentru istorici. Trebuie să ne folosim pe deplin de acest ajutor menit să asigure orientarea justă în domeniul cercetării științifice a istoriei.

*

Invățătura cea mai de seamă a desbaterii constă în aceea că avem datoria să ne însușim știința marxist-leninistă și cuceririle științei istorice sovietice. Aceasta este prima condiție pe care trebuie să o îndeplinim pentru a putea rezolva la un nivel înalt și cu adevărat științific toate problemele legate de istoria Patriei noastre.

Această concluzie este în legătură strânsă cu cele subliniate în debateri, că o bună parte din lipsurile și greșelile constatate în proiectul-program puteau fi evitate. Debaterile au arătat că autorii proiectului de program au alunecat „în unele probleme pe o linie obiectivistă, care s'a manifestat mai ales prin neprecizarea conținutului de clasă al unor fapte din istoria Patriei, deși în multe cazuri există documente care permit istoricilor noștri luarea unei poziții clare“.

Debaterile au arătat că proiectul-program amintește — de multe ori — numai necesitatea de a se ocupa de „caracterul“ evenimentelor istorice, fără însă „a da indicațiuni concrete în această privință“, și exemplifică aceasta prin lipsa unei concretizări clare a caracterului imperialist al participării României la primul război mondial, prin lipsa unei definiții a fascismului, prin neprecizarea rolului social-democrației din perioada dintre cele două războaie mondiale ca o agentură a burgheziei în mișcarea muncitorească din țara noastră, a luptei duse împotriva uneltirilor imperialiștilor anglo-americieni, după 6 Martie 1945, etc.

Debaterile au arătat, că într'un mod cu totul insuficient este tratată pe deoparte contribuția slavilor la formarea limbii și poporului român, la organizarea primelor voievodate pe teritoriul R. P. R., pe de altă parte ajutorul poporului rus acordat poporului român în legătură cu momente din istoria Patriei.

Debaterile ne ajută în mod deosebit să ne însușim spiritul de partid și combativitatea principială. Ne-a fost arătat ca o lipsă serioasă faptul că „programul nu combate capitol cu capitol istoriografia burghezo-moșierească, ceea ce este absolut necesar în predarea istoriei“. Și această combativitate hotărâtă nu se cere numai cu privire la istoricii burghezi din trecut. Ea se impune cu toată ascuțimea și în legătură cu acei puțini, dintre care unii chiar din Institutul de Istorie și Institutul de Linguistică, care mai manifestă și în prezent idei cosmopolite, șovine, etc. cu privire la istoria R.P.R. S'a accentuat necesitatea „de a adopta o atitudine combativă față de diversele teorii reacționare în istorie și mai ales față de cosmopolitism, față de tendința cosmopolită de a prezenta poporul nostru ca un popor care s'a dezvoltat cu întârziere, pentru a justifica astfel politica regimului burghezo-moșieresc de transformare a țării noastre într'un satelit când al imperialismului anglo-francez, când al celui german“.

Debaterile au arătat că „în multe cazuri nu este respectată cronologia. Domnia lui Mircea cel Bătrân, de pildă, este împărțită în două, ultima parte fiind situată după domnia lui Ștefan cel Mare, ceea ce nu este just. Aceiași greșală se repetă și cu Dimitrie Cantemir și Constantin Brâncoveanu“.

Debaterile au arătat că în fața istoricilor noștri stau o serie de sarcini importante.

Dintre acestea ne referim la sarcina urgentă și amplă de a lichida „petele albe“ din istoria poporului; la datoria primordială

de a studia atent tot ceea ce au scris clasicii marxism-leninismului despre problemele „interesând nemijlocit istoria noastră”; la necesitatea de a cuprinde etapă cu etapă lupta poporului de pe teritoriul de azi al R. P. R. de a trata lupta naționalităților conlocuitoare de pe teritoriul R. P. R. ca și legăturile încheiate cu lupta comună pentru libertate între poporul nostru și popoarele care construiesc azi socialismul, de a arăta sprijinul primit dela poporul rus în lupta pentru independență și ajutorul permanent pe care l-am primit și îl primim din partea U.R.S.S. pentru construirea socialismului și înflorirea Patriei noastre, R. P. R.; de a alcătui studii, monografii, etc. „care să oglindească munca depușă în diferitele domenii ale istoriei precum și concluziile la care s'a ajuns”; necesitatea revizuirii critice a manualului de Istorie a României pentru învățământul mediu apărut în 1947, etc. și alte probleme care reies din desbateri.

Învățăturile ce trebuiesc trase pe urma desbaterilor necesită o studiere și o prelucrare temeinică de către toți istoricii. Ele ne vor îndruma în prelucrările noastre și vor ajuta efectiv la întărirea activității Secției de Istorie și Filosofie și Institutul de Istorie și Filosofie al Academiei R. P. R.

Redacția revistei „Studii”, va studia cu deosebită atenție bogatele învățăminte ce decurg din desbaterea proiectului-program și-și va da toată osteneala ca să aducă o contribuție tot mai eficace la îndeplinirea sarcinilor cărora trebuie să le facă față istoricii pentru a asigura înflorirea științelor istorice din R. P. R.

DESBATEREA PROECTULUI DE PROGRAM AL CURSULUI UNIVERSITAR DE ISTORIE A R. P. R. LA SECȚIA DE PROPAGANDĂ ȘI AGITAȚIE A C. C. AL P. M. R. *)

Legea de reformă a învățământului public, inițiată de Partidul Muncitoresc Român, pe lângă alte schimbări fundamentale, aduse în structura și conținutul învățământului public de toate gradele din țara noastră, a introdus și obligativitatea întocmirii programelor pentru cursurile universitare și alcătuirea unor manuale universitare unice, care să corespundă nivelului științific cerut de orânduirea socialistă pe care o construim în țara noastră.

Această cerință a legii de reformă a învățământului este foarte importantă. Programele cursurilor universitare sunt menite să pună capăt stării de anarhie care domnea înainte în învățământul nostru superior și să stabilească în acelaș timp cunoștințele ce se cer în materia respectivă unui absolvent al facultăților noastre. De aci rezultă și marea însemnătate a proiectului de program pentru cursul universitar de istorie a R.P.R., proiect care vine să răspundă cerinței legii de reformă a învățământului. Acest proiect a fost alcătuit de un colectiv de istorici, în cadrul Secției de Istorie și Filosofie și Institutului de Istorie și Filosofie al Academiei R.P.R. Publicarea lui sub formă de proiect exprimă intenția Secției de Istorie și Filosofie și Institutului de Istorie și Filosofie al Academiei R.P.R. de a atrage cât mai mulți istorici în discutarea acestui proiect, pentru a-i aduce îmbunătățirile necesare și a-l elibera de lipsurile de care suferă. Aceasta era cu atât mai necesar cu cât științele istorice din țara noastră care au început să se desvolte relativ de puțin timp, fuseseră vreme îndelungată ținute într-o stare de înapoiere voită de către istoriografia burgheziei și moșierimii, interesați mai mult în falsificarea istoriei Patriei decât în prezentarea ei științifică.

Comitetul Central al P.M.R., urmărind cu grijă și stimulând dezvoltarea științei în R.P.R. pentru a o pune în slujba construirii

*) Reprodus după „Lupta de clasă” nr. 3 din Martie 1950.

socialismului, acordă o atenție deosebită și tot sprijinul dezvoltării cercetărilor în legătură cu istoria poporului din țara noastră, cercetări atât de disprețuite de majoritatea istoricilor regimului burghezo-moșieresc. Pe baza Hotărârii Comitetului Central a fost convocată la Secția de Propagandă și Agitație a C.C. al P.M.R. o consfătuire a specialiștilor istorici care să discute proiectul de program pentru cursul universitar de Istoria R.P.R. cu scopul de a îmbunătăți acest proiect, de a înlătura lipsurile și greșelile sale.

La consfătuire au participat peste 50 de academicieni, profesori și conferențieri universitari și profesori de istorie din învățământul mediu.

Dezbaterile, care au durat două zile, au arătat unele succese obținute de științele istorice în țara noastră, datorită faptului că mai mulți istorici depun eforturi serioase pentru a-și însuși știința marxist-leninistă și experiența istoricilor sovietici, convinși că numai astfel se poate alcătui o istorie științifică a Patriei noastre.

Din dezbateri au ieșit la iveală o serie de însușiri pozitive ale proiectului de program. Vorbitorii au subliniat că autorii proiectului de program al cursului universitar de istorie a R. P. R. au depus o muncă mare, dacă ținem seama, mai ales, de greutatea pe care le-au avut de întâmpinat, de pildă, faptul că 90% din documentele privind diferite epoci din Istoria Patriei nu sunt publicate, lipsa de monografii științifice, lipsa unei valorificări critice a lucrărilor istorice din trecut, etc., dacă ținem seama de faptul, că anumite perioade sau lupte din istoria poporului nostru au fost în mod intenționat necercetate sau falsificate de istoricii regimului burghezo-moșieresc.

Programul-proiect — înseamnă un pas înainte înspre o perioadă științifică a Istoriei Patriei. Periodizarea Istoriei R. P. R. pusă la baza proiectului de program se structurează — în linii mari — pe studierea modurilor de producție, practicate de societatea omenească depe teritoriul țării noastre în diferite perioade istorice date. Astfel, istoria veche cuprinde orânduirile primitivă și sclavagistă, istoria medie — orânduirea feudală, iar istoria modernă și contemporană cuprind dezvoltarea orânduirii capitaliste în țara noastră, în forma ei specifică burghezo-moșierească, răsturnarea acestei ultime orânduirii bazată pe exploatare și înlocuirea ei prin regimul de democrație populară — formă a dictaturii proletarietului și trecerea la construirea noii orânduirii sociale — a orânduirii socialiste. Din acest punct de vedere proiectul de program a reușit să îmbunătățească periodizarea din manualul de Istoria României pentru școlile medii prin valorificarea ultimelor rezultate ale cercetărilor arheologice care s'au desfășurat vara trecută în numeroase puncte din țară, lămurind o serie de probleme legate de începuturile de dezvoltare a societății omenești pe meleagurile noastre. Prin valorificarea unor documente privind evul mediu și unele probleme din istoria modernă și contemporană, s'a reușit astfel a se arăta, pe baza documentelor arheologice descoperite, că istoria societății omenești de

pe teritoriul țării noastre începe cu multe milenii înainte de Romani, dela care istoricii burghezi porneau în mod obișnuit în „tratarele” lor.

Proectul aduce o serie de contribuțiuni noi cu privire la începuturile feudalismului și ale organizării statelor feudale în țara noastră. Proiectul acordă atenție istoriei moderne și contemporane și duce această perioadă până în zilele noastre, arătând rolul clasei muncitoare, formarea și dezvoltarea partidului ei, lupta pe care a condus-o pentru eliberarea poporului muncitor, rolul de frunte pe care-l are în munca și lupta de construire a socialismului și ajutorul multilateral pe care țara noastră îl primește din partea U.R.S.S.

Proiectul oglindește stăruința de a scoate în evidență în fiecare perioadă lupta de clasă ca forță motrice a dezvoltării societății (excepând, bineînțeles, orânduirea primitivă). Prin aceasta autorii proiectului de program au arătat că acordă atenția cuvenită rolului maselor, poporului în istorie, luptei lor, rol în mod voit ascuns de istoriografii cosmopoliti ai burgheziei și moșierimii.

În linii generale, proiectul scoate în evidență personalitățile progresiste ale trecutului nostru istoric, arătând contribuția lor, subliniind legătura cu poporul, consacrand tradițiile create de ei, tradiții de abnegație puse în slujba luptei poporului pentru scuturarea jugului străin sau a exploatării sociale, tradiții continuate și ridicate pe o treaptă mereu mai înaltă de cei mai buni fii ai poporului nostru muncitor.

Una din condițiile unui bun curs de istorie este respectarea succesiunii cronologice a celor mai importante fapte și evenimente istorice. În observațiile făcute în 1934 la manualul de istorie a U.R.S.S., de C.C. al Partidului Comunist (bolșevic) se arată că numai caracterizarea social-politică a diferitelor etape istorice fără fixarea cronologică a celor mai importante fapte și evenimente istorice ce vor trebui reținute de elevi și studenți este o metodă cu totul greșită. Proiectul de program al cursului universitar de Istoria R. P. R. îndeplinește — cu unele excepții — această condițiune.

Proiectul de program ridică și se străduiește să lămurească o serie de probleme noi din istoria R. P. R. Astfel, programul ridică problema organizării statului feudal în Moldova Sec. XII și XIII, a luptei pentru formarea unui stat centralizat în sec. XVII, însemnătatea legăturilor româno-ruse în lupta poporului pentru independență și libertate, etc.

*

Desbaterile au arătat însă și o serie de lipsuri de care suferă proiectul de program, indicând calea îmbunătățirii lui.

Principala lipsă a programului este faptul că autorii lui au alunecat în unele probleme pe o linie obiectivistă, care s'a manifestat mai ales prin neprecizarea conținutului de clasă al unor fapte din istoria Patriei, deși în multe cazuri există documente care permit istoricilor noștri luarea unei poziții clare. Vorbind despre războaiele balcanice programul nu arată caracterul cotropitor al războiului dus

de România împotriva Bulgariei, nu pomeneste, măcar, de cotopirea Cadrilaterului, act calificat drept cotopire de Partidul nostru; programul nu precizează clar caracterul imperialist al participării României la primul război mondial. În numeroase cazuri autorii proiectului de program au menționat numai necesitatea de a se vorbi la curs despre caracterul evenimentelor istorice, fără însă a pătrunde ei înșiși mai adânc în conținutul acestor evenimente și a da indicațiuni concrete în această privință. În proiectul de program putem citi asemenea titluri: „Constituția din 1923. Caracterul ei“... „Legislația agrară... Caracterul ei“... etc., etc. Care este însă acest caracter nu se arată. Ori, se cunoaște foarte bine caracterul reacționar, burghez-moșieresc, fățarnic, fals al Constituției dela 1923. Această constituție a suprimat numeroase libertăți, cucerite de poporul muncitor în anii de avânt revoluționar de după primul război mondial. Acelaș lucru se poate spune despre legislația agrară de după primul război mondial, etc., etc., unde autorii programului s'au eschivat de a lua o poziție clară, de clasă, față de evenimentele istorice.

Istoricii noștri aveau în cele mai multe cazuri, posibilitatea și obligația de a arăta clar caracterul faptelor istorice dacă voiau ca programul să corespundă menirii sale, aceea de a asigura unitatea predării istoriei R. P. R. la toate catedrele de istorie din țară și nu să lase pe profesorii de istorie, să răspundă independent la problemele ridicate de program, știind că, datorită condițiunilor în care aceștia au fost pregătiți, nu toți sunt în stare să o facă.

În privința periodizării s'a arătat la desbateri că este necesar a se introduce la începutul fiecărui mare capitol o caracterizare economică, socială și politică a epocii. S'a relevat deasemeni că în epoca orânduirii capitaliste atunci când se face asemenea caracterizare, ea începe în mod greșit cu situația agriculturii, în loc să înceapă cu dezvoltarea industriei.

Subîmpărțirea marilor perioade istorice suferă și ea de unele lipsuri. Nu se începe totdeauna cu dezvoltarea uneltelor de producție și în general a bazei materiale a societății, ceea ce răpește studenților posibilitatea de a înțelege just cauzele dezvoltării societății. Așa, de pildă, la capitolul „Procesul de descompunere a orânduirii comunei primitive și începuturile sclavagismului“, apariția producției de mărfuri este pusă cu mult după „reflectarea diferențierii sociale pe teritoriul R. P. R. în monumente istorice.“ etc. În multe cazuri nu este respectată cronologia. Domnia lui Mircea cel Bătrân, de pildă, este împărțită în două, ultima parte fiind situată după domnia lui Ștefan cel Mare, ceea ce nu este just. Aceeași greșală se repetă și cu Dimitrie Cantemir și Constantin Brâncoveanu.

Participanții la consfătuire au relevat și faptul că în unele capitole nu este suficient scoasă în evidență lupta de clasă ca motor al dezvoltării societății. Din acest punct de vedere suferă mai cu seamă perioada istoriei medii. Nu sunt arătate unele forme ale luptei de clasă a țărănimii iobage împotriva boierilor feudali, iar în unele capitole lupta de clasă nu este arătată deloc. Domniile lui Matei Basarab și Vasile Lupu sunt înfățișate necomplect, din program

reese numai latura pozitivă a acestor domnii, pe când situația și lupta țărănimii încărcată cu grele impozite, este trecută cu vederea. În prima jumătate a sec. XVIII deasemeni, contradicțiile nu sunt scoase la iveală în mod clar.

Programul suferă și de unele greșeli și omisiuni. Autorii proiectului acordă o atenție cu totul secundară importanței probleme a formării poporului și limbii române. Nu numai că această chestiune atât de falsificată de istoricii burghezi nu are consacrat un capitol aparte, dar în mod cu totul greșit ea este plasată sub titlul „Urmările creștinării în masă”. Ori a considera formarea poporului român ca o urmare a creștinării în masă de sus în jos este o vădită influență a istoriografiei antiștiințifice burgheze. Creștinarea în masă a avut un rol important în consolidarea orânduirii feudale, dar ea nu a putut determina formarea poporului și cu atât mai puțin a limbii române. Nu este suficient arătată contribuția slavilor la grăbirea procesului de descompunere a societății sclavagiste și de trecere la orânduirea superioară, feudală, nu se arată îndeajuns influența slavilor asupra dezvoltării economice și culturale a populației din acele timpuri depe teritoriul R. P. R. Nu este menționată participarea moldovenilor lui Alexandru cel Bun alături de poporul rus și de alte popoare slave, la lupta dela Marienburg împotriva Teutonilor. Sunt slab tratate importanța pătrunderii ideilor Reformei în Transilvania, compromisul dintre aristocrația maghiară și curtea imperială din Viena, luptele poporului din Banat. Este insuficient tratată lupta naționalităților conlocuitoare depe teritoriul R. P. R., ca și legăturile din trecut dintre poporul nostru și popoarele învecinate care astăzi construesc socialismul.

Dezbaterile au relevat că partea programului care se referă la Istoria Contemporană a R. P. R., conține un număr mare de greșeli și omisiuni. Nu se dă, de pildă, o definiție a fascismului, autorii proiectul de program evită să caracterizeze social-democrația din perioada dintre cele două războaie mondiale ca o agentură a burgheziei în rândurile clasei muncitoare, nu este clar arătată lupta Partidului Comunist din România împotriva oportunismului, nu se arată în toată lumina lupta împotriva dictaturii antonesciene și a războiului criminal antisovietic, precum și condițiunile interne și externe care au permis instaurarea regimului de democrație populară în țara noastră, lupta împotriva uneltirilor imperialiștilor anglo-americani după 6 Martie 1945, etc.

La aceasta se adaugă și o serie de neclarități ce apar din cauza neglijenței tehnice — numeroase subtitluri fiind tipărite cu o literă mai mare decât titlurile, din care cauză periodizarea acestui capitol este într-o serie de locuri încurcată.

Programul nu combate capitol cu capitol istoriografia burghezo-moșierească, ceea ce este absolut necesar în predarea istoriei, cunoscând că științele istorice se vor putea desvolta în țara noastră numai în luptă necruțătoare și principală împotriva oricăror influențe a istoriografiei antiștiințifice, scrisă la comanda burgheziei și moșierimii.

În cadrul desbaterilor au fost combătute cu vehemență concepțiile anti-marxiste, șovine, cosmopolite și anti-științifice, susținute de unii istorici — puțini la număr, în cursul discutării proiectului de program. Participanții consfătuirii s'au ridicat împotriva încercărilor de a se schimba periodizarea făcută de Engels a istoriei vechi, respingând aceste atacuri împotriva științei marxist-leniniste. A fost combătută afirmația cosmopolită că singura influență culturală pe care a suferit-o poporul nostru între anii 1848 și 23 August 1944 ar fi fost influența Apusului burghez, arătându-se pe bună dreptate că numai lefegii „culturii” burghezo-moșierești se plocneau fără discernământ în fața a tot ce venea din Apus, preferând bineînțeles întotdeauna ceea ce era mai decadent și mai departe de adevărata cultură. Purtătorii tradițiilor progresiste ale culturii naționale, dimpotrivă, își găseau hrană spirituală în mai mare măsură în valorile mișcării progresiste din Rusia, reprezentată la început prin marii revoluționari-democrați ruși din sec. XIX, iar apoi prin mișcarea de eliberare condusă de proletariat în frunte cu Lenin și Stalin. A fost respinsă deasemeni și afirmația șovină, după care războiul purtat de România între anii 1916-1918 n'ar fi avut un caracter imperialist, arătându-se părerea lui V. I. Lenin în această privință care nu lasă loc niciunei îndoieli.

Din observațiile critice aduse proiectului de program s'au clarificat pentru istoricii din țara noastră o serie de sarcini generale înspire rezolvarea cărora ei vor trebui în viitor să-și îndrepte eforturile. Istoricii noștri trebuie să porceadă la alcătuirea unor monografii, care să oglindească munca depusă în diferitele domenii ale istoriei, precum și concluziile la care s'a ajuns.

Una din sarcinile cele mai grele, dar și cele mai importante care stă în fața istoricilor noștri, este de a lichida așa numitele „pete albe” din istoria poporului nostru, de a cerceta adânc acele perioade, care în mod intenționat au fost lăsate în umbră, sau cu totul trecute cu vederea de istoriografia burghezi.

În această ordine de idei a fost relevată importanța studierii influenței elementului slav în formarea poporului român și limbii române, cu alte cuvinte lichidarea aceluia balast greu de prejudecăți, de păreri preconcepute, de falsificări, care au dominat în istoriografia burgheză, importanța cercetării amănunțite a relațiilor româno-ruse, etc.

Numeroși vorbitori au relevat ca o sarcină de seamă pentru istorici, pe lângă însușirea temeinică a științei marxist-leniniste, studierea atentă a tot ceea ce au scris clasicii marxism-leninismului despre problemele interesând nemijlocit istoria noastră. Marx și Engels în diferite lucrări, Lenin și Stalin în numeroase articole și cuvântări din diferite perioade, ating o serie de probleme centrale care interesează istoria noastră. I. V. Stalin are pagini de genială prezviune a căilor de dezvoltare a țării noastre. Multe din ideile exprimate de clasicii marxism-leninismului referitoare la țara noastră sunt încă necunoscute de istoricii noștri. Istoricii noștri au, deci, da-

loria de a studia cu grijă fiecare teză a clasicilor marxism-leninismului referitoare la condițiunile de viață și luptă a poporului din țara noastră.

Din desbateri a reeșit necesitatea pentru istoricii din R. P. R., care luptă pentru dezvoltarea științelor istorice, de a adopta o atitudine combativă față de diversele teorii reacționare în istorie și mai ales față de cosmopolitism, față de tendința cosmopolită de a prezenta poporul nostru ca un popor care s'a dezvoltat cu întârziere, pentru a justifica astfel politica regimului burghezo-moșieresc de transformare a țării noastre într'un satelit când al imperialismului anglo-francez, când al celui german.

Numeroși vorbitori au arătat, referindu-se la experiența lor proprie, că în lupta împotriva teoriilor cosmopolite în istorie le este de un ajutor neprețuit studierea atentă a cercetărilor istoricilor sovietici. Este imposibil să întocmim o istorie științifică a R. P. R. fără să ținem seama de aceste lucrări, care analizează ambianța și condițiile generale în care s'a dezvoltat poporul nostru.

În lumina discuțiilor desfășurate în jurul programului s'a vădit clar necesitatea imperioasă de a se revizui în mod critic manualul de Istorie a României pentru școlile medii, apărut în 1947, care suferă de numeroase lipsuri. În prezent se duce o muncă pregătitoare în vederea unei amănunțite analize critice a acestui manual.

Consfătuirea a însemnat un ajutor prețios acordat de Partid istoricilor din țara noastră pentru a dezvolta științele istorice în spiritul patriotismului și internaționalismului proletar, în spiritul științei istorice marxist-leniniste.

NECULAI CREȚU

I. V. STALIN DESPRE VERIGA PRINCIPALĂ IN LANȚUL PROCESELOR ISTORICE*)

de I. B. COSLOV

În tezaurul marilor idei cu care geniul creator al tovarășului Stalin a îmbogățit teoria marxist-leninistă, teza stalinistă despre priceperea de a determina și de „a te prinde” cu toate puterile de „veriga principală în lanțul proceselor istorice”, ocupa un loc de frunte. Această minunată teză a tovarășului Stalin întruchipează ideea genială că partidul bolșevic care conduce și organizează lupta oamenilor muncii pentru triumful comunismului, trebuie să știe cu tot caracterul complex și contradictoriu al vieții sociale — să determine fără greșală și să rezolve cu succes, din punct de vedere practic, problema fundamentală, nodală („veriga principală”) a fiecărui moment istoric dat. Posibilitatea de a pune stăpânire pe „întregul lanț”, posibilitatea de a rezolva toate celelalte probleme, care la atingerea scopului final, depinde de rezolvarea problemei principale, nodale.

V. I. Lenin a formulat această idee încă în prima perioadă a activității sale teoretice revoluționare. Ea a căpătat o expresie strălucită în opera de importanță istorică a lui Lenin: „Ce-i de făcut?”. Justificând necesitatea unui ziar politic militant revoluționar pentru întreaga Rusie, ca „verigă principală” — ca problemă nodală a momentului istoric în lanțul problemelor legate de crearea partidului marxist în Rusia — Lenin scria: „...Întreaga viață politică este un lanț nesfârșit alcătuit dintr-o serie nesfârșită de verigi. Toată arta omului politic constă tocmai în a găsi și în a se prinde foarte puternic tocmai de acea verigă, care să poată fi smulsă din mâini, mai puțin decât oricare alta, care să fie cea mai importantă în momentul respectiv, și care să-i garanteze cel mai mult posesorului verigutei, stăpânirea întregului lanț”¹⁾.

Teza leninistă despre veriga principală în lanțul evenimentelor și al problemelor istorice, a servit întotdeauna drept unul dintre principiile cele mai importante în activitatea Partidului nostru; ea a dobândit o imensă însemnătate în perioada construcției societății socialiste în U.R.S.S. Odată cu victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, în fața Partidului nostru, în fața clasei muncitoare și a tuturor oamenilor muncii din societatea sovietică s'a ridicat sarcina de a asigura construirea victorioasă a socialismului. Experiența acestei construcții trebuia să devină și a devenit în realitate un model de inspirație pentru popoarele care pășesc pe drumul istoric al creării societății socialiste. Această sarcină nouă de importanță istorică mondială, a fost sarcina construirii socialismului într-o singură țară, în cele mai complicate condiții interne și internaționale, Pentru a o rezolva cu succes, era nevoie de o artă superioară a conducerii maselor de milioane, ridicate de revoluție la stadiul de creație istorică independentă, era nevoie de priceperea Partidului de a concentra forțele creatoare ale poporului în fiecare moment istoric dat, asupra ceea ce era mai esențial și mai impor-

*) Din „Voprosi filosofii” Nr. 2/1949.

1) V. I. Lenin, Opere, vol. V. pag. 469, ed. rusă.

tant. În geniala artă leninist-stalinistă de a determina în mod exact și de a rezolva practic, la timp, problemele nodale ale strategiei politice bolșevice, își găsesc expresia marea forță și eficiența conducerii Partidului nostru, care organizează masele muncitoare în lupta pentru transformarea socialistă, revoluționară a vieții.

Iată pentruce în lucrarea „Sarcinile actuale ale puterii sovietice” (Aprile 1918), scrisă în perioada inițială a construirii socialismului, în țara noastră și care tratează „Problemele construcției socialiste, problemele creării unor relații noi, sisteme de producție...”¹⁾.

V. I. Lenin a dat o formulare dezvoltată problemei „verigii principale”. „Nu este suficient — scria V. I. Lenin în această minunată lucrare — să fii revoluționar și partizan al socialismului sau comunist în genere. Trebuie să știm să găsim în fiecare moment cea verigă principală a lanțului, de care trebuie să ne prindem cu toate puterile pentru a ține în mână întregul lanț și pentru a pregăti în mod temeinic trecerea spre veriga următoare, iar ordinea verigilor, forma lor, coeziunea lor, deosebirea lor una de alta, în lanțul istoric al evenimentelor nu sunt atât de simple, nici atât de proaste ca în lanțul obișnuit făcut de fierar”²⁾.

În lucrările lui I. V. Stalin — genialul tovarăș de luptă al marelui Lenin — care îmbogățește neîncetat leninismul, această teză leninistă a căpătat o dezvoltare creatoare multilaterală. Pe baza celei mai adânci sintetizări a experienței de luptă revoluționară a clasei muncitoare, a experienței construirii socialismului în U.R.S.S., tovarășul Stalin a fundamentat cu o neîntrecută profunzime teoretică, rolul și importanța artei politice de a determina sarcina hotărâtoare, principală, a fiecărui moment istoric pentru construirea științifică a strategiei și a tacticii politice a Partidului, pentru a realiza o conducere tactică justă.

În schița pe care a trasat-o planului broșurii „Despre strategia și tactica politică a comuniștilor ruși”, scrisă în Iulie 1921, apoi în forma mai dezvoltată, în articolul „Cu privire la problema strategiei și a tacticii comuniștilor ruși”, scris în Martie 1923 — determinând domeniul și limitele de aplicare a strategiei și tacticii — tovarășul Stalin, a arătat că mișcarea muncitorească are două aspecte: obiectiv și subiectiv. Aspectul obiectiv al mișcării, care nu depinde de conștiință și de voința proletariatului, este constituit din totalitatea tuturor relațiilor economice și de clasă ale proletariatului. Aspectul subiectiv este reflectarea în conștiința proletariatului a proceselor spontane ale mișcării, este mișcarea conștientă și planificată a proletariatului către un scop determinat.

Tocmai acest aspect subiectiv al mișcării este supus în întregime influenței îndrumătoare a strategiei și tacticii politice.

Subliniind importanța strategiei și a tacticii în chestiunea importantă a pregătirii condițiilor subiective pentru asigurarea victoriei revoluției, tovarășul Stalin scria, în aceeași schiță a broșurii: Unii cred că este suficient să constăți procesul *obiectiv* al dispariției treptate a clasei dela putere, pentru a începe atacul. Însă aceasta nu este adevărat. Trebuie, în afară de aceasta, să fie pregătite și condițiile subiective, necesare pentru reușita atacului. Problema strategiei și a tacticii constă tocmai în a potrivi cu pricepere și fără întârziere — munca de pregătire a condițiilor subiective ale atacului, cu procesele obiective de dispariție treptată a puterii clasei dominante”³⁾.

Această teză stalinistă ne permite să stabilim locul și rolul aplicării practice a artei de a determina veriga principală din sistemul mijloacelor celor mai importante, ale luptei victorioase a Partidului bolșevic. În priceperea de a determina la timp problema nodală a momentului istoric, în priceperea de a organiza la timp rezolvarea ei practică, se înfrunchează modelul strălucit al artei bolșevice de a conduce, al artei staliniste de a pregăti la timp condițiile subiective ale victoriei.

Ideile exprimate de tovarășul Stalin cu privire la strategia și la tactica bolșevismului, în schița planului broșurii „Despre strategia și tactica politică a

1) „Istoria Partidului Comunist (b) al U. S. Curs scurt” Ed. P.M.R. ed. II pag. 204

2) V. I. Lenin: Opere, vol. 22, pag. 466, ed. rusă.

3) I. V. Stalin: Opere, vol. V, pag. 74, ed. rusă.

comuniștilor ruși“ și în articolul „Cu privire la problema strategiei și a tacticii comuniștilor ruși“, au fost apoi dezvoltate în lucrarea „Despre bazele leninismului“ (1924), care constituie sintetizarea genială și dezvoltarea creatoare a moștenirii teoretice a lui Lenin.

Dând în această lucrare definiția *clasică* a strategiei și a tacticii leninismului și scoțând la iveală dependența tacticii de strategie, tovarășul Stalin a arătat apoi, că „una dintre condițiile obligatorii ale unei conduceri tactice juste constă în a găsi în fiecare moment acea verigă principală din lanțul proceselor, de care, dacă te prinzi, poți să ții întregul lanț și să pregătești condițiile pentru obținerea succesului strategic“.

„Este vorba — explică tovarășul Stalin — să separăm din seria de sarcini cari stau în fața Partidului, tocmai acea sarcină care stă la ordinea de zi a cărei rezolvare constituie punctul central și a cărei realizare asigură soluționarea cu succes a tuturor celorlalte sarcini arzătoare“¹⁾.

În articolul „Amețeață de urma succeselor“ (1930), tovarășul Stalin, fundamentând teza că artelul agricol este veriga principală a construcției colhoznice în etapa actuală, a dat din nou o remarcabilă formulare a tezei despre veriga principală. „Unul dintre meritele cele mai mari ale strategiei politice a Partidului nostru — scria tovarășul Stalin — este că ea știe să aleagă în orice moment *veriga principală* a mișcării — acea verigă de care, prinzându-se, ea trage întreg lanțul spre un singur scop general, pentru a obține rezolvarea problemei“²⁾.

În alte lucrări și cuvântări remarcabile ale sale, tovarășul Stalin se întoarce de repetate ori la problema priceperii de a găsi și de a se prinde puternic de veriga principală din lanțul de probleme, în scopul de a stăpâni întregul lanț, concretizând și dezvoltând problema verigii principale, pe baza sintetizării practicii mărețe a construirii comunismului în U.R.S.S.

Dând o fundamentare teoretică multilaterală artei de a determina veriga hotărâtoare, tovarășul Stalin a arătat în bogata sa activitate, modele neîntrecute de aplicare practică a arestei arte bolșevice.

Măreția genului lui tovarășului Stalin și forța puternică a conducerii sale constă nu numai în faptul că el a fundamentat din toate punctele de vedere legile construirii societății socialiste și comuniste în U.R.S.S., că a descoperit posibilitățile reale de construire a socialismului și a comunismului în țara noastră, posibilitățile reale ale victoriei poporului sovietic în Marele Război pentru Apărarea Patriei. Forța a tot învingătoare a genialei conduceri staliniste constă și în faptul că, la fiecare etapă istorică a dezvoltării pașnice a statului sovietic, precum și în anii de grele încercări din timpul războiului, tovarășul Stalin determină fără greșală verigile principale — problemele nodale în lanțul proceselor istorice — și organizează cu succes eforturile creatoare ale întregului nostru popor pentru rezolvarea lor practică.

Teza lui Lenin și Stalin despre veriga principală este un minunat model al aplicării metodei și teoriei materialismului dialectic în politica, în strategia, și în tactica Partidului nostru și servește drept expresie vie a unității indisolubile dintre filozofie și politică — unitate care constituie o însușire organică a bolșevismului.

Lenin și Stalin au restaurat genialele idei ale lui Marx și Engels — cu privire la strategie și la tactică pe care le denaturaseră oportuniștii internaționali a II-a; ei le-au dezvoltat apoi în mod creator și au întemeiat o știință unitară și armonioasă despre conducerea luptei revoluționare a proletariatului, strategia și tactica bolșevismului. Această știință a fost așezată de marii strategii ai revoluției socialiste pe fundamentul teoretic trainic al materialismului dialectic și istoric. Se știe că unitatea organică dintre strategia politică a Partidului nostru și filozofia marxist-leninistă constituie izvorul uriașei forțe mobilizatoare, organizatoare și transformatoare a bolșevismului. Unul dintre principiile teoretice cele mai de seamă ale strategiei politice bolșevice, care exprimă adânc această unitate indisolubilă a ei cu concepția filozofică marxist-leninistă despre lume, cu

1) I. V. Stalin, Opere, Vol. VI, pag. 163—164, ed. rusă.

2) I. V. Stalin, Opere, Vol. XII, pag. 195, ed. rusă.

metoda dialecticii materialiste, este tocmai principiul leninist-stalinist al determinării verigii hotărâtoare.

Arta de a determina veriga principală din lanțul proceselor istorice este arta de a determina ceea ce este mai esențial, mai important, în lanțul sarcinilor Partidului nostru, la fiecare etapă istorică a luptei revoluționare de clasă și a construirii societății comuniste. Deaceia pentru a determina corect veriga principală, e necesar să se aplice în întregime puternicul arsenal al mijloacelor metodologiei marxist-leniniste.

Cari sunt premisele teoretice cele mai apropiate ale determinării verigii principale?

Determinarea problemei nodale, principale, presupune înainte de toate — examinarea materialistă — științifică, obiectivă, a întregului specific al situației istorice date. O asemenea examinare obiectivă a situației, este în aceeași măsură incompatibilă atât cu tratarea obiectivist-contemplativă a realității cât și cu cea subiectivistă, voluntaristă.

După cum se știe, dialecticii materialiste îi este străin orice subiectivism în tratarea fenomenelor realității. Formulând diferite elemente ale dialecticii care constituie în totalitatea lor conținutul metodei dialectice marxiste, Lenin a indicat ca element de pornire al dialecticii materialiste *caracterul obiectiv* al analizei fenomenelor realității. „*Caracterul obiectiv* al analizei (nu exemple, nici devieri, ci lucrul în sine însuși)”¹⁾ — astfel formulează Lenin acest element al dialecticel.

„Metoda dialectică susține — scria tovarășul Stalin relevând aceeași particularitate a metodei dialectice marxist-leniniste — că viața trebuie privită așa cum este ea în realitate”²⁾.

Analiza obiectivă și în legătură cu aceasta, luarea în considerație concretă a particularităților obiective ale situației, au fost extinse în întregime de Lenin și Stalin asupra domeniului politicii, strategiei și tacticii. Lenin și Stalin ne învață că strategia bolșevică și tactica bolșevică sunt incompatibile cu subiectivismul și voluntarismul, că construirea științifică a tacticii presupune — ca una dintre condițiile necesare — considerarea obiectivă a particularităților concrete ale momentului istoric.

„Marxismul — scria Lenin în istoricele sale „Scrisori despre tactică” — ne cere să ținem seama în modul cel mai exact și cel mai obiectiv, de raporturile dintre clase și de particularitățile concrete ale fiecărui moment istoric. Noi, bolșevicii, ne-am străduit întotdeauna să fim credincioși acestei cerințe, absolut obligatorii din punctul de vedere al oricărei fundamentări științifice a politicii”³⁾.

Într-una din primele sale lucrări, „Duma de stat și tactica social-democrației”, formulând condițiile fundamentale ale construirii științifice a tacticii bolșevice, tovarășul Stalin scria: „Două condiții trebuie să îndeplinească o adevărată tactică social-democrată: prima, — să nu fie contrară mersului vieții sociale, și a doua, — să întărească tot mai mult spiritul revoluționar al maselor”⁴⁾.

În articolul „Cu privire la problema strategiei și a tacticii comuniștilor ruși”, subliniind necesitatea ca strategia să se bazeze pe teoria și pe programul bolșevismului, tovarășul Stalin arăta că, deși strategia nu se ocupă de studiul proceselor obiective ale mișcării (cu aceasta se ocupă mai întâi de toate teoria și apoi programul marxismului), ea nu este mai puțin obligată să cunoască și să țină seamă în mod just de aceste procese obiective, dacă nu vrea să facă cele mai grosolane și mai dăunătoare greșeli în conducerea mișcării.

Ca aplicare directă — și ca o condiție pentru justa determinare a problemei nodale a momentului — Lenin și Stalin ne învață că, la alegerea verigii principale din lanțul de probleme, trebuie să pornim în mod strict dela analiza concretă, obiectivă, a situației istorice.

Bazându-se pe analiza concretă a împrejurării istorice și ținând seama în mod obiectiv de toate particularitățile ei, Lenin și Stalin pun — în mod invariabil pe primul plan, în construirea strategiei politice bolșevice, tocmai acele probleme

1) V. I. Lenin „Căiete filozofice”, pag. 192, Gospolitizdat, 1947. Ed. rusă.

2) I. V. Stalin, Opere, Vol. I, pag. 379, Ed. P.M.R.

3) V. I. Lenin: Opere, Vol. XXIV, pag. 24 Ed. rusă

4) I. V. Stalin: Opere, Vol. I, pag. 213. Ed. P. M. R.

cari decurg organic din cele mai arzătoare nevoi obiective ale luptei revoluționare de clasă, ale construcției socialiste, cari dau un răspuns clar la întrebările puse de însăși practica luptei și a construcției. Această particularitate remarcabilă a conducerii bolșevice a maselor populare își găsește expresia pregnantă în arta leninist-stalinistă de a determina veriga hotărâtoare.

Determinarea justă a verigii hotărâtoare din lanțul proceselor istorice presupune examinarea fenomenelor vieții sociale în înălțuirea și condiționarea lor reciprocă, analiza întregului complex de legături și descoperirea (separarea) legăturilor și a relațiilor organice, principale, hotărâtoare.

Desvoltând în mod creator teza dialecticei materialiste marxist-leniniste despre înălțuirea și condiționarea reciprocă a fenomenelor, tovarășul Stalin a tras concluzia în lucrarea sa filozofică clasică „Despre materialismul dialectic și materialismul istoric”, că această teză constituie una dintre trăsăturile *fundamentale* ale metodei dialectice marxist-leniniste.

Totodată, tovarășul Stalin a fundamentat adânc importanța extinderii acestor teze materialist-dialectice asupra studiului vieții sociale și al istoriei societății, importanța aplicării ei la activitatea practică a Partidului bolșevic. „Dacă înălțuirea dintre fenomenele naturii și condiționarea lor reciprocă — scrie tovarășul Stalin — sunt legi necesare ale dezvoltării naturii, din aceasta decurge că înălțuirea și condiționarea reciprocă a fenomenelor vieții sociale nu sunt nici ele ceva întâmplător, ci legi necesare ale dezvoltării societății.

Prin urmare, viața socială, istoria societății, încetează de a fi o acumulare de „întâmplări”, căci istoria societății, devine o dezvoltare a societății conform unor legi necesare, iar studiul istoriei societății devine o știință.

Prin urmare, activitatea practică a Partidului proletariatului trebuie să se bazeze nu pe bunele intenții ale „personalităților de vază”, nu pe cerințele „rațiunii”, ale „moralei universale”, etc., ci pe legile dezvoltării sociale, pe studiul acestor legi¹⁾.

Această genială concluzie stalinistă, care arată că dialectica materialistă marxist-leninistă, descoperind existența în viața socială a unei legături conforme cu legile necesare, dă prin aceasta un fundament științific întregii activități practice a Partidului nostru, are o imensă importanță pentru înțelegerea esenței practice și teoretice a tezei leninist-staliniste „despre veriga principală din lanțul proceselor”. Dacă înălțuirea și condiționarea reciprocă a fenomenelor vieții sociale, interacțiunea lor, reprezintă legea obiectivă de dezvoltare a societății, dacă viața politică își are legile sale obiective, atunci problema conducerii politice bolșevice constă în însușirea acestor legi ale procesului social-istoric. Căci numai o asemenea cunoaștere îi dă Partidului posibilitatea de a conduce în mod conștient și planificat activitatea și lupta maselor populare, îi dă posibilitatea de a găsi în mod just problema nodală a fiecărui moment istoric dat. În noianul complex de legături ale realității obiective, există legături adânci, stabile, esențiale, organice, necesare și legături superficiale, derivate, neesențiale, întâmplătoare. Sarcina cunoașterii dialectice, cu adevărat științifice, ne învață marxism-leninismul, constă în a ști cu toată complexitatea și varietatea legăturilor realității sociale și politice, să determinăm legăturile necesare, esențiale — adică acele legături cari constituie baza acțiunii reciproce din procesul respectiv, care în condițiile generale date apar ca veriga hotărâtoare a lanțului respectiv. „Numai „acțiune reciprocă” este ceva fără conținut”²⁾ — scria Lenin. Trebuie să știm să determinăm *baza* acțiunii reciproce.

A găsi veriga principală din lanțul evenimentelor istorice înseamnă a determina legăturile organice, hotărâtoare, cari întrupează problema fundamentală, principală, a fiecărui moment istoric dat, ca baza acțiunii reciproce în lanțul sarcinilor istorice ale Partidului nostru.

Determinarea verigii hotărâtoare cere o analiză justă a vieții politico-sociale în mișcarea și în dezvoltarea ei, priceperea de a observa la timp, de a înțelege și de a simți — în procesul transformării și al înnoirii ei — elementul nou care se desvoltă și este de neînving. Examinând viața politico-socială în

1) I. V. Stalin : „Problemele leninismului”, Ed. P.M.R., pag. 861—862.

2) V. I. Lenin : „Calete filosofice” pag. 138, Gospolitizdat, 1947, Ed. rusă.

mișcarea, în transformarea și în dezvoltarea ei, tovarășul Stalin determină fără greșală, pe această bază, sarcina de bază, obiectiv actuală, centrală, a fiecărui moment istoric dat și, totodată, realizează în mod elastic trecerea dela o problemă nodală la o altă problemă devenită centrală, principală, în nouile condiții concrete.

Arta de a determina veriga hotărâtoare presupune ca o premiză necesară examinarea mișcării însăși, ca un proces de trecere pe bază de legi necesare a transformărilor cantitative treptate, în transformări calitative radicale, ca o unitate dintre forma evolutivă și forma revoluționară a mișcării.

Determinarea științifică a verigii hotărâtoare este organic legată de existența unei perspective revoluționare clare, de previziunea științifică bolșevică a tendinței dezvoltării istorice. Aceasta înseamnă că găsirea verigii principale are ca premiză teoretică necesară, analiza dialectică a contradicțiilor realității — analiză îndreptată spre căutarea, în fiecare moment istoric dat, a condiției principale, fundamentale, de înlăturare a contradicțiilor din procesul dezvoltării.

Într-o asemenea analiză dialectică multilaterală a fenomenelor sociale, se realizează cea mai importantă cerință a clasicilor marxism-leninismului — „cerința de a face „...o analiză concretă a situației concrete“, despre care Lenin spunea că este „însăși esența... sufletul viu al marxismului“¹⁾.

Perspicacitatea genială a lui Lenin și Stalin, priceperea lor extraordinară de a desluși sensul intim al evenimentelor cari se apropie, stăpânirea măiastră a armei materialismului dialectic, condiționează acea exactitate fără greș — caracteristică pentru determinarea leninist-stalinistă, a sarcinii hotărâtoare din fiecare moment dat în lanțul sarcinilor istorice ale Partidului nostru.

Aceasta condiționează și claritatea, precizia și caracterul concret al lozincilor strategice și tactice bolșevice, consecvența revoluționară și elasticitatea remarcabilă a acestor lozinci.

Arta politică stalinistă de a determina veriga hotărâtoare a momentului este *înruparea uriașei forțe de acțiune* revoluționară a marxism-leninismului, căci aceasta este arta determinării conștiente a sarcinii hotărâtoare a fiecărui moment istoric, arta organizării conștiente și planificate a creației revoluționare a poporului, pentru rezolvarea problemei nodale a fiecărui moment istoric dat.

Drept model strălucit al felului în care tovarășul Stalin a aplicat în mod creator metoda și teoria materialismului dialectic pentru a determina veriga hotărâtoare a fiecărui moment istoric, poate servi industrializarea socialistă a țării — sarcină istorică de importanță mondială asupra rezolvării căreia tovarășul Stalin a concentrat atenția și eforturile Partidului și ale poporului.

Susținând la congresul al XIV-lea al Partidului, industrializarea socialistă a țării ca „...veriga principală dela care trebuie să fie pornită și desfășurată construirea economiei socialiste“²⁾, genialul strateg al revoluției socialiste pornea dela examinarea concretă și multilaterală a situației economice și politice a țării, dela analiza dialectică a relațiilor dintre clase și dela situația internațională a Statului Sovietic.

Tovarășul Stalin pornea dela faptul că, deși industria și agricultura U.R.S.S. erau restabile în acea vreme, datorită superiorității sistemului economic socialist și se apropiau de nivelul antebelic, țara continua totuși să rămână înapoiată, dependentă din punct de vedere economic, cu o slabă capacitate de apărare, căci nivelul antebelic era nivelul statului rus agrar înapoiat. Tovarășul Stalin pornea dela faptul obiectiv al amânării revoluției în Apus și al stabilizării parțiale a capitalismului, dela faptul existenței încercuirii capitaliste și a pericolului unei noi intervenții capitaliste.

Realizarea industrializării socialiste a țării crea posibilitatea reală de a se asigura independența economică a Statului Sovietic, lichidarea rapidă a înapoierii tehnico-economice a țării noastre, întărirea capacității ei de apărare —

1) V. I. Lenin: Opere, Vol. XXV, pag. 292, Ed. rusă.

2) Istoria Partidului Comunist (bolșevic) al U. S., Curs scurt, pag. 864 (sublinie. rea îmi aparține — I. C.) Ed. P.M.R. ed. II-a.

crea condițiile necesare pentru construirea societății socialiste în U.R.S.S. Industrializarea socialistă a țării dădea posibilitatea de a se pregăti în mod trainic trecerea la veriga următoare din lanțul construirii socialismului, reprezentată prin colectivizarea agriculturii, căci înfăptuirea industrializării socialiste crea pentru agricultură baza tehnică agricolă înaintată, necesară pentru reconstrucția ei socialistă. Înăfptuirea industrializării socialiste a țării a fost astfel o necesitate istorică arzătoare. Formularea stalinistă la Congresul al XIV-lea al Partidului a problemei industrializării socialiste a țării, ca problemă nodală, centrală, a momentului, a fost expresia genială a acestei necesități istorice obiective.

Alegând industrializarea țării ca verigă hotărâtoare, tovarășul Stalin a scos la iveală particularitățile esențiale ale metodei socialiste sovietice de industrializare, deosebirile ei radicale de metoda capitalistă de industrializare. El a arătat că industrializarea țării nu trebuie să înceapă prin dezvoltarea industriei ușoare așa cum s'a întâmplat în țările capitaliste, unde producția are loc spontan și este subordonată principiului profitului capitalist — ci trebuie să înceapă prin dezvoltarea industriei grele. Industria grea era veriga principală din lanțul înfăptuirii industrializării socialiste a țării. Tocmai în legătură cu aceasta trebuie să examinăm formularea stalinistă, profund dialectică, a problemei cu privire la veriga principală a primului plan cincinal, care a fost un jalon însemnat pe drumul înfăptuirii victorioase a politicii staliniste de industrializare. Fundamentând justele alegeri problemei hotărâtoare a primului plan cincinal, tovarășul Stalin spunea:

„Dar nu putem începe desorganizat, la întâmplare, înfăptuirea unui plan atât de grandios. Pentru ca să înfăptuim un asemenea plan, trebuie, înainte de orice, să găsim *veriga lui de bază*, căci numai găsind această verigă și prinzându-ne de ea, vom putea trage toate celelalte verigi ale planului.

Care a fost veriga de bază a planului cincinal?

Veriga de bază a planului cincinal a fost industria grea cu pivotul ei — construcția de mașini. Căci numai industria grea este în stare să reconstruiască și să pună pe picioare industria în totalitatea ei, mijloacele de transport și agricultura. Cu ea trebuia începută înfăptuirea planului cincinal¹⁾.

Tinzând să eternizeze înapoierea tehnico-economică a țării noastre, pe placul agresorilor imperialiști, trădătorii buhariniști-zinovieviști au opus, după cum se știe, politicii staliniste de înfăptuire a industrializării socialiste a țării ca verigă hotărâtoare a momentului istoric de atunci, planul burghez conform căruia țara noastră trebuia să producă în special materii prime și alimente și să importe mașini din străinătate. Însă Partidul condus de geniul tovarășului Stalin, a descifrat la timp caracterul provocator, contra-revoluționar, al acestui plan. Partidul știa că „adoptarea acestui plan ar fi însemnat transformarea țării noastre într'un apendice agrar, neputincios al lumii capitaliste, desarmarea și slăbirea ei în fața încercuirii capitaliste și, în ultimă instanță, înmormântarea cauzei socialismului în U.R.S.S.²⁾ Sub conducerea tovarășului Stalin, Partidul bolșevic și poporul sovietic au demascat și au zdrobit încercările dușmănoase ale reștauratorilor de stânga și de dreapta ai capitalismului. Când dușmanul poporului, Rîcov, a încercat să mascheze linia sa dușmănoasă pentru a submina în ascuns linia Partidului, susținând că linia generală bolșevică și linia buharinistă ar fi același lucru, că există numai unele „nuanțe” și „divergențe”, tovarășul Stalin a declarat cu precizia și cu claritatea care-i sunt caracteristice: „...în realitate noi nu avem o linie comună. Există o singură linie, linia Partidului, linia leninistă, revoluționară. Însă alături de aceasta există o altă linie, linia grupului lui Buharin care duce luptă cu linia Partidului...”³⁾.

Demascând ieșirea dușmănoasă a lui Rîcov de a împăca liniile opuse ce nu pot fi împăcate — linia leninistă bolșevică și linia buharinistă contra-revoluționară, tovarășul Stalin spunea: „politica oportunismului constă tocmai în aceea de a netezi divergențele, de a acoperi situația reală din interiorul partidului.

1) I. V. Stalin: „Problemele leninismului”, Ed. P.M.R., pag. 597 (sublinierea îmi aparține — I. C.)

2) Istoria P. C. (b) al U.S. Curs scurt, Ed. P.M.R. ed. II, pag. 369

3) I. V. Stalin: Opere. Vol. XII, pag. 9 ed. rusă.

lui, de a camufla poziția sa proprie și de a lipsi Partidul de posibilitatea de a obține o *claritate* totală”¹⁾).

Partidul, Lenin și Stalin, au demascat în permanență toate eschivările sofistice ale diferiților dușmani ai clasei muncitoare, teama lor de claritate și de precizie.

Una dintre cele mai importante cerințe ale strategiei și ale tacticii politice leninist-staliniste, bazate pe temelia teoretică de neclintit a materialismului dialectic și istoric, este aceea a lozincilor și a rezoluțiilor strategice și tactice concrete, clare, „precise. „Partidul clasei luptătoare este obligat ca în toate... dispușele să nu piardă din vedere necesitatea unor răspunsuri absolut clare, *care să nu admită două interpretări*, la întrebările concrete ale conduitei noastre politice: da sau nu? Să facem chiar acum, în momentul dat, cutare lucru, sau să nu-l facem?”²⁾ — scria la timpul său Lenin. „Tactica revoluționară trebuie să fie clară, definită și precisă...”³⁾ ne învață, împreună cu Lenin, tovarășul Stalin.

Tocmai aceste trăsături remarcabile își găsesc expresia strălucită în arta leninist-stalinistă de determinare a verigii hotărâtoare din lanțul proceselor istorice.

Particularitatea metodologică distinctivă a artei leninist-staliniste de conducere politică constă în faptul că, trasând o sarcină oarecare, ca fiind hotărâtoare și principală într-o etapă istorică dată, Lenin și Stalin pornesc în mod invariabil dela perspectiva revoluționară istorică — și acesta constituie unul dintre izvoarele acelei exactități excepționale cu care Partidul nostru determină în mod constant sarcinile nodale la trecerea dela o etapă istorică la alta. Tocmai pentru că Partidul are întodeauna în fața sa o perspectivă revoluționară clară, el determină în mod just sarcinile nodale cari apar pe drumul spre scopul final.

Tovarășul Stalin spunea: „Fără perspective clare, fără scopuri clare, Partidul nu poate să conducă construcția. Noi nu putem trăi după rețeta lui Bernștein, „Mișcarea este totul, scopul nu este nimic”. Ca revoluționarii noi trebuie, dimpotrivă, să subordonăm mișcarea noastră înainte, munca noastră practică, scopului principal de clasă al construcției proletare. Fără aceasta vom cădea în mod inevitabil și necondiționat, în mocirla oportunismului”⁴⁾.

Alegând ca verigă hotărâtoare industrializarea socialistă a țării, Partidul și tovarășul Stalin au fost conduși de perspectiva revoluționară istorică a posibilității și a necesității construirii societății socialiste din U.R.S.S.

Se știe că, spre sfârșitul perioadei de refacere, s'a ridicat cu toată puterea problema perspectivelor, a caracterului viitor al dezvoltării țării noastre, a destinelor socialismului în Uniunea Sovietică. Fundamentând posibilitatea construirii societății socialiste în U.R.S.S. și înarmând astfel poporul sovietic cu o măreață perspectivă istorică, tovarășul Stalin a determinat totodată, cu o perspicacitate genială, acea verigă principală de care, dacă ne prindem, se pot crea condițiile construirii victorioase a economiei naționale socialiste, a societății socialiste în U.R.S.S. Și viața a confirmat în întregime această previziune.

Aici apare clar o altă particularitate metodologică, foarte importantă, a artei de a determina veriga hotărâtoare — și anume, legătura organică a acestei arte cu previziunea științifică bolșevică. După cum se știe, capacitatea previziunii științifice, care este una dintre însușirile de seamă ale Partidului bolșevic și ale conducătorilor lui, Lenin și Stalin, este exprimată în special în previziunea perspectivei istorice revoluționare, a tendinței istorice generale de dezvoltare. Conducerea bolșevică adevărată, ne învață tovarășul Stalin, nu se împacă cu lipsa de perspectivă. Ca să conducă, trebuie să prevezi.

Determinând veriga principală, sarcina nodală a momentului, Partidul vede clar perspectiva istorică și alege din vreme cu perspicacitate, pentru a rezolva în primul rând, acea sarcină concretă de care, prinzându-se, el își asigură trecerea spre rezolvarea sarcinii următoare dela ordinea zilei și își asigură

1) I. V. Stalin, Opere vol. XII, pag. 8 (sublinjerea îmi aparține — I. C.)

2) V. I. Lenin : Opere, Vol. IX, pag. 237, Ed. rusă.

3) I. V. Stalin : Opere, Vol. I, pag. 214, Ed. P.M.R.

4) I. V. Stalin : Opere, Vol. VIII, pag. 270, Ed. rusă

în ultima analiză, rezolvarea tuturor celorlalte sarcini urgente care duc la atin-
gerea scopului final.

Ideea că geniul stalinist îmbină marea forță a prezivunii științifice cu
arta determinării infailibile a „verigii principale din lanțul proceselor” a fost
exprimată într-un mod deosebit de plastic de M. I. Calinin. „Privirea conducă-
torului, a căpitanului sovietic — scria M. I. Calinin — *este așintită departe
înainte, în adâncimile îndepărtate ale viitorului*; totodată însă, el vede totul în
jur, urmărește vigilent traintica corabiei statului. El știe să observe în chip mi-
nunat tot ce e mare în ceea ce este mic și vlăstarii a ceea ce e nou în ceea ce e
vechi. El stăpânește în mod desăvârșit arta, leninistă *de a determina în mo-
mentul respectiv veriga hotărâtoare din lanțul politic*”¹).

Mobilizând eforturile creatoare ale poporului sovietic pentru rezolvarea
sarcinilor industrializării socialiste a țării și a colectivizării agriculturii, marele
strateg al revoluției socialiste, tovarășul Stalin, a prevăzut că rezolvarea cu
succes a acestor sarcini istorice de importanță mondială va duce la victoria so-
cialismului în țara noastră, va asigura pregătirea uriașelor resurse tehnico-
materiale, necesare pentru apărarea activă a țării și va transforma U.R.S.S.
într-un bastion de neînving al socialismului. Societatea socialistă construită în
țara noastră, în urma înfăptuirii înțelepte și prevăzătoarei politici staliniste
de industrializare a țării și de colectivizare a agriculturii, victoria istorică obți-
nută de poporul sovietic în războiul împotriva imperialismului fasciști germani și
japonezi, cari au constituit cea mai mare încercare a tuturor forțelor spirituale
și materiale ale statului sovietic — au confirmat în mod strălucit geniala pre-
vizune stalinistă.

Determinarea verigii hotărâtoare în procesul construirii socialismului în
U.R.S.S. a impus deasemeni necesitatea unei adânci analize dialectice a con-
tradicțiilor societății sovietice, a desvăluirii condiției principale, de înlăturare a
contradicției, ce s'a născut în stadiul de atunci al dezvoltării statului sovietic.

Se știe că, în condițiile orânduirii sovietice, în care ca o lege fundamen-
tală, apare rolul organizator și planificator al Statului Sovietic și în care forța
conducătoare și îndrumătoare este Partidul bolșevic, înarmat cu cunoașterea profun-
dă a legilor dezvoltării societății, contradicțiile se desvăluie și se înlătură în
mod conștient și planificat.

În societatea noastră sovietică au existat diferite contradicții. Se învin-
geau unele contradicții, apăreau altele, cari ulterior erau deasemeni învinse prin
activitatea conștientă, orientată spre un scop precis, a Partidului bolșevic și a
Statului Sovietic. În aceasta își găsește expresia desfășurarea dezvoltării socie-
tății sovietice pe baza de legi necesare.

Ca un partid adevărat de luptă, Partidul nostru bolșevic, consideră și
privește întotdeauna metoda dialectică marxist-leninistă ca o călăuză în lupta
pentru a descoperi și învinge contradicțiile, cari stau pe drumul mersului victo-
rios înainte, către scopul final. Despre acest lucru s'a exprimat foarte bine unul
dintre cei mai apropiați tovarăși de luptă ai marelui Stalin, anume tovarășul
Caganovici, în cuvântarea sa la adunarea consacrată aniversării a 10 ani dela
înființarea Cursului pentru studiul Istoriei Partidului Comunist. „Ce înseamnă
— a spus tov. Caganovici — în limba noastră politică, obișnuită, de partid, a
înțelege unitatea contrariilor? Să înțelegi unitatea contrariilor înseamnă, în
realitate, să nu te temi de greutate. Aceasta înseamnă să nu te temi de acele
contradicții ale vieții, cari apar pe drumul nostru, ci să le învingi cu energie
și perseverență bolșevică”²).

Înfăptuind conducerea construcției societății comuniste, partidul lui Le-
nin-Stalin, înarmat cu cunoașterea legilor de dezvoltare a societății sovietice,
prevede cu succes greutățile și contradicțiile cari apar și cari pot să frâneze mersul
înainte și își îndreaptă din timp eforturile pentru a învinge aceste greutăți și
contradicții, pentru ca astfel să nu îngăduie opriri, să înlăture pericolul stagnării,
să asigure mersul înainte.

1) M. I. Calinin, „La 60 de ani dela nașterea tovarășului Stalin”, pag. 78 Gos-
politizdat, 1939 (sublinierea îmi aparține — I. C.)

2) L. M. Caganovici: „Pentru studiul bolșevic al Istoriei Partidului”, pag. 12,
„Moskovskii rabocî” 1931.

Trăsătura caracteristică a contradicțiilor, cari apar pe drumul dezvoltării societății sovietice, ne învață tovarășul Stalin, constă în faptul că ele sunt contradicțiile creșterii, cari poartă într-însele posibilitatea învingerii lor. Și una dintre premisele necesare pentru transformarea acestei posibilități în realitate, este analiza concretă a contradicțiilor, determinarea dialectică în fiecare etapă a dezvoltării societății sovietice — a condiției fundamentale pentru înlăturarea contradicțiilor proprii acestei etape.

A găsi veriga principală în lanțul evenimentelor, înseamnă tocmai a găsi, a determina, condiția principală, fundamentală pentru înlăturarea contradicțiilor din fiecare etapă istorică a dezvoltării societății sovietice.

Fundamentând necesitatea înfăptuirii industrializării socialiste a țării, tovarășul Stalin a descoperit pe baza analizei dialectice adânci a situației istorice, care s'a creat spre sfârșitul perioadei de refacere, următoarea contradicție: „...Pe de o parte — spunea tovarășul Stalin — noi avem în țara noastră orânduirea sovietică cea mai înaintată și puterea cea mai înaintată din întreaga lume, Puterea Sovietică, pe de altă parte, avem o tehnică a industriei extrem de înapoiată, care trebuie să reprezinte baza socialismului și a puterii sovietice”¹⁾.

Spre a înlătura această contradicție, spre a crea pentru cea mai înaintată și mai progresistă orânduire socială și de stat, pentru orânduirea sovietică, o bază tehnico-economică adecuată, era nevoie să se găsească condiția principală a înlăturării acestei contradicții. Și tovarășul Stalin, bazându-se pe îndrumările înțelepte ale lui Lenin, a găsit-o în industrializarea socialistă a țării, elaborând geniala teză a industrializării socialiste a U.R.S.S. Înăptuită sub conducerea Partidului și a marelui Stalin, politica industrializării socialiste a țării a lichidat, într'adevar, această contradicție, asigurând mersul victorios înainte al țării noastre.

O ilustrare nu mai puțin concretă a faptului că arta bolșevică de a determina veriga hotărâtoare presupune analiza concretă a contradicțiilor și determinarea condiției fundamentale, principale, pentru înlăturarea contradicțiilor din fiecare etapă dată de dezvoltare, este formularea stalinistă genială a problemei colectivizării agriculturii. Pe baza unei analize dialectice a situației sub toate aspectele, tovarășul Stalin a scos la iveală cu o adâncime științifică uriașă, contradicțiile actuale dintre marea industrie socialistă și mica gospodărie, fărâmițată, a țăranilor individuali. Eșirea din această contradicție a fost găsită de tovarășul Stalin în trecerea micii agriculturi, fărâmițate, pe calea marii agriculturi socialiste mecanizate, elaborând geniala teorie a colectivizării agriculturii în U.R.S.S.

„Eșirea — a spus tovarășul Stalin în referatul său la al XV-lea Congres al P. C. (b) al U. S. — constă în trecerea gospodăriilor țărănești mici și fărâmițate, în gospodării mari și unificate, pe baza lucrării comune a pământului, în trecerea la lucrarea colectivă a pământului, pe baza tehnicii noi superioare”²⁾.

Totodată, după cum se știe, tovarășul Stalin a indicat și veriga principală a construcției colhoznice din etapa contemporană. „Veriga de bază a mișcării colhoznice — scria tovarășul Stalin — forma ei *predominantă* în momentul de față, de care trebuie să ne prindem acum, o reprezintă *artelul agricol*”³⁾.

Sub conducerea marelui strateg al Revoluției Socialiste, tovarășul Stalin, s'a realizat cu succes colectivizarea totală a agriculturii și lichidarea chibărimii ca clasă și pe această bază, s'a înăptuit cea mai adâncă răsturnare revoluționară, egală prin consecințele sale cu răsturnarea revoluționară din Octombrie 1917. Cuceririle de seamă ale țăranimii colhoznice în anii antebelici, forța vitală de neînvinge de care a dat dovadă orânduirea noastră colhoznică în anii de cea mai mare încercare din timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei și succesele remarcabile ale agriculturii sovietice în perioada postbelică, constituie o confirmare concretă a justității determinării acestei verigi foarte importante în faptul construcției societății socialiste în U.R.S.S. făcută de către tovarășul Stalin.

1) I. V. Stalin: Opere, Vol. II, pag. 297, Ed. rusă.

2) I. V. Stalin: Opere, Vol. X, pag. 305, Ed. rusă.

3) I. V. Stalin: Opere, Vol. XII, pag. 198, Ed. rusă.

O întruchipare vie a artei bolșevice de a determina veriga hotărâtoare este deosebeni întreaga activitate multilaterală a tovarășului Stalin în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei.

Rezultatul analizei dialectice staliniste, îndreptată invariabil spre a determina ceea ce este principal, a fost, de exemplu, celebra teză a tovarășului Stalin, cu privire la factorii permanenți care hotărăsc soarta războiului. Bazându-se pe cunoașterea adâncă a legilor dezvoltării istorico-sociale, pe analiza dialectică concretă a experienței războaielor din perioada mașinismului, tovarășul Stalin a definit cu o forță științifică de neînvins factorii hotărâtori cari, în interacțiunea lor organică determină mersul și rezultatul războiului.

„Acum — spune tovarășul Stalin în ordinul său de zi istoric Nr. 55 din 23 Februarie 1942 — soarta războiului va fi hotărâtă nu de un factor accesoriu, ca cel al surprizei, ci de factori care acționează permanent și anume: trădănia spatelui frontului, moralul armatei, numărul și calitatea diviziilor, armamentul, capacitatea organizatorică a cadrelor de comandament ale armatei”¹⁾.

Importanța teoretică și practică a tezei staliniste despre factorii permanenți cari hotărăsc soarta războiului — teza cea mai importantă a științei militare sovietice — constă nu numai în faptul că ea a constituit previziunea genială a rezultatului războiului, care a înarmat poporul sovietic și armata lui cu perspectiva clară a victoriei asupra dușmanului. În afară de aceasta importanța ei uriașă constă deosemeni în faptul că a indicat Partidului bolșevic și poporului sovietic de cari anume „verigi” trebuie „să se prindă”, ca să aducă o înfrângere mortală dușmanului.

Această latură remarcabilă a tezei staliniste despre factorii permanenți și cari hotărăsc soarta războiului este subliniată în scurtă biografie a tovarășului Stalin: „Teza stalinistă despre rolul factorilor războiului care acționează permanent are o mare însemnătate teoretică și practică. Ținând seamă de acești factori și folosindu-i just este posibil să se acorde în activitatea militară și organizatorică, cea mai mare atenție rezolvării sarcinilor celor mai importante, de care depinde soarta războiului”²⁾.

Datorită marii superiorități a orânduirii sovietice, precum și activității îndrumătoare a Partidului bolșevic, Uniunea Sovietică a „avut o mare superioritate asupra dușmanului pe linia factorilor permanenți cari hotărăsc soarta războiului. Superioritatea numerică pe care au avut-o hitleriștii în primul stadiu al războiului în ceea ce privește cantitatea unor armamente ca avioane, tancuri — a fost lichidată repede, datorită muncii pline de abnegație pe care a depus-o poporul sovietic, în spatele frontului. Dar ca să se ajungă la victorie, trebuiau dezvoltați și întăriți mai departe toți factorii permanenți de cari depinde rezultatul războiului, trebuiau folosite la maximum toate posibilitățile intrinsece.

Înarmați cu teza stalinistă despre factorii permanenți, Partidul bolșevic și poporul sovietic și-au concentrat la timp toate eforturile tocmai asupra factorilor hotărâtori ai războiului și aceasta a asigurat victoria asupra dușmanului.

Arta de a determina veriga hotărâtoare s'a manifestat și în conducerea genială a tovarășului Stalin înanii Marelui Război pentru Apărarea Patriei și în faptul că în diferitele etape ale războiului — atât în perioada apărării strategice active, cât și în perioada ofensivei — tovarășul Stalin, a definit baza unei analize dialectice a situației și a pus în fața Armatei Sovietice tocmai acele sarcini concrete cari decurgeau în mod organic din particularitățile și din condițiile respective etape a războiului. Pe diferitele etape ale războiului, „geniul lui Stalin găsea rezolvarea justă ținând seamă de specificul situației”³⁾.

Subliniind consecvent, în cursul întregului război în toate ordinele de zi și în cuvântările sale istorice, necesitatea perfecționării instrucției de luptă, a ridicării cunoștințelor și a priceperii de a folosi tehnica militară, a însușirii artei de a conduce armatele, a artei de a-l înfrânge pe dușman după toate regulile științei contemporane, tovarășul Stalin a definit totodată, cu o elasticitate remarcabilă, și problemele noi, *deosebite*, cari decurgeau din particula-

1) I. V. Stalin: „Despre Marele Război pentru Apărarea Patriei”, pag. 43—44, ed. V-a (Ed. P.M.R., pag. 43).

2) I. V. Stalin: Scurtă Biografie, pag. 161, Ed. P.C.R.

3) Ibidem, pag. 189.

ritățile situației de război. Astfel, de exemplu, în ordinul de zi Nr. 195 din 1 Mai 1943 tovarășul Stalin, relevând succesele ofensive de iarnă a Armatei Sovietice desfășurată după încheierea victorioasă a marelui operații militare dela Stalingrad, formulând sarcina perfecționării neconținute de către întreaga Armată Sovietică, a instrucției sale de luptă, a indicat totodată o serie de momente noi, condiționate de noul stadiu al războiului. Tovarășul Stalin a indicat necesitatea ca armatele să-și însușească organizarea acțiunii lor reciproce și a conducerii lor în luptă, a îmbunătățirii acțiunii de cercetași, a ridicării calității muncii din spatele frontului. Toate acestea au fost formulate de tovarășul Stalin pe baza analizei concrete și a examinării tuturor particularităților obiective ale situației noi de război, când inițiativa a trecut din mâinile dușmanului în mâinile Armatei Sovietice.

În ordinul de zi Nr. 309, consacrat aniversării a 26 ani dela Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, formulând sarcina concretă a Armatei Sovietice, tovarășul Stalin a subliniat necesitatea de a consolida în mod temeinic succesele ofensive, de a urmări împetuș armatele dușmanului, de a apropia mai repede spatele frontului, de a folosi mai cu curaj rezervele pentru noi lovituri nimicitoare. Toate aceste momente au fost condiționate de caracterul și de sarcinile ofensivei împetuoase a Armatei Sovietice care s'a desfășurat până în acea vreme.

În ordinul de zi Nr. 16, din 23 Februarie 1944, ținând seama de experiența de luptă remarcabilă, acumulată în acea vreme de unitățile de gardă, cari s'au acoperit de glorie neștearsă, tovarășul Stalin subliniază necesitatea de a se introduce, în mod curajos și larg experiența unităților de gardă în practica de luptă a întregii Armate Sovietice și, pe această bază de a se ridica la un nivel și mai înalt arta militară a armatelor sovietice.

Bazându-se pe cunoașterea adâncă a legilor dezvoltării istorico-sociale, a legilor războiului contemporan și, călăuzindu-se mereu de analiza dialectică concretă a specificului fiecărei etape a războiului, tovarășul Stalin a organizat cu succes poporul sovietic în vederea învingerii tuturor greutăților de pe drumul spre victorie în Marele Război pentru Apărarea Patriei, pentru transformarea în realitate a posibilității victoriei asupra dușmanului.

Un exemplu important de determinare științifică precisă a verigii hotărâtoare, este fundamentarea teoretică dată de tovarășul Stalin problemei nodale, centrale în procesul desăvârșirii construirii socialismului și al trecerii treptate spre comunism.

Se știe, că noua Constituție a U.R.S.S., adoptată de Congresul al VIII-lea Extraordinar al Sovietelor (1936), a întărit faptul istoric de importanță mondială că U.R.S.S. a intrat în faza de desăvârșire a construirii socialismului și a trecerii treptate spre comunism. În fața poporului sovietic s'a ridicat cu toată ascutimea problema cu privire la căile și la perspectivele construirii comunismului în U.R.S.S. Cel mai mare merit al tovarășului Stalin constă în faptul, că el a înarmat la timp poporul sovietic cu perspectiva istorică clară a posibilității construirii comunismului în țara noastră și că a fundamentat, din toate punctele de vedere, legile trecerii treptate spre comunism în condițiile menținerii încercării capitaliste și, totodată, a descoperit veriga fundamentală, principală, de care, dacă te prinzi se poate rezolva această sarcină istorică de importanță mondială și se pot învinge toate greutățile și contradicțiile de pe drumul spre comunism.

În raportul său la al XVIII-lea Congres al Partidului, tovarășul Stalin a arătat că unul dintre elementele verigii principale în construirea comunismului este rezolvarea sarcinii economice principale, sarcina de a ajunge și de a întrece principalele țări capitaliste din punct de vedere economic. „Numai în cazul — a spus tovarășul Stalin — în care vom întrece din punct de vedere economic principalele țări capitaliste, ne putem bizui pe faptul că țara noastră va fi pe deplin îndestulată cu articole de consum, că vom avea abundență de produse și vom fi în situația de a putea săvârși trecerea dela prima fază a comunismului la cea de a doua fază a lui“¹⁾.

1) I. V. Stalin: „Problemele leninismului“, Ed. P.M.R., pag. 912.

Pornind dela faptul că U.R.S.S. și-a încheiat în esență, în acea perioadă, reconstrucția economiei naționale și că, prin nivelul tehnicii de producție în industrie și în agricultură, s'a așezat înaintea țărilor capitaliste ale Europei, tovarășul Stalin a formulat ca sarcină practică la ordinea de zi de a se ajunge și de a se întrece și din punct de vedere economic principalele țări capitaliste ale Europei precum și Statele Unite ale Americii.

Atacul perfid al hitleriștilor împotriva Patriei noastre a întrerupt munca pașnică constructivă a poporului sovietic îndreptată spre executarea sarcinii economice de baza. După terminarea victorioasă a războiului, tovarășul Stalin, în cuvântarea sa istorică din 9 Februarie 1946, a desfășurat din nou în fața poporului sovietic programul economic al construcției comunismului. „Noi trebuie să obținem — a spus tovarășul Stalin — ca industria noastră să poată produce anual până la 50 milioane tone de fontă, până la 60 milioane tone de oțel, până la 500 milioane tone de cărbune, până la 60 milioane tone de petrol. Numai cu această condiție se poate considera că Patria noastră va fi garantată în fața tuturor eventualităților”. Înfăptuirea acestor mari proiecte staliniste, începută cu succes de poporul sovietic, care a obținut succese hotărâtoare în îndeplinirea înainte de termen a planului cincinal stalinist postbelic, va avea ca rezultat rezolvarea sarcinii economice de bază a U.R.S.S.

Însă executarea sarcinii economice de bază este numai un aspect al sarcinii duble care constituie veriga principală din lanțul trecerii treptate spre comunism. Un alt aspect esențial, organic legat de cei dintâi, este intensificarea prin toate mijloacele a muncii de educație comunistă a poporului, de pregătire ideologică a cadrelor noastre — sarcina înlăturării totale a rămășițelor capitaliste din conștiința oamenilor.

Subliniind rolul foarte important al muncii ideologice pentru rezolvarea tuturor celorlalte sarcini ale Partidului nostru, tovarășul Stalin spunea: „Trebuie să recunoaștem ca o axiomă că, cu cât nivelul politic și conștiința marxist-leninistă a activiștilor din orice domeniu al muncii de Stat și de partid sunt mai ridicate cu atât munca însăși este mai ridicată și mai rodnică, cu atât rezultatele muncii sunt mai concrete...”¹⁾.

De ideea stalinistă asupra rolului hotărâtor al muncii ideologice și al educației comuniste în înfăptuirea sarcinilor cari stau în fața pe drumul construirii socialismului în U.R.S.S. este pătruns și raportul tovarășului Molotov la al XVIII-lea Congres al Partidului. „De succesele educației comuniste, în sensul larg al acestui cuvânt — spunea tovarășul Molotov, — al educației comuniste care cuprinde întreaga masă a oamenilor muncii și întreaga intelectualitate sovietică, înainte de toate de succesele noastre în acest domeniu, depinde rezolvarea tuturor celorlalte sarcini”²⁾.

Spre deosebire de toate orânduirile anterioare, socialismul nu apare în mod spontan, ci se crează prin munca creatoare istorică, conștientă, a maselor populare, conduse de avangarda lor — Partidul comunist. De aici decurge rolul excepțional de important al factorului conștiinței socialiste, pentru opera de construire a socialismului. Iată pentru ce Partidul nostru, în decursul întregii istorii a Statului Sovietic, a acordat necontenit o uriașă atenție educației comuniste a poporului.

Sarcina educației comuniste a poporului a căpătat un rol deosebit de actual când U.R.S.S. a intrat în faza de desăvârșire a construirii socialismului și a trecerii treptate spre comunism. Numai oamenii cu o înaltă conștiință comunistă pot rezolva cu succes toate sarcinile grandioase legate de construirea victorioasă a societății comuniste. Cu toate acestea, rămășițele capitaliste stăruie totuși în conștiința unei părți din oamenii sovietici și aceasta, după cum a arătat tovarășul Stalin încă în raportul său la al XVII-lea Congres al Partidului, se datorește nu numai faptului că conștiința rămâne în urmă în dezvoltarea sa față de situația de fapt a oamenilor în societate, ci și faptului că încercuirea capitalistă, ostilă nouă, se străduiește prin toate mijloacele cu ajutorul ideolo-

1) I. V. Stalin: „Problemele leninismului”, Ed. P.M.R., pag. 941

2) V. M. Molotov: „Al III-lea Plan Cincinal al dezvoltării economiei naționale a U.R.S.S.”, pag. 47, Gospolizdat, 1939.

giei sale putrede, să întrețină și să învie aceste rămășițe în conștiința oamenilor noștri.

Necesitatea intensificării, prin toate mijloacele a muncii de educație comunistă a poporului a fost pusă astfel în mod obiectiv, pe primul plan, ca sarcină politică centrală, ca un aspect esențial, de nedespărțit, al verigii hotărâtoare a construcției societății comuniste. Subliniind acest lucru, tovarășul Molotov a declarat, la tribuna celui de al XVIII-lea Congres al Partidului: „A sosit timpul, când pe primul plan se pun sarcinile cu caracter educativ, sarcinile educației comuniste a oamenilor muncii”¹⁾.

Hotărârile celui de al XVIII-lea Congres al Partidului cu privire la educația comunistă a oamenilor muncii și-au găsit continuarea în rezoluțiile cu privire la problemele de literatură, cinema, teatru, muzică, adoptate în ultimii ani de Comitetul Central al P.C. (b) al U.S. Aceste rezoluții istorice, precum și discuția filosofică, discuția cu privire la știința biologică dela sesiunea Academiei de științe agricole „V. I. Lenin” din Uniunea Sovietică, ce au avut loc din inițiativa și sub conducerea îndrumătoare a C.C. al P.C. (b) al U.S., demascarea de către presa noastră de partid a „ideilor” putrede ale cosmopolitismului burghez în domeniul criticii literare și teatrale, al filosofiei, al științei istorice și în alte sectoare ale frontului nostru ideologic, sunt subordonate aceluiași scop nobil. Ele urmăresc scopul de a înlătura din diferitele domenii ale ideologiei noastre elementele apolitice, ale cosmopolitismului burghez, ale obiectivismului burghez, ale ploconirii în fața străinătății burgheze — indisolubil legate de acestea — ele se îndreaptă spre întărirea spiritului de partid în toate ramurile ideologiei sovietice cari formează conștiința comunistă a poporului nostru și pentru ridicarea lor la nivelul cerințelor dictate de sarcina istorică a desăvârșirii construirii socialismului și a trecerii treptate spre comunism. În condițiile actuale ascuțitul muncii ideologice a Partidului este îndreptat spre înlăturarea hotărâtă a tuturor rămășițelor ideologiei burgheze, spre întărirea intransigenței bolșevice față de orice fel de denaturare ideologică, spre educația tuturor oamenilor sovietici în spiritul patriotismului sovietic și a înaltei mândrii naționale sovietice.

În această remarcabilă pricepere bolșevică de a determina fără greș verigile hotărâtoare, de a determina ceea ce este mai esențial și principal în fiecare etapă istorică de construire a societății comuniste, își găsește expresia adâncă una dintre trăsăturile strategiei politice bolșevice care îi este proprie în mod organic și anume *elasticitatea* ei.

Intrucât fenomenele și evenimentele vieții sociale se găsesc într-un proces de mișcare, de transformare și dezvoltare, întrucât ele trec prin procesul dispariției treptate a ceea ce este vechi și a nașterii a ceea ce este nou, reprezentările și noțiunile noastre despre ele — ne învață marxism-leninismul — nu pot reflecta în mod adecuat acest caracter schimbător al vieții politico-sociale, dacă ele însăși nu sunt mobile, elastice.

„Noțiunile omenești — scria Lenin — nu sunt fixe, ci se mișcă veșnic, trec una într’alta, se contopesc una într’alta, fără aceasta ele nu reflectă viața vie”²⁾.

Cerința dialectică a elasticității a fost în întregime extinsă de Lenin și Stalin asupra domeniului strategiei și tacticii politice. Toată istoria strategiei politice bolșevice poate servi ca dovadă concretă despre acest lucru.

Trebue să relevăm aci că cercetarea permanentă a schimbărilor situației obiective și politica bolșevismului remarcabil de elastică, fundamentată științific, reală, condiționată de aceasta, este categoric opusă așa zisei elasticități a politicii oportuniste, a politicii de adaptare la interesele imperialismului.

„A băga coada acolo unde nu intră capul” — așa a caracterizat Lenin în mod sarcastic „elasticitatea” oportuniștilor Internaționalei a II-a. O asemenea caracterizare nimicitoare este aplicabilă într-o și mai mare măsură la „elasticitatea” continuatorilor lor actuali — lacheilor nemernici ai reacțiunii impe-

1) V. M. Molotov : „Al III-lea Plan Cincinal al dezvoltării economiei naționale a U.R.S.S.”, pag. 52.

2) V. I. Lenin : „Calete filosofice” pag. 237, Gospolitizdat, 1947.

rialiste anglo-americane, socialiștilor de dreapta de tipul lui Atlee, Bevin, Blum, Schumacher, Renner, Saragat, etc., care sub masca frazeologiei democratice și socialiste se străduiesc să ascundă politica banditească a imperialismului și cari caută să descompună rândurile clasei muncitoare otrăvindu-i conștiința.

Jonglând ca niște excroci cu noțiuni și cu lozinci, acești trădători mârșavi declară drept „internaționalism” politica imperialistă anglo-americană de cucerire a dominației mondiale și cosmopolitismul burghez, care servește drept camuflaj ideologic al acestei politici banditești. Impună cu toți ideologii imperialismului, ei chiamă popoarele lumii să renunțe la suveranitatea lor națională, ca să facă din aceste popoare pradă pentru agresorul american.

Aceasta este „elasticitatea” acestor slugi desguștătoare ale imperialismului. Baza politică de clasă a acestei „elasticități” este foarte clară. În cece privește însă bazele ei „metodologice”, acestea sunt un model tipic de elasticitate sofisticată, subiectivistă, falsă. „Elasticitatea” aplicată în mod subiectiv este eclectică și sofistică — scria Lenin. Elasticitatea aplicată *în mod obiectiv*, adică aceea care reflectă multilateralitatea procesului material și unitatea lui, este dialectică, este reflectarea justă a dezvoltării veșnice a lumii¹⁾. Această remarcabilă teză leninistă este în întregime aplicabilă pentru caracterizarea opoziției de neîmpăcat între bazele metodologice ale politicii bolșevice, care se bazează pe dialectica materialistă revoluționară, ca metodă științifică unică de cunoaștere și de schimbare revoluționară a lumii, pe analiza multilaterală a condițiilor și a particularităților luptei și construcției și „metodologia” dușmanilor înverșunați ai clasei muncitoare, socialiștii de dreapta cari înlocuiesc dialectica materialistă, pe care o urăsc, cu sofistica și cu eclecticismul contra-revoluționar.

Analiza dialectică a fenomenelor și proceselor sociale condiționează și o altă particularitate organică a artei bolșevice de a determina veriga principală și anume consecvența de fier, de nesdruncinat, în definirea sarcinilor nodale.

Se știe, de exemplu, cu ce consecvență remarcabilă Partidul a definit și a rezolvat în mod practic mari sarcini nodale din lanțul construirii socialismului ca, de pildă, industrializarea țării și colectivizarea agriculturii — cu ce consecvență dialectică, revoluționară a formulat lozinci istorice ca: „Tehnica hotărăște totul”, „Cadrele hotărăsc totul”, lozinca cu privire la însușirea bolșevismului, lozinci în cari și-au găsit expresia „acele verigi principale” pe cari Partidul le-a formulat în mod consecvent în diferitele etape istorice ale construirii socialismului.

O lumină clară asupra acestei particularități de a determina veriga hotărătoare o aruncă raportul istoric al tovarășului Stalin la Plenara C.C. al P.C. (b) al U.S. din anul 1937, „Cu privire la lipsurile muncii de partid și la măsurile de lichidare a troțkiștilor și a altor trădători” în care tovarășul Stalin pe baza generalizării faptelor de complectă demascare a trădătorilor troțkiști-buhriniști, a trasat atunci ca o sarcină de bază a momentului istoric, necesitatea pentru cadrele de partid de a-și însuși bolșevismul și de a lichida indolența politică. „S’ar putea întreba — spunea atunci tovarășul Stalin — oare nu s’ar fi putut acum 10 ani, în perioada afacerii dela Șahtă, să se dea odată ambele lozinci, și prima lozincă cu privire la însușirea tehnicei, și a doua lozincă cu privire la educația politică a cadrelor? Nu! Nu se putea! În partidul nostru bolșevic, lucrurile nu se fac astfel. În momentele de cotitură ale mișcării revoluționare, se formulează întotdeauna o lozincă de bază, ca lozincă nodală, pentru ca prinzându-ne de ea să tragem prin ea întreg lanțul. Lenin ne învață astfel: „Găsiți veriga principală din lanțul muncii noastre, prindeți-vă de ea și trageți-o pentru ca prin ea să trageți întreg lanțul și mergeți înainte. Istoria mișcării revoluționare ne arată că această tactică este singura justă”²⁾.

Dușmanii Partidului și ai poporului au încercat de multe ori să submineze, să sdruncine consecvența revoluționară stalinistă a verigilor principale ale po-

1) V. I. Lenin: „Cafete filosofice”, pag. 84, Ed. rusă.

2) I. V. Stalin: „Despre neajunsurile muncii de partid și măsurile de lichidare a troțkiștilor și a altor trădători”, pag. 21—22. Partizat a C.C. al P. C. (b) al U.S. 1937.

liticii bolșevice. Toate aceste încercări au suferit cel mai crunt eșec. Ele au fost demascate, zdrobite de forța atotînvîgătoare a înțeleptei-conduceri staliniste, una dintre trasaturile inalienabile ale acesteia fiind consecvența revoluționară în rezolvarea sarcinilor istorice fundamentale.

Consecvența stalinistă este clar exprimată în rezolvarea de către tovarășul Stalin a sarcinilor nodale ale perioadei postbelice. În cuvîntarea sa istorică din 9 Februarie 1946, tovarășul Stalin a aratat necesitatea „...de a reface raioanele țării care au suferit, de a reface nivelul antebelic al industriei și al agriculturii și de a întrece apoi acest nivel în proporții mai mult sau mai puțin importante”. După cum se știe, această teză a tovarășului Stalin a fost pusă la baza legii adoptată de către Sovietul Suprem al U.R.S.S. în Martie 1946 cu privire la planul cincinal de refacere și de dezvoltare a economiei naționale a U.R.S.S. pe anii 1946-1950.

Partidul nostru, îndrumat de geniul tovarășului Stalin, nu s'a limitat la formularea generală a sarcinei, ci a schițat drumul înfăptuirii *consecvente* a planului cincinal postbelic. În legea cu privire la planul cincinal de refacere și de dezvoltare a economiei naționale a U.R.S.S. se arată cu o extremă claritate, ca trebuie „să se asigure *refacerea și dezvoltarea în primul rînd a industriei grele și a transportului feroviar*, fără de care nu este posibilă refacerea și dezvoltarea rapidă și cu succes a întregii economii naționale a U.R.S.S.”.

Călăuzindu-se după această teză, Partidul bolșevic a concentrat eforturile întregului popor sovietic, în primul rînd asupra refacerii cât mai rapide și asupra dezvoltării insuficiente a industriei grele și a transportului feroviar. Când însă, pe urma muncii pline de abnegație a Partidului și a poporului s'au obținut succese însemnate în acest domeniu, între altele în acele ramuri ale industriei cari aprovizionează direct agricultura (tractoare, industria chimică, industria de mașini agricole), Partidul bolșevic și Statul Sovietic continuând să acorde o imensă atenție operei de continuă creștere și dezvoltare a industriei grele, au trecut la rezolvarea unei alte sarcini importante a economiei naționale și anume la asigurarea avântului agriculturii. Aceasta și-a găsit expresia în rezoluția plenarei din Februarie 1947 a C.C. al P.C. (b) al U.S. „Despre măsurile de ridicare a agriculturii în perioada postbelică” și în munca uriașă pe care a desfășurat-o Partidul pentru realizarea acestei rezoluții istorice.

Apoi, rezolvarea de către Partidul nostru a sarcinii de ridicare a agriculturii în perioada postbelică se caracterizează deasemeni printr-o *consecvență* remarcabilă.

Ca urmare la realizarea reușită a rezoluției Plenarei din Februarie, țărănimea noastră colhoznică a obținut, după cum se știe, rezultate minunate, confirmate printre altele de faptul că, în anul 1948 recolta totală a culturilor de cereale a atins nivelul recoltei din 1940.

Realizarea rezoluțiilor Plenarei din Februarie a dus la succese serioase în creșterea recoltei cerealelor, a creat premisele necesare pentru mărirea mai departe a producției de cereale.

La rîndul său, avântul producției de cereale a asigurat posibilitatea de a se începe lichidarea înapoerii zootehniei, cea mai importantă ramură a economiei agrare. Sarcina ridicării și a dezvoltării prin toate mijloacele a zootehniei a arătat tovarășul Malencov în raportul la a 32-a aniversare a Marelui Revoluții Socialiste din Octombrie, a devenit sarcina centrală a Partidului bolșevic și a Statului Sovietic. Rolul hotărîtor în înfăptuirea acestei sarcini este chemată să-l joace hotărîrea adoptată la 18 Aprilie 1949 de C.C. al P.C. (b) al U.S. și de Consiliul de Miniștri al U.R.S.S. cu privire la planul de 3 ani al dezvoltării zootehniei productive sociale în colhozuri și sovhozuri pe anii 1949—1951.

Un loc deosebit în lanțul de măsuri ale Partidului bolșevic și ale Guvernului Sovietic îndreptate spre ridicarea prin toate mijloacele a agriculturii socialiste, îl ocupă hotărîrea Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. și al C.C. al P.C. (b) al U.S. cu privire la obținerea de recolte mari și constante în raioanele de stepă și de stepă păduroasă din U.R.S.S. Dar și aici iese în evidență în mod pregnant, remarcabila consecvență stalinistă.

Se știe că, încă în anul 1925, tovarășul Stalin a arătat necesitatea „de a face tot ce este posibil pentru a ne asigura în viitor de secete... de a ridica agri-

cultura pe o treaptă mai înaltă și de a asigura ținara noastră pentru totdeauna de intemperii" ¹⁾.

Pentru a rezolva cu succes această sarcină istorică trebuiau pregătite premisele favorabile corespunzătoare. Și când premisele necesare au fost gata, Partidul a pus această sarcină pe primul plan cu o consecvență stalinistă.

Analizând în mod dialectic acele mari transformări cari s'au produs în dezvoltarea agriculturii noastre, în urma victoriei orânduirii colhoznice, bazându-se pe experiența colhozurilor și a sovhozurilor înaintate, precum și pe cuceririle de seamă ale științei agrobiologice micuriniene, Partidul bolșevic și guvernul sovietic au adoptat la 20 Octombrie 1948, hotărîrea îndreptată spre ridicarea puternică a agriculturii socialiste sovietice, hotărîrea „Cu privire la planul perdelor protectoare de păduri, la introducerea asolamentelor, la construirea de bazine și eleștee pentru asigurarea de recolte bogate și stabile în raioanele de stepă și de stepă păduroasă ale părții europene a U.R.S.S.”.

Realizarea completă a acestei hotărîri, care întruchiează grandiosul plan stalinist al ofensivei împotriva secetei și al luptei pentru recolte bogate și stabile, va avea ca rezultat eliberarea definitivă a agriculturii noastre de intemperiile și de capriciile naturii.

Insufletește de geniul tovarășului Stalin, conducătorul și învățătorul întregii omeniri progresiste și pe baza folosirii marii experiențe a P.C. (b) al U.S., partidele comuniste ale țărilor de democrație populară, în condițiile istorice cari le sunt specifice, dau dovadă deasemeni de priceperea dialectică de a determina la fiecare etapă istorică dată, ceea ce este mai principal și mai hotărîtor în lupta pentru construirea cu succes a societății socialiste.

„Noi — spunea la al 5-lea Congres al Partidului Comunist bulgar, Gh. Dimitrov — vom fi întotdeauna recunoscători pentru ajutorul de neprețuit și venit la timp pe care l-am primit dela marele Partid bolșevic și, înainte de toate, personal, dela tovarășul Stalin, în sfaturi și lămuriri cu privire la problemele politicii Partidului nostru, ca forță conducătoare a democrației populare...” ²⁾.

Se știe că dezvoltarea Europei Centrale și Sud-Estice pe drumul spre socialism își are particularitățile sale, cari sunt determinate de transformările radicale ale situației interne și externe ce s'au produs în urma celui de al doilea Război Mondial. Eliberarea acestor țări de tirania fascistă, de către Armatele Sovietice și ajutorul și sprijinul uriaș dat de Uniunea Sovietică în perioada post-belică, au dat popoarelor din Cehoslovacia, Polonia, Ungaria, România, Bulgaria și Albania, posibilitatea de a înfăptui dictatura clasei muncitoare sub forma de republici de democrație populară. Aceste particularități ale dezvoltării țărilor de democrație populară în drum spre socialism confirmă teza leninist-stalinistă despre dictatura proletariatului. Regimul de democrație populară și orânduirea sovietică sunt asemănătoare, de același tip, prin conținutul lor de clasă, fiind două forme ale dictaturii proletariatului. De aici rezultă că e neapărat necesar ca țărilor de democrație populară să studieze sub toate aspectele și să folosească experiența istorică a U.R.S.S. De această necesitate și-au dat seama adânc partidele comuniste din aceste țări. Ele folosesc în mod creator cu elasticitate și consecvență caracteristice pentru arta bolșevică de a determina veriga hotărîtoare, marea experiență a construcției socialiste în U.R.S.S.

În toată munca lor, partidele comuniste și guvernele țărilor de democrație populară pornesc dela necesitatea executării funcțiunilor fundamentale ale dictaturii proletariatului pe care *le-a formulat în mod genial* tovarășul Stalin : „a) a frânge rezistența moșierilor și a capitaliștilor răsturnați și expropriați de Revoluție, de a lichida orice încercări de restabilire a puterii capitalului; b) a organiza opera de construcție în spiritul unirii strânse a tuturor oamenilor muncii în jurul proletariatului și de a duce această muncă în direcția care pregătește lichidarea, desființarea claselor; c) a înarma revoluția, a organiza armata revoluției,

1) I. V. Stalin Opere, Vol. VI, pag. 275, Ed. rusă.

2) Gh. Dimitrov, „Dare de seamă politică făcută la al cincilea Congres al Partidului Comunist Bulgar, la 19 Decembrie 1948” pag. 66—67, Sofia, 1948.

pentru lupta împotriva dușmanilor externi, pentru lupta împotriva imperialismului" ¹⁾.

Pe urma transformărilor revoluționare profunde înfăptuite în țările de democrație populară realizarea reformei agrare, naționalizarea industriei mari și mijlocii, a transportului, a băncilor, trecerea principalelor posturi de comandă economice în mâinile statului — și transformările cari s'au produs pe această bază în raporturile dintre forțele politice și cele de clasă, s'a ridicat pe primul plan în aceste țări, problema construirii fundamentului socialismului. În momentul de față, în țările de democrație populară se duce „munca pentru crearea condițiilor necesare construirii socialismului, pentru crearea bazelor economice și culturale ale viitoarei societăți socialiste... Tocmai acest lucru constituie în stadiul dat sarcina fundamentală a democrației populare și deci și a clasei muncitoare și a partidului comunist care stă în fruntea ei” ²⁾.

Bazându-se pe marea experiență istorică a U.R.S.S. pe învățătura marxist-leninistă, partidele comuniste și guvernele țărilor de democrație populară, înfăptuiesc astăzi, pe baza executării planurilor de stat, în ritm accelerat, industrializarea socialistă. Totodată, partidele comuniste ale țărilor de democrație populară pregătesc treptat terenul pentru trecerea spre veriga de bază, la ordinea zilei care este colectivizarea agriculturii.

Pornind dela faptul, că în țările de democrație populară pe urma transformărilor revoluționare înfăptuite, s'a făcut un pas serios pe drumul spre socialism în domeniul industriei, partidele comuniste și muncitorești ale acestor țări își concentrează atenția asupra sarcinii de transformare socialistă a statului, pe baza alianței clasei muncitoare cu masele țărănimii muncitoare.

„Noi trebuie să învingem contradicția — a spus secretarul general al Partidului Muncitoresc Român, tov. Gheorghiu-Dej în darea de seamă la Plenara C.C. al P. M. R. din 3 Martie 1949 — care apare datorită faptului că la oraș se dezvoltă socialismul, în timp ce la țară continuă să predomine mica gospodărie individuală...” ³⁾.

Având în fața lor marele exemplu al înfăptuirii victorioase a politicii staliniste de colectivizare a agriculturii în U.R.S.S., partidele comuniste din țările de democrație populară își dau limpede seama că înlăturarea acestei contradicții, ridicarea nivelului agriculturii, se poate face numai în urma trecerii spre gospodăria colectivă. Dar, pornind din aceeași experiență istorică a U.R.S.S., partidele comuniste își dau seama în mod clar că înfăptuirea cu succes a acestui act revoluționar după cum s'a arătat în rezoluția Biroului Informativ al Partidelor Comuniste „cu privire la situația din Partidul Comunist din Iugoslavia”, necesită desfișurarea unei munci pregătitoare îndelungate și de limitare a elementelor capitaliste dela sate, de întărire a alianței dintre clasa muncitoare și țărănime sub conducerea clasei muncitoare, de dezvoltare a industriei socialiste, capabilă să organizeze producția de mașini pentru munca colectivă în agricultură...” ⁴⁾.

Partidele comuniste din țările de democrație populară înfăptuiesc astăzi, la sate, o serie de măsuri pregătitoare. Printre acestea se numără: măsurile pentru acordarea de ajutor țărănimii sărace și mijlocașe, pentru reorganizarea și dezvoltarea mai departe a stațiunilor de mașini și tractoare, pentru lărgirea rețelei cooperăției de consum, de producție și de desfacere, pentru înnoirea aparatului economic și administrativ la sate și curățirea lui de chiaburime, pentru o politică fiscală și de credit de clasă, aplicate și în domeniul colectărilor de cereale, măsurile de întărire a gospodăriilor agricole de Stat, etc. Toate aceste măsuri vor crea, în ultima analiză, condițiile pentru unirea în producție a gospodăriilor țărănești de muncă și pentru lichidarea pe această bază a chiaburimii ca clasă.

Înfăptuind conducerea luptei oamenilor muncii pentru socialism, Partidele comuniste ale țărilor de democrație populară, inspirate de geniul tovarășului Stalin, își dau seama că victorioasa construire a socialismului nu este posibilă

1) I. V. Stalin, Opere, Vol. VI, pag. 109, Ed. rusă.

2) Gh. Dimitrov: „Dare de seamă politică, la Congresul al V-lea al P. C. Bulgar la 19 Decembrie 1948”, pag. 74.

3) Ziarul „Pentru pace trairnică, pentru democrație populară I”, din 15 Martie 1949.

4) „Pravda”, 27 Iunie 1949.

fără întărirea continuă a vigilenței revoluționare, fără lupta înverșunată împotriva clicii fasciste de spioni ai lui Tito, această agentura mârșavă a reacțiunii imperialiste anglo-americane.

Consfătuirea Biroului Informativ al Partidelor Comuniste din Iunie 1948 în rezoluția istorică „Cu privire la situația Partidului Comunist din Iugoslavia”, a constatat trecerea clicii lui Tito-Rancovici dela democrație și socialism la naționalismul burghez. Consfătuirea Biroului Informativ al Partidelor Comuniste care a avut loc în Noembrie 1949, a subliniat desăvârșirea trecerii acestei clici criminale dela naționalismul burghez la fascism și la trădare fățișe a intereselor naționale a Iugoslaviei. În urma politicii contrarevoluționare a clicii lui Tito, în Iugoslavia a fost instaurat un regim polițist, anticomunist de tip fascist, a cărui bază socială o constituie chiaburimea la sate și elementele capitaliste la oraș.

Banda lui Tito s'a transformat într-o unealtă a politicii agresive a imperialiștilor anglo-americani. Demascarea bandelor contrarevoluționare de spioni a lui Rajk-Brancov din Ungaria și a lui Costov din Bulgaria, a arătat odată mai mult că imperialiștii anglo-americani, folosind banda lui Tito, încearcă să introducă în țările de democrație populară agentura lor de spionaj în scopul de a submina regimurile de democrație populară.

În rezoluțiile ultimei consfătuiri a Biroului Informativ al Partidelor comuniste se subliniază cu toată puterea că lupta hotărâtă împotriva clicii lui Tito — a acestor spioni și criminali plătiți, a acestor trădători mârșavi ai ațățătorilor anglo-americani la un nou război, este o datorie internațională, una dintre cele mai importante sarcini ale Partidelor Comuniste și muncitorești din toate țările.

Pe baza analizei dialectice complete a caracterului contradictoriu al actualei situații internaționale, consfătuirea Biroului Informativ al Partidelor comuniste a formulat clar și precis în rezoluțiile sale, sarcina centrală, veriga hotărătoare a momentului istoric actual, în activitatea Partidelor comuniste ale tuturor țărilor lumii. „În condițiile amenințării tot mai mari a unui nou război — se spune în Rezoluția Biroului Informativ — asupra partidelor comuniste și muncitorești cade o mare răspundere istorică. Lupta pentru o pace trainică și îndelungată, pentru organizarea și strângerea laolaltă a forțelor păcii împotriva forțelor războiului, trebuie să ocupe în momentul de față un loc central în întreaga activitate a partidelor comuniste și a organizațiilor democratice”¹⁾.

Stabilind că lupta pentru pace este în momentul istoric actual sarcina centrală a Partidelor comuniste din toate țările, consfătuirea Biroului Informativ a indicat cu o extremă claritate căile și mijloacele de rezolvare a acestei sarcini. Partidele comuniste și muncitorești — se arată în rezoluțiile Consfătuirii — sunt datorate, pentru îndeplinirea sarcinii mărețe și nobile a asigurării păcii, să muncească și mai perseverent la întărirea și lărgirea organizatorică a mișcării partizanilor păcii, la transformarea acestei mișcări în mișcarea întregului popor. Ele trebuie să lupte neîncetat pentru unitatea trainică a clasei muncitoare, pentru unitatea mișcării sindicale, demascând fără cruțare pe socialiștii de dreapta, pe desorganizatorii și scizioniștii mișcării muncitorești, de tipul lui Bevin, Attlee, Blum, Guy Mollet, Spaak, Schummacher, Renner, Saragat și pe șefii reacționari sindicali de genul lui Green, Carey și Deakin, cari își acoperă slugărnicia față de imperialismul anglo-american și trădarea intereselor clasei muncitoare printr-o frazeologie cosmopolită, pseudo-socialistă.

Partidele comuniste și muncitorești trebuie să opună propagandei de ură de oameni a ațățătorilor anglo-americani la un nou război, cea mai cuprinzătoare propagandă pentru o pace trainică și îndelungată, trebuie să demaște blocurile și uniunile agresive, să aplice larg formele încercate ale luptei de masă pentru pace. Pe baza unității clasei muncitoare, trebuie stabilit unitatea națională a tuturor forțelor democratice, în scopul mobilizării masselor populare largi, la lupta împotriva imperialismului anglo-american și a reacțiunii interne, pentru independență națională și libertate.

Sarcina apărării păcii cere tuturor Partidelor comuniste din întreaga lume să continue demascarea bandei fasciste a lui Tito și să lupte hotărât împotriva uneltirilor acestei agenturi josnice a imperialismului anglo-american.

1) Revista „Bolșevici” Nr. 22, Noembrie 1949, pag. 12.

Cea mai importantă condiție a succesului luptei clasei muncitoare pentru unitatea rândurilor sale, pentru cauza păcii, pentru independența națională a țărilor, pentru democrație și socialism, este, după cum s'a spus în rezoluțiile consfătuirii, întărirea organizatorică și ideologico-politică a Partidelor comuniste și muncitorești pe baza principiilor marxism-leninismului.

„De energia și inițiativa Partidelor comuniste depinde în multe privințe rezultatul luptei gigantice care începe acum pentru pace ; de comuniști, precum și de luptătorii înaintați depinde înainte de toate ca să transforme în realitate posibilitatea subminării planurilor ațățătorilor la război” ¹⁾. A folosi larg toate mijloacele și formele de luptă pentru pace, a ne prinde cu toate forțele de această verigă-hotăritoare a momentului istoric actual — iată calea de transformare în realitate a posibilităților de a preveni războiul. Pe acest drum merg partidele comuniste din toate țările inspirate de marele purtător al drapelului păcii, democrației și socialismului, tovarășul Stalin.

Creată de geniul tovarășului Stalin și verificată de practica vastă și multilaterală a construcției socialiste din U.R.S.S., arta politică de determinare a verigii hotăritoare servește astfel ca armă eficientă în activitatea partidelor comuniste din țările de democrație populară.

Această înțeleaptă artă bolșevică constituie o puternică armă de orientare a Partidului Comunist din China, care a obținut victoria istorică asupra forțelor unite ale reacțiunii interne și ale imperialismului american, în activitatea partidelor comuniste din toate țările, în lupta lor pentru pace, independență națională și libertate, pentru democrație și socialism.

În arta de a determina „veriga principală din lanțul proceselor” se manifestă în chip strălucit trăsăturile distinctive proeminente ale tovarășului Stalin, ca un conducător nou al maselor noi, ca un adevărat uriaș al gândirii revoluționare și al acțiunii revoluționare, care îmbină în mod organic o imensă putere teoretică cu o experiență practică de luptă revoluționară excepțional de cuprinzătoare și de înflăcărată. Numai un asemenea mare strateg revoluționar ca tovarășul Stalin, poate să determine cu o forță științifică și cu o exactitate de neîntrecut sarcinile hotăritoare ale politicii bolșevice din fiecare etapă istorică și, totodată să organizeze atât de victorios și atât de strălucit înfăptuirea lor practică.

1) Revista „Bolșevic” nr. 22, Noiembrie 1949, pag. 14.

DESPRE GÂNDIREA FILOSOFICĂ A SAVANTULUI VICTOR BABEȘ*)

de Acad. Prof. ȘTEFAN NICOLAU,
MIRCEA FLORIAN și MIRCEA BABEȘ

...O notă personală a întregii activități a doctorului Babeș a fost înnodarea strânsă, fățișă și curajoasă a cercetării migăloase de specialitate cu gândirea filosofică. Putem înscrie ca un motto al operei lui Babeș, cuvintele rostite de acesta în anul 1895 :

„Cu cât un învățat dominează mai mult știința sa, cu atât vederile sale devin mai largi, cu atât se întind ele mai mult peste marginile înguste ale specialității sale“. („Despre transmiterea proprietăților imunizante prin animale imunizate“, 1895, pag. 3).

Babeș n'a despărțit niciodată în mod metafizic nici știința de specialitate de filosofie, nici diferitele ramuri ale științei unele de altele, nici în sfârșit știința de practică, nici teoria de aplicarea ei, laboratorul de viață, misiunea de a descoperi adevărul a savantului de obligația acestuia de a sta în serviciul maselor pentru a alina suferințele și a asigura sănătatea și fericirea poporului.

O valență deosebită ne dezvăluie personalitatea lui Babeș în străduințele ei pe linia gândirii filosofice. Acest om, care avea cultul sincerității în manifestările publice, n'a pus sub obroc niciodată părerea sa filosofică. Dar burghezia a trecut sub tăcere concepția marelui dascăl în medicina modernă.

E vrednic de consemnat că primul studiu al lui Babeș în românește, nu este o lucrare de specialitate, pe care o putea scrie cu ușurință tânărul de 25 ani, prim asistent la catedra de anatomie patologică dela Budapesta, ci are un conținut filosofic : „Considerațiuni asupra raportului științelor naturale către filosofie“, în importanta pe vremuri „Revistă Științifică“ an. X, 1879—1880. Urmează în 1880 un articol filosofic „Un picuț de filosofie“. În sfârșit, ultimul său studiu din 1924, la vârsta de 70 ani, când a fost sărbătorit, și cu doi ani înainte de a muri, poartă titlul „Credința și știința“, cuvântare publică la Ateneul Român. Câtă admirabilă consecvență și perseve

*) Fragment din lucrarea în curs de pregătire.

rență în acești 45 de ani de muncă intelectuală. Babeș debutează în publicistica noastră cu o lucrare asupra raportului dintre știință și filosofie și sfârșește cu o alta despre raportul dintre știință și credință.

După unii „Un picuț de filosofie” este atribuit lui Vinčențiu Babeș, așa dar tatălui. Se prea poate. Noi însă vom cerceta aci această încercare de gândire materialistă, pentru următoarele rațiuni.

Ne interesează în mod secundar paternitatea formală sau nominală a „picuțului de filosofie”. Accentul cade pe paternitatea materială sau reală, care pledează în favoarea fiului. Există o asemănare isbitoare, până la identitate de termeni, între ideile tânărului date la lumină înainte ca și după 1880 și ideile bătrânului, care s'a mai aventurat în sfera generalităților filosofice o singură dată — cel puțin, după cunoștința noastră — și tot în 1880, anume în răspunsul la discursul academic de recepție al profesorului Teclu. Dar atunci Vinčențiu Babeș nu se sfiește să declare că el n'ar fi adâncit problemele naturaliste ridicate de Teclu fără ajutorul fiului, fapt ce se constată cu ușurință din îndrăznețele enunțuri materialiste, cunoscute nouă din scrierea lui Victor Babeș din 1879, precum și din celelalte de o întreagă viață.

Ne credem în drept a explica asemănarea de gândire a celor doi prin influența prestigioasă a fiului asupra tatălui, sau dacă recunoaștem vredniciei lui Vinčențiu ceea ce i se cuvine, prin spontana comunitate de concepție a celor doi iluștri purtători ai numelui Babeș. Chiar dacă am dori să despărțim contribuția fiecăruia, rezultatul va fi acelaș. Rămâne în picioare faptul că nu numai fiul dar și tatăl gândeau pe la 1880 pe linia materialistă, fiul având întâietatea de manifestare publicistică.

*

Ne limităm aci la două paragrafe strâns îmbinate: 1. formarea intelectuală a lui Babeș, în trăsături sumare, și apoi realizările de mare igienist și patriot ale acestuia; 2. filosofia lui Babeș, anume materialismul său. Babeș a făcut pentru sănătatea și bunăstarea poporului român mai mult decât toți miniștri burghezi sgomotoși care adesea au încercat să umilească pe marele patriot. E de ajuns să pomenim că atunci când aprigul iubitor de popor a denunțat primejdia apei de băut din București, primarul de atunci, Pache Protopopescu, a cerut primului ministru Lascar Catargiu, destituirea cutezătorului Babeș.

Privitor la doctrina sa materialistă, vom utiliza aci în deosebi lucrările tinereții atât de incisive și de concentrate. Babeș a știut să fixeze în cuvinte puține și esențiale poziția sa față de problemele filosofice.

Babeș s'a născut în 1854 și a făcut cele mai importante studii în Viena

Tânărul medicinist Victor Babeș, serios, harnic, își însușește de timpuriu prin silințe neobosite, o vastă cultură. Vom consemna pe scurt, întâi, popasurile unei cariere științifice rapide; al doilea, cum a devenit Babeș specialistul excepțional, marele experimentator și cunoscătorul enciclopedic în biologie și medicină. La vârsta de 17 ani Victor Babeș e demonstrator de anatomie în laboratorul profesorului vienez Langer, iar nu mult după aceea începe cariera sa universitară la Budapesta: asistent, prim-asistent, docent și în sfârșit, în 1884, profesor extraordinar de histologie patologică și bacteriologie. Dar peste doi ani, în 1886, s'a petrecut evenimentul hotărâtor al vieții sale. Babeș e chemat stăruitor să vină la București pentru a ocupa o catedră la Facultatea de Medicină și mai ales pentru a lua conducerea noului institut de bacteriologie. Invitația găsește ecou în conștiința patriotică a lui Babeș, care sacrifică o situație de învidiat la Universitatea budapestană.

Formarea intelectuală a lui Babeș se situează la începutul celei de a doua jumătăți a veacului al 19-lea, când se deschide medicinei o eră nouă, iar descoperirile se succed simțitor, după ce la începutul aceluiași veac se constituise revoluționara teorie a celulei, îndreptăținând cele mai îndrăznețe ipoteze și așteptări practice.

Doă figuri domină știința naturii în acest răstimp. Prima figură e aceea a lui Darwin, care sdruncină fără scăpare concepția tradițională a creației și desvăluie factorii ce condiționează „originea speciilor”: capacitatea vieții de a se modifica neconținut, apoi de a conserva și acumula modificările prin ereditate, după ce „lupta pentru existență” a selectat natural, făcându-le să supraviețuiască, ființele cu modificările organice mai adaptate la condițiile de trai. A doua figură e aceea a lui Pasteur, care n'a descoperit microbii în genere, ci numai anumiți microbi, dar îndeosebi a explicat procesul de fermentare, această „piatră angulară a medicinii moderne”, după expresia lui Mecinicov, („Trois Fondateurs”, p. 130), întrucât s'a dovedit că boala e o fermentație produsă de microbi și astfel s'a ajuns la vaccinare și seroterapie.

Babeș îmbrățișează concepția pasteoriană, pe care o îmbogățește în numeroase contribuții originale, și pe cea darwinistă, susținând alături de însumarea micilor modificări sau a prefacerilor cantitative, modificări bruște, în salt, prefaceri calitative, prin care se nasc speciile noi. Babeș ocupă un loc de primul rang în acel glorios detașament al naturaliștilor, care au adoptat spontan teoria materialistă a cunoștinței, cum a arătat Lenin — de repetate ori, în „Materialism și Empiriocriticism”. Într-o epocă de specializare medicală, Babeș sintetizează cunoștințele științifice și face legături ce luminează un domeniu prin altul. Transformările revoluționare în domeniul medicinei aduc cu sine nu numai cunoștințe noi despre boală, cauzele și contagiunea lor, dar impun un nou mod de a raționa, mai puțin formalist și static, mai aproape de realitatea concretă, de materie. Prin medicina microbiană se manifestă materialismul naturalist — care se îndepărtează de materialismul mecanicist și metafizic, și se apropie cu un pas de materialismul dialectic.

Revoluționarea medicinei are condiții adânci în prefacerile tehnice și sociale ale vremii. Medicina preventivă, această nouă medicină socială e recomandată de Babeș printre cei dintâi. Încă din 1894, la Congresul Internațional de Medicină, ținut la Roma, Babeș s'a făcut ascultat prin memoriul său despre: „Datoriile statului față de descoperirile bacteriologice” și necesitatea unei medicini preventive, care, cum am relevat, este o medicină socială.

Nu din dorința de a avea un Institut model pentru a lupta cu epizotiile și cu cazurile de turbare, s'a ridicat mai târziu, în 1899, palatul cu cinci și apoi șase secții de pe cheiul Dâmboviței și i s'a încredințat lui Babeș organizarea și conducerea lui. Burghezia și moșierimea, prin exploatarea tuturor păturilor muncitoare și prin incuria față de starea sanitară a satelor și a orașelor, adusesese poporul în stare de degenerare. Poporul era amenințat cu pieirea, iar conducătorii priveau cu indiferență și nu căutau o ieșire, din această stare de lucruri.

Nu pentru acest motiv au pus bazele institutului model de pe cheiul Dâmboviței. Motivul fundamental era altul și era infinit mai serios pentru clasele exploatatoare decât grija pentru sănătatea poporului. Ingrijorarea de molimile care secerau vitele, a fost fără îndoială un mobil hotărâtor de a construi un costisitor institut, care s'a dovedit un izvor de venituri pentru Stat, după ce s'au acoperit cheltuielile.

În munca sa la Institutul Victor Babeș însă a fost preocupat de situația dezastruoasă a sănătății poporului.

Victor Babeș s'a ridicat cu curaj împotriva acestei stări. Babeș așa cum am spus mai sus, a fost precursorul **medicinii sociale preventive**. Și lui i s'a făcut un institut **curativ**. În acest institut se tratau bolnavii mușcați de câini turbați; dar tratamentul era curativ, nu preventiv. Când Babeș a încercat să facă în institutul său seruri și vaccinuri preventive, burghezia a asmuțit contra sa pe un alt bacteriolog, care a șicanat așa de mult pe marele Babeș, încât acesta a renunțat la prepararea de seruri și vaccinuri preventive.

Gloria lui Babeș fusese așa de mare încât burghezia a simțit nevoia să-i facă „ceva” și lui ca să arunce praf în ochii străinătății și ca să-l facă pe Babeș să înceteze atacurile lui în țară și peste hotare asupra mizeriei țărănimii dela noi. (Babeș s'a ocupat numai de mizeria țărănimii sărace nu și a muncitorimii dela orașe). **Regimul burghezo-moșieresc a vrut ca Babeș să tacă un timp, preocupat de organizarea luptei antirabice.**

Babeș a înțeles ce muncă neobosită și plină de răspunderi îl aștepta din clipa în care a luat conducerea Institutului de bacteriologie, care poartă numele marelui întemeietor. De aceea, el ia hotărârea de a spune adevărul fără cruțare și cu orice risc. Într-o conferință publică din 1893, Babeș aduce această acuzație: „pe când alte națiuni se fălesc cu descoperirile lor și le pun în aplicare pe o scară cât se poate de mare, la noi în țară acela care face descoperiri utile este câteodată persecutat și împiedicat în aplicarea lor chiar de acela care ar trebui să-i dea ajutor, pe când orice descoperire sau comunicare oricât de dubioase, care ne vin din străinătate, sunt primite

la noi cu brațele deschise“. (Opt conferințe, 1893, pag. 90—91). Iar mai târziu, în 1900, în conferința „Regenerarea poporului român“, exclamă: „dacă n'ași avea convingerea sfântă în știința noastră, de ce m'ași expune la persecuțiuni și dușmăni prin aceste destăinuiri“ („Convorbiri literare“, 1901, I, pag. 46).

Prin aceste cuvinte, Babeș smulge vâlul cu care cosmopolitismul și servilismul cercurilor oficiale, acoperea lipsa de patriotism a exploataării fără scrupule și voința perfidă de a înăbuși glasul adevărului.

V. Babeș militează pentru o reformă sanitară. Principiul acestei reforme este, după cum o spune Babeș în 1893: „sănătatea claselor inferioare are cea mai mare însemnătate“ (Șapte conferințe, pag. 21). Acest principiu desvăluie cauza primă a degenerării poporului muncitor: mizeria și exploatarea. În memoriul citit în 1894 la al XI-lea Congres Internațional de Medicină dela Roma, în care preconizase medicina preventivă, Babeș a rostit cuvintele neuitate: „reaua stare sanitară a claselor inferioare fiind datorată lipsei nejustificate de mijloace indispensabile vieții și numai în al doilea loc lipsei de îngrijire din partea statului, soluția problemei sociale este o condiție esențială a sănătății publice“. („L'Etat en face des nouvelles recherches bacteriologiques“, 1894, pag. 27). Apoi urmează o importantă formulare: „Grija internațională pentru sănătate ar consta în a pune interesele sanitare ale populației lucrătoare deasupra intereselor capitalului și concurenței“ (pag. 28). Această frază se găsește și în versiunea românească din broșura citată mai sus și datată 1893 „Șapte conferințe“.

În cuvântarea ținută la Ateneul Român în Noembrie 1900, „Regenerarea poporului român“, cere ca „straturile superioare să se desfacă un moment de acest desgust disprețuitor pentru viitorul neamului și pentru sănătatea stratului regenerator al națiunii, care este reprezentat prin țăranul român“ (pag. 17). Babeș constată faptul îngrijorător, că mortalitatea copiilor după 1885 a crescut (pag. 23). Întreaga vină o are clasa stăpânitoare. „Este un semn de degenerare a claselor superioare dacă acestea nu găsesc mijlocul de a garanta cel puțin într'atâta sănătatea publică, încât populațiunea indigenă, din care ar trebui să se regenereze națiunea, să nu descrească și să nu sufere de toate boalele mizeriei. Cauza principală pentru care guvernele noastre nu găsesc acest mijloc este preocuparea lor de interesele personale de partid și deprecierea științelor sanitare“ (pag. 45). În aceeași cuvântare denunță cauza fundamentală a degenerării „Cele mai multe boale provin din mizerie, din alimentația proastă... „În adevăr nu există națiune civilizată care să se nutrească mai prost ca românul“ (id. pag. 43). Urmează unele propuneri radicale: „Nicăieri în Europa, starea țăranului nu este atât de tristă încât, cu toate că consumă alimentele cele mai eftine, totuși aproape în toți anii el nu-și poate procura nici măcar această hrană mizerabilă; foametea și necesitatea distribuirii porumbului de către guvern se repetă în fiecare an“ (id. pag. 44).

Babeș nu obosește de a acuza regimul burghez-moșieresc și de a sublinia că sănătatea poporului e condiționată de soluționarea chestiei sociale. Vorbind despre boala socială care e tuberculoza, V

Babeș, constată că „tuberculoza e boala țăranilor și a muncitorilor care trăesc în locuințe strâmte, lipsite de aer, fiind muncii peste măsura” (Șapte conferințe, 1900, p. 104). În altă parte, el se rostește așa: „Momentul cel mai important în combaterea tuberculozei ca boală populară, este că această boală e adesea expresia mizeriei sociale. Combaterea boalei este deci strâns legată de chestiunea socială. Cât timp această chestiune nu va fi rezolvată, nu putem întreprinde în contra tuberculozei decât paleative”. (*Tuberculoza și combaterea ei în România*. Conv. Liter. 1900, p. 460).

Trecând la acel flagel național care e pelagra, el vede scăparea în aceeași soluție radicală. „Întâia indicațiune pentru a preveni pelagra e fără îndoială ridicarea stării sanitare și economice a țăranului român, lucru care nu privește atât pe medic cât pe oamenii de stat și nicăeri nu se vede mai bine nevoia intervenirii statului, ca în prevenirea și combaterea pelagrei” (*Despre pelagră și tratamentul ei*. Conv. Liter. 1900, p. 1090).

Condamnabila îndârjire a guvernanților de a reduce cât mai mult bugetul serviciului sanitar, dar mai ales a lăsa răspunderea decăderii fizice a poporului pe seama conducerii organelor sanitare, a îndemnat pe Babeș și elevii săi să denunțe lumii în 1906, deci în preajma răscoalelor țăărănești, vechea racilă, dar și vechiul, leac. Într'un articol asupra „educației școlare”, care a fost o altă preocupare permanentă a marelui patriot, citim: „ridicarea sanitară a țăranului român, sau cu alte cuvinte a vitalității neamului nu se va putea obține decât mână în mână cu ridicarea stării culturale și economice a păturei țăărănești”. (*Viața științifică*, 1906, p. 107). „Avem, — precizează în acest articol, — 100.000 pelagroși, iar cealaltă boală a mizeriei, tuberculoza, sa întins mai mult decât în alte țări”. Pe urmele profesorului său, tot în 1906, dr. Gh. Marinescu, este tot atât de necruțător în sinceritatea lui: „Societatea e datoră a repara greșala față de această victimă exploatată de o societate rapace și fără milă. Este timp să înceteze acest abuz neomenos care conduce fără îndoială la degenerarea fizică și la disparițiunea unei părți a populației rurale. Să nu se creadă că societatea și-a plătit datoria față de acești nenorociti prin faptul că se construiesc pelagrozerii sau li se dau medicamente. Trebuie să li se dea ceva mai bun, ce ar putea să-i scape de mizerie, să-i împiedice de a deveni pelagroși. Le trebuie mai întâi pământ pentru a munci și a produce necesarul, spre a se hrăni și a se îmbrăca, a se adăposti și a-și asigura existența”. (*Progresul și tendințele medicinei moderne*, 1906, p. 21).

Istoricul din a doua jumătate a secolului al 19-lea, va trebui să mediteze îndelung acest diagnostic social, care desvăluia urmările dezastruoase ale exploatării poporului.

*

Am relevat că în tot timpul vieții sale, Babeș și-a păstrat convingerile categoric materialiste ale tinereții sale. În vreme ce filosofia oficială contemporană lui și chiar medicina oficială către sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de al XX-lea, înclinau

spre metafizică și idealism până la confundarea în misticism, ca un simptom că burghezia și ideologia ei se aflau într'un proces de destrămare, Babeș rămâne pe poziția de odinioară. Aceasta spune cu atât mai mult, cu cât în acea epocă, în țara noastră coaliția monstruoasă a burghezo-moșierimii promova idealismul lui Titu Maiorescu, opus materialismului viguros de naturalist al lui Babeș.

Cugetarea lui Babeș e concentrată în trei studii: „Considerațiuni asupra raportului științelor naturale către filosofie”, în „*Revista științifică*”, 1879—1880, an. X; „Un picuțu de filosofie asupra incidentului”, în *Albumul Macedo-Român*, editat, în 1880, cu precizarea de mai înainte asupra paternității articolului, și în sfârșit „*Credința și Știința*”, cuvântare în ședința publică a Ateneului Român dela 4 Iunie 1924. Primele două n'au fost publicate separat, al treilea a apărut într'o broșură. Se adaugă acestor lucrări gânduri răspândite în studii, conferințe publice și mai ales în colaborarea mărturisită la răspunsul tatălui său dat discursului de recepție a lui N. Teclu în 1880.

În „Considerațiuni asupra raportului științelor naturale către filosofie”, argumentarea tânărului Babeș se desfășoară pe o linie logică dreaptă: filosofia tinde a se identifica cu științele naturii, fiindcă amândouă îmbrățișează concepția materialistă. Concepția materialistă se reazămă pe: 1. există o lume materială în afară de noi, deci poziția antiidealistă; 2. noi putem cunoaște lumea materială, fiindcă însuși cunoștința, principalul obiect al filosofiei sau al psihologiei, are o bază materială, creierul. Cunoștința reflectă realitatea materială, fiindcă ea este dependentă de materie. Să urmărim câteva momente ale argumentării.

„Considerațiunile” pot fi formulate astfel: „Are oare știința naturală vre-un raport, vreo influență asupra filosofiei și dreptul de a se ocupa de aceasta, de a judeca chiar asupra ei?”. Întrebarea se impune — continuă Babeș, — cu atât mai mult cu cât „mărețul edificiu al științelor naturale e ridicat pe baza unei singure condițiuni”, care dacă s'ar dărâma, edificiul întreg s'ar preface în nimic. Condițiunea aceea unică este principiul materialist care sună: „observările noastre corespund realității” (147). Deci dela primul pas, Babeș ridică problema cunoașterii, căreia îi dă o soluție antiidealistă, materialistă, după ce luptă cu tradiționala teză sceptică și idealistă împotriva datelor sensoriale. Ce încredere putem acorda mărturiei simțurilor, prin care intrăm în legătură cu lumea? „Și așa să nu ne mirăm de întrebarea: Oare cele ce se petrec în jurul meu nu cumva sunt un joc al simțurilor mele, ale unei funcțiuni interne necunoscute și nescrutabile? Cine este în stare să dovedească contrariul că numai singur eu exist, iar celelalte despre care se zice că există, sunt numai un joc variat ce se petrece înaintea simțurilor noastre?” Babeș dă întrebării răspunsul:

„Și pentru aceea noi credem că lumea aceasta există, pentrucă primul product al priceperii noastre de lucruri este legalitatea, (desvoltarea după legile naturii), ordinea, cauzalitatea lucrurilor. Despre

aceasta nici cele mai sceptice spirite, serios cugetând nu se pot îndoi (148). Babeș n'a sesizat evoluția marxistă a societății omenești și rolul ei în dezvoltarea cunoașterii și a concepției despre lume. Așa se explică de ce în concepția materialistă a lui Babeș, ideea de legalitate, adică de dezvoltare după legile naturii, are un rol hotărâtor.

Babeș respinge cu aceeași energie o altă falsă concepție filosofică, foarte răspândită pe atunci, agnosticismul, care neagă putința cunoașterii. „Și totuși nu putem zice cu Kant că despre esența lucrurilor nu știm chiar nimica”, deoarece imperfecția simțurilor e corectată „de experiența ce avem despre regularitate, despre ordine”. Pentru a descoperi legalitatea, cauzalitatea impresiilor asupra noastră nu este absolut necesar să cunoaștem obiectele din toate punctele de vedere. Un orb își poate face o închipuire despre lumea externă care poate să nu difere mult de aceea a unui om cu vedere. Tot așa de sigur este că nici noi cei cu toate simțurile sănătoase nu observăm toate câte s'ar putea observa.

Cât despre neajunsurile organelor sensoriale, să nu fim îngrijorați peste măsura cuvenită. „Evident — concludă Babeș — că pentru cuprinderea lucrurilor nu se cere chiar o complectă perfecțiune de simțuri”. O probă — argumentează Babeș — este punctul orb de pe retină, în care nu se oglindește partea corespunzătoare din lucruri, și totuși noi nu observăm această lipsă, fiindcă impresia se întrecește dela sine. „Așa este și cu observarea lumii. Noi pretutindenea complectăm lumea prin experiența ce avem despre regularitatea, despre ordinea sa așa precum le observăm jur împrejur” (150). Apoi adaugă: „Cunoștința în noi trebuie să se nască și să lucreze după aceleași legi ca și lucrurile din afară”. „Ce este dar știința naturală?” — se întreabă Babeș — și răspunde: „Este ceea ce știm despre natură. Ceea ce știm însă despre natură, nu este numai imensul material al percepțiunilor noastre, al memoriei noastre, al tradițiunilor noastre, prin care simțurile noastre devin mai perfecte decât ale oricărui animal, ci lucrul cel mai sigur ce-l știm despre natură este legalitatea, cauzalitatea prin care suntem puși deasupra tuturor animalelor”.

Apoi Babeș continuă, dezvoltând ingenioasa comparație cu „locul orb” al retinei, care totuși nu ne împiedică de a vedea lucrurile fără golul corespunzător aceluia loc. „Adevărat că sunt imense locuri oarbe în cugetarea și cunoștința noastră, dar exemplul de mai sus ne îndreptățește să presupunem și să suplinim și acolo ceea ce observăm jur împrejur, adică un ce real care ne impresionează după aceleași legi naturale ca și lucrurile despre care avem știință imediată”. „Dar și știința naturală poate presupune (cu) aceeași îndreptățire care niciodată nu a înșelat-o sau amăgit-o, că și cugetării omenești îi corespunde un obiect, care ne impresionează după legile naturii”. Urmează capitala concluzie citată mai sus: „gândirea noastră oglindește realitatea obiectivă”.

După strânsa și luminoasă expunere de gnoseologie materialistă, Babeș leagă cele patru „trepte” — așa le numește el — pe care știința se înalță pentru a pune stăpânire pe legile naturii.

Prima treaptă este definită de propoziția că „materia vie sau organică e supusă aceluiași legi ca și materia anorganică; că materia organică, prin împrejurări favorabile, s'a produs după legile naturii din materia neorganică” (150). Babeș nu admite deci, o graniță de netrecut între lumea neorganică și materia vie.

A doua treaptă e reprezentată de concepția transformistă: „organismele s'au dezvoltat treptat, dela cele mai inferioare... și până la producerea omului”.

A treia treaptă e numită de el embriologia. Embriologia — ne arată printre altele — modalitățile și fazele dezvoltării creierului, „baza materială pentru cugetarea omenească”. Această enunțare arată cât de departe se afla Babeș de materialismul vulgar atât de răspândit pe vremea sa: „Creierul este numai baza materială a cugetării, nu însăși cugetarea”.

Pentru a aprecia, cum se cuvine, importanța embriologiei, trebuie să ne ridicăm pe ultima treaptă, a patra, care constă în scrutarea creierilor omenești. De abia de un deceniu, scrie Babeș, a început „explicațiunea naturală a cunoștinței”, însă ea a dat la lumină rezultate surprinzătoare care ne îndreptătesc „a presupune că există un lanț material continuu ce conduce până la cunoștință, până la noțiuni abstracte și chiar la idei”.

Babeș se întreabă în ce măsură „cunoștința ține de științele naturale” și se angajează a cerceta ceea ce spune filosofia „despre dezvoltarea și lucrarea cunoștinței omenești”.

De relevat îndeosebi e că Babeș respinge acea filosofie a naturii care reduce a priori — din pură gândire — cunoștințele noastre despre natură. „Dar a priori” — întărește Babeș — „nici despre un lucru nu se poate zice că s'ar cuprinde în știința naturală, ci mai întâi trebuie să scrutăm, să experimentăm, să compunem chiar prin inducțiune elementele naturale ale acestei materii și să aranjăm lucrul la locul său în știință”.

Metodele de lucru și convingerile lui Babeș se apropie de linia trasată de Lenin, care vorbind de contribuția materialistă a lui Haeckel, scrie: „Există o temelie care devine din ce în ce mai largă și mai tare, și de care se sparg toate eforturile și încordările a o mie și una de mici școli ale idealismului filosofic, pozitivismului, realismului, empirio-criticismului, și ale oricărui alt confuzionism. Materialismul istorico-naturalist — iată această temelie”. (Materialism și empiriocriticism, pag. 396).

Babeș face următoarea precizare: „Știința naturală are datoria de a se ocupa de conștiință și filosofie întocmai ca de orice alt obiect necunoscut în esența sa. Atât și nimic mai mult” (164). „Nu am convicțiunea — rostește apăsător Babeș — că scrutătorii științei naturale sunt chemați a descoperi pe deplin materialitatea obiectelor filosofiei” (164). Convingerea sa se întemeiază pe două fapte istorice. Întâi, terenul speculației a fost ocupat treptat de știința naturii; al doilea, descoperirile marilor oameni de știință. „Citez — scrie Victor Babeș — ca un exemplu eclatant în această privință pe Lamarck,

care, aproape o sută de ani înaintea lui Darwin, a formulat și a enunțat legea descendenței, dar n'a fost ascultat, căci pe atunci știința exactă nu era în stare să producă argumente sigure pentru acea teorie", observație pe cât de întemeiată pe atât de instructivă pentru orice om de știință care ține să se îngrijească îndeosebi de probarea ipotezelor sale.

În partea finală a lucrării, tânărul anatomo-patolog arată sumar „până unde a ajuns știința naturală în scrutarea cunoștinței omenești”. Pe când odinioară, se căuta locul din creieri unde ia naștere conștiința, azi se știe că tot sistemul nervos ia parte la formarea conștiinței și că localizarea se referă la manifestările particulare ale conștiinței, îndeosebi ale percepției și memoriei, cum ne documentează patologia. Datorită anatomiei patologice, creierul omului e atât de bine cunoscut „încât — spune Babeș — azi nu există alt organ în om, în privința căruia am putea să statornicim încă în viața individului cu atâta precizie, locul, chiar punctul morbos” (165).

După aceste constatări de ordin general asupra legăturii dintre creier și conștiință, Babeș examinează în această lumină câteva fenomene: visul, iluzia, halucinația. Nicăieri nu descoperim agenți supra-naturali, ci legi naturale, conexiuni precise între perturbații și anumite procese patologice. Concluzia sa e categorică: „Suntem constrânși a presupune materialitatea... mijlocului... a subiectului și a obiectului cugetării minții omenești, prin consecință: a cunoștinței ei” (167). Cercul s'a închis: totul e de natură materială, deci și cunoștința materiei, cu însemnata îngrădire că pentru Babeș cunoștința însăși nu se confundă cu materialitatea — ceea ce ar fi idealism, cum observa Lenin în „Materialism și empiriocriticism” (p. 273) — „ci are nevoie de o bază materială și e în funcție de aceasta”.

Se ivește o rezervă, o șovăială serioasă, o ultimă aporie cu care Babeș va trebui să dea luptă. „E prea adevărat că conștiința omului este o formă de manifestare a unei puteri ce este de tot diferită de celelalte manifestări ale materiei. Dar nu vedem oare — răspunde Babeș cu adâncime în natură o mulțime de exemple unde din combinațiunile materiei se nasc materii și puteri de tot diferite? Astfel o anumită combinațiune de elemente produce deodată viață, o anumită celeritate a vibrațiunilor produce un fenomen nou — lumina”. Ultima parte a argumentării este o strălucită ilustrare a saltului calitativ, noutatea care urmează acumulării cantitative. Din combinații de elemente se produce viața deodată, iar celeritatea vibrațiunilor dă naștere unui fenomen „nou” — lumina. Este dar posibil ca factorii materiali să producă o realitate ce pare imaterială.

Să ascultăm fraza puțin încărcată, dar revelatorie, a lui Babeș: „Și pentru ce n'ar fi posibil ca o combinațiune și chiar o complicațiune oarecare chimică, o masă imensă de impresiuni din afară, o plasticitate infinită și un câmp foarte întins din creierii omenești pentru complectarea impresiunilor, în fine o armonie și o conlucrare a acestora să fie în stare să producă acel fenomen al naturii în creierii omenești, pe care îl numim **minte omenească**, minte care se fră-

mântă cu filosofia" (157—58). Părerea lui Babeș e pe linia soluției dată de Engels și citată de I. V. Stalin în „Despre materialismul dialectic și materialismul istoric”: „Conștiința și gândirea noastră, ori cât de imateriale apar, sunt produsul unui organ material, corporal, al creierului" (Cursul scurt de Istorie a Partidului Comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice).

A doua lucrare filosofică de care ne ocupăm e publicată în 1880, cu titlul „Un picuțu de filosofie”.

Articolul începe în felul următor: „Tot ce există se manifestă, și trebuie să fie observat: existența vitală a aceea din care se dezvoltă ființa observatoare; ea se manifestă prin lupta necurmată pentru sine”. Să încercăm o lămurire a teoremei. Prima parte sună: „tot ce există se manifestă și trebuie să fie observat”. Aceste cuvinte sunt de o adâncime revoluționară pentru România acelei vremi. „Tot ce există se manifestă” adică „lucrul în sine” nu e incognoscibil ci se confundă cu manifestările lui, cu fenomenul în sens obiectiv și de aceea el „trebuie să fie observat”. Este obiecția invocată și de Engels împotriva agnosticismului. Mai mult. În partea a doua ni se spune că ființa ce observă ia naștere din existența vitală, din realitatea obiectivă.

Filosofia lui Babeș pornește aci dela „existența” ce se desvăluie în manifestații, în fenomene, și deci nu se ascunde după fenomene, cum susține agnosticismul lui Kant. Babeș nu conține o prăpastie între existența în sine, pretins inteligibilă, și existența pentru noi, a lucrurilor. Dar ce este existența? Este însăși lumea materială. „Cred că sunt dator și îndreptățit a presupune cum că: cel puțin noi cei ce ne interesăm de viață și participăm cu conștiința despre noi la luptele vieții, nu ne îndoiim despre realitatea existenței, despre aceea că lumea într'adevăr e și omul în ea. Deci las pe sceptici la o parte”. Fraza aceasta se găsește aproape ad litteram în articolul precedent asupra raporturilor dintre știință și filosofie.

După aceste cuvinte, pe cât de lapidare, pe atât de luminoase, autorul se apropie cu prudență de teoria relativității cunoștinței; cunoștința e luptă ce se dă între subiectul cunoscător și obiectul de cunoscut, luptă al cărei rezultat e progresiva cucerire teoretică și practică a existenței. „Când admitem și chiar recunoaștem că lumea, lucrurile externe, viața cu procesele ei, există realmente... nu pretindem că noi toate acelea le-am cunoaște pe deplin, le-am cunoaște pe ele și cu însușirile lor din temel. Vom susține și noi cu mulțimea de filosofi și de naturaliști vechi și moderni că cunoaștem din existență foarte puțin, și acest puțin foarte superficial; dar totuși cunoaștem destul, adică cunoaștem atâta cât, conform forțelor noastre și stadiului de dezvoltare a acestora — precizează Babeș — poate să ne ajungă pentru a ști că suntem și că, afară de noi mai sunt existente o mulțime foarte variate și diferite de noi și între sineași, și că trebuie să ne acomodăm realității acelora dacă vom să ne susținem printre ele și să corespundem și noi scopului natural pentru care suntem”.

Dar iată avem acum în față „întrebarea cea mare și grea”: de unde și-au luat existențele începutul? pentru care scop final?”.

Babeș nu se teme să arate că existența ca existență, neatârnată de realizările ei, este eternă, prin sine, și pentru sine. Această „necesitate absolută” amintește materialismul lui Spinoza. În afară de existența absolută, universul e constituit din existențe particulare sau individuale, despre care Babeș scrie: „toate compunând și descompunând, după legi eterne, prin mișcare sau activitate eternă, în spațiu și timp, continuând un proces de facere, prefacere și desfacere, compunere, modificare și descompunere, creștere, descreștere și acomodare. Este procesul de CREAȚIUNE, de formare, reformare, dezvoltare”. Apoi ceva mai departe, gândirea lui Babeș continuă: Prin mișcare se condiționează ACTIVITATEA, iar prin aceasta se afirmă, dezvoltă și manifestă toate. **FĂRĂ MIȘCARE CONTINUĂ, AR FI ÎNȚEPENIRE, GHIAȚĂ, MOARTE CONTINUĂ**— nota bene — **DACĂ AR PUTEA FI CUGETABILĂ EXISTENȚA FĂRĂ MIȘCARE**”.

Tot ce există are „destinația” oricărei existențe: a se manifesta potrivit facultăților sale și de aceea ea este „în necurmat exercițiu al forțelor sale, pentru a se forma și străforma”. Scopul existenței este însăși existența, este afirmarea de sine, dezvoltarea de sine, conservarea de sine.

În acelaș an, în 1880, s'a întâmplat un lucru neobișnuit. În adevăr, în incinta Academiei Române, Babeș fiul, care era la Budapesta, a dezvoltat considerații de filosofie științifică prin glasul tatălui său, Vincențiu, care era membru fondator al Academiei, însărcinat a răspunde chimistului Teclu.

„N'ași fi avut curajul — spune acesta — să aprofundez una din cele mai însemnate probleme ale științei moderne” dacă nu aveam aproape de mine doi fii, „unul chimist de profesiune, altul fiziolog și patolog de predilecțiune”, delicată deosebire între capacitățile celor doi fii ai săi. Astfel avem prilejul neașteptat să reconstituim unele aspecte ale gândirii științifice și filosofice ale lui Victor Babeș.

Subiectul discursului academic, era „Despre relațiunile dintre chimia organică și anorganică”, așa dar tot o „considerațiune” asupra raporturilor dintre științe. Chimia — glăsuște Babeș — descompunând și compunând corpurile organice și neorganice, a constatat identitatea de legi și de forțe în ambele categorii de corpuri (p. 291). Chimia analitică mai veche și noua chimie sintetică au ca punct de plecare în cercetările lor atomul, așa cum matematica pornește dela unitate. Nimeni n'a văzut atomul sau molecula, cum nimeni n'a văzut unitatea indivizibilă a matematicii. Totuși, „după rezultatele practice ale experimentărilor și probelor pozitive abia poate să existe ceva pe lume mai sigur și mai pozitiv decât combinațiunile exacte de unimi și din atomi și eu pe aceasta bazându-mă, nu preget a zice că: precum matematica cu drept cuvânt se consideră proba adevărului. **Întocmai așa chimia e proba realității**”. Se desprinde din această frază una din convingerile esențiale ale științei: criteriul practic al ade-

vărului. Impotriva idealismului care degradează atomul la treapta de simplă ficțiune sau de noțiune auxiliară, Babeș proclamă realitatea atomului și a compuşilor săi.

Teclu speră că va veni vremea când vom putea produce sintetic albuminoidele, dar crede că niciodată nu vom izbuti a produce artificial un corp organizat viu, o foaie, un fruct, un mușchi. Aceasta ar însemna — tălmăcește nemulțumit Babeș — că „viața în natura pentru totdeauna trebuie să rămână un secret pentru om” și de aceea el nu se împacă cu procedeul de a pune, îndată după desvăluirea unui mister, un altul, și încă unul **absolut**. Sunt aci, recunoaște Babeș, „colosale dificultăți”. Dar din ele „iață ce învățăm: cum că si **cel mai mic adevăr** pe această cale atins constituie o prea prețioasă zale în infinita catenă ce, după a noastră minte și după experiențele seculare ale omenirii, poate să fie chemată și calificată a îmbrățișa mereu toată natura, a ne apropia foarte mult de ea și a ne pune în posesiune ca să-i recunoaștem **adevărata substanță, așa numita esență a existenței cu legile ei**”. Babeș nefiind un riguros chimist, dar bazându-se pe progresele de până acum ale științei, nutrește speranța că mintea va pătrunde „tot mai departe în secretele naturii până la vitalitate” (p. 297). După rezultatele de până acum ale științei nu mai e îndoială că protoplasma sau „celula” nu s’a putut forma altfel decât prin unirea, în împrejurări favorabile, a elementelor chimice ce constituie albuminoidele. Pentru ca, în condițiile necesare, să se producă celula vie nu e nevoie de o structură specială sau de o forță vitală, ci numai de „complicația legăturii elementelor”. „De aceea eu susțiu — rostește Babeș — că în stadiul de astăzi al progresului genului omenesc, nu trebuie să ne speriem de greutate, nici să ezităm, ci din contra să pășim rezoluți înainte pe calea scrutarilor chimice, în ambele direcțiuni mai vărtos, fără preget pe calea sintetică” (p. 300). Ultimele cuvinte sunt un act de încredere în misiunea practic revoluționară a chimiei și o respingere a malthusianismului: chimia va feri neamul omenesc de suferință și de pieire și va dărui toate cele trebuitoare unei omeniri ce va „spori dincolo de puțințele nutritive ale naturii pe acest pământ” (p. 301).

În anul 1924, la vârsta de 70 de ani, cu doi ani înainte de a muri, Babeș rostește testamentul său filosofic la Ateneul Român în ședința dela 4 Iunie, într-o conferință publică intitulată „Credința și Știința”. Cine citește azi această substanțială și tăioasă expunere, admiră nu numai consecvența de o viață a gânditorului, dar mai ales curajul de a pleda consecvent pentru o concepție materialistă, aceasta într-o epocă de fideism și de deșănțat misticism.

Babeș se ridică hotărât împotriva fideismului și superstițiilor. „Superstițiunea — spune el — a precedat cu mult știința în dezvoltarea spiritului omenesc” și corespunde cu un grad inferior de dezvoltare a inteligenței. Superstiția e o perversiune a concepțiilor în creierul uman, care prin dezvoltarea sa istorică ajunge la știință. Portrivit unor metode aplicate și în celelalte studii filosofice, Babeș respinge reticențele idealiste și sceptice față de știință. „Eu mă așez —

declară el — pe un punct de vedere cu totul altul, practic. La ce îmi poate servi că pătrund în tainele timpului și spațiului; ceea ce știm este că de când omenirea a învățat să vadă și să cugete, adică de 5—6 mii ani, niciodată nu s'a desmințit încrederea ce o avea în concordanța impresiunii simțurilor noastre sănătoase cu realitatea lucrurilor și faptelor, concepute prin simțurile noastre. Putem deci fără șovăire și fără grije să ne bazăm încrederea noastră pe realitatea faptelor care constituie baza științei“.

„Materialismul filosofic marxist — scrie I. V. Stalin în „Despre materialismul dialectic și materialismul istoric“, — pornește dela punctul de vedere că lumea și legile ei pot fi deplin cunoscute, că cunoștințele noastre despre legile naturii verificate de experiențe, de practică, sunt cunoștințe autentice care au însemnătatea unor adevăruri obiective, că nu există în lume lucruri care nu pot fi cunoscute, ci există numai lucruri cari nu sunt încă cunoscute, care vor fi descoperite și cunoscute prin mijlocirea științei și ale practicei“.

Lupta grea pentru existență se oglindește la popoarele primitive în cruzimea zeilor răzbunători, setoși de sacrificii umane și de torturi. „La aceasta — declară Babeș — s'a adăugat curând spiritul dominator și speculativ al straturilor dominante ale popoarelor și persoanelor viclene, care au acaparat zeii și i-au fasonat și cultivat în interesele lor și a dominațiunii lor. Astfel s'au creat profeții, vrăjitorii și preoțimea, care au schimbat religiunile în interesul lor și a domnitorilor despoți“. Ridicându-se împotriva reacțiunii papale, Babeș scrie: „Astfel, religiunea catolică a devenit în mâinile iezuiților și a dominatorilor autocrați, o armă teribilă în contra desvoltării civilizațiunii, științelor și libertății“. „Dela timpurile renașterii până în secolul al XIX-lea, Europa a suferit de acest terorism, de exploatarea exercitate de papism și dinastii“. Transilvăneanul Babeș, condamnă catolicismul, care oprima de veacuri poporul muncitor din Ardeal.

Iată părerea lui: „Este profund regretabil că strămoșii intelectualilor noștri din Transilvania pentru a scăpa de persecuțiunile dominațiunii străine și pentru a putea participa la administrația țării, au fost forțați să se lepede în secolul al XVIII-lea de credința ortodoxă și să treacă la catolicism, făcându-se în schimbul acestui act oarecare mici concesii dogmatice. Însă nu e mai puțin adevărat că acești români au trebuit să recunoască pe Papa și să primească o religie stigmatizată de un trecut oribil, pătat de toate crimele împotriva progresului umanității“ (4).

În continuare, și din nou pe un plan mai larg, Babeș afirmă: „Pentru mine este un trist spectacol să văd pe toți filosofii și chiar oamenii de știință, să intre în discuție asupra raportului științei și credinței ca noțiuni de valoare egală, când știința modernă din ce în ce arată mai mult binefacerile ei pe toate terenurile de activitate omenească. Știința e adevărul, este cunoașterea și întrebuițarea forțelor naturii spre fericirea omului“ (4). Apoi mai departe dr. Babeș vorbește așa: „Vreau să menționez numai unele minuni cari astăzi

se explică foarte bine de știință prin anomaliiile creierului, prin slăbiciunea nervilor, prin halucinațiuni, catalepsie, sugestione, auto-sugestione, etc., dar și bacteriologia a contribuit pentru distrugerea credinței în minuni" (p. 4—5).

Babeș arată marea importanță a descoperirilor științei pentru progresul omenirii: „Ne lipsește numai... sprijinul eficace moral și material al statelor și mai cu seamă al Statului român" (p. 6). Așa dar, chiar în preajma morții lui, Babeș osândește categoric Statul burghezo-moșieresc, dușman al poporului muncitor.

Gândirea filosofică a lui Babeș ne desvăluie actualitatea ei. Trei sunt izvoarele din care se inspiră gândirea lui Babeș: materialismul, fără de care nu e posibilă știința naturii, dragostea față de poporul muncitor deci și patriotismul.

Este vrednic de reamintit, că la moartea ilustrului bacteriolog numai revista legală a Partidului clasei muncitoare „Cultura proletară" a comentat just tristul eveniment și a relevat sensul progresist al luptei de o viață purtată de Babeș, revendicând pentru proletariat activitatea publică a doctorului Babeș. „El a fost cel dintâi care a scos strigătul revoluționar: **PELAGRA INSEAMNĂ FOAMETE CRONICĂ**.. Babeș a avut toate caracteristicile geniului. El a fost deschizător de **CAI NOI**. Era geniul descoperitor de raporturi noi între fenomene... Prin **CONDIȚIILE MUNCII LUI**, prin concluziile sociale ale observațiilor lui științifice și prin tragicul lui sfârșit, el poate fi socotit ca aparținând proletariatului român conștient". O notiță dela sfârșitul articolului ne aduce la cunoștință că, ziarele au înregistrat moartea lui Babeș ca un fapt divers, iar la înmormântare de abia s'au adunat vreo 120 persoane, nici atâta asistență cât ar fi avut un obscur șef de poliție, pe când „la funeraliile unui cunoscut bancher mort în acelaș timp cu savantul Babeș au asistat toate oficialitățile noastre și lumea selectă a Capitalei într'un nesfârșit și impunător cortegiu de automobile. Soarta savantului Babeș în societatea capitalistă este soarta tuturor adevăraților proletari conștienți, oricât de geniali ar fi — dacă nu devin codița politicianilor cu vază ai zilei" (Cultura proletară, 15 Noembrie 1926, p. 143—44).

Dragostea față de poporul muncitor însoțea în conștiința lui Babeș un sincer patriotism combativ, care îl face să tresară de revoltă ori de câte ori se lovește de atitudinea mârșavă a burghezo-moșierimii, în fața dramaticei situații în care se sbătea poporul.

Aspectul social al filosofiei lui Babeș întregeste și sporește pe celălalt: știința naturii cu fundamentul ei materialist și cu aplicațiile ei. „Cu cât știința — scrie Engels în „Ludvig Feuerbach și sfârșitul filosofiei clasice germane" — pășește înainte cu mai multă îndrăzneală și sinceritate, cu atât mai mult ea se găsește în armonie cu interesele și tendințele muncitorimii" (op. cit. trad. P.C.R., p. 68).

Concepția materialistă însoțește cu admirabilă continuitate și concordanță logică toată activitatea teoretică și practică a lui Babeș.

În gândirea lui Babeș se reliefează legătura și unitatea proceselor, care este o caracteristică permanentă a felului de a raționa al

lui Babeș. E voința de a nu izola marile linii ale vieții și științei, ci dimpotrivă de a lega diferitele sectoare de cunoștință care se luminează unul pe altul și toate la un loc promovează acțiunea. O legătură îndeosebi relevantă e aceea dintre subiect și obiect în faptul cunoașterii realității. Cunoașterea obiectului, a lumii de către subiect este o luptă care se încheie cu o cucerire progresivă a adevărului și cu o corectare continuă a erorii prin excluderea scepticismului și agnosticismului, dar prin justificarea existenței unor limite provizorii ale cunoașterii, neconținut depășite.

Babeș descoperă peste tot, ca o lege eternă, „procesul de facere, prefacere și desfacere, compunere, modificare și descompunere, creștere, descreștere și acomodare... că, fără mișcare continuă, ar fi înțepinare, ghiață, moarte continuă — nota bene — dacă ar putea fi cugetabilă existență fără mișcare“. Tot ce există este „în necurmat exercițiu al forțelor sale, pentru a se forma și străforma“.

Babeș se folosește de salt pentru a explica originea speciilor și nu mai puțin apariția ca un fenomen nou și brusc a vieții conștiente din materialitatea creierului.

În sfârșit, lupta contrariilor, contradicția, condiționează viziunea bacteriologică a lui Babeș. În cuvântarea „Despre seroterapie“, citim: „Lumea organică, eșind din întunericul epocelor geologice, celor mai îndepărtate, o găsim împărțită în două tabere inamice: niște ființe foarte mici și simple, dar formând o lume imensă prin numărul lor infinit, atacând neîncetat restul ființelor organice. Materia organizată, așa numita protoplasmă, are tendința să se înmulțească și să se perfecționeze neîncetat, și ar fi ajuns la o treaptă de dezvoltare mult mai mare dacă nu ar fi fost oprită și atacată prin aceasta a doua lume ostilă“ (Șapte conferințe“, pag. 24).

Cercetarea gândirii filosofice a lui Babeș merită o atenție deosebită, cu toate că nu găsim la Babeș o concepție materialist-dialectică bine încheiată sau chiar conștientă.

Această cercetare este pe linia valorificării critice a gândirii filosofice din România, întinuate până azi de preocupările istoriografilor burghezi ce se aflau totdeauna pe baza concepției idealiste.

Nu putem sublinia îndeajuns, faptul că doctorul Victor Babeș a împletit teoria cu practica.

Babeș a optat pentru cauza poporului muncitor și i-a rămas credincios până la moarte — fiind un patriot exemplar și un gânditor care a știut să îmbine firele gândirii și ale acțiunii.

Legând știința de cerințele practicei, doctorul Victor Babeș s'a înscris cu cinste în rândul oamenilor iubiți de poporul muncitor.

I. V. STALIN DESPRE ÎNTRECEREA SOCIALISTĂ CA FORȚĂ MOTRICE A DESVOLTĂRII SOCIETĂȚII SOVIETICE*)

de I. I. CIANGLI

1.

Poporul sovietic înarmat cu marea învățătură a lui Marx - Engels - Lenin - Stalin, înfăptuiește cu succes trecerea treptată de la socialism la comunism.

Procesul făuririi societății comuniste se desfășoară în lupta cu rămășițele capitalismului din conștiința oamenilor, pentru dezvoltarea unei atitudini noi, comuniste, față de muncă și de proprietatea socialistă, pentru morala comunistă. Aceasta este o luptă pentru o dezvoltare multilaterală și mai puternică a forțelor de producție ale socialismului, pentru o productivitate a muncii sociale capabilă să asigure belșugul necesar pentru trecerea de la socialism la comunism.

În cursul acestei lupte, masele populare conduse de partidul lui Lenin-Stalin, perfecționează întrecerea socialistă care constituie metoda comunistă de construire a noii societăți.

Marele Lenin, teoreticianul și conducatorul clasei muncitoare a văzut cu o perspicacitate genială în viața socială a tânărului Stat Sovietic germele puterilor forțe creatoare trezite la viață de revoluție; acest germe, el l-a văzut în munca voluntară, plină de abnegație, în grija „...muncitorilor simpli pentru mărirea productivității muncii, pentru pastrarea *fiecăruia pud de pâine, carbune, fier*, și alte produse, care nu revin personal celui care muncește sau celor „apropiați” lui, ci „unor persoane ~~mai~~ îndepărtate”, adică întregii societăți în general...”¹⁾. Lenin a considerat ca un adevărat început al comunismului inițiativa voluntară a muncitorilor în lupta pentru sporirea productivității muncii, în instaurarea disciplinei socialiste pentru făurirea formelor socialiste de economie și de viață.

Lenin a prevăzut rolul istoric al întrecerilor socialiste ca metoda comunistă de construire a socialismului. În schița inițială a articolului „Sarcinile arzătoare ale Puterii Sovietice” Lenin a scris: „...Dacă vom pune organizarea întrecerii ca o sarcină de Stat a noastră, atunci, sub condiția înfăptuirii principiilor sovietice ale ordinii de Stat, sub condiția desființării proprietății private asupra pământului, a fabricilor, a uzinelor etc., atunci rezultatele vor trebui inevitabil să se arate și ne vor inspira formele ulterioare ale construcției”²⁾.

Pornind de la știința marxist-leninistă despre dezvoltarea societății umane, sintetizând practica construirii socialiste, inițiativa creatoare a maselor în fau-

*) Din „Voprosi filosofii” Nr. 2, 1940.

1) V. I. Lenin, Opere, vol. 24, pag. 342, ed. III-a (rusă).

2) V. I. Lenin, Opere, vol. XXII, pag. 417, ed. III-a (rusă).

rirea formelor comuniste de muncă, conducătorul Partidului și poporului nostru I. V. Stalin, descoperă noile legi ale socialismului și definește fiecare nouă etapă a dezvoltării, condițiile cele mai eficace aplicării lor, rolul și însemnătatea lor în opera de construire a comunismului.

I. V. Stalin relevă principalul, esențialul, factorul determinant în inițiativa multilaterală a maselor, iar la fiecare nouă etapă a dezvoltării, el dă poporului o lozincă istorică de acțiune. Lozincă stalinistă: „Planul cincinal și întrecerea sunt indisolubil legate între ele”, formulată prin apelul lansat la Conferința a XVI-a a P.C. (b) al U.S. către muncitori și către toți cei ce muncesc, reprezintă una din aceste lozinci. Punându-se în fruntea avântului în muncă al maselor, Partidul a organizat întrecerea socialistă. Metoda comunistă de construire a noii societăți a fost adoptată ca o armă de luptă.

La Congresul al XVI-lea al P.C. (b) al U.S., I. V. Stalin a arătat că „acum întrecerea și îndarnicismul este o cauză cucerită și consolidată”¹⁾, și a relevat adâncul sens social și importanța istorică mondială a întrecerii socialiste ca metodă de învingere a vechilor norme și concepții morale, ca metodă de educare a atitudinii comuniste față de muncă. I. V. Stalin a arătat că transformând munca dintr-o povară grea și rușinoasă, așa cum era sub capitalism, într-o cauză de onoare, de glorie, de vitejie și eroism, întrecerea socialistă, fiind un puternic izvor de creștere a productivității muncii, este o puternică forță motrice a dezvoltării forțelor de producție și a relațiilor de producție ale socialismului.

Întrecerea este organic proprie naturii societății socialiste sovietice, în care interesele personale coincid cu cele sociale, în care munca este o datorie a fiecărui cetățean și munca în folosul societății este criteriul principal al meritelor și calităților unui om.

Tovarășul Stalin a arătat că premiza economică fundamentală pentru apariția întrecerii socialiste ca forță motrice a dezvoltării socialiste o constituie caracterul social nemijlocit al muncii în societatea socialistă. „Sub capitalism, munca are un caracter privat, personal”²⁾. Acolo muncitorul își vinde forța de muncă capitalismului și participă la procesul producției sociale, fără a fi interesat în rezultatele ei. În procesul producției capitaliste are loc utilizarea forței de muncă de către capitalist; produsul, creat de muncitor se transformă neconținut în capital, „într-o valoare care stoarce forța, ce creiază valoarea”³⁾. De aceea vânzându-și forța de muncă capitalistului și intrând în procesul de producție, muncitorul caută să ascundă adevărata productivitate a muncii sale care nu îi mai aparține.

Într-o întreprindere capitalistă, muncitorul nu are un stimulent pentru ca în colaborare planificată cu alți oameni să depășească limitele individuale ale capacității sale de muncă, adică să desvolte în sine capacități care datorită contactului social să fie în stare a provoca „...o emulație și o însuflețire specială a spiritelor... care măresc capacitatea de muncă a individului”⁴⁾.

În societatea capitalistă, atitudinea muncitorului este în discordanță cu munca sa. Pe de o parte el este făuritorul bogăției sociale, creatorul care întruchipează în produsele muncii sale, înaltele descoperiri ale științei. În același timp, ca rob salariat al capitalului, el știe din experiența vieții sale că sub capitalism toate metodele de sporire a productivității muncii se înfăptuiesc în dauna muncitorului, că toate mijloacele de dezvoltare a producției se transformă în mijloace de oprimare și de exploatare a muncitorului, îi înstrăinează forțele spirituale ale procesului de muncă, fac ca existența lui să fie din ce în ce mai puțin asigurată.

În condițiile capitalismului, muncitorul este incapabil de întrecere; el se opune tuturor inițiativelor capitalistului cari urmăresc sporirea productivității muncii; el li se opune și „...ca unul care și-a dus propria sa piele la târg și pe care nu-l mai așteaptă nimic altceva decât — *tăbăcăria*”⁵⁾.

1) I. V. Stalin, Opere, vol. XII pag. 314.

2) I. V. Stalin „Problemele leninismului”, ed. P.M.R., pag. 793.

3) K. Marx „Capitalul” vol. I, pag. 536 (ed. rusă).

4) K. Marx „Capitalul” vol. I pag. 309 (ed. rusă), vezi și ed. P.M.R. 1948, pag. 308.

5) K. Marx, „Capitalul” vol. I, pag. 169 vezi și ed. P.M.R. pag. 184.

Un caracter principal deosebit îl are munca în condițiile orânduirii socialiste sovietice, în care poporul este stăpânul țării, în care exploatarea omului de către om a fost lichidată pentru totdeauna, în care au fost desființate condițiile ce transformă forța de muncă într-o marfă și în care oamenii muncii sunt uniți prin proprietatea socială asupra mijloacelor de producție. În țara noastră, munca a încetat a fi o chestiune privată și a dobândit un caracter direct social. „Aici omul care muncește este onorat. Aici el nu muncește pentru exploatare, ci pentru sine, pentru clasa sa, pentru societate. Aici omul care muncește nu se poate simți părăsit și singur. Dimpotrivă, omul care muncește se simte la noi cetățean liber al țării sale, un fel de fruntaș al vieții publice. Și, dacă lucrează bine și dă societății ceea ce poate da, el este erou al muncii, este înconjurat de glorie”¹⁾.

Faptele eroice în muncă egalează în țara noastră faptele eroice de neuitat pentru Apărarea Patriei. Înaltul titlu de Erou al Muncii Socialiste, instituit în U.R.S.S., este egal cu titlul de Erou al Uniunii Sovietice. Pentru munca lor modestă, dar nobilă și plină de abnegație sute de mii de oameni sovietici au fost decorați cu ordinele și medaliile Uniunii Sovietice. Decorarea milioanelor de oameni sovietici cu medalia „Pentru munca eroică în Marele Război de Apărarea Patriei” confirmă faptul de imensă importanță, că în țara noastră munca a devenit pentru masele largi ale oamenilor muncii o chestiune de onoare, de glorie, de vitejie și de eroism, că în țara noastră eroismul în muncă a devenit un fenomen obișnuit și de masă.

Baza economică a atitudinii socialiste față de muncă, care se manifestă în modul cel mai strălucit în întrecerea socialistă, o constituie proprietatea socială asupra mijloacelor de producție. „Dacă sub capitalism muncitorul consideră fabrica ca o proprietate străină și ostilă lui, sau chiar ca o închisoare, atunci în orânduirea sovietică, muncitorul nu mai consideră fabrica ca o închisoare, ci ca ceva ce îi este scump și apropiat, pentru a cărui dezvoltare și îmbunătățire el are un interes vital”²⁾. Indemnând la organizarea întrecerii, Lenin arată că una din sarcinile cele mai importante este lupta „...împotriva vechii deprinderi de a privi munca, mijloacele de producție din punctul de vedere al omului înrobitor: cum să scape de o povară în plus, cum să... „smulgă o bucată mai mare și să o șteargă”³⁾.

Perfecționând în cadrul întrecerii socialiste uneltele și metodele de producție, precum și organizarea acesteia, muncitorii înfăptuiesc în modul cel mai complet și mai activ drepturile lor de stăpâni colectivi ai mijloacelor de producție.

Întrecerea socialistă a luat naștere în întreprinderile noastre din însăși inițiativa oamenilor muncii, ca o manifestare a interesului lor vital pentru dezvoltarea cât mai grabnică a vieții economice a țării. Analizând rădăcinile mișcării stahancoviste, I. V. Stalin a arătat că inițiatorii acestei mișcări, atunci când au pășit la spargerea vechilor norme tehnice, nu și-au dat seama de marea însemnătate istorică a inițiativei lor ca factor care pregătește condițiile pentru trecerea de la socialism la comunism. „Ei aveau preocupările lor, se străduiau ca întreprinderea lor să nu rămână în urmă, ca ea să depășească planul economic”⁴⁾. Această indicație a lui I. V. Stalin subliniază faptul că în condițiile socialismului rămăna încă până într-o anumită măsură în vigoare, particularitatea producției care constă în aceea că: „...perfecționând cutare sau cutare unealtă de producție, cutare sau cutare element al forțelor de producție, oamenii nu sunt conștienți de rezultatele *sociale* pe care trebuie să le aducă aceste perfecționări”⁵⁾.

Această particularitate a producției este înlăturată de Partidul Comunist și de Statul Socialist cu ajutorul educării conștiinței comuniste în mase, a priceperii de a lega munca lor de zi cu zi cu sarcinile generale ale Statului, a priceperii lor de a adânci și de a sintetiza din punct de vedere științific procesele social-economice care se desfășoară în societatea sovietică.

Generalizând practica construirii socialismului și relevând, din inițiativele milioanelor de oameni, pe cele mai importante și esențiale, I. V. Stalin, genialul

1) I. V. Stalin „Problemele leninismului”, Ed. P.M.R., pag. 793.

2) I. V. Stalin, Opere vol. X, pag. 120 (ed. rusă).

3) V. I. Lenin, Opere vol. XXII, pag. 163 (ed. rusă).

4) I. V. Stalin, „Problemele leninismului”, ed. P.M.R., pag. 788.

5) Ibidem, pag. 884.

teoretician, conducător și învățător al Partidului și poporului nostru, îndrumăzând atenția Partidului și a poporului către dezvoltarea prin toate mijloacele și susținerea acestor inițiative ca fiind hotărâtoare, capabile să ducă la rezultate sociale importante. Înalta apreciere dată de tovarășul Stalin la consfătuirea stahanovistilor din Uniunea Sovietică, însemnătății istorice a inițiativei stahanoviste, este o confirmare strălucită a faptului că... ideologiile „împing întotdeauna mișcarea înainte”, ei văd cu mult mai departe decât „restul masei proletariatului” „...și tocmai deaceia ideea, conștiința socialistă are o mare însemnătate pentru mișcare”¹⁾).

I. V. Stalin aduce în mișcarea maselor pentru perfecționarea metodelor și organizarea producției, pentru regimul de economii, pentru crearea și introducerea tehnicii noi și însușirea acesteia, pentru mecanizarea lucrărilor și îmbunătățirea indicilor economici ai economiei naționale, înțelegerea însemnătății ce o prezintă pentru Stat munca fiecăruia, înțelegerea importanței sociale pe care o are inițiativa creatoare a maselor.

I. V. Stalin a întrezărit în mișcarea stahanovistă, încă la înfiriparea ei, marea forță motrice de dezvoltare a forțelor de producție ale socialismului, forță motrice în stare să creeze belșugul de produse necesar pentru trecerea la principiul repartiției după nevoi, — forța care pune în mișcare dezvoltarea socială pe calea ridicării nivelului cultural-tehnic al clasei muncitoare până la nivelul muncii inginerilor.

Ca o manifestare a inițiativei creatoare a maselor în perfecționarea tehnicii, a tehnologiei, a organizării și a economiei producției, întrecerea constituie un puternic mijloc pentru lichidarea uneia din moștenirile capitalismului — a contrastului între munca manuală și cea intelectuală.

Întreaga istorie a dezvoltării întrecerii socialiste, întreaga activitate a armatei de multe milioane de inovatori în producție confirmă învățătura stalinistă că forma cea mai înaltă a întrecerii socialiste — mișcarea stahanovistă „...conține în sine sâmburele avântului cultural și tehnic de mâine al clasei muncitoare, ea ne deschide calea pe care se pot dobândi acei înalți indici de productivitate a muncii de care este nevoie pentru a trece dela socialism la comunism și pentru a lichida contrastul dintre munca intelectuală și cea fizică”²⁾).

Indicația lui I. V. Stalin cu privire la însemnătatea istorică mondială a mișcării stahanoviste trasează calea mișcării maselor spre comunism. În aceste indicații, ca și în toate celelalte lucrări ale lui I. V. Stalin cu privire la întrecerea socialistă, îmbinarea teoriei revoluționare cu practica mișcării muncitorești capătă un conținut nou.

2.

Întrecerea socialistă este o condiție necesară pentru dezvoltarea forțelor de producție ale socialismului, căci elementul lor principal — experiența în producție și deprinderile oamenilor — găsește o dezvoltare complexă și multilaterală numai datorită întrecerii socialiste. Ea este o formă de manifestare a relațiilor de producție socialiste, deoarece „principiul întrecerii socialiste, ajutorul tovarășesc dat de frunțașii celor care rămân în urmă pentru a realiza un avânt general”³⁾, întruchipează cel mai bine „raporturile de colaborare tovarășească și de ajutor reciproc socialist între muncitorii eliberați de exploatare”⁴⁾. Ca expresie a autocriticii revoluționare concrete a maselor, ca element esențial inalienabil și necesar vieții societății sovietice, fără de care nu se poate desvolta orânduirea socialistă, ca forță motrice a dezvoltării forțelor de producție și a relațiilor de producție socialiste, întrecerea este una din legile cele mai importante ale socialismului.

1) I. V. Stalin, Opere, vol. I, pag. 118, vezi și ed. P.M.R. pag. 121.

2) I. V. Stalin, „Problemele leninismului”, Ed. P.M.R., pag. 788.

3) I. V. Stalin, Opere Vol. XII pag. 110 (ed. rusă).

4) I. V. Stalin, „Problemele leninismului”, Ed. P.M.R., pag. 882.

Una din principalele sarcini ale planului cincinal postbelic constă în a asigura prin toate mijloacele antrenarea muncitorilor, a țăranilor, intelectualilor la opera de îndeplinire a planului cincinal, pentru ca pe baza întrecerii socialiste ei nu numai să îndeplinească dar chiar să și depășească planul cincinal de refacere și de dezvoltare a economiei naționale.

Partidul și guvernul indică în mod nemijlocit întrecerea socialistă ca bază a mobilizării și organizării maselor în vederea îndeplinirii planului cincinal, ca o condiție necesară pentru îndeplinirea lui. Astfel, întrecerea apare ca o necesitate economică conștientă, ca o condiție și unul din factorii cei mai importanți pentru îndeplinirea și depășirea planului cincinal, ca o lege necesară cunoscută și conștient folosită de oameni în construcția socialistă. Definirea întrecerii socialiste ca o lege necesară a dezvoltării societății sovietice, decurge din înțelegerea leninistă a legii, ca ceva esențial, trainic ce acționează permanent în fenomen, ca una din pietrele de temelie care stau la baza activității raționale a oamenilor.

Întrecerea socialistă ca lege necesară a dezvoltării societății socialiste sovietice se deosebește principal de concurență.

Concurența din societatea capitalistă apare la capitaliști ca o manifestare obiectivă a stimulenților subiectivi de îmbogățire. „...Legile imanente ale producției capitaliste apar în mișcarea exterioară a capitalurilor, manifestându-se ca legi coercitive ale concurenței și devenind astfel, în conștiința capitalismului individual, motive determinante ale acțiunii sale“¹⁾.

Sub capitalism, în producția socială stau față în față oameni desbinați prin proprietatea privată, cari nu recunosc nici o autoritate, afară de cea a concurenței. „Aceeași conștiință burgheză care sărbătorește diviziunea manufacturieră a muncii, anexarea pe viață a muncitorului la o operațiune parțială și subordonarea necondiționată a muncitorilor parțiali către capital drept o organizare a muncii care îi ridică acesteia din urmă productivitatea, denunță deci cu aceeași tărie orice control și orice reglementare socială conștientă a procesului social de producție ca o intervenție în drepturile inviolabile de proprietate, în libertatea și în „genialitatea“ autodefinitorie a capitalismului individual“²⁾.

Burghezia este purtătoarea inițiativei capitaliste, dar întregul ei spirit de inițiativă este inspirat de un interes egoist, este supus beneficiului personal, iar progresul producției sociale nu are loc sub capitalism printr-o activitate chibzuită și rațională a oamenilor, ci ca rezultat inevitabil al concurenței. Datorită concentrării centralizării producției sub capitalism sfera întreprinzătorilor capabili de manifestarea unei inițiative se îngustează din ce în ce mai mult. Îndată ce încep să fie folosite noi unelte de producție, mai scumpe, mici întreprinzători cari nu au posibilitatea să folosească aceste unelte devin incapabili de concurență și sunt eliminați din ramurile de producție respective. În perioada imperialismului și a crizei generale a capitalismului, concurența înseamnă „...o înăbușire nemaipomenită de bestială a spiritului de întreprindere, a energiei, a inițiativei îndrăznețe a masei populației... înlocuirea întrecerii prin excrocherii financiare, prin despotism, prin servilitate față de cei ce se află pe o treaptă mai înaltă a scării sociale“³⁾.

În condițiile capitalismului, oamenii muncii sunt lipsiți de posibilitatea de a-și manifesta inițiativa, căci „în societatea burgheză capitalul este independent și personal, pe când individul activ este dependent și impersonal“⁴⁾.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a zdrobit capitalismul din țara noastră și — lichidând exploatarea omului de către om — a pus capăt acțiunii legilor spontane ale capitalismului. Ea a lichidat pentru totdeauna bestiala lege a concurenței „lupta tuturor împotriva tuturor“ — și a deschis calea pentru întrecerea maselor, deoarece numai orânduirea sovietică, trecând dela „democratismul“ formal la adevărată participare la conducerea economică și politică a țării a maselor celor ce muncesc, a creat condițiile necesare pentru ca oamenii muncii să poată fi antrenați treptat „pe tărâmul unei astfel de munci în care ei să se

1) K. Marx, „Capitalul“, Ed. P.M.R. pag. 300—301.

2) Ibidem, pag. 884.

3) V. I. Lenin, Opere vol. XXII, pag. 158 (ed. rusă).

4) K. Marx și Fr. Engels „Manifestul Partidului Comunist“ Ed. P.C.R. pag.

poată manifesta, să-și poată desfășura facultățile, să-și poată releva talentele, ce înainte zăceau ca o sursă nefolosită în masele poporului pe cari capitalismul le strivea, le înăbușea și le oprima cu miile și milioanele" ¹⁾.

În timp ce concurența este manifestarea obiectivă a stimulenților individuali ai burgheziei pentru îmbogățire, pentru exploatarea feroce a celor ce muncesc, pentru consolidarea dominației ei asupra oaselor „semenilor” săi, întrecerea socialistă, în opoziție cu concurența, reprezintă manifestarea obiectivă a interesului personal al milioanei de oameni ai muncii pentru perfecționarea organizării și a metodelor producției sociale, pentru sporirea averii și pentru consolidarea puterii Patriei socialiste.

În timp ce concurența exprimă relații de dominație și subordonare și contribuie la reproducția acestor relații, întrecerea socialistă exprimă relații de colaborare tovarășească și de ajutor reciproc socialist, contribuie la desvoltarea, largirea și întărirea acestor relații, creează premisele și pregătește condițiile pentru trecerea de la socialism la comunism.

Concurența acționează ca o lege spontană a naturii care nu se supune unui control din partea societății și domnește asupra oamenilor.

Întrecerea socialistă acționează ca o lege necesară cunoscută și aplicată conștient prin politica Partidului. I. V. Stalin a arătat cu claritate desăvârșită și cu o simplitate genială că „întrecerea socialistă și concurența reprezintă două principii cu totul diferite... Concurența spune: *strivește-i pe cei ce rămân în urmă pentru a-ți instaura dominația*. Întrecerea socialistă spune: *Unii lucrează prost, alții bine, iar alții și mai bine; ajunge din urmă pe cei mai buni și caută să obții un avânt general*" ²⁾.

Partidul bolșevic — forța conducătoare a țării noastre, mintea, onoarea și conștiința epocii noastre — stă în fruntea organizării întrecerii socialiste, el trasează cele mai importante sarcini economico-politice și, prin aceasta, îndrumază folosirea forțelor poporului. El explică poporului sensul acestor sarcini și legătura lor cu țelul nostru final, comunismul. El educă în marele și talentatul nostru popor sprijinul de inovație și de cercetări năvalnice, răspândește în mase conștiința comunistă, întărește atitudinea comunistă față de muncă. Întrecerea — legea necesară a desvoltării socialiste — este aplicată de partid ca „...o metodă comunistă de construire a socialismului pe baza celei mai intense activități a masei de milioane de oameni ai muncii” ³⁾.

3.

Metoda dialectică cere analizarea și făurirea vieții sociale, cu luarea în considerațiune a faptului că ea se găsește în continuă mișcare și desvoltare. Ea cere ca Partidul, care propagă în mase conștiința scopurilor finale ale luptei, să știe, să observe din timp și să sprijine tot ce este progresist și înaintat, tot ce se traduce în viață, să înlesnească victoria a ceea ce este nou asupra a ceea ce este vechi, inert și și-a trăit traiul, să accelereze mișcarea înainte.

Esența și importanța istorică mondială a întrecerii socialiste ca metodă comunistă de construire a socialismului constă în aceea că întrecerea socialistă, organizată de Partidul comunist, începând de la primele ei forme, „subotnicele comuniste”, este o manifestare a activității creatoare a masei în desvoltarea forțelor de producție noi, socialiste, în făurirea relațiilor de producție noi, socialiste.

După cum a dovedit viața, formele noi ale întrecerii socialiste, etapele noi ale desvoltării ei, sunt legate de munca sistematică și adecvată scopului propus, pe care o duce Partidul nostru în domeniul educării ideologico-politice a celor ce muncesc. Conținutul principal al acestei munci a Partidului este educarea conștiinței comuniste în mase.

Partidul, sub conducerea tovarășului Stalin educă, lămurește și organizează masele, în vederea rezolvării sarcinilor ce se pun în cursul înfăptuirii în practică

1) V. I. Lenin, Opere vol. XII pag. 150 (ed. rusă)

2) I. V. Stalin, Opere vol. XII, pag. 110 (ed. rusă).

3) I. V. Stalin, Opere vol. XII, pag. 110, (ed. rusă).

a ideilor comunismului științific. Astfel, Partidul îmbină teoria cu practica, nu lasă să se producă o ruptură între ele și verifică justetea hotărârilor sale în focul luptei vii.

Întrecerea socialistă este o metodă a Partidului în vederea organizării și a mobilizării maselor, o metodă de construire a comunismului. În cursul întrecerii socialiste se crează condițiile necesare și se elaborează formele concrete pentru mobilizarea și organizarea muncitorilor în vederea unei continue instruirii, atât în procesul producției, cât și în timpul liber.

Înalta dezvoltare a bazei tehnice din întreprinderile capitaliste este însoțită de o specializare monstruos de unilaterală a muncitorilor, de transformarea lor într-o anexă a mașinii.

Ideologul raționalizatorilor burghezi, americanul H. Emerson îi învață fără jenă pe capitaliști să folosească metode „raționale” de mutilare a oamenilor, eliminând din munca lor orice urmă de raționament și de activitate spirituală. „Va fi extrem de economic, — serie el — dacă un număr infinit de mic de organizatori foarte bine plătiți își vor face o specialitate în a ridica de patru ori productivitatea muncii a 1000 sau 2000 de muncitori prost plătiți”¹). În aceasta se manifestă în mod strălucit sistemul, în care „...întreaga rațiune umană, întreaga ei genialitate n'a creat decât pentru a da unora toate bunurile tehnice și ale culturii și de a lua celorlalți lucrul cel mai necesar: cultura și dezvoltarea”²).

Partidul comunist în frunte cu tovarășul Stalin a educat un nou tip de muncitori sovietici, dezvoltat în toate privințele, instruit politicește, care se pricepe să lege munca sa de sarcinile întregului popor, ale întregului stat, un muncitor care caută neobosit rezerve noi în producție, care construiește, care inventează, care face descoperiri științifice.

Întrecerea socialistă este una din metodele principale de educare a muncitorilor sovietici.

Armata numeroasă de inovatori în producție reprezintă cei mai buni oameni ai clasei muncitoare, acei reprezentanți ai ei, cari s'au apropiat mai mult decât ceilalți oameni ai muncii de ziua noastră comunistă de mâine, oamenii cari prin munca lor și prin întreaga lor viață croiesc calea spre desființarea contrastului între munca intelectuală și cea manuală.

Iată de pildă Grigore Briuhonov, renumitul ajustor dela uzina „Krasnâi Oktiabr” din Leningrad, inițiatorul mecanizării lucrărilor de ajustaj. În vârstă de 16 ani, după terminarea celor 8 clase de școală medie, tov. Briuhonov a intrat în uzină; după aceea a dat examenele de absolvire a școlii medii, fără a întrerupe munca sa în producție; în prezent el termină cursurile unei școli medii tehnice.

Învățământul politic sistematic, învățământul tehnic și de cultură generală, îmbinat cu munca stahanovistă, au contribuit la lărgirea orizontului tânărului muncitor, au elaborat în el capacitatea de a-și privi cu un ochiu critic munca ce o îndeplinește, tendința de a-și perfecționa necontenit cunoștințele și de a-și realiza cunoștințele în munca practică.

Sute de ani, ajustorii munceau ca meseriași cu mâna. Munca lor care necesita o înaltă măiestrie, era puțin productivă. Rămânerea în urmă în secțiile de ajustaj, în unele uzine, împiedică și astăzi dezvoltarea procesului tehnic. Muncitorul sovietic n'a vrut să se supună tradițiilor seculare ale meșterilor. Înarmat cu cunoștințe tehnice și cu experiențe în producție, tov. Briuhonov s'a hotărât să mecanizeze munca ajustorilor. Pentru rezolvarea acestei sarcini el și-a însușit o nouă specialitate, șlefuitul, a studiat tehnologia șlefuirii, a construit o serie de dispozitive, a făcut calcule complicate cari necesitau cunoștințe temeinice în domeniul trigonometriei și al teoriei mașinilor, a făcut experiențe. Lucrările și cercetările inovatorului au fost încununate de un succes strălucit. Tehnologia prelucrării mecanice a șabloanelor profilate, tehnologie elahorată și introdusă de el, a asigurat creșterea productivității muncii de 15 ori. În școlile de stahanoviști, organizate din inițiativa lui, el transmite neobosit experiența sa tovarășilor săi de muncă. Tovarășul Briuhonov a expus experiența sa și fundamentarea științifică a mecanizării

1) H. Emerson „Efficiency as a Bases for Operation and Wages” p. 32.

2) V. I. Lenin : Opere vol. XIII, pag. 225 (ed. rusă).

lucrărilor de ajustaj în cartea „Metode stahanoviste pentru execuția șabloanelor profilate”.

În această carte și în proiectul său de diplomă, tov. Briuhonov fundamentează teoretic ceea ce el însuși a înfăptuit în practică. Astfel se șterge hotarul între munca manuală și cea intelectuală. Astfel se înfăptuește în activitatea inovatorilor din producție, unitatea între teorie și practică.

Înșușindu-și teoria leninistă, inovatori din producție se pătrund tot mai adânc de însemnătatea ce o prezintă pentru stat activitatea lor. „Mecanizarea lucrărilor de ajustaj, — spune Grigore Briuhonov, — nu este numai o chestiune de tehnică.

Eu aș spune că aceasta este o chestiune politică, Noi doar spargem vechile norme. Spărgând vechile norme, transformând tehnologia, trebuie să luptăm cu rămășițele capitalismului în conștiința oamenilor și să transformăm și propria noastră conștiință”

Cu cât principiul stalinist al întrecerii socialiste privitor la sprijinirea celor rămași în urmă pentru a realiza un avânt general se înfăptuește mai deplin, cu atât se desfășoară mai rapid procesul de ridicare a nivelului culturii tehnice a muncitorilor. Secția uzinei stahanoviste „Calibr” condusă de laureatul premiului „Stalin”, maestrul șef Rosiiski, poate servi ca ilustrare a acestei afirmații. Aici, 85% din muncitori sunt sub 25 ani, iar categoria medie de salarizare a acestui sector este categoria cincea, ceea ce înseamnă că aproape toți muncitorii au o înaltă calificare; 40% din muncitori au două, trei sau mai multe specialități, iar peste 25% dintre muncitori lucrează simultan la două mașini. În această secție nu există nici un om care să nu fi făcut propuneri în vederea perfecționării producției. Toți muncitorii învață: unii în școala medie serală, alții în cursuri de calificare, alții în școli tehnice și în institute.

Întrecerea socialistă dă naștere la invenții și raționalizări în masă, ceea ce confirmă cu prisosință legătura dintre știința sovietică și practică. În timp ce întreprinderile capitaliste se ocupă de problemele în legătură cu perfecționările tehnice doar în cerc restrâns de savanți în slujba capitalului, în Uniunea Sovietică milioane de muncitori sunt inventatori sau raționalizatori și luptă pentru progresul tehnic al economiei socialiste, pentru introducerea descoperirilor științei în producție.

În Rusia țaristă, s'au înaintat în 1913 circa 5000 cereri de brevete de invențiuni, pe când în U.R.S.S. s'au depus în 1948 numai de către muncitorii din industria de prelucrare a lemnului peste 10.000 de propuneri, din care multe reprezintă invenții importante. În consfăturile de producție ale întreprinderilor industriale din U.R.S.S., au fost admise în anul 1948 peste 4 milioane de propuneri de raționalizare.

În lumea capitalistă un muncitor care a luat calea invenției și a raționalizării, nu face, în ultima analiză, decât să-și înmulțească suferințele, fiind răsplătit cu umilințe, pierzându-și adeseori și slujba. „...Dacă cineva ar putea scrie istoria muncitorilor goniți din cauza *invențiilor* lor”¹⁾ — a spus Marx în una din scrisorile sale către Engels.

Inovatorii din producția socialistă, milioanele de muncitori, colhoznici și specialiști sovietici cari dau înalți indici de producție, perfecționându-și neîncetat procedeele și organizarea muncii, se bucură de sprijinul larg al Partidului și al Guvernului și sunt înconjuțați de respectul și dragostea poporului. Faptul că în fiecare an mulți oameni din producție sunt distinși cu premiul „Stalin” pentru descoperiri științifice, invenții și pentru perfecționarea metodelor și a organizării muncii, denotă că întregul popor și statul recunosc că inovatorii din producție aduc o contribuție prețioasă în dezvoltarea științei.

Definind esența metodei leniniste, I. V. Stalin arată în lucrarea sa „Despre bazele leninismului” că una din cerințele principale ale acestei metode o constituie critica și autocritica. Caracterizând întrecerea ca o metodă comunistă de construire a socialismului, I. V. Stalin subliniază în articolul „Întrecerea și avântul în muncă al maselor” că întrecerea socialistă este una din manifestările criticii și ale autocriticii.

1) K. Marx și Fr. Engels Opere vol. XXIV, pag. 318.

„Întrecerea socialistă, — ne învață I. V. Stalin, — este o expresie a *auto-criticii* revoluționare active a maselor, care se sprijină pe *inițiativa* creatoare a milioanele de oameni ai muncii”¹⁾. Vom ilustra această teză stalinistă cu un exemplu din practica întrecerii socialiste. De multă vreme tehnologii ai prelucrării metalelor prin tăiere se bazau pe teoria care afirma că este imposibil să se sporească viteza de tăiere peste anumite limite. Astfel, la tăierea filetului Whithworth la strung nu s’a putut mări viteza de tăiere peste 14 metri pe minut. Numeroasele experiențe din laborator nu duceau decât la rezultate negative. Scăderea rapidă a durabilității cuțitului reducea la zero câștigul în timp obținut prin mărirea vitezei. Afară de aceasta nu s’a putut ajunge la o calitate satisfăcătoare a suprafeței.

Tovarășul Aristarhov, strungar în uzina de unelte din Moscova, neîntind mulțumi! de metodele de lucru existente, le-a revăzut în mod critic și a reușit să ridice viteza de tăiere la filetul Whithworth dela 10 la 118 metri pe minut; acest lucru a pus baza unei noi teorii de prelucrare prin tăiere.

Pe baza experienței tov. Aristarhov și a celor cari i-au urmat exemplul, oamenilor de știință cari lucrează în domeniul teoriei tăierii, au stabilit că, în primul rând, pentru o anumită scară de viteze, de exemplu, pentru tăierea filetului pentru țevi de gaz, într’un interval de viteză dela 10—50 metri pe minut, efortul de tăiere coincide cu eforturile interioare de așchiere din metal și se însumează cu ele; iar datorită acestui fapt suprafața prelucrată devine rugoasă; trecând însă peste aceste viteze critice, senzul eforturilor de așchiere din metal se schimbă, reducând eforturile totale de tăiere. În al doilea rând, temperatura înaltă care apare la prelucrarea rapidă și suprarapidă prin tăiere, contribuie la sporirea plasticității metalului în zona tăierii, fapt datorită căruia scade presiunea asupra cuțitului și ușurează așchiera, se îmbunătățește calitatea suprafeței prelucrate. Această revoluție făcută de stahanoviști în teoria tăierii dovedește în mod concludent că întrecerea socialistă este o expresie a criticii revoluționare a teoriilor, a normelor și a ideilor învechite.

I. V. Stalin ne învață că lupta a ceea ce e nou cu ceea ce este vechi, lupta a ceea ce naște cu ceea ce și-a trăit traiul în vederea înlăturării contradicțiilor creșterii, constituie conținutul desvoltării societății sovietice și că, sub socialism, forma principală a acestei lupte este critica și autocritica. Întrecerea socialistă este critica prin fapte având ca scop să învingă contradicțiile dintre existența tehnicii celei mai înaintate în economia noastră națională și folosirea ei incompletă, dintre posibilitățile nemărginite de perfecționare și de folosire a tehnicii, în condițiile socialismului și normele, teoriile, concepțiile învechite.

În exemplul analizat, contradicția constă în faptul că ideea despre imposibilitatea de a mări viteza tăierii peste limita stabilită s’a dovedit ca ceva învechit, ce frânează desvoltarea forțelor de producție ale socialismului. Deoarece în țară există mașini-unelte cu viteză mare, instrumente cu foarte mari rezistențe, adaptate la prelucrarea rapidă, și — ce este principalul — cadre cari și-au însușit tehnica și sunt în stare să contribuie la progresul ei, trecerea la metodele rapide a devenit o chestiune realizabilă. Această trecere era împiedicată de teoria învechită. Contradicția a fost lichidată cu ajutorul revizuirii critice a metodelor existente în producție și prin adaptarea lor la noile posibilități. Teoria învechită a fost înlăturată cu ajutorul criticii concrete a stahanoviștilor. Datorită acestui fapt, știința și practica au fost îmbogățite și ridicate la o treaptă nouă, mai înaltă.

După descoperirea făcută de primii stahanoviști cari au utilizat metoda prelucrării rapide și după generalizarea experienței lor, de către savanții sovietici, prelucrarea rapidă a fost adoptată de organele economice superioare ca una din cele mai importante linii ale progresului tehnic. Legea planului cincinal de refacere și desvoltare a economiei naționale pe 1946—1950 cere o largă introducere a metodelor rapide de prelucrare. Astfel se consfințesc în țara noastră, pe cale legislativă, cele mai importante cuceriri ale inovatorilor în producție.

Dar ceea ce s’a cucerit și consfințit nu înseamnă o limită, ci numai un punct de plecare pentru cercetări noi. Regulele și normele cari au fost întemeiate ieri din punct de vedere științific, astăzi devin învechite și se cer a fi din nou revă-

1) I. V. Stalin, Opere I, 12, pag. 109—110.

zute cu un ochi critic. Henric Bortkiewicz, strungar în uzină „Sverdlov” din Leningrad, nu s'a mulțumit cu regimul de tăiere obținut și — experimentând în procesul producției în direcția perfecționării forme geometrice a cuțitelor, a întăririi părților principale ale mașinii, a măririi rigidității fundației sale — a reușit să mărească de 15 ori viteza de tăiere.

Strungarul H. S. Bortkiewicz a făcut ca tehnica prelucrării la rece a metalelor să progreseze mult. Calculele aproximative arată că introducerea metodelor de lucru ale tov. Bortkiewicz la toate uzinele respective va permite ca în cursul următorilor doi ani să se ridice productivitatea muncii în industria mașinilor de patru ori. Țara a apreciat mult munca creatoare a inovatorului, a revoluționarului din producție: strungarul H. S. Bortkiewicz a fost distins cu premiul „Stalin”.

Exemplele citate arată în mod concludent modul în care, cu ajutorul criticii tezelor, a normelor și a ideilor științifice învechite, cu ajutorul criticii eficace, masele transformă activ viața, fac ca știința și practica să progreseze. Întrecerea socialistă, metoda comunistă de făurire și de desvoltare a noii societăți este o formă în care se manifestă această critică eficace.

4.

Pe baza victoriei orânduirii socialiste au apărut forțe motrice noi ale desvoltării societății noastre: patriotismul sovietic, unitatea morală politică și prietenia popoarelor. Aceste forțe motrice își găsesc o vie expresie în întrecerea socialistă.

Trăsătura determinantă a acestor noi forțe motrice ale desvoltării, descoperite de I. V. Stalin în viața societății sovietice, este dinamismul lor, caracterul lor transformator. Pe măsură ce se desvoltă forțele de producție ale socialismului și crește conștiința comunistă a maselor, aceste forțe cresc și se întăresc, iar odată cu ele întrecerea socialistă se lărgește și se înalță la forme superioare.

Patriotismul este unul din sentimentele cele mai profunde, cele mai nobile, mobilizatoare și dinamice ale omului. Patriotismul îl înalță la conștiința apartenenței la poporul său, îl îndeamnă să slujească cu abnegație interesele Patriei sale.

A iubi Patria înseamnă a nu te mulțumi cu cele realizate. Adevăratul patriotism se manifestă în fapte care urmăresc o neîntreruptă perfecționare, desvoltare și înălțare a poporului tău. Numai masele celor ce muncesc, adevărații făuritori ai bunurilor materiale și spirituale cunosc sentimentul unei sincere, desinteresate înălțătoare dragoste de Patrie. Burghezia, al cărei idol este goana după profit, transformă Patria și patriotismul într-o valoare de schimb și exploatează sentimentele patriotice ale poporului pentru realizarea scopurilor ei egoiste. Clasele exploatare din Rusia prerevoluționară au căutat în fel și chip să introducă în conștiința oamenilor teoria mârșavă, falsă și trădătoare despre „inferioritatea” poporului rus și despre „natura inferioară” a altor popoare din Rusia. Înaintea Revoluției din Octombrie conținutul principal al moralei marxiste și manifestarea adevăratului patriotism consta în criticarea burgheziei, în desvoltarea urei față de ea în conștiința maselor, în desvoltarea conștiinței de clasă, în priceperea „de unire a forțelor.”¹⁾

Cosmopolitismul fără de neam și ploconirea față de Occident erau sugerate poporului pentru a întări jugul sub care moșierii și capitaliștii „cu cultură europeană” țineau poporul rus. Aceasta era una din metodele de a înăbuși facultățile și talentele poporului, ale maselor din care — sub capitalism — piereau cu miile și milioanele sub jugul nedreptății, al mizeriei și al umilinelor la care era supus omul. Lichidând exploatarea omului de către om, Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a desrobit talentele poporului. Înlinzându-și larg aripile, geniul creațiunii populare a ridicat țara noastră deasupra lumii întregi ca o țară a muncii victorioase, ca bastion al libertății și al independenței popoarelor.

Muncitorii, țăranii și intelectualii din țara noastră sunt niândri de conștiința că au devenit creatorii recunoscuți, conștiinți ai noii societăți, că făurind orân-

1) V. I. Lenin, Opere, vol. XXX, pag. 409.

duirea socială cea mai înaltă — socialismul — și croind calea către comunism, ei merg în avangarda întregii omeniri.

Oamenii sovietici sunt mândri de faptul că „cel din urmă cetățean sovietic, liberat de lanțurile capitalului, este cu un cap mai presus de orice funcționăraș suspus din străinătate, care poartă pe umerii săi jugul robiei capitaliste”¹⁾.

Sentimentul de nobilă mândrie a omului sovietic pentru Patria sa socialistă, pentru apartenența sa la marea familie a popoarelor sovietice, dorința de a-și jertfi fericirea personală pentru binele Patriei, iată care este conținutul patriotismului sovietic.

Patriotismul sovietic este incompatibil cu rămășițele individualismului burghez, cu lăcomia întreprinzătorului privat, cu opoziția dintre interesul social și cel personal. Patriotismul sovietic presupune că în conștiința oamenilor a pătruns obiceiul de a acționa după principiul „toți pentru unul și unul pentru toți”, ceea ce își găsește o vie expresie în întrecerea socialistă. Întrecerea socialistă îi îndeamnă pe oamenii sovietici să lucreze mai bine decât ieri, mâine mai bine decât azi. Întrecerea socialistă îi ridică pe cei ce rămân în urmă la nivelul celor înaintați cu ajutorul pe care muncitorii calificați îl dau tineretului, savanții muncitorilor din producție, întreprinderile fruntașe celor ce rămân în urmă, republicile mai dezvoltate cultural și industrial din țara noastră republicilor, regiunilor și raioanelor mai puțin dezvoltate. Astfel de forme de întrecere socialistă și de ajutor reciproc ca patronajul uzinelor înaintate asupra întreprinderilor care au fost jefuite în timpul invaziei fasciste, patronajul marilor întreprinderi industriale asupra celor din industria locală, legătura instituțiilor științifice cu întreprinderile, patronajul întreprinderilor industriale asupra colhozurilor și S.M.T., întăresc bazele unității moral-politice a societății socialiste, educă în poporul nostru patriotismul sovietic. În țările capitaliste „...muncitorii sunt nevoiți să se vândă în detaliu, ei reprezintă o marfă ca și oricare alt obiect de comerț, iar din această cauză ei depind de toate capriciile concurenței, de toate oscilațiile pieței”²⁾.

Sub capitalism nu există unitate moral-politică absolută nici chiar în rândurile clasei muncitoare, clasa revoluționară și progresistă a societății. Normele și concepțiile morale ale aristocrației muncitorești poartă în bună măsură pecetea ideologiei burgheze, a individualismului mic burghez, tendința unuia de a se ridica pe seama celuilalt.

Muncitorul din țara noastră nu este amenințat de șomaj, la noi fiecare om este un membru dorit și necesar societății, stăpân al statului său, interesat în creșterea bogăției și puterii acestuia. Iată de ce nu este loc pentru concurență în mijlocul clasei muncitoare din U.R.S.S., iată de ce muncitorii calificați și meșterii nu au secrete de producție.

O formă foarte răspândită a ajutorului reciproc socialist îl constituie în țara noastră, școlile de stahanoviști, unde meșterii fruntași, inovatorii din producție, înfăptuind principiul stalinist al întrecerii — „ajutor dat celor rămași în urmă”, împărtășesc cu bucurie realizările lor, învățând tineretul să folosească metode stahanoviste în muncă. Inovatorii simt o mândrie nobilă de pe urma succesului elevilor lor. Fierarul I. Condacov care se trage dintr-o familie de fierari, a educat în cei 50 de ani de muncă a sa în uzina „V. V. Cuibășev” din Colomna, zeci de fierari calificați. Elevii săi, tovarășii Miheev, Potopov, Graciov, sunt astăzi stahanoviști fruntași și îndeplinesc planul cu peste 200%. În uzină s'a creat o școală pentru metodele stahanoviste de muncă ale fierarului I. Condacov „Toate cunoștințele mele, întreaga mea experiență, o dau generației tinere, fie ca acest fapt să ajute uzinei noastre dragi să devină întreprinderea cea mai de frunte în industria mondială de locomotive”, — spune tovarășul Condacov, exprimând atitudinea vechii gărzi a clasei muncitoare din U.R.S.S. față de tineret, atitudine pătrunsă de sentimentul unui adânc patriotism și de sentimentul unității moral-politice a poporului nostru.

În țările capitaliste, intelectualitatea care pune la dispoziția burgheziei supraveghetori ai muncii muncitorilor și țăranilor, este o pătură opusă clasei muncitoare. În țara noastră, datorită victoriei socialismului și lichidării claselor exploa-

1) I. V. Stalin, „Problemele leninismului”, Ed. P.M.R. pag. 930.

2) K. Marx și Fr. Engels „Opere” vol. V pag. 489.

tatoare, s'a ajuns la o comunitate de interese între muncitori, țărani și intelectuali. Noua formă a întrecerii socialiste, legătura directă, de zi de zi a oamenilor de știință cu cei din producție, — legătură, al cărei conținut este, pe de o parte, activitate intensă a intelectualității pentru ridicarea nivelului cultural tehnic al muncitorilor și al colhoznicilor și antrenarea lor în activitatea științifică, pe de altă parte verificarea cercetărilor teoretice în practică, este o strălucită manifestare a puternicei, dinamicei, atotînvingătoarei unități moral-politice a poporului sovietic.

Unitatea scopurilor politice ale poporului sovietic se exprimă în întrecerea socialistă — care a cuprins întreaga Uniune Sovietică, pentru îndeplinirea înainte de termen a planului cincinal stalinist postbelic, în lupta eroică și plină de abnegație a maselor pentru construirea comunismului. Unitatea îndatoririlor în fața Patriei constă în primul rând, în sfânta datorie de a munci cinstit și cu abnegație pentru binele comun. Această datorie de onoare, oamenii sovietici o îndeplinesc cu cinste prin metoda întrecerii socialiste. Principiul întrecerii socialiste este principiul general, de bază, în relațiile reciproce între oamenii sovietici; el constă în colaborarea tovarășească și ajutorul reciproc socialist. Iată de ce este justă afirmația că unitatea moral-politică a poporului sovietic își găsește una din cele mai strălucite expresii în întrecerea socialistă.

5.

Forme mereu noi ale întrecerii socialiste apar în adâncul maselor populare, și se revărsă asupra țării ca un torent vijelios care mătură din calea sa rutina și tot ceazece este vechi. Dar apariția uneia sau a alteia din formele întrecerii socialiste nu este întâmplătoare: ea este condiționată de nivelul de dezvoltare a forțelor de producție al socialismului, de politica Partidului și a Guvernului sovietic.

Fiind o formă concretă a raporturilor de colaborare și de ajutor reciproc socialist între producători, o formă de manifestare a relațiilor de producție socialiste, întrecerea socialistă se îmbogățește cu noi inițiative și dobândește trăsături și forme noi la fiecare nouă etapă de dezvoltare a forțelor de producție, de îmbunătățire a standardului de viață al oamenilor muncii, de ridicare nouă a nivelului lor cultural-tehnic și de creștere a conștiinței comuniste. În căvântarea rostită la prima consfățuire a stahanoviștilor din Uniunea Sovietică, I. V. Stalin a făcut o caracterizare clasică a etapelor întrecerii socialiste, în conformitate cu nivelul de dezvoltare a forțelor de producție din societatea socialistă.

I. V. Stalin a arătat că mișcarea stahanovistă reprezintă o etapă nouă, superioară, a întrecerii socialiste, în primul rând, pentru că ea este „*neapărat legată de noua tehnică*”¹⁾, în al doilea rând, pentru că „*mișcarea stahanovistă este acea mișcare a muncitorilor și muncitoarelor care își pun ca scop depășirea normelor tehnice de astăzi, depășirea capacității de producție proiectate în prezent, depășirea actualelor planuri și bilanțuri de producție. Depășirea lor, căci ele, aceste norme, s'au învechit pentru zilele noastre, pentru oamenii noștri noi*”²⁾. I. V. Stalin a trasat poporului sovietic următoarea sarcină: „*să desfășoare mai departe mișcarea stahanovistă și s'o răspândească în lung și în lat*”³⁾.

În zilele noastre mișcarea stahanovistă a devenit o mișcare de mase și s'a ridicat la forme superioare, la formele muncii stahanoviste colective. Perioada dela apariția mișcării stahanoviste se poate împărți în trei etape, atât din punctul de vedere al dezvoltării întrecerii în adâncime, cât și din punctul de vedere al dezvoltării ei în lărgime.

Dacă prima etapă a mișcării stahanoviste se caracterizează prin însușirea tehnicii și deplina ei folosire, apoi formele ei ulterioare înseamnă începutul revoluției în însăși tehnica și organizarea producției. Așa, de pildă, mișcarea celor ce

1) I. V. Stalin, „Problemele leninismului”, Ed. P.M.R., 1948, pag. 782.

2) I. V. Stalin, „Problemele leninismului”, Ed. P.M.R., pag. 784, subliniat de I. Ciangli.

3) Ibidem, pag. 790.

îndeplinesc planul cu 200%, cu 300% și cu 1000% este legată de revizuirea radicală a bazelor științifice ale producției.

A doua etapă în dezvoltarea mișcării stahanoviste, în profunzime, se caracterizează prin faptul că inovatorii din producție, însușindu-și tehnica, transformă baza tehnică a producției, făcând în ea schimbări radicale. Acest proces se desfășoară simultan cu continuarea însușirii tehnicii și cu ridicarea productivității muncii de către noi mase de muncitori. Este greu să despărțim în viață prima etapă de cea de a doua, ele se îmbină, formând un proces neîntrerupt de antrenare în întrecere a unor tot mai largi mase de oameni ai muncii, cari își însușesc tehnica, un proces de creștere a întrecerii la forme mai înalte ce se caracterizează prin influențarea activă a producătorilor asupra tehnicii producției.

A treia etapă, cea actuală, de dezvoltare a întrecerii în profunzime, se caracterizează prin faptul că realizările inovatorilor din producție devin un bun al întregului colectiv. Exigența bolșevică, nemulțumirea cu rezultatele obținute, neliniștea pentru succesul cauzei, căutarea neobosită de rezerve noi pentru mărirea productivității muncii și sporirea acumulărilor peste plan, — acestea sunt calitățile inovatorilor cari găsesc o largă răspândire în colectiv. Perfecționările propuse de fruntași, se extind în mod planificat asupra tuturor lucrărilor analoage.

Am trecut, într-o astfel de perioadă a întrecerii socialiste, în care inovatorii, căutând să ajungă la un avânt general, perfecționează metodele și organizarea producției, nu în cadrul îngust al locului lor de muncă, ci în secția, în sectorul lor, iar apoi în întreaga întreprindere.

Desvoltarea mișcării stahanoviste în adâncime se îmbină cu dezvoltarea ei în lărgime, cu dezvoltarea ei spre forme din ce în ce mai ample, de masă.

Prima etapă a mișcării stahanoviste în lărgime este legată de însușirea tehnicii producției de către muncitori, la locul lor de muncă; a doua etapă este legată de însușirea tehnicii într-o serie de locuri de muncă și cu trecerea la deservirea mai multor mașini-unelte și la cunoașterea mai multor profesii. A treia etapă, etapa actuală în dezvoltarea mișcării stahanoviste se caracterizează prin .

1. — organizarea muncii stahanoviste colective în întregi sectoare de producție, în secții și întreprinderi;
2. — planificarea în organizarea activității creatoare a maselor și
3. — rezolvarea în ansamblu a sarcinilor tehnice, economice și organizatorice ale producției.

Analiza tuturor formelor de masă ale întrecerii socialiste din perioada post-belică ne permite să tragem concluzia că la baza acestor forme stă realizarea bine gândită, planificată a măsurilor organizatorico-tehnice și a lucrărilor științifice, cari urmăresc ridicarea productivității muncii tuturor muncitorilor până la nivelul celor mai buni stahanoviști. Realizarea acestui principiu stalinist se înfăptuește în primul rând prin faptul că întregul colectiv al întreprinderii este antrenat în activitatea de perfecționare a tehnicii, a tehnologiei, organizării economiei producției, în al doilea rând prin faptul că aceste planuri prevăd o sistematică perfecționare profesională a tuturor participanților colectivului.

Înfăptuirea prevederilor planului în vederea ridicării productivității muncii tuturor muncitorilor până la nivelul atins de cei mai buni stahanoviști, a devenit posibilă și necesară abia la nivelul actual al dezvoltării forțelor de producție, care se caracterizează pe de o parte, prin introducerea generală a metodelor de producție continuă, a mecanizării și a automatizării complexe a lucrărilor, iar pe de altă parte, prin creșterea cultural-tehnică și politică a clasei muncitoare.

În condițiile folosirii metodelor de producție continuă, când producția generală depinde de capacitatea de producție a celui mai strâns sector, lupla pentru ridicarea productivității muncii într-o întreprindere socialistă nu poate fi altfel concepută decât ca o luptă a întregului colectiv. Indicii ridicați ai muncii celor mai buni stahanoviști cer în mod imperios ridicarea planificată a tuturor muncitorilor până la nivelul fruntașilor în producție, pentru a evita astfel disproporția în producția diferiților muncitori, fapt ce cauzează stagnarea fondurilor de rulment ale industriei sub formă de producție nefinită, de timpuri morți în munca celor mai productivi muncitori și cu aceasta și complicarea și dezorganizarea planificării.

Recordurile unora din muncitori arată ce largi orizonturi pentru dezvoltarea forțelor de producție a deschis orânduirea socialistă sovietică, ce maiștri frunțași a format Patria noastră. Nu sunt însă recorduri izolate, ci construiesc o înaltă productivitate a muncii întregii mase de muncitori, putând astfel crea belșugul de produse necesar pentru trecerea dela socialism la comunism.

„Pionierii industriei, deschizătorii de drumuri spre socialism“ — așa a denumit A. M. Gorki pe primii stahanoviști. Dar oricât de importantă ar fi fapta unui deschizător de drumuri, aceasta nu aduce încă victoria. Victoria se câștigă atunci când milioane de oameni ai muncii se unesc ca un singur om, urmând exemplul celor mai buni oameni ai clasei lor.

Întrecerea socialistă unește milioane de oameni ai muncii în jurul celor mai buni oameni ai clasei muncitoare, însuflețindu-i cu dorința unită de a ridica productivitatea până la nivelul frunțașilor, de a crea un belșug de produse, de a grăbi trecerea treptată la comunism. Recordurile inovatorilor în producție răstoarnă vechile concepții asupra tehnicii, sparg vechile norme, vechile capacități proiectate și, stabilind norme noi, suprimă contradicția între concepțiile învechite și datele noi ale realității. Dar dacă realizările stahanoviștilor frunțași nu se vor extinde asupra întregului colectiv de producție, va lua naștere o nouă contradicție, între două procese progresiste: între creșterea impetuoasă a productivității muncii celor mai buni stahanoviști și tendința către un caracter ritmic și continuu al producției. Această contradicție, legată de productivitatea inegală a unora din verigile producției, nu poate fi înlăturată decât prin realizarea planurilor privind măsurile de aplicarea metodelor stahanoviste de muncă.

De aci reiese clar că alcătuirea și realizarea planurilor de măsuri în vederea aplicării metodelor de muncă stahanoviste constituie etapa actuală, forma principală a luptei colectivelor de producție pentru organizarea muncii stahanoviste în masă, constituie baza dezvoltării tuturor formelor variate ale întrecerii socialiste. Inițiatorul introducerii planificării în organizarea inițiativei creatoare a maselor a fost tov. Matrosov, rihtuitor la fabrica „Comuna din Paris“.

Sensul fundamental al propunerii tov. Matrosov este următorul: studiind și generalizând procedeele de muncă stahanoviste să se organizeze un învățământ stahanovist permanent, să se stabilească strangulările și, prin eforturile întregului colectiv, cu ajutorul rezervelor interioare să fie înlăturate prin planificare, punctele slabe și, prin aceasta să se creeze în sector, în secție și în întreaga întreprindere, condițiile pentru o muncă egală de înaltă productivitate a tuturor celor ce participă la producție.

Este neîndoelnic că pentru întocmirea și înfăptuirea planurilor de introducere a metodelor de muncă stahanoviste în secție, iar apoi, în întreaga întreprindere, era nevoie și de participarea tehnicienilor și a inginerilor. Formele concrete ale acestei participări nu puteau fi elaboate decât de înșiși tehnicienii și inginerii. Alexandru Ivanov, tehnolog la uzina de tractoare din Celiabinsk, a revăzut în chip creator tehnologia și a corectat-o în conformitate cu cele mai noi realizări ale științei, ale tehnicii și ale experienței stahanoviste. Rezolvând în ansamblu problemele organizatorico-tehnice ale întregului sector, ca un tot unitar al producției, el a ilustrat forma pe care trebuie s'o aibă participarea concretă a tehnologului în efortul comun al colectivului, efort ce are ca scop să creeze fiecărui muncitor din producție condițiile necesare pentru o înaltă productivitate a muncii sale și pentru a ajunge, pe această bază, la un avânt general al producției.

Insemnătatea pe care o prezintă inițiativa tov. Ivanov pentru întreaga Uniune Sovietică constă în faptul că metoda sa este accesibilă tuturor tehnicienilor și inginerilor. Un inginer sau un tehnician înaintat nu poate accepta ca o dogmă metodele de producție existente. Orientându-se după cele mai noi realizări ale științei și generalizând experiența celor mai buni stahanoviști el trebuie să perfecționeze metodele de producție pentru a spori neconștient capacitatea de producție a sectorului, a secției, a întreprinderii, fără a necesita noi investiții de fonduri. Un inginer-inovator nu trebuie să rezolve problemele de ordin tehnico-economic, izolat una de cealaltă, ci în ansamblul lor, în mod planificat, în strâns contact cu meșterii și cu muncitorii.

Introducerea planificată a metodelor de muncă stahanoviste presupune participarea șefilor producției, a maestrului, a maestrului-șef, a șefului secției, a directorului uzinei, ca elemente conducătoare.

Nicolai Rossiiski, maistru-șef la uzina „Calibr“, a devenit celebru în toată țara prin faptul că a fost primul care a realizat în practică și în modul cel mai complex ideea lui Vasili Matrosov și pe baza realizării planului de măsuri în vederea aplicării metodelor de muncă stahanoviste, el a realizat ca în sectorul său să devină stahanoviști toți muncitorii. Succesele obținute de tov. Rossiiski se explică în primul rând prin faptul că el a înțeles toată profunzimea caracterizării planului de producție făcută de I. V. Stalin. „...Planul de producție este activitatea vie și practică a milioane de oameni“¹⁾. Realizările tov. Rossiiski se bazează pe organizarea de zi cu zi a inițiativei oamenilor, pe sprijinirea oricărei inițiative care are ca scop să descopere și să mobilizeze rezervele interne ale producției.

Revizuirea critică a tehnologiei și perfecționarea ei îndrăzneată, transpunerea producției micrometrilor pe baze rulante, introducerea unui grafic zilnic și controlul sever al îndeplinirii sale după orice schimb, lupta pentru o perfectă calitate a producției, organizarea învățământului tehnic, economic și politic, a muncii tuturor celor ce participă la producție, acestea sunt principalele măsuri înfăptuite în sectorul tov. Rossiiski. Activitatea colectivului condus de tov. Rossiiski este o strălucită ilustrare a definiției staliniste date întrecerii, ca o critică revoluționară concretă, care răstoarnă tot ce este vechi și și-a trăit traiul și susține tot ce este nou și progresist, — ca o critică ce duce la îndrăzneța spargere de norme și tradiții consacrate pentru o îndelungată experiență mondială.

În nici o întreprindere din lume, instrumentele de măsurat nu se fabrică pe bandă rulantă. Acest fapt, nu i-a speriat pe inovatori. Ei au transpus producția micrometrilor pe banda rulantă și datorită acestui fapt au ridicat cu 100% productivitatea muncii. Fără a se opri la rezultatele obținute, colectivul a efectuat la sfârșitul anului 1948 noi perfecționări: a organizat producția pieselor pe banda rulantă într'un ritm reglementat după principiul ciclurilor închise, adică după ultimul cuvânt al tehnicei.

Bilanțul muncii stahanoviste colective în sectorul tov. Rossiiski se caracterizează prin următorii indici: din Iunie 1946 până în Decembrie 1948, producția micrometrilor a sporit de 10 ori. Munca necesară pentru fabricarea unui micrometru a fost redusă la jumătate. Durata ciclului de producție, care constituie principalul factor al accelerării circulației fondurilor de rulment, a fost redusă la o treime. Producția din luna August 1948 a fost egală cu producția pe întregul an 1940.

Pentru organizarea muncii stahanoviste colective, care asigură o importantă reducere a prețului de cost, mărirea productivității și îmbunătățirea calității producției, rihtuitorul Vasili Matrosov, tehnologul Alexandru Ivanov și meșterul Nicolae Rossiiski au fost distinși cu premiul „Stalin“. Decernându-le premiul „Stalin“ statul socialist sovietic a exprimat recunoștința întregului popor față de cei dintâi organizatori ai muncii stahanoviste colective care au înfăptuit în modul cel mai deplin principiul stalinist al întrecerii socialiste.

La începutul dezvoltării formei întrecerii pe care o analizăm, a apărut într-o serie de întreprinderi contradicția între planurile vaste de perfecționări tehnologice și baza îngustă a mecanizării. Rezolvarea acestei contradicții a fost dată în indicația făcută de I. V. Stalin că „mecanizarea proceselor de muncă este pentru noi, acea forță nouă și hotărâtoare fără de care nu putem să menținem nici ritmul nostru, nici noile proporții ale producției“²⁾.

În condițiile intensificării în toate verigele producției a productivității muncii planificate pentru ridicarea acesteia până la nivelul la care au ajuns cei mai buni stahanoviști, mecanizarea producției trebuie să se facă în mod complex, după un plan unic, care este o concretizare și o prelucrare aprofundată a planului general de măsuri în vederea aplicării metodelor stahanoviste de muncă.

Gloriosul colectiv din uzina „Crasnoe Sormovo“ distins de patru ori cu

1) I. V. Stalin, „Problemele leninismului“, Ed. P.M.R. pag. 500.

2) I. V. Stalin, „Problemele leninismului“, ed. P.M.R. pag. 537.

ordine a fost inițiatorul organizării întrecerii pentru întocmirea unui plan unic de mecanizare complexă a producției.

I. V. Stalin ne învață că „...legătura dintre știință și activitatea practică, legătura dintre teorie și practică, unitatea lor trebuie să devină steaua călăuzitoare a partidului proletariatului”¹⁾.

Istoria a dovedit că în perioada socialismului una din metodele eficace pentru îmbinarea științei cu activitatea practică a maselor, este tocmai întrecerea socialistă

Pornind dela indicațiile lui I. V. Stalin, Legea despre planul cincinal de refacere și dezvoltare a economiei naționale din U.R.S.S. pe 1946—1950, leagă direct lupta maselor pentru ridicarea productivității muncii care constituie conținutul principal al întrecerii socialiste, de dezvoltare a științei.

Dezvoltarea progresului tehnic este imposibilă fără o largă amploare a cercetărilor științifice nu numai în laboratoare și cabinete, ci și în întreprinderi, ea este imposibilă fără verificarea sistematică a tezelor teoretice în focul practicii, fără introducerea rapidă în producție a celor mai noi descoperiri științifice, fără îmbogățirea reciprocă între teorie și practică pe baza colaborării creatoare a oamenilor din producție cu oamenii de știință.

Planurile de măsuri organizatorico-tehnice în vederea introducerii în producție a metodelor de muncă stahanoviste, planuri care înseamnă o etapă mai înaltă a întrecerii socialiste, cuprind ca o parte organică lucrările de cercetări științifice efectuate de eforturile comune ale întreprinderilor și ale instituțiilor științifice.

În același timp, aceste planuri rezolvă sarcina generalizării teoretice a practicii stahanoviste, așezarea ei pe baze științifice, sarcina popularizării largi a experienței fruntașilor, nu prin metode meșteșugărești, ci pe baza unei tehnici dezvoltate.

În prima etapă a mișcării stahanoviste, s'a dovedit că într-o serie de întreprinderi, tehnologia și organizarea producției constituie punctul slab; nu se efectua îndeajuns de energic trecerea la metoda de producție continuă și la automatizare, procesele de producție nu erau strict reglementate, iar caracterul lor sistematic și periodic era mai curând rezultatul tradițiilor ce s'au format în producție, decât cel al unui calcul științific fundat. Această situație oglindea contradicția între existența în țara noastră a bazelor științifice elaborate ale tehnologiei de înaltă productivitate și insuficiența lor aplicare în producție. Stahanoviștii, inovatorii în producție care au pornit pe calea transformării revoluționare a tehnologiei, au pus bazele pentru lichidarea acestei contradicții, însă deplina ei realizare se găsește în planurile de măsuri organizatorico-tehnice și de lucrări științifice, în cari se îmbină armonios realizările științei și practica stahanovistă. Descoperirile științifice se verifică în practică, iar practica stahanovistă își primește o fundamentare teoretică, ambele devin un bun al colectivului.

Încă Marx a arătat că pe măsură ce marea industrie se dezvoltă, crearea adevăratei avuții (a valorii de întrebuințare) devine mai dependentă de capacitățile agregatelor și mașinilor cu ajutorul cărora ea se produce, decât de cantitatea de timp necesară pentru producerea ei. În același timp capacitatea mașinilor este din ce în ce mai mult în funcție de dezvoltarea științei și de aplicarea ei în practică și din ce în ce mai puțin în funcție de cantitatea de timp necesară pentru fabricarea lor. Indicația lui Marx capătă o însemnătate deosebită în etapa actuală a dezvoltării bazei tehnice a socialismului, etapă care se caracterizează prin crearea de mașini-unelte, agregate de mașini automate și de sisteme automate de mașini, a căror productivitate compensează de zeci, de sute și de mii de ori consumul de muncă și timp, necesar pentru fabricarea lor.

Fabricarea unui strung pentru strunjire rapidă nu necesită decât 1½ ori mai mult timp, decât fabricarea unui strung obișnuit, iar productivitatea lui întrece de zece ori productivitatea unui strung obișnuit.

O instalație pentru tratamentul termic al pieselor cu ajutorul curentilor de înaltă frecvență, are o productivitate de 500—800 ori mai mare decât cea a instalațiilor obișnuite din secțiile de tratament termic; timpul necesar pentru fabri-

1) I. V. Stalin, „Problemele leninismului”, ed. P.M.R. pag. 862.

carea unei instalații de înaltă frecvență este de sute de ori mai mic decât cel necesar pentru construcția și utilizarea unei secții de tratament termic.

În condițiile socialismului s'au deschis orizonturi neîțarmurite pentru perfecționarea mașinilor și pentru mărirea productivității muncii, mărire imposibilă în condițiile capitalismului. Propunerile de raționalizare ale muncitorilor și colhoznicilor, pe măsură ce aceștia se apropie de nivelul cultural și tehnic al inginerilor, capătă un caracter din ce în ce mai științific. Oglindind o profundă înțelegere a bazelor teoretice ale producției, aceste propuneri conțin perfecționări radicale ale proceselor tehnologice și ale mijloacelor de producție, legate de o largă aplicare a științei.

Planurile de măsuri organizatorico-tehnice și de cerceări științifice, care urmăresc o largă aplicare a metodelor de muncă stahanovistă, ridicarea productivității muncii tuturor muncitorilor până la nivelul celor mai înaltați, se întocmesc pe baze profund științifice și presupun colaborarea de zi la zi a oamenilor din producție cu savanții.

Răspunzând la inițiativa tovarășului Matrosov, multe institute științifice au venit cu inițiativa prețioasă pentru ajutorarea întreprinderilor în vederea organizării producției, a proiectării tehnologiei, a construirii de mașini și a întăririi lor economice.

Deosebit de concludentă în această privință este sfera colaborare de zi de zi, a uzinei „Calibr” cu Institutul de ingineri economiști „Ordjonikidze”, care a început cu elaborarea în comun a planului tehnico-industrial și financiar stahanovist pe anul 1948; acest plan prezintă o formă de luptă extrem de eficientă pentru ca o întreprindere să devină stahanovistă.

Pornind de la necesitățile imperioase ale dezvoltării țării noastre și generalizând experiența întreprinderilor fruntașe și cea a instituțiilor științifice, I. V. Stalin a arătat că colaborarea creatoare între oamenii de știință și muncitorii din producție constituie o lege a progresului tehnic din țara noastră.

În Aprilie 1949, muncitorii din industrie și oamenii de știință din Leningrad și din regiunea Leningrad au adresat lui I. V. Stalin o scrisoare prin care își luau angajamentul ca, întărind legătura între știință și practică prin metoda experimentală a întrecerii socialiste, să realizeze succese noi în domeniul progresului tehnic al țării noastre. „Lupta pentru progresul tehnic, — scriau cei din Leningrad, — este calea inovațiilor îndrăznețe și a măiestriei înalte, calea cercetării revoluționare creatoare a muncitorilor din industrie și știință, calea introducerii în producție a celor mai noi realizări ale științei progresiste”.

Inițiativa patriotică dela Leningrad a găsit un larg ecou în țara întreagă. Întrecerea socialistă s'a îmbogățit cu o nouă inițiativă valoroasă.

În ultima analiză, orice economie se reduce la o economie de timp și de aceea întrecerea socialistă pentru ridicarea productivității muncii se îmbină în toate etapele dezvoltării ei cu lupta pentru economii. Adâncimea și amploarea acestei lupte este în funcție de dezvoltarea forțelor de producție ale socialismului.

Pe măsură ce baza materială-tehnică a economiei noastre naționale se întărește și se perfecționează, crește fundamentul științific al proceselor de producție. Noimele statistico-experimentale în legătură cu consumul de timp, materiale, combustibil, folosirea utilajului etc., sunt înlocuite prin norme progresive medii teoretice; în același timp se întărește și se concretizează planificarea producției. Deasemeni se naște nevoia unei analize mai adânci și mai amănunțite, precum și a unei reglementări a regimului de economii în întreprinderi și în diferitele ei verigi.

Conferința a XVIII-a a Partidului Bolșevic a formulat sarcini concrete și a trasat căile pentru însușirea laturii economice a producției. Indicațiile lui I. V. Stalin și hotărârile Partidului au devenit un program de activitate a oamenilor sovietici. Partidul duce o mare muncă în vederea organizării instruirii economice a oamenilor muncii, îmbinând-o cu educarea de zi de zi a conștiinței comuniste, ajutând fiecărui om al muncii să vadă clar legătura între rezultatele muncii sale și creșterea bogăției și puterii Patriei noastre, ca și a bunei stări generale.

În anii de după război s'a dus în întreprinderi o muncă importantă pentru a trasa fiecărui muncitor sarcini în producție după indicii cantitativi și calitativi pe fiecare lună, an, și adesea pe întreaga perioadă de 5 ani.

Legătura întreprinderilor cu instituțiile științifice a jucat un rol important în însușirea regimului de economie de către oamenii din producție. În 1947, în întreprinderile fruntașe, a avut loc peste tot introducerea normelor medii progresive în privința folosirii utilajului, a materialelor, a energiei, etc.; deasemeni s'a răspândit pe scară întinsă gospodăria chibzuită a secțiilor și a brigăzilor, s'a introdus încurajarea materială și morală pentru îndeplinirea indicilor economici. Astfel s'au creat condițiile principale pentru includerea generală a indicilor economici în obligațiile socialiste ale colectivelor de producție și ale muncitorilor.

„Pentru a asigura dezvoltarea mai departe a industriei și a agriculturii — ne învață I. V. Stalin — trebuie să punem în acțiune noi izvoare de acumulare, să punem capăt relei administrări, să introducem principiul regiei proprii, să scoborîm prețul de cost și să intensificăm acumularea în industrie“¹⁾.

La 19 August 1948, din inițiativa a 35 întreprinderi din Moscova, a început mișcarea pentru sporirea acumulărilor peste plan. Această mișcare a luat naștere pe baza înfăptuirii planurilor de măsuri organizatorico-tehnice în vederea aplicării metodelor de muncă stahanoviste și ea constituie un pas înainte în dezvoltarea întrecerii socialiste.

O nouă etapă, mai înaltă, a luptei întregului popor pentru mărirea acumulărilor din industrie este mișcarea pentru accelerarea circulației fondurilor de rulment, mișcare începută din inițiativa a 103 întreprinderi din Moscova și din regiunea Moscovei.

În timp ce mișcarea pentru mărirea acumulărilor din industrie urmărea în primul stadiu al dezvoltării ei, ridicarea productivității muncii și scăderea prețului de cost al producției cu ajutorul raționalizării metodelor și al organizării muncii precum și prin respectarea unui regim de economii în sfera producției nemijlocite a mărfurilor, întrecerea pentru accelerarea circulației valorilor materiale și a mărfurilor, urmărea reducerea perioadei de circulație a mărfurilor în toate stadiile ei, fapt care din punct de vedere al economiei naționale, echivalează cu producerea unei plus-producții.

Accelerarea circulației fondurilor de rulment, fiind un mijloc de economisire a timpului necesar pentru producția mărfurilor este identică cu ridicarea productivității muncii poporului. Pentru fiecare rublă de fond de rulment eliberată, se poate produce în industria de mașini marfă de 1,5—2 ruble.

Lupta pentru accelerarea circulației fondurilor de rulment a dat naștere la numeroase inițiative cari sunt de importanță pentru întreaga Uniune Sovietică. Principalele dintre ele sunt: lupta pentru reducerea ciclurilor de producție, începută din inițiativa tov. Cotomcianin, maistru la uzina de mașini din Ijevsc; întrecerea socialistă a brigăzilor de calitate, condusă de tov. Ciutkih, ajutor de maistru la combinatul din Crasnoholmec; întrecerea pentru economia materiilor prime și a materialelor, începută de lucrătoarele Rajniova și Cononenco dela fabrica din Cupavino și întrecerea pentru o înaltă cultură a producției, al cărei inițiator a fost tov. Vorosin, ajutor de maistru la manufactura din Triohgornaia.

Pentru toate aceste inițiative este caracteristic faptul că ele se contopesc organic în lupta comună a colectivelor pentru depășirea planurilor de producție și se bazează pe planurile de măsuri în vederea aplicării metodelor stahanoviste de muncă, concretizându-le.

Întrecerea socialistă pornită în întreaga Uniune Sovietică în cinstea celei de-a 32-a aniversare a Marei Revoluții din Octombrie s'a caracterizat printr-o nouă inițiativă patriotică a colectivelor din 88 de întreprinderi fruntașe din Moscova și din regiunea Moscovei; colectivele au inițiat lupta pentru cea mai productivă folosire a fondurilor de bază ale industriei. Această inițiativă înseamnă ridicarea întrecerii pe o treaptă nouă, care se caracterizează printr-o mai exactă evidență și mobilizare a posibilităților producției, prin intensificarea proceselor de producție, prin crearea unui utilaj și a unor instrumente foarte productive, prin revizuirea extrem de rațională a planurilor secțiilor și întreprinderilor, printr-o aplicare activă a tuturor realizărilor științei și ale experienței stahanoviștilor în producție.

1) I. V. Stalin, „Problemele leninismului“, Ed. P.M.R. pag. 560—561.

Marele rol al întrecerii socialiste ca forță motrice a dezvoltării forțelor de producție și a relațiilor de producție ale socialismului, ca izvor inepuizabil de intensificare a productivității muncii și ca mijloc puternic pentru educarea oamenilor în spirit comunist, se manifestă în numeroasele inițiative ale inovatorilor. Rolul organizatoric, mobilizator și transformator al întrecerii socialiste s'a manifestat deosebit de strălucit în eroica faptă în muncă a colectivului din uzina „Calibr”. Gloriosul colectiv de inovatori ai acestei întreprinderi a reușit, primul în țară, să ridice productivitatea tuturor muncitorilor la nivelul atins de cei mai buni stahanoviști și a fost primul distins cu înaltul titlu de „Întreprindere a muncii colective stahanoviste”. Principiul stalinist al întrecerii socialiste a obținut în uzina „Calibr” cea mai mare victorie, însemnând începutul unei etape noi în mișcarea stahanovistă, etapă ce se caracterizează prin trecerea dela realizările izolate ale unor muncitori și ale unor secții, la eroismul în muncă al unor colective de mii de muncitori.

Pentru a cinsti o dată scumpă oamenilor muncii din lumea întreagă — aniversarea de 70 ani a genialului nostru conducător, prieten și dascăl, a tovarășului Stalin, — întrecerea socialistă a ridicat milioane de oameni la noi fapte eroice în muncă.

Poporul nostru a demonstrat în chip strălucit, în fața lumii întregi, devotamentul său neprecupețit pentru Partidul Comunist, unirea sa în jurul glorioasei cauze a lui Lenin—Stalin, dragostea sa nețărmurită pentru marele Stalin, inspiratorul și organizatorul victoriilor socialismului.

Noi trăim și muncim în perioada trecerii treptate dela socialism spre comunism. În țara noastră, munca însuflită de marile idei ale comunismului, a căpătat un conținut adânc, a devenit un principiu creator care reînnoiește oamenii. Oamenii sovietici caută din toate puterile să lucreze cât se poate de bine. Ei perfecționează producția, fac descoperiri. Fiecare zi naște inițiative noi. Indicația lui I. V. Stalin asupra întrecerii socialiste ca metodă comunistă de construire a noii societăți, ca forță motrice de cea mai mare importanță a dezvoltării noastre, luminează calea noastră pe care înaintăm spre comunism și ne servește ca o călăuză în acțiune.

ACTIVITATEA COMITETULUI NAȚIONAL ANTIFASCIST DIN ROMÂNIA (1933-1934)

de Acad. Prof. P. CONSTANTINESCU-IAȘI

La 30 Ianuarie 1933, susținut de cercurile reacționare și mai ales de marea finanță din America și din Europa, Hitler devine cancelar al Germaniei. Fascismul se instaurează în centrul Europei ca o încurajare pentru fasciștii din celelalte țări.

Lumea progresistă e cuprinsă de îngrijorare în fața acaparării puterii în Germania de către hitleriști. O vie acțiune mondială se produce; partidele comuniste propun convocarea tuturor forțelor progresiste și democrate într'un congres internațional de luptă împotriva fascismului.

Astfel se lărgește mișcarea antifascistă.

La 26 Februarie 1933, sub titlul „Pentru un congres antifascist al „Europei“, este lansat un apel, semnat de Opoziția sindicală revoluționară și Uniunea de luptă contra fascismului din Germania, de Confederația Generală a Muncii din Italia și de Opoziția sindicală revoluționară din Polonia, și adresat „Către muncitorimea organizată și neorganizată. Către toate muncitoarele și către toți exploatații Europei“. Acest apel reprezintă documentul prin care e convocat congresul mondial antifascist. El a fost tradus și în românește, imprimat clandestin și răspândit în masele muncitoare din țara noastră.

După ce e menționată creșterea șomajului și scăderea producției industriale din țările capitaliste cu excepția industriei de război, se spune: „În timp ce clasa muncitoare piere de foame și mizerie, capitaliștii mobilizează toate forțele pentru a doborî cu pumnul protestul muncitorimii și pentru a sparge valul de nemulțumire și de ură ce se ridică împotriva asupritorilor“.

Pentru lupta hotărâtă împotriva acestora și a regimurilor fasciste e convocat congresul pentru luna Aprilie, congres la care sunt chemați reprezentanți din „toate întreprinderile și organizațiile muncitorești locale, syndicatele revoluționare, reformiste și catolice, or-

ganizațiile de șomeri, organizațiile locale ale partidelor comuniste și socialiste, uniunile sportive muncitorești și ale tineretului muncitor, organizațiile antifasciste țărănești, precum și toate persoanele care vor să lupte cu adevărat pentru cauza muncitorilor. contra fascismului”.

În deosebi invitația se îndreaptă către muncitorii, funcționarii și țăranii din țările lovite de fascism și de ofensiva capitalului: Germania, Polonia, Italia, Iugoslavia, Ungaria, etc

Apelul cere să se ducă lupta în front unic, pe baza unui program de luptă, precizat în mai multe puncte: lupta continuă în întreprinderi și pe stradă contra teroarei fasciste, asigurarea contra șomajului, libertatea de întrunire și de grevă, înlăturarea politicei fiscale polițienești, lupta împotriva disolvării partidelor muncitorești, etc.

După ce sunt arătate luptele și succesele Uniunii Sovietice, în construirea socialismului, apelul încheie cu declarația fermă că „lupta contra fascismului trebuie pusă în clipa de față ca sarcina cea mai de căpetenie, pe primul plan; lupta contra fascismului este în același timp lupta pentru pace, libertate și progres”.

Care era situația în România?

Sub egida și cu sprijinul partidelor burghezo-moșierești, organizațiile fasciste, încurajate și de victoria fascismului în Germania își întăresc acțiunea lor și trec la crearea unor legiuni și batalioane de asalt după modelul hitlerist, conform regulilor militare. Cămăși verzi, cămăși albastre, tot felul de forme exterioare acopăr goliciunea de gândire și sălbătecia sentimentelor de ură.

Pentru fixarea liniei de bătae șefii hitleriști din România întreprind diferite călătorii în Germania, fiecare întrecându-se a se declara cei mai supuși adepți ai lui Hitler, gata să-i închine țara cu toate resursele ei, în schimbul mandatului de gauleiter al României.

Maniu era un mare admirator al lui Zelea-Codreanu, Vaîda-Voevod declarase el însuși că este nașul Gărzii de fier. Celelalte formațiuni politice mai mici, de sub șefia Dr. Lupu, Iunian, Argețoiu, Iorga și însuși partidul social-democrat, condus de elemente de dreapta, încercau să minimalizeze importanța luptei contra fascismului.

O singură forță conștientă se ridică și de data aceasta în apărarea intereselor poporului român și a naționalităților conlocuitoare, a căror independență și viață națională erau amenințate de creșterea imperialismului german, și anume Partidul Comunist, partidul clasei muncitoare, care susținuse în anii precedenți (1932-1933) mișcarea de luptă împotriva războiului.

Partidul Comunist lupta de aproape zece ani în adâncă ilegalitate; după eroicele lupte din Februarie, partidul intensifică lupta pentru apărarea țării și a poporului român de primejdia fascistă din țară și din străinătate

Din inițiativa și sub conducerea continuă a Partidului Comunist ia naștere în România o nouă mișcare de masă legală, mișcarea anti-

fascistă, cu scopul precis de a duce lupta fățișă împotriva tuturor organizațiilor de tip hitleristo-fascist, împotriva partidelor și guvernelor fascizate, pentru apărarea intereselor maselor muncitoare, a naționalităților conlocuitoare, pentru apărarea întregului popor român.

Noua mișcare progresistă s'a concretizat prin creierea Comitetului Național Antifascist din România.

Intr'un manifest lansat în Martie 1933 de Comitetul Central al Partidului Comunist din România, analizându-se amănunțit situația economică și politică a țării creiată după evenimentele din Februarie, se arată necesitatea luptei împotriva războiului și fascismului. În Circulara Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din România pentru pregătirea zilei de 1 Mai la capitolul „Impotriva fascismului” sunt enumerate 11 puncte de acțiune în vederea acestei lupte. Intr'o circulară similară a Comitetului Central al Partidului sunt enunțate numeroase lozinci, în acelaș timp program de acțiune comună contra fascismului pentru libertate și pace.

Broșura editată de Uniunea Tineretului Comunist din România, în Aprilie; manifestele Comitetelor regionale ale Partidului; manifestul Comitetului Central al partidului, care analizează congresul social-democrat din România dela 14-16 Mai și acel îndreptat împotriva Partidului Național-Țărănesc, din luna Mai; — toate amintesc mereu de necesitatea intensificării luptei antifasciste. Un manifest special al Comitetului Central, tot din luna Mai precizează: „Alegeți delegați pentru Congresul internațional antifascist!” și se termină cu: „Trăiască frontul unic de luptă contra fascismului! Trăiască comitetele antifasciste!”

Întreaga această literatură, deși ilegală — deci cu posibilități grele de difuzare — a reușit să mobilizeze nu numai pe muncitori, dar și alte categorii sociale, printre care numeroși intelectuali.

Se alcătuește un comitet de inițiativă la București, și se hotărăște trimiterea unei delegații din țară pentru participarea la congresul mondial antifascist anunțat. Delegația trebuia să cuprindă muncitori, țărani și intelectuali care aveau să exprime solidaritatea cu întreaga lume antifascistă.

Autoritățile burghezo-moșierești au împiedicat însă plecarea delegațiilor muncitori. N'a reușit să ajungă la congres decât un singur delegat căruia s'a alăturat un reprezentant al emigrației române din străinătate și un delegat al Uniunii studenților români din Franța.

Congresul mondial antifascist, care trebuia să se țină în luna Aprilie la Copenhaga, a fost amânat, de oarece autoritățile daneze puneau tot felul de piedici și, după multe tergiversări, comitetul mondial de inițiativă pentru convocarea Congresului reușește să-l organizeze la Paris pentru primele zile ale lunii Iunie 1933.

Congresul a avut loc în sala „Pleyel“, una din cele mai mari săli din Paris, cu participarea a peste 2000 delegați din cele mai importante țări ale lumii și din toate țările Europei, chiar și acele care zăceau sub dictatura fascistă. Impresionantă a fost astfel apariția celor 120 delegați din Germania, veniți ilegal, cu primejdia vieții lor.

S'a ales un birou sub președinția scriitorului Henri Barbusse, birou în care a intrat și delegatul României. După trei zile de lucrări în plenare și comisii, s'a redactat un manifest și s'a ales un comitet permanent de luptă în contra fascismului și războiului, cunoscut sub numele „Comitetul Amsterdam-Pleyel“, în care a fost reprezentată și România.

Imediat după congres se formează și în țara noastră un Comitet Național Antifascist, pentru organizarea muncii legale, cu sprijinul Partidului Comunist. Comitetul, format din profesori universitari, muncitori, profesori de liceu, avocați, scriitori, ziariști, artiști, și studenți, lansează un apel, publicat în câteva mari cotidiane din București la 10 și 11 Iulie.

Apelul, după ce analizează situația creiată în Germania prin venirea la putere a lui Hitler și informează asupra congresului mondial dela Paris, se îndreaptă către „toate forțele muncitorești și intelectuale să formeze pretutindeni, în toate orașele, satele, fabricile, birourile și cartierele, comitete antifasciste” — Apelul se încheie: Cu acest țel chemăm la organizare temeinică și luptă neșovăitoare”.

Apelul se bucură de un larg ecou în țară. Numeroase adeziuni se primesc la sediul Comitetului Național publicate în ziarele din București, apoi și în „Buletinul mișcării antifasciste“, organ propriu ce apare din Octombrie 1933. Mișcarea ia un avânt deosebit în lunile următoare și în cursul anului 1934.

Dat fiind că arhiva centrală a fost distrusă cu prilejul nenumăratelor percheziții și în deosebi odată cu dizolvarea mișcării în Noiembrie 1934, vom reconstitui doar unele din adeziuni după literatura legală păstrată până azi. Vom reda apoi câteva date mai importante și cunoscute, ce s'au păstrat în literatura legală și ilegală, asupra activității Comitetului Național și celorlalte comitete

*

După formarea Comitetului la București se formează la Cluj un comitet regional pentru Ardeal; se primesc adeziuni individuale și colective: ale sindicatelor printre primele. Comitete locale se formează la Brăila, de unde se comunică la centru adeziunea unui grup de 200 intelectuali și muncitori; la Galați; la Botoșani; la Râmnicu-Sărat; la Pitești; la Caracal; la Craiova, Huși, etc.

Adeziuni pe grupe se primesc la centru din orașele Oradea Mare, Timișoara, Bacău, Ploești, Brașov, Tg. Mureș. Adeziuni individuale din diferite alte orașe: Buzău, Pașcani, Hârlău, Piatra-Neamț, Deva, Constanța, Târgoviște, Bivolari, Orșova.

În Octombrie se formează la București „Comitetul Antifascist al Tineretului” pe țară, care lansează un apel pentru organizarea tineretului, „cel mai primejdut de fascism”, cum se arată în apel.

Curând se alcătuește un „Comitet antifascist al tineretului din Cluj”, care lansează un apel, publicat în „Alte zări” dela 26 Noembrie, către toți tinerii ardeleni.

În numele regionalei antifasciste din Ardeal li se cere să organizeze comitete antifasciste, după exemplul Comitetului Național alcătuît la București, pe baza programului congresului mondial al tineretului dela Paris.

În cursul anului 1934 comitetul local din *București* trece la înființarea comitetelor antifasciste pe cartiere și întreprinderi. Cel dintâi sectorul de Negru organizează un prim grup de 100 antifasciști pe diferite străzi.

La 5 August se inaugurează un nou local în str. Foișor, sediul sectorului de Negru, care avea cel mai numeroși aderenți din cuprinsul Capitalei. Peste două luni se deschide un local de cartier al tineretului din sectorul de Verde, căruia i se dă numele „Vasile Roaită”.

Aderenții din *Constanța* se organizează în comitet local; asemenea comitete se mai formează, în cursul aceluiași an la *Turnu-Severin*, *Bacău*, *Brașov*.

Comitetul local din *Iași* se transformă în Septembrie în comitet regional pentru Moldova, având în fruntea sa pe Ilie Pintilie, și cuprinzând profesori universitari, muncitori, ziaristi, studenți. Planul de acțiune prevede formarea de comitete județene în toată Moldova.

În Octombrie comitetul dela *Galați* se transformă în regionala antifascistă „Dunărea de jos”, care publică un protest contra prigoanei autorităților locale. „Ținem să accentuăm cu această ocazie că „nici una din măsurile abuzive nu ne vor împiedica de a duce mai „departe lupta împotriva fascismului distrugător și a războiului, ci „din contră ne vor întări”.

Partidul Comunist îndrumează mereu această mișcare. Circulara nr. 4 a Comitetului Central al Partidului, din Iulie 1933, pentru pregătirea zilei internaționale contra războiului; circulara nr. 7 a Comitetului Central — o broșură de 15 pagini — din luna August; broșura „Chemarea Partidului Comunist din România către țărani”, din aceeași lună; manifestul Comitetului Central din Septembrie către soldați și marinari, în legătură cu manevrele de toamnă; acel din Octombrie în legătură cu sărbătorirea zilei de 7 Noembrie și apelul similar al Uniunii Tineretului Comunist; circulara nr. 14 a Comitetului Central dela mijlocul lui Noembrie în legătură cu alegerile parlamentare și circulara nr. 15, prin care se cere muncitorilor votul pentru candidații Blocului muncitoresc-țărănesc; apelul Comitetului Central din aceeași lună, prin care se cere organizarea frontului unic, pe baza unei platforme precise, apelul special al Comitetului

Central către ceferiști și petroliști; manifestul din Noemvrie către țărani; manifestele similare din Decembrie; apelul Comitetului Central al Ajutorului Roșu din România intitulat: „Chemarea celor închiși”, tot din Decembrie — toate tipărite și răspândite ilegal, alcătuiesc o parte din documentele doveditoare ale acțiunii energice a organizațiilor muncitorești, care puneau clar problema acțiunii antifasciste, ce se manifesta ilegal și care sprijinea acțiunea de masă legală împotriva fascismului.

În cursul aceluiaș an (1933) apar în editura Partidului o serie de broșuri, alcătuind literatură de propagandă și agitație — cele mai multe tipărite în condițiuni bune tehnice, — scrise în limba română și maghiară, care, prin analizele din cuprinsul lor, aduc un material documentat pentru activiștii mișcării antifasciste. Cităm: „Noile manevre ale social-polițiștilor în chestia frontului unic”; „Situația internațională și sarcinile noastre”; „Întrebări și răspunsuri” Anul II într-o serie de zece numere; „Învățătura marxist-leninistă în chestiunea războiului”; „Către învățătorii și institutorii șomeri, către toți membrii săraci ai corpului didactic”; „Social-democrația română și fascismul” — pe marginea congresului social-democrat din Mai; „Crimelile naziste din Germania”.

Important rol în îndrumarea politică a mișcării antifasciste din România îl are în acest timp plenara lărgită a Comitetului Central al Partidului, ținută la începutul lunii Iulie 1933. S'au discutat și fixat sarcini în problema sindicală, mișcarea țărănească, lărgirea și întărirea Partidului; s'a făcut o analiză amplă a situației politice și economice a României, fixându-se sarcinile Partidului în diferite domenii de activitate¹⁾.

Pentru asigurarea succesului în orice luptă dusă de mulțimea antifascistă rezoluția prevede: „Frontul unic al muncitorilor în întreprinderi”, unde comuniștii trebuie să conducă comitetul dinlăuntrul lui, nu punându-se în locul lui”. Rezoluția prevede întărirea luptei contra social-trădătorilor, creierea gărzilor de auto-apărare de masă — care privea și organizațiile antifasciste; întărirea legăturilor cu muncitorii intelectuali, și organizarea și conducerea mișcării spontane a micii burghezii, categorii sociale ușor influențabile de curentele fasciste și reacționare. Rezoluția cere să se lupte contra iluziilor pacifiste, cere o continuă luptă hotărâtă contra pregătirii intervenției antisovietice.

„Numai o mișcare de masă în contra războiului, numai vigilența continuă și pregătirea la luptă a masselor muncitoare poate să împlădească într'adevăr planurile războinice ale burgheziei române”...

*

Activitatea Comitetului Național dela centru și a celorlalte comitete din țară s'a desfășurat sub diferite forme și a cuprins pături so-

1) Rezoluțiile au fost publicate în editura ilegală a Partidului, Iulie 1933, 77 pagini.

ciale diferite. În Octombrie 1933 cu prilejul congresului general al tineretului social-democrat, Comitetul Tineretului Antifascist, urmărind concentrarea tuturor forțelor democratice din țară, înaintează o propunere de creiere a unui front comun antifascist. Într-o documentată formulare în care se analizează ce înseamnă dictatura fascistă pentru păturile largi producătoare, pentru intelectualii nevoiași și pentru tineretul muncitor, Comitetul Tineretului Antifascist invită congresul să se ridice cu toată tăria în contra procesului antifasciștilor în frunte cu Dimitrov la Lipsca și să se aleagă o delegație care să colaboreze la întărirea frontului antifascist din România.

Această ofertă de front-unic nu este supusă congresului și se dă un răspuns de refuz categoric din partea Comitetului Congresului.

În cursul aceleiași luni Comitetul regional dela Cluj organizează o conferință publică, cu subiect antihitlerist, dar organele polițienești interzic conferința.

La București, un grup de avocați membri ai baroului de Ilfov, după exemplul colegilor lor din străinătate, organizează un proces public pentru a demonstra, pe baza dovezilor expuse la procesul dela Leipzig, netemeinicia acuzațiilor aduse lui Dimitrov și celorlalți tovarăși ai sai. Peste 1000 de cetățeni răspund la chemarea organizatorilor. Ministerul de Interne amenință că va bara Calea Victoriei și va face să se strecoare în presă o informație de amânare a procesului.

Comitetul Antifascist convoacă o întrunire de protest în sala „Rex“, dar guvernul o împiedică și pe aceasta; noi proteste vin de pretutindeni.

Pentru 1 Octombrie se anunțaseră mai multe întruniri organizate de Comitetul Național Antifascist, la București, Iași, Brăila, Cluj, Oradea Mare — pentru a căror legalizare conducerea comitetului trimite Ministerului de Interne o scrisoare deschisă, publicată în unele ziare. În acelaș anunț se protesta împotriva șicanelor, cu care dela început guvernul liberal sau țărănist întâmpină acțiunea antifascistă: interzic conferințele dela București, Iași, Cluj în apărarea lui Dimitrov, amenință aderenții, interzic tipăriturile, etc.

Presa reacționară atacă pe fruntașii mișcării.

Alături de reacționari și fasciști se găsesc și social-democrații de dreapta, care iau atitudine hotărâtă împotriva mișcării antifasciste. Conducerea partidului social-democrat hotărăște excluderea acelor tineri care se declaraseră pentru primirea propunerii de front unic făcută de Comitetul Tineretului Antifascist cu prilejul congresului Tineretului Socialist. Și n'a avut curajul să pronunțe această excludere decât câteva zile după închiderea congresului. La congresul tipografilor același social-democrați de dreapta n'au permis să se citească în fața congresiștilor apelul Comitetului Antifascist lansat cu acelaș scop.

Șefii social-democrați Flueraș și Măglașu atacă deschis Comite-

tul Antifascist în foaia lor „Lumea Nouă”, depe poziții polițienești și antisemite. Pe drept cuvânt, editorialul „Buletinului” îi caracterizează de „social-naziști”.

În fața creșterii mișcării fasciste și a manifestațiilor huliganice de tot felul, Comitetul Național Antifascist lansează un nou „Apel „către muncitorii organizați în sindicate, către muncitorii neorganizați, către muncitorii șomeri, către meseriași, către muncitorii intelectuali, către ucenici”, în care toți aceștia sunt îndemnați să organizeze comitete antifasciste în fabrici, ateliere, birouri, sindicate, cercuri culturale, cartiere, orașe și sate; să organizeze gărzi de autoapărare ale mișcării antifasciste pentru a se apăra de atacurile bandelor fasciste.

În cursul anului 1934 mișcarea crește mereu. La centru se organizează un „Comitet al Femeilor Antifasciste”, a cărui muncă specială se îndreaptă către femei.

În întreaga țară se țin ședințe cu sute de membri, se organizează conferințe, se strâng mereu adeziuni individuale, apar ziare antifasciste în diferite orașe, care joacă un rol important. Pe aceiași măsură și prigoana din partea autorităților se întetește.

La 20 Aprilie Comitetul Național publică un protest adresat Ministerului de Interne în care se semnalează doar o parte din samavolnicii.

În Capitală sunt arestați participanții la o șezătoare, la care conferențiasse scriitorul N. D. Cocea ; în luna Martie localul Comitetului Național este amănunțit percheziționat; „Buletinul Mișcării antifasciste” este interzis. La Cluj aderenții mișcării sunt urmăriți, organul local „Alte zări” suspendat; la Constanța 60 de muncitori antifasciști arestați.

Comitetul județean Ilfov ține ședință la finele lui Mai, cu delegați din ateliere, în frunte cu cei dela C.F.R. După rapoarte se constată înlăturarea mișcării în județ, mai slab însă printre țărani și se hotărăște creiarea de noi comitete la țară. Se protestează împotriva procesului ceferiștilor în frunte cu tov. Gheorghiu-Dej, ce se judeca la Craiova și se hotărăște strângerea de adeziuni în acest sens.

În Iunie se dă publicității un protest din partea mai multor membri din conducerea Comitetului Național pentru stingerea procesului și eliberarea imediată a tuturor arestaților.

La 6 Iulie se alcătuiește la București un comitet de inițiativă pentru participarea la Congresul mondial al femeilor împotriva războiului și fascismului, ce urma să se țină la Paris și la care au și participat două delegate din țară.

Comitetul feminin antifascist, de acord cu Comitetul Național organizează o întrunire în ziua de 15 August, cu prilejul aniversării a 18 ani dela intrarea României în război, când delegatele dela congresul din Paris urmau să depună raportul. Cu toate că formele legale fuseseră împlinite, poliția a intervenit, împrăștiind publicul. Drept protest participanții s’au grupat într’o stradă alăturată, au de-

monstrat până în Sărindar, unde s'a ales o delegație de 30 antifasciști care au depus un protest la redacția „Adevărului“. La ieșire, delegații au fost arestați. O circulară a Comitetului Național cerea secțiilor să demonstreze în semn de protest.

În zilele de 9 și 10 Septembrie 1934 s'a ținut la București o conferință a Comitetului Național, la care au participat delegați reprezentând comitete regionale și locale: București, Iași, Cluj, Brașov, Pitești, Botoșani, Constanța și invitați ai altor organizații.

S'au prezentat următoarele rapoarte: linia ideologică a mișcării antifasciste; organizarea, propaganda și presa; situația femeii; situația tineretului; chestiunea financiară.

În rapoarte a fost înfățișată situația mondială și națională, caracterizată prin primejdia de război împotriva U.R.S.S., îndeosebi prin provocările Japoniei. Au fost demascate dictaturile fascistă și hitleristă, regimuri ale mizeriei și războiului, lichidatoare a civilizației și libertății. Masele muncitoare văd în frontul unic armă de luptă împotriva fascismului și războiului imperialist.

A fost examinată amănunțit situația femeii și a tineretului, necesitatea organizării lor imediate în cadrele mișcării antifasciste, fiind dintre categoriile cele mai prigonite de către regimurile fasciste mai ales la caz de război.

Conferința a votat pentru toate rapoartele rezoluțiuni și o amplă moțiune, publicată în toate ziarele mișcării și o parte din ea în ziarele de stânga din București. Două moțiuni: pentru îmbunătățirea regimului deținuților politici antifasciști din România și pentru libertate de organizare în lupta contra fascismului, au fost trimise ministerelor de Justiție și de Interne.

Conferința a mai lansat o propunere de front unic social-democraților, și un apel la unire contra fascismului oamenilor muncii manuale și intelectuale. A fost complectat apoi noul Comitet Național Antifascist.

După conferință prigoana a luat forme din ce în ce mai violente. Și pentru că, rezistența din partea aderenților antifasciști era puternică și promptă, poliția și-a alăturat bande de fasciști. Astfel, împreună cu membrii Gărzii de fier, poliștii au atacat, la 20 Septembrie, sediul din Foișor, arestând pe toți vorbitorii dela o ședință, devastând totodată localul. Comitetul Național a publicat, ulterior un comunicat de protest.

*

În ziua de 5 Octombrie are loc la București ședința comună a delegaților Comitetului Național Antifascist cu delegații unor organizații socialiste, pentru încheierea discuțiilor care se ținuseră anterior hotărându-se stabilirea frontului unic de acțiune contra fascismului și contra războiului la care adera și Liga Muncii.

Astfel în toamna lui 1934 a fost încheiat un început de front unic, format din Comitetul Antifascist, Liga Muncii și unele organi-

zații socialiste, front unic pentru care tot timpul a militat Partidul Comunist, și în care se fixează un program mai larg de revendicări.

Printre altele: înlăturarea stărlă de asediu; ridicarea nivelului de trai al clasei muncitoare; lupta împotriva războiului antisovietic și imperialist; dreptul de întrunire, de organizare și de presă al masei muncitoare; lupta împotriva Gărzii de fier și a celorlalte organizații fasciste din țară; pentru apărarea Uniunii Sovietice.

Pentru realizarea acestui program de revendicări s'a propus o serie de mijloace de acțiune: campanii prin presă, întruniri, etc., acțiuni ce vor fi conduse de un comitet de coordonare, format din câte cinci reprezentanți ai celor trei organizații componente ale frontului unic.

„Organizațiile respective își iau angajamentul de a înceta orice „critică asupra activității din trecut, rezervându-și dreptul de a face „critica obiectivă în ceea ce privește executarea programului și acțiunilor mai sus arătate”.

O anexă a procesului-verbal prevede drept plan de lucru pentru primele două săptămâni: lansarea unui manifest comun cu scopul de-a populariza programul frontului unic (20.000 exemplare), organizarea unei întruniri de protest contra stării de asediu și a cenzurii, editarea unei broșuri împotriva fascismului (20.000 exemplare).

Partidul social democrat, condus de elemente de dreapta, sabota toate propunerile venite din partea organizațiilor muncitorești, a unora dintre proprii partizani, ca și din partea Comitetului Antifascist. Partidul social-democrat, publicând în „Dimineața” dela 4 Octombrie un comunicat de refuz categoric a propunerii de front unic din partea Comitetului Antifascist, conducerea acestuia publică un comunicat prin presă, prin care se denunță politica de sabotare a Executiviei social-democrate, care refuzase și propunerea Partidului Comunist.

Organizațiile unite în front comun hotărăsc convocarea unei mari întruniri publice pentru ziua de 28 Octombrie în sala „Marna”. O activă propagandă în vederea acestei întruniri, ce trebuia să se transforme într'o mare demonstrație, se începe în presa antifascistă și în ziarele democrate din Capitală, prin afișe și dela om la om.

O imensă mulțime s'a adunat în preajma sălii „Marna”, cu toate piedicele puse de numeroasele forțe polițienestre — dar întrunirea nu s'a putut ține, sala fiind închisă și drumul barat din ordinul Ministerului de Interne.

Antifasciștii, în frunte cu cei ce trebuiau să ia cuvântul, se 'ncolonează și parcurg, în demonstrație de stradă, drumul prin centrul Capitalei până la sediile Comitetului Antifascist din str. Câmpianu. Cuvântul antifascist se aude, spre furia Siguranței, care arestează o parte din manifestanți și schingiuește în beciurile ei.

Măsuri polițienestre de prigoană sunt luate și împotriva antifasciștilor din Cluj. Mai mulți funcționari particulari, sunt arestați

pentru motivul c'au semnat o carte poștală de protest împotriva regimului din închisori; unii profesori sunt îndepărtați dela catedră pentru motivul c'au semnat un protest împotriva prigoanei antifasciste.

Intreaga mișcare antifascistă este atacată de presa reacționară: „Universul”, „Curentul”, „Calendarul”; „Apărarea Națională”; „Mișcarea”, ziarul partidului liberal; „Țara Noastră”, ziarul lui Goga, ca și de-o serie de foițe din București și din provincie.

Ziarele „Clopotul” din Botoșani; „Szekelyföldi Néplap” din Tg. Mureș și „Indrumarea” din Galați sunt confiscate, apoi suspendate.

Conducerea Comitetului Național trimite telegrame de protest prefectilor de Botoșani și Covurlui și dispune ca directorii acestor ziare să dea în judecată Ministerul de Interne. Emite de asemenea o circulară publică către comitetele regionale, locale și toți aderenții să trimită telegrame de protest similare și să acționeze pentru asigurarea libertății presei antifasciste. O delegație, formată din câte trei reprezentanți ai organizațiilor din frontul unic prezintă Ministerului de Interne un protest împotriva tuturor acestor samavolnicii în ziua de 12 Noembrie.

Partidul Comunist ia atitudine directă și lansează un manifest ilegal al Comitetului Central — „Către întregul popor muncitor. Către toți cetățenii și cetățencele țării. Cetățenii antifasciști și popoare asuprite din România”. Constatându-se că: „Fascismul unește pe zi ce trece forțele reacțiunii contra voastră”, că burghezia oprește organizațiile antifasciste și alte organizații democratice, Partidul cere ca toți luptătorii să răspundă prin noi organizații. „Zeci de organizații v'au fost închise. Sute de organizații trebuie să vă organizați!”. La luptă; organizații proteste, delegații, adunări, demonstrații și greve pentru apărarea organizațiilor voastre”.

În luna Octombrie, „Comitetul Național Antifascist al Femeilor din România” lansează un apel: „tuturor muncitoarelor, țăranelor, funcționarelor organizate și neorganizate, de orice convingeri politice, din orice organizații profesionale sau politice, chemându-le să lucreze într'un singur front pentru combaterea mizeriei actuale și zădărnicierea fascismului premergător războiului”. O serie de revendicări imediate sunt prevăzute în acest apel, publicat în ziarele mișcării antifasciste.

Activitatea comitetelor antifasciste se resfrânge și asupra victimelor regimului, deținuții politici antifasciști. În deosebi atenția este îndreptată asupra celor din închisorile Doftana, Dumbrăveni, Galați, Văcărești, supuși la privațiuni și măsuri de distrugere, în fața cărora se ia atitudine de protest, votându-se moțiuni la ședințe sau denunțându-se abuzurile prin presa antifascistă. În acțiunea de solidaritate cu prietenii mișcării, loviți de diferite organe de stat pentru atitudinea lor democratică, se protestează împotriva rectorului Universității din Cluj, care destituise câțiva asistenți universitari pentru activitatea lor în noua organizație „Amicii U.R.S.S.”. Se protestează de a-

semeni împotriva șicanelor la care sunt supuși membrii „Ligei Muncii”.

La 18 Noembrie are loc la București plenara Comitetului Național Antifascist, care hotărăște convocarea primului congres al mișcării antifasciste și antirăzboinice din România, la începutul lunii Ianuarie 1935. Se fixează ordinea de zi a congresului: 1. creșterea pericolului fascist și sarcinile Comitetului Național Antifascist, 2. organizarea și 3. presa, hotărîndu-se și raportorii. În urma propunerii Comitetului Mondial Antifascist de a participa la congres, au fost invitați: Bernard Shaw, Francis Jourdain, Langevin, Prenant și alte personalități dintre conducătorii mișcării antifasciste internaționale.

„Este un fapt de-o covârșitoare importanță în lupta împotriva fascismului” — apreciază unul din ziarele care anunța hotărîrea Comitetului Antifascist — un fapt ce nu s'a putut înfăptui, deoarece în mai puțin de-o săptămână guvernul trece la măsuri drastice: la desființarea acestor organizații antifasciste.

Tot timpul mișcarea antifascistă a fost susținută de Partidul Comunist prin literatura ilegală.

În Ianuarie un manifest special și circulara nr. 17 a Comitetului Central al Partidului revin cu prilejul aniversării luptelor din Februarie 1933, asupra întăririi acțiunii antifasciste; un alt manifest din aceeași lună se adresează țăranilor: „Luptați contra fascismului și contra organizațiilor fasciste!” Împotriva războiului imperialist și antisovietic, pentru frontul unic de luptă, pentru formarea grupelor de autoapărare antifasciste — sunt lozincile unui manifest al Comitetului Central din Februarie, în legătură cu evenimentele din Austria. Manifestele Comitetului Central din Martie, adresate special ceferiștilor, petroliștilor și celorlalți muncitori din industria grea; din luna Mai, adresat către: „muncitori, țărani, meseriași și intelectuali cinstiți”, din Iunie către „întreaga populație muncitoare a țării”; un altul similar din Iulie; unul din Octombrie prin care se denunță înăsprirea curentului fascist în interiorul țării — priveau și mișcarea antifascistă.

Cele patru numere ale revistei „Lupta de clasă”, organul lunar al Comitetului Central al Partidului, apărute până'n August, s'au ocupat de situația și evenimentele din țară, ajutând pe militanții și conducătorii mișcării antifasciste în activitatea lor ca să poată găsi cele mai potrivite metode de lucru și de luptă.

„În fața noiei ofensive a dictaturii burghezo-moșierești, care „înăsprește exploatarea maselor muncitoare și le răpește și cele mai elementare drepturi politice se pune în fața Partidului Comunist „cu și mai mare tărie sarcina organizării luptelor de zi cu zi ale „muncitorimii, țăranimii și micii burghezii exploatate în jurul celor „mai concrete și imediate interese economice și politice” — se scrie într'un articol¹⁾.

1) „Lupta de clasă”, XII, 2, 1934, p. 53.

În legătură cu situația internațională, Comitetul Antifascist a luat deseori atitudine.

Luând cunoștință de fixarea procesului așa zișilor incendiatori ai Reichstagului, conducătorii comitetului, publică la 13 Septembrie, 1933, un protest, prin care se alătură opiniei publice mondiale, cerând tuturor muncitorilor și intelectualilor din țară adeziunea lor împotriva înscenării dela Lipsca. Curând după aceasta presa antifascistă protestează împotriva strămutării procesului incendiatorilor Reichstagului la Berlin, unde Göring-Hitler cred că vor putea ține procesul mai din scurt. „Tenacitatea și atitudinea demnă a lui Dimitrov, care urmărește cu scrupulozitate desbaterile, demascând pas cu pas mârșava înscenare hitleristă, a atras simpatia lumii întregi de partea acuzaților și oprobiul public contra regisorilor” — se scrie într'un alt manifest al Comitetului.

Sesizați de către Comitetul Antifascist de moduli inchiizitorial cum este judecat Dimitrov, răpindu-i-se cel mai elementar drept de apărare, un grup numeros de avocați al baroului de Ilfov, trimit o telegramă de protest Curții de Justiție din Lipsca, mutată la Berlin.

În plină ședință a procesului, Goering venind ca martor, amenință pe Dimitrov cu moartea; noi proteste împotriva tendinței de exterminare a lui Dimitrov. „Opinia publică românească e convinsă că adevărații incendiatori ai Reichstagului sunt național-socialiștii” se scrie într'un apel; care se termină: „Muncitori, Țărani, Intelectuali! Prin lupta voastră puteți împiedeca pe canalia Goering de-a traduce în fapt amenințarea cu exterminarea lui Dimitrov”.

În Octombrie Comitetul Național Antifascist publică un protest împotriva teroarei din Spania: „În numele maselor de muncitori, țărani și intelectuali antifasciști din întreaga țară, protestează și cere încetarea masacrelor maselor muncitoare spaniole, eliberarea tuturor celor închiși, stingerea tuturor proceselor în curs de judecată”.

Comitetele regionale și locale și toți aderenții sunt invitați să trimită protestele lor colective sau individuale legației spaniole din București.

Cu prilejul aniversării Marii Revoluții Socialiste din Octombrie Comitetul Antifascist publică un mesaj de „Salut” Uniunii Sovietice, țara „în care nu se cunoaște fascismul și în care lupta pentru pace înseamnă în același timp lupta pentru buna stare a maselor muncitoare din întreaga lume”.

În săptămânile dintre 30 Iulie și 15 August 1934 au loc la Paris o serie de manifestări mondiale, a organizațiilor de luptă contra fascismului, la care a fost prezentă și mișcarea din România.

Plenara Comitetului Mondial Antifascist s'a ținut cu participarea a 100 delegați din 40 țări, printre care și N. M. Șvernici, actualul președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S., țara care a stat în fruntea luptei contra fascismului. Din partea României au luat parte doi delegați. La începutul lui August are loc congresul

mondial al femeilor contra războiului și fascismului, cu participarea a peste 1500 delegați, printre care și din România.

În foile antifasciste se publică apelul „Uniunii generale a studenților români din străinătate”, care anunță congresul acestei organizații pentru zilele 24—26 Decembrie 1934 la Paris, invitând pe colegii lor din țară să trimită delegați. Dorința nu s'a putut împlini, din motivele ușor de înțeles.

*

Mișcarea antifascistă s'a deosebit și printr'o vie activitate de presă, care a fost apreciată la plenara Comitetului mondial „Amsterdam-Pleyel” din August 1934. Caracterul periodicelor, de obicei săptămânale, consta în varietatea cuprinsului și'n folosirea unei metode abile de-a spune adevărul asupra fascismului și cauzelor economico-sociale sub forme mai ocolite. Când erau interzise, ele apăreau fie sub alte formații, fie în alte orașe.

Primul ziar fu „*Buletinul de acțiune împotriva fascismului*”, organul Comitetului Național, al cărui prim număr apare la 23 Octombrie 1933. În editorialul „Cuvânt înainte” se scrie: „Buletinul acesta apare în împrejurări grele. Pe când fascismul, cu deșănțata lui demagogie și exaltând șovinismul cel mai agresiv, este nesupărat sau, chiar încurajat, noi luptăm din greu contra acestui flagel mondial”, „.....Facem apel la toți aceia cari sunt alarmați de primejdia fascistă să-și dea adeziunea la mișcarea noastră, susținând lupta și căutând să atragă în mișcarea antifascistă muncitorimea dela sate și orașe”.

În acelaș prim număr se publică „Apelul comitetului antifascist”; informațiuni despre mersul mișcării antifasciste în țară, listele de adeziuni și câteva articole.

Se consacră o „Pagină tineretului”, care publica un apel către toți tinerii muncitori și intelectuali și adresa pe care Comitetul antifascist-român a trimis-o Congresului general al tineretului social-democrat ce se ținea atunci la București și răspunsul Uniunii naționale a Tineretului social-democrat, un refuz propunerii de front unic făcută de Comitetul antifascist.

Numărul 2 are un conținut și mai bogat. Articolul de fond „Fascismul și războiul”, vorbind despre fascismul generator de războaie, spune: „În fața lui se ridică însă o pavăză uriașă care-l va zăgăzui: „muncitorimea dela sate și orașe, care sub conducerea organizațiilor „ei de luptă antifascistă, sub diferite forme, va zdrobi pe făuritorii „războiului de mâine”.

Articolul „Demagogia fascistă un pericol pentru mase” demască unele formațiuni amăgitoare.

„Bilanțul fascismului” este o substanțială expunere a situației din Italia după 11 ani de dictatură fascistă.

„Internaționala II și partidele afiliate ei pregătesc războiul” este o justă punere la punct.

Pagina tineretului cuprinde un larg manifest, lansat de congresul mondial al tineretului contra războiului și fascismului, ce se ținuse la Paris în luna Septembrie și un apel al studențimei antifasciste din România către toți colegii universitari.

În numărul următor se comentează „Plebiscitul hitlerist”, care a demonstrat că după aproape un an de teroare hitleristă trei milioane de antifasciști germani au votat contra lui Hitler, înfruntând moartea. „Oficialitatea” luptă „contra fascismului”, analizează atitudinea binevoitoare a guvernului liberal față de „Garda de fier”, ce-și desvoltă nestingherit activitatea; în „Boicotul, metodă pasivă și de paralizare a luptei antifasciste” e criticată metoda preconizată de partidul social-democrat și partidul socialist unitar împotriva mărfurilor și filmelor germane.

În numărul dela 28 Ianuarie 1934 e reprodus „Cuvântul de apărare al lui Dimitrov în procesul incendierii Reichstagului”; un articol cu date interesante statistice din Germania din care rezultă adevărata stare de lucruri a industriei sub regimul lui Hitler; un alt articol denunță „războiul în pregătire”.

În Martie 1934 Ministerul de Interne interzice apariția Buletinului.

La 1 Iulie 1934 apare la Iași ziarul săptămânal, „Ecoul” la care a colaborat și Ilie Pintilie; se intitulează „ziar democrat independent” și apoi „independent antifascist”. Au apărut 17 numere, până la 25 Noembrie, când mișcarea antifascistă fiind înăbușită, ziarul este interzis.

Publică articole de documentare asupra realităților din Uniunea Sovietică, cu care abia se reluaseră relațiile diplomatice: „Reluarea raporturilor cu Sovietele”, articol de fond; „O vizită în Ucraina”, articol-foileton; și alte articole și informațiuni din viața țării socialismului. În acelaș prim număr: articole de ideologie, de polemică externă, de polemică internă.

Numerile următoare cuprind material similar, adăogându-se anchete asupra vieții muncitorești din fabricile Iașului și alte știri ale mișcării muncitorești din țară. Articole numeroase se ocupă de mișcarea antifascistă mondială: „Antifascism și democrație”, „Front unic contra fascismului”, „Aprecieri asupra mișcării antifasciste mondiale”, „Femeile în luptă împotriva războiului și fascismului”; un comentariu despre „Congresul mondial al femeilor antifasciste”.

În numărul dela 5 August apare apelul noii organizații progresiste „Amicii U.R.S.S.”.

În ultimele numere ziarul publică un editorial „Pentru transformarea Congresului Confederației Generale a Muncii în congresul luptei pentru front unic” și apelurile pentru front unic ale conducerii sindicatelor: tipografi, cismari și brutari din Iași.

La 26 Noembrie 1933 apare la Cluj, ziarul „Alte zări”, cu'n bogat material doctrinar, polemic și informativ. Trebuia să apară bilu-

nar ; nu cunoaștem decât două numere, fiind interzis de organele polițienești locale în Martie 1934.

În articolul de fond „Program” din primul număr se arată precis scopurile publicației: „În primul rând, vom arăta că adevărata țintă a fascismului, de orice nuanță ar fi el și sub orice emblemă s'ar manifesta, este să aperse un sistem intrat în putrefacție și să oprime masele muncitorești de toate rasele și de toate credințele”.

În editura acestei reviste apare o broșură „Însemnătatea utimelor lupte economice ale muncitorimei din Cluj”, sub auspiciile comitetului regional. Se explică, clar și popular, rolul antifascist al luptelor economice muncitorești, necesitatea frontului unic și rolul trădător al social-democraților de dreapta în lumea muncitorească.

O publicație cu mai multă regularitate a fost ziarul „Cuvânt Nou” din Brașov ; 12 numere dela 26 August la 8 Decembrie 1934. Nr. 10 a fost confiscat dela tipografie, nu s'a putut păstra nici un exemplar.

Scriș de prietenii din București și Brașov, „fructul colaborării benevole a unor scriitori mai în vârstă, meșteri în mânăuirea condeiului, cu câțiva tineri...” devine unul din organele importante ale mișcării antifasciste din țară, oficios al Comitetului Național Antifascist.

Publică de asemeni date din Ardeal ; între altele „Apelul” către muncitorii și funcționarii uzinelor Dermata din Cluj și o anchetă la această fabrică. De asemeni informațiuni și comunicate din partea organizației „Liga Muncii”.

La Botoșani apare „Clopotul”, intitulată „gazetă săptămânală independentă-democrată”. „Clopotul” a apărut un an și jumătate — dela 30 Iunie 1933 la 30 Decembrie 1934, cu o regularitate și viață impresionantă pentru vremurile de vitregie față de presa democratică. Era scris de un mănunchi de intelectuali din Botoșani, cu colaborarea unora dintre cei mai buni publiciști ai mișcării antifasciste din țară ; era susținut de muncitorimea din Nordul Moldovei îndeosebi.

Cuprindea editoriale referitoare la toate problemele mari ale zilei ; articole de doctrină socială, scrise simplu și cu talent, pentru lămurirea adevăratelor pricini ale frământății vieții politice de atunci ; o rubrică bogată despre „Frontul Muncii” ; „Actualități literare”, cu critici și observațiuni noi, deosebite de spiritul îngust al literaților de atunci. „Cronica externă” cu judecarea evenimentelor internaționale zi de zi ; informațiuni locale și generale, care făceau dintr'o foaie de provincie un organ interesant pentru un public mai larg. Desenurile lui A. Mărculescu, unul din talentații artiști progresiști, răpus pe urma suferințelor dela Vapniarca — însușeau plastic textul.

La finele anului 1933 apare la București „Momentum”, „revista tinerii generații” ; n'au apărut decât două numere, ultimul la 30 Decembrie, fiind suspendat. Era consacrat mișcării antifasciste cu o rubrică specială studențească.

La 14 Octombrie 1934 apare publicația săptămânală „Echipa”, revista tineretului antifascist din București, repede sugrumată.

Gazeta „Constructorul”, organul sindicatului constructorilor din București, se ocupă de realizarea frontului unic și de lupta hotărâtă împotriva fascismului. Ziarul „Umanitatea”, care apăruse la 2 Septembrie 1934, este câștigat pentru mișcarea antifascistă; de aceea autoritățile îl interzic la al treilea număr.

La 27 Octombrie 1934 apare la Galați ziarul „Indrumarea”, care dela primul număr are de îndurat prigoana, fiind confiscat.

La Tg. Mureș apare ziarul în limba maghiară „Szekelyföldi Néplap”, repede suprimat. Alte ziare apare în limbile rusă, bulgară și germană, cu aceeași viață efemeră, dar cu un larg răsunet în masele muncitoare, fiecare foaie bucurându-se de mai mulți cititori.

Comitetul Național a mai editat o broșură, „Ciurma brună în Germania”, care s'a difuzat în mii de exemplare, bucurându-se de mare succes, datorită cuprinsului viu și formei sub care a fost prezentată. Numeroase ilustrații expresive demascau adevărul situației din Germania sub Hitler.

*

Ziarul reacționar „Curentul” scrie: „Din informațiile ce le deținem din sursă serioasă, guvernul pregătește ca în cadrul legii de apărare a Statului să dispună suprimarea tuturor organizațiilor, care, camufolate sub diferite nume, militează pentru o politică de extremă stângă”. Era vorba și de mișcarea antifascistă, pe care conducerea de dreapta social-democrată o ataca drept atare.

La începutul lui Noembrie Comitetul Central al Partidului Comunist lansează un manifest de largă difuziune către toate categoriile de muncitori, țărani, intelectuali și îndeosebi către muncitorii și comitetele organizațiilor social-democrate, prin care, denunțându-se atitudinea social-democraților de dreapta ce au rupt tratativele de front unic, se arată rolul acestora în pregătirile de desființare a organizațiilor antifasciste.

Manifestul Comitetului Central al Partidului Comunist cere o concentrare a tuturor forțelor pentru „luptă comună contra mizeriei, fascismului și războiului”; cere respingerea „atacului turbat al burgheziei și al guvernului ei”.

La 24 Noembrie guvernul decide desființarea tuturor organizațiilor antifasciste, odată cu a altor organizații legale și ilegale, printr-o ordonanță a Comandamentului Militar.

Se declară desființate organizațiile legale: Comitetul Național Antifascist, Liga Muncii, ca și ilegalele: Partidul Comunist din România, Consiliul general al sindicatelor unitare, Ajutorul roș și altele, care se mai bucuraseră de această atenție în repetate rânduri.

Toate sediile sunt percheziționate și închise; întreg materialul confiscat; percheziții la locuințele fruntașilor mișcării; unii conducători arestați de autoritățile militare.

La 2 Decembrie Comitetul organizației din București a Partidului Comunist răspunde ordonanței militare printr'un manifest — ilegal, în care spune: „Cu toată represiunea sângeroasă fascistă desfășurată contra Partidului Comunist și a organizațiilor sale revoluționare, în ciuda tuturor Partidul Comunist din România va conduce și mai departe lupta contra bancherilor și capitaliștilor”.

O delegație a Comitetului Național Antifascist se prezintă în ziua de 4 Decembrie la Ministerul de Interne, unde depune un protest semnat de conducătorii Comitetului disolvat împotriva arestărilor și a disolvării, pe care o consideră „o încălcare a dreptului de organizare garantat tuturor cetățenilor prin Constituție și o lovitură dată masselor muncitoare din România în lupta pe care o duc împotriva fascismului și războiului”.

Ziarele „Clopotul” și „Cuvântul Nou” publică articole de protest împotriva tuturor acestor măsuri arbitrare în numerile dela 8 și 10 Decembrie — ultimele lor numere, căci sunt imediat suspendate.

O mișcare largă de protest cuprinde întreaga țară: pretutindeni se formează comitete de apărare a antifasciștilor arestați, o parte din ele publicate în ziarele burgheze, sub presiunea masselor. În străinătate se formează comitete similare, a căror activitate a fost resimțită.

Dar chiar în cursul aceluiaș an 1935 apar noi organizații, din inițiativa și sub conducerea Partidului Comunist, care aveau în fond acelaș obiectiv de luptă contra fascismului, pentru democrație. Mișcarea antifascistă nu a putut fi înăbușită; ea s'a bucurat de succese sub forma de care ne-am ocupat și a continuat apoi lupta sub alte forme, deoarece reprezenta linia ascendentă a progresului, exprima lupta împotriva regimului exploatării capitaliste, destinat pieirii, conform legilor istorice, reprezenta lupta pentru pace și progres.

TITU MAIORESCU

EXPONENTUL IDEOLOGIEI REACȚIONARE A REGIMULUI BURGHEZO-MOȘIERESC

de Prof. univ. C. I. GULIAN

În jurul lui Titu Maiorescu, filosofii, istoricii și criticii literari în slujba burgheziei și moșierimii, au creat un mit. Se pune dela început întrebarea: de ce nu s'a întâmplat acest lucru cu alți reprezentanți ai ideologiei burgheze care au trăit și au activat cam în aceeași epocă (1840—1917) în care a trăit Titu Maiorescu? Dece nu le-au acordat clasele exploatare din țara noastră nici a zecea parte din atenția cu care a fost înconjurat Maiorescu?

Situația aceasta nu se poate explica decât prin faptul că regimul burghezo-moșieresc a conferit figurii lui Maiorescu proporții legendare, fiindcă în poziția lui ideologică s'a cristalizat cel mai limpede poziția reacționară a claselor exploatare în această epocă.

Ideologii burghezi nu numai că nu pomenesc niciodată de caracterul de clasă al poziției lui Maiorescu, — după cum nu fac nici o aluzie la caracterul de clasă al propriei lor poziții, ci dimpotrivă se străduiesc să-l înfățișeze pe Maiorescu, înălțat deasupra oamenilor și patimilor, plutind majestuos într-o sferă a înțelepciunii și seninătății supraumane.

Din perspectiva lor cosmopolită, lacheii fideli ai capitalului și ideologii burgheze apusene au crezut că nu pot evidenția mai bine „abnegația” lui Maiorescu decât vorbind despre pretinsa renunțare la cariera de filosof european. În ploconirea lor față de ideologia burgheză, discipolii cosmopoliți ai lui Maiorescu și-au manifestat încăodată servilitatea lor profundă față de interesele capitaliștilor, marcându-și totodată disprețul pentru cultura patriei, considerată ca o posibilitate de manifestare minoră.

Cât de „binefăcătoare” a fost activitatea lui Maiorescu, dacă ea a slujit poporului sau numai unei clici de exploatare, dacă poporul trebuie sau nu să-i poarte recunoștință, — la aceste întrebări urmează să răspundă analiza tezelor lui. Deocamdată este necesar să confruntăm mitul lui Maiorescu cu omul real, dând la o parte vălurile în care a fost drapat Maiorescu și să-l judecăm nu atât în lumina confesiunilor cu caracter intim din „Insemnări zilnice”, cât și în lumina actelor și manifestărilor lui politice, teoretice și practice. Nu ne interesează în primul rând micimile de caracter și slăbiciunile sufletești care reies din „Insemnări”, ci poziția de clasă pe care a manifestat-o „olimpicul” Titu Maiorescu. Și această poziție de clasă, de ideolog și politician în slujba claselor exploatare reiese din *toate* manifestările lui Maiorescu, inclusiv din „Insemnări”.

*

Titu Maiorescu, născut în 1840, dintr-o familie mic-burgheză, și-a făcut studiile la Viena, Berlin și Paris, primind pecetea unei educații ideologice cos-

mopolite. Îndată ce s'a înapoiat în țară, Maiorescu s'a raliat claselor exploatare, cărora le-a rămas un devotat și zelos sprijinitor, prin întreaga sa activitate politică și ideologică.

Titu Maiorescu a primit, din fragedă tinerețe, o serie de posturi de răspundere: profesor și rector al Universității din Iași la 23 ani, apoi deputat, ministru, culminând, în 1912, cu prezidenția Consiliului de miniștri și cu prezidarea Conferinței de pace din 1913, menită să consfințească rezultatele războiului de agresiune împotriva poporului bulgar.

Ca fondator și conducător al societății literare „Junimea” (1867) și al „Convorbirilor Literare”, ca organizator al „prelecțiilor populare” și ca profesor, Maiorescu a răspândit ideologia clasei pe care o slujea. În contradicție cu una din tezele de bază pe care le-a dezvoltat — teza reacționară a despărțirii artei și științei de politică — viața și activitatea lui Titu Maiorescu dovedesc o strânsă împletire între poziția sa politică și ideologică. Contrar afirmațiilor apologetilor săi, „olimpicul” Maiorescu a fost amestecat din plin în frământările vieții politice, ale luptei de clasă. Teoria schopenhauriană a „contemplării” nu l-a împiedicat să lupte cu tenacitate pentru obținerea puterii. În 1884, când nemulțumirile maselor încep să ia un caracter amenințător, Maiorescu scrie unui prieten politic: „Situția internă este foarte grea, și-am accentuat aceasta foarte mult la ultima noastră convorbire... cred că deocamdată se va ajunge la o revoltă în București, poate și în alte părți... Studenții universitari s'au unit cu lucrătorii, din toate părțile se ațâță, zi cu zi, oră cu oră. Dacă mă voi fi înșelat în această amirosire a revoltei sau dacă revolta va fi reprimată energic (în orice caz la asta ar curge sânge) ar putea avea ființă atunci tratativele noastre ministeriale cu Brătianu și cu regele...”.¹⁾

După ce constată cu răceală „că va curge sânge”, „olimpicul” Maiorescu găsește că acesta este momentul optim pentru satisfacerea ambițiilor sale politice: „Prin urmare, noi ar trebui să obținem în orice caz 3 ministere: al justiției, al internelor și sau al cultelor sau al domeniilor sau al lucrărilor publice”.

Documentul mai sus citat aruncă o lumină reală nu numai asupra caracterului lui Maiorescu ca persoană. „Insemnările zilnice” oferă un material abundent pentru a ilustra vanitatea, egoismul, lipsa de principialitate a acestui om, pe care apologeții îl socotesc: „o armonie de însușiri” și un „model de abnegațiune”. Maiorescu, într'un aforism, a lăsat să se înțeleagă că el însuși se socotea „model de abnegație”. Ceeace desprindem atât din aforism, cât și din scrisoarea mai sus citată este cinismul ca trăsătură tipică de clasă: un om care calcula cu răceală foloasele pe care le aducea pentru clica sa politică vărsarea sângelui poporului, se socotea și era socotit ca „model de abnegațiune”!

1. POZIȚIA ȘI IDEILE SOCIAL-POLITICE REACȚIONARE ALE LUI TITU MAIORESCU

Pentru a putea analiza chipul în care activitatea și ideologia lui Maiorescu, au oglindit interesele burgheziei și moșierimei, este necesară înfățișarea pe scurt a condițiilor istorice în care a trăit și activat Titu Maiorescu, cu atât mai mult cu cât — după cum s'a văzut și vom vedea — el n'a fost un „zeu olimpic”, ci un participant activ la lupta împotriva poporului. Dacă n'am pleca dela analiza condițiilor istorice, poziția ideologică a lui Maiorescu, în specificul ei, adică în caracterul ei de *critică*, ne-ar rămâne inexplicabilă. Această poziție ideologică nu se datorează spiritului critic personal al lui Maiorescu, nici exigențelor culturale ale aristocraticului șef al cercului „Junimea” ci *este expresia poziției moșierimii în primul rând, dar și a burgheziei, față de chestiunea desăvârșirii revoluției burghezo-democrate*. Pentru a documenta această teză, trebuie să aruncăm o privire asupra situației economice, sociale și politice de după 1860, — dată când Maiorescu se întoarce în țară.

După 1848, a continuat să se desvolte schimbul economic intern și extern, volumul comerțului exterior fiind, în general, în creștere. Datorită cererilor de produse agricole pentru export, suprafața cultivată crește, ajungând în 1866,

1) Titu Maiorescu: „Insemnări zilnice”, vol. II, pag. 242.

până la aproape din jumătatea țării. Relațiile de producție din agricultură continuând să păstreze puternice resturi feudale, și dezvoltarea agriculturii se face extensiv, iar nu intensiv. Clasa parazită a marilor moșieri se interesează din ce în ce mai puțin, în mod direct, de exploatarea moșilor, trecând în mare măsură rolul de organizare și supraveghere a muncii agricole în mâinile arendașilor.

Datorită exploatării maselor țărănești, volumul schimburilor creștea, ducând la o balanță comercială favorabilă Principatelor. Consecințele acestui fapt a fost acumularea bogățiilor în mâinile claselor posedante, mai ales sub forma de capital comercial și camataresc.

Datorită necesităților de mijloace de transport ale negustorilor și deținătorilor de produse agricole, a nevoii de capital pentru dezvoltarea industriei și comerțului, și cu ajutorul monarhiei prusace, capitaliștii apuseni au putut pătrunde din ce în ce mai adânc în viața economică a țării.

Care au fost raporturile de clasă după 1859 ?

După Unire, boierii au continuat să se opună lărgirii dreptului de vot, precum și altor reforme necesare burgheziei. Burghesia însă, era deja scindată. Unele elemente care erau legate de dezvoltarea industriei, în frunte cu Cogălniceanu, urmăreau înlocuirea treptată a metodelor de exploatare feudală prin metode capitaliste și continuau să susțină asigurarea unor libertăți clăcășilor. Dar elementele burghize legate economic de marii proprietari au dorit și acceptat să împartă puterea cu boierimea. Din timpul frământărilor pe care le-a pricinuit prezentarea de către Cogălniceanu a legii de împroprietărire a țăranilor, începe să se încheie „monstruoasa coaliție” între burghezie și moșierime, care a marcat trecerea ei pe o poziție reacționară.

Conservatorii erau interesați în menținerea latifundiilor și a relațiilor feudale în raporturile lor cu țăranii. De aceea ei au votat legea tocmelilor agricole, prin care țăranul era forțat să lucreze sub paza dorobanțului. Burghesia împarte puterea cu reprezentanții moșierimii. Partidele claselor exploatare își trec puterea reciproc sau colaborează într-o aceeași grupare ministerială.

Țărănimia, după legea rurală din 1864, continuă, în imensa ei majoritate, să trăiască în cele mai grele condițiuni. Țăranul căpătase numai o parte din pământul pe care îl lucra, iar de această schimbare nu se bucurase nici măcar a șaptea parte din masa țăranimii. Numai 15% din această masă căpătaseră un lot de pământ în stare să satisfacă cerințele unei familii, restul aveau un lot mult inferior cerințelor elementare sau nu aveau aproape de loc.

Legea tocmelilor agricole a restrâns libertatea de deplasare a țăranului și a fost un nou mijloc de menținere a restricției feudale în agricultură. Înainte de 1870, muncitorimea, deși crește numeric în orașele mari, nu se manifestă încă de sine stătătoare. Crunt exploatăată — ziua de muncă trecea de 16 ore — muncitorimea nu și-a format încă organizația și era în pragul trezirii la viața politică a unei clase conștiente.

Care a fost în complexul acestei situații politice poziția grupului „Junimea” ?

Majoritatea grupului politic al cenacului „Junimei” deși s'a considerat o grupare politică având o poziție de sine stătătoare s'a plasat în fond alături de moșierime și burghezie, colaborând atât cu guverne conservatoare cât și cu guverne liberale. De altfel caracterul general burghezo-moșieresc pe care îl capătă statul din această perioadă, șterge în parte diferențele dintre partidele claselor exploatare. Partidul național-liberal avea suficient elemente recrutate din sânul boierimii, după cum și partidul conservator avea o aripă recrutată din sânul burgheziei. În 1881, șeful junimist, P. P. Carp, împreună cu alți membri, primea misiuni diplomatice în cadrul guvernului liberal.

Cele două partide care se ciocneau între ele pentru guvernare, erau strâns unite în apăsarea și exploatarea poporului. „Cele două așa numite partide istorice care alternează la putere” — scrie Caragiale — nu sunt în realitate decât două mari fracțiuni, având fiecare nu partizani, ci clientelă”.

Cărdășia dintre cele două clase ale claselor exploatare a ieșit cel mai bine în evidență cu prilejul răscoalei din 1907. Atât timp cât liberalii și conservatorii se războiau în jurul afacerilor unui partid sau altul, nu se putea vorbi

de o luptă politică între ele. În fața țărănimii răsculate, liberalii și conservatorii au format un bloc unitar pentru apărarea moșiilor. Cu atât mai firesc era să dispară deosebirea de fracțiune dinăuntrul partidelor, — așa cum erau junimiștii față de conservatori. Partidul conservator, care era desbinat, își strânge rândurile și dă un comunicat în care se spune: „ne-am înțeles să facem concentrarea conservatoare menită a apăra interesele superioare ale țării, periclitate prin propaganda socialistă, care a sdruncinat temelilei ordinii sociale”.

Ună din caracteristicile esențiale ale liniei politice, atât a „Junimii” în general, cât și a lui Maiorescu în special, — a fost apărarea *monarhiei prusace*, manifestată încă din 1871, dată la care „Junimiștii” intră formal în viața politică, primind câteva locuri în parlament. Junimiștii și Maiorescu cu deosebire, au sprijinit cu tărie dinastia de Hohenzollern, dinastie adusa de coaliția burghezo-moșierească în țara noastră pentru a opri desăvârșirea revoluției burghezo-democratice și pentru a aservi țara intereselor capitalului străin.

Încă din 1866, Pogor și prietenii săi, editează ziarul „Constituția” în care se cere urcarea pe tron a prințului Carol de Hohenzollern. Gheorghe Panu, care a făcut parte din „Junimea” arată în „Săptămâna” nr. 47 că ploconirea „Convorbirilor Literare” față de germani, făcuse ca revista să fie numită „revista cu simpatii nemțești”¹⁾ „Ieșenii considerau „Junimea” ca antipatriotică din cauza înclinației ei pentru un prinț strein”²⁾.

Maiorescu a fost tot timpul vieții un lacheu al curții, făcând și primind servicii. „Eu am sprijinit cu toată sinceritatea... cu persecutare din partea tuturor partidelor succesive... — am sprijinit cu credință și liniștit pe Principe în contra roșilor și bellerilor...” se laudă Maiorescu în 1871³⁾. Este tocmai anul în care izbucnește scandalul Strussberg, în Ianuarie 1871 fiind depus dosarul pe biroul Adunării. În complicitate cu ministrii săi, Carol, agent fidel al capitalismului german în țara noastră, concesionase construirea căilor ferate consorțiului german Strussberg. Această afacere soldându-se cu pagube grele pentru statul român, deși a fost mușamalizată, a ridicat un val de indignare împotriva lui Carol și complicilor săi, mai ales că, în cursul aceluiași an, Carol își desvăluise poziția sa reacționară, declarând într-o scrisoare publicată în „Augsburger Allgemeine Zeitung” că constituția este „prea avansată” că este „quasi republicană” și că ea depășește capacitățile politice ale țării.

Titu Maiorescu a sprijinit cu mult zel atât pe Carol cât și pătrunderea capitalului german în țara noastră și și-a exprimat foarte limpede crezul: „Ideia dominantă întru conducerea statului român spre îndeplinirea marelui misiuni în Orient, este înrădăcinarea simlământului dinastic în toate părțile poporului”⁴⁾.

Ca om al curții, Maiorescu luptă în Cămară pentru a asigura o cât mai îmbelșugată „dotare a Coroanei” pe spinarea masselor exploatare: „Dotăția Coroanei”, — scrie Maiorescu în Iunie 1884, — „a împins agitația la culme. Eu, firește, am vorbit pentru și am fost îmbrățișat și sărutat de Brătianu, fiindcă (cum a zis el) am salvat chestiunea...”⁵⁾.

În ce privește susținerea înfeudării țării noastre față de capitalismul german, Maiorescu s’a manifestat cât se poate de limpede: la 1 Ianuarie 1881, a apărut în revista „Deutsche Revue” un articol al lui Titu Maiorescu în care susține că România trebuie să urmeze politica austro-germanică.

Maiorescu militase pentru încadrarea României în Tripla Alianță, care în 1877 sau nu recunoștea independența țării noastre (Austro-Ungaria) sau o condiționa de „despăgubirea” acționarilor societății Strussberg (Germania)⁶⁾.

1) Citat de B. Kanner „La société littéraire Junimea”, Paris 1906, p. 60.

2) Op. cit. notă la pag. 55.

3) T. Maiorescu : „Insemnări zilnice”, vol. I, pag. 171.

4) T. Maiorescu : „Istoria contemporană a României”, p. 47.

5) T. Maiorescu : „Insemnări zilnice”, vol. II, p. 248.

6) Maiorescu găsea „firească” această tranșă în favoarea capitalului german : „Nu numai marile angajări ale unor persoane influente din aristocrația germană, ci și micile capitaluri ale multor burghezi din Berlin erau prinse în acțiunile căilor ferate... bunele raporturi dintre Germania și România atârnavă de o convenabilă lichidare a afacerii...” (Titu Maiorescu : „Istoria Contemporană a României”, p. 47).

Titu Maiorescu a sprijinit vasalitatea țării noastre față de Austro-Ungaria, care începând cu anul 1875, lovește puternic în comerțul și industria țării noastre, printr-o convenție comercială cu totul defavorabilă României, (după 1875 balanța comerțului va fi în genere deficitară) și care în chestiunea Dunării, își mpune drepturi lipsite de orice justificare. Nu trebuie uitat, deasemeni, că prin încheierea tratatului de alianță dintre Austro-Ungaria și România care consfințea înfeudarea politică a României la Tripla Alianță, este trădată lupta pentru rezolvarea problemei Ardealului.

În politica internă, Titu Maiorescu s'a manifestat pe linia cea mai reacționară. Apologeții săi, slujitorii la fel de zeloși ai intereselor exploataților, au afirmat că: „...Maiorescu... a preferat să guverneze mai puțin dar cu partidul conservator, de care îl apropiau mai tare anumite convingeri filosofice”. Adevărul este că Maiorescu n'a ales cea mai reacționară linie politică numai conform unor convingeri filosofice, ci cel puțin în egală măsură a adoptat acea poziție politică-ideologică, a ales acea filosofie, care corespundea luptei monstruoasei coaliții împotriva progresului și democrației. După cum Carol nu se sfiise să afirme că poporul român are prea multe drepturi politice, tot astfel se manifesta și Maiorescu împreună cu junimiștii săi. Într-o expunere plină de simpatie și elogi pentru „Junimea”, se constată ca un fapt, că „Junimea a considerat totdeauna constituția ca inoportună, ca un „vestmânt prea larg” pentru poporul român¹⁾. Într'adevăr, Titu Maiorescu a fost hotărât împotriva desideratelor progresiste ale pașoptiștilor și a făcut toate eforturile pentru a justifica teoretic necesitatea ca țara noastră să nu meargă înainte pe linia cuceririlor democratice, ci să se întoarcă îndărăt. Astfel în 1871, în anul în care Maiorescu, P. P. Carp și Th. Rosetti intră în parlament, Maiorescu împreună cu alți junimiști, semnează manifestul denumit „Petiția din Iași”, unul din cele mai elocvente documente ale trădării principiilor dela 1848: *semnatarii cereau abrogarea devizei libertate, egalitate, fraternitate, pe care o considerau „revoluționară”*.

Mai târziu, Maiorescu a încercat să-și „justifice” poziția antidemocratică: „În ce direcție era îndreptată România de către conducătorii ei cei mai luminați? De când și de unde începea acea îndreptare? Puteam noi merge spre republică? Cu modul de judecată istorică ce predomină la noi — mai mult englezește evoluționar, decât franțuzește revoluționar, așa numita regenerare dela 1848 nu ne părea să aibă gradul de importanță ce i-l atribuiam liberalii din Muntenia²⁾. După Maiorescu, țara noastră nu putea merge pe drumul democrației, pe motivul că „la noi predomina felul de a gândi evoluționist și pentru că revoluția dela 1848 „nu părea” să aibă importanță. Temutul logician se pare că nu și-a dat seama de lipsa de logică, de cerul vișios, al acestei „argumentări”, dar prin care se străvede perfect de limpede substratul de clasă al „părerilor”: coaliția burghezo-moșierească era hotărâtă să împiedice desăvârșirea revoluției burghezo-democratice fiindcă aceasta ar fi însemnat periclitarea propriei ei situații politice, datorită creșterii drepturilor politice ale maselor. Pentru a deprecia și a desavua principiile progresiste, burghezia, prin gura lui Maiorescu, după ce concede că „mișcarea dela 48 avusese însemnătatea ei” ajunge să afirme „ca organizare politică... oamenii dela 48 nu au lăsat și nu au avut nicio concepție reală... constituția din 15 Iunie 1848 este o operă de fantezie... în sfârșit toate desideratele revoluționare care ridicaseră masele, „erau numai naiva așternere pe hârtie a unui amalgam de idel nebuloase, cum mișunau pe atunci în broșurele frazeologice din alte țări”³⁾.

Înțelegem acum de ce burghezia a proslăvit atât de stăruitor „spiritul critic” al lui Maiorescu: ea a vrut să prezinte drept „critică”, poziția de desavuaire și trădare a principiilor revoluției burghezo-democrate. Renunțând cu lașitate la lupta împotriva relațiilor feudale, burghezia s'a lăsat reprezentată de către Maiorescu, care era, în primul rând ideologul moșierimii.

Să vedem acum ce poziție a luat Maiorescu față de lupta de clasă dintre exploatați și exploatați și cât de „imparțial” și înălțat „deasupra frământărilor” a rămas el față de această luptă.

1) B. Kanner op. cit., p. 148.

2) T. Maiorescu: „Istoria contemporană a României”, p. 40

3) T. Maiorescu: „Istoria contemporană a României”, p. 41—42.

Titu Maiorescu și-a făcut studiile în Apus în vremea când mișcarea muncitorească își capătase teoria marxistă ca armă de luptă, când proletariatul se afla în plin proces de clarificare teoretică și organizare politică. Clasele exploatatoare înfrânseseră valul revoluționar din 1848, dar ele păstrau sentimentul panicii în fața masselor și trecuseră la o îndârjită apărare pe plan politic și ideologic.

Sentimentul de frică față de capacitățile revoluționare ale masselor îl găsim limpede exprimat și în scrierea din tinerețe a lui Maiorescu, publicată la Berlin în 1861: „...prin societatea aparent liniștită răsună înăbușit strigătul aprins al socialismului și comunismului. Este limpede: ne aflăm în ajunul unei transformări sociale“ ¹⁾.

În afară de această exprimare limpede a fricii de revoluție, nu aflăm în lucrarea de tinerețe a lui Maiorescu, decât formulări confuze din care se poate desprinde totuși începutul poziției lui reacționare de mai târziu. El recunoaște că revoluția burgheză franceză a însemnat un progres, dar numai de ordin cultural. După ce recunoaște că mizeria clasei muncitoare o duce la socialism, Maiorescu se alipește acelor ideologi burghezi, care în ura lor de clasă împotriva socialismului, pe lângă alte „argumente“, foloseau și pe acela că „socialismul este absurd“. Poziția reacționară a lui Maiorescu, reiese limpede: „Este adevărat... că în marea revoluție franceză s'a mers prea departe... totuși nu trebuie uitat... că niciodată vreo mișcare n'a adus cu sine un progres atât de puternic al civilizației. Este adevărat că teoriile socialismului și comunismului duc la fantasmagorii absurde, dar pentru aceea nu trebuie să lăsăm neluat în seamă adevărul lor scop și rolul social din care s'au născut: mizeria clasei muncitoare“ ²⁾. Constrâns de evidența faptelor, Maiorescu recunoaște rolul pozitiv al revoluției burgheze sau faptul de nelăgăduit al mizeriei masselor, dar pentru a lua imediat o poziție dușmănoasă. Să vedem acum care a fost poziția pe care a luat-o Maiorescu față de mizeria clasei muncitoare din patria sa, față de mișcarea muncitorească, față de propaganda socialistă și față de răscoalele țărănești.

În prefața la vol. III al „Însemnărilor zilnice“, Rădulescu-Pogoneanu relatează că Maiorescu, ca ministru al învățământului, la interpellarea unui senator asupra cazului unui profesor bănuat că face propagandă socialistă, a răspuns: „Am cerut informații, și dacă lucrul este așa cum s'a arătat (că Teodoru întrebuințează școlari de-ai săi pentru propaganda socialistă) atunci voi destitui pe profesorul suplinter Teodoru“ ³⁾. În ședința Camerei din 13 Martie 1881, Maiorescu se ridică împotriva propagandei socialiste în rândurile studențimii, care, spune el „nu poate fi permisă“. Ca apărător al proprietății, ca ideolog al coaliției burghezo-moșieresti, Maiorescu găsea cât se poate de firesc să-și exercite rolul de polițist împotriva ideologiei clasei muncitoare.

O atitudine și mai semnificativă a luat Maiorescu față de răscoalele țărănești din 1888, când țărănimia exasperată de situația grea în care se afla, se răscoală împotriva proprietarilor și arendașilor, în cea mai mare parte a țării. „Cauzele izbucnirii răscoalei din 1888 reies în mod limpede din documentele pe care le publicăm. Condițiile învoelilor agricole reprezintă puternice acte de acuzare împotriva regimului burghezo-moșieresc, care a exploatat în mod barbar pe cei pe care îi numea în mod demagogic talpa țării“ ⁴⁾.

Guvernul care a intervenit cu armata, înăbușind răscoala în sânge, a fost guvernul junimist al lui Theodor Rosetti, din care făcea parte și Maiorescu. În Aprilie 1888, Maiorescu constată cu lapidară răceală: „Răscoalarea țăranilor din Ilfov tot mai ține, deși eri foarte slăbită. Colonelul Lahovary energic la Călărași. 4 morți și 8 răniți. Camera am închis-o Duminică“. Călăii care au condus represaliile, cum a ost colonelul Lahovary, sunt apreciați ca „energici“, iar înăbușirea răscoalei țăranilor exasperați de mizerie, este socotită o „tristă necesitate“, deoarece atacau „inviolabila“ proprietate privată.

1) T. Maiorescu: „Enigmes Philosophische in gemeinfasslicher Form“, Berlin, 1861, p. 202.

2) Ibidem., p. 208—207.

3) T. Maiorescu: „Însemnări zilnice“, vol. III, p. XV.

4) Mihail Roller: Răscoala țăranilor din 1888 „Contemporanul“ No. 173 din 27.I.1950.

Revenind mai târziu asupra evenimentelor din 1888, Maiorescu justifică astfel represaliile ordonate de guvernul din care a făcut parte: „Câtă vreme actele de violență se îndreptăză numai în contra autorităților comunale, guvernul încearcă înlăturarea lor prin blândețe; când însă țaranii instigați atacă viața oamenilor și proprietățile particulare o reprimare mai aspră devine inevitabilă și guvernul se vede pus în trista necesitate de a trimite armata în contra celor răsvrațiți”¹⁾.

Despre lucrarea din care am scos citatul de mai sus, unul din continuatorii ideologiei reacționare a lui Maiorescu în politică și filosofie, scrie următoarele: „...ea ne destăinuiește o pătrundere adâncă a înțelesului evenimentelor, o privire liniștită și cuprinzătoare a desfășurării lor... osebbit de faptul că ele sunt și judecate, plecându-se dela criterii ferme și senine”²⁾.

Politicianul și ideologul fascist Petrovici numește „privire liniștită” și „criterii senine” atitudinea maestrului său, caracterizată printr-o adâncă ură de clasă. Pentru a masca caracterul dușmănos, de clasă, al manifestărilor lui Maiorescu, apologetii lui au făurit mitul „seninătății” lui Maiorescu. Dar ideologul reacționar și-a desvăluit singur atitudinea dușmănoasă față de poporul muncitor.

În lucrarea în care Maiorescu contemplă cu atâta seninătate uciderea țaranilor răsculați, se află pasagii cu totul discordante față de obșnuitul calm al lui Maiorescu. Ideologul „contemplativ” își pierde cu totul calmul, își iese chiar din fire, atunci când comentează intenția de abdicare a lui Carol. Ideea că monarhul prusac ar putea părăsi tronul i se pare culmea nenorocirii și a hăcșului, ceea ce se ilustrează la Maiorescu prin abundente interjecții și exclamații: „Actul de abdicare! Abdicarea Principelui Carol de Hohenzollern provocată de noi!

Dar unde ajunsesem noi? Mai există o cugetare politică în România? Dispăru-se orice patriotism luminat în țara noastră!”³⁾.

Din confruntarea citatelor de mai sus reiese limpede în ce constă „seninătatea” lui Maiorescu: era într-adevăr o liniște neturburată a ideologului clasei exploatare față de suferințele maselor, o liniște care exprimă cinismul și cruzimea rece a clasei stăpânitoare. Dar această liniște făcea loc celei mai respingătoare emoții, atunci când se flutura ideea abdicării agentului capitalismului prusac!

2. CONCEPȚIA FILOSOFICĂ A LUI TITU MAIORESCU

Poziția ideologică a lui Titu Maiorescu în logică și teoria cunoașterii, în psihologie și sociologie, în estetică și critică literară nu putea fi decât idealistă, agnostică și confuzionistă, fiind într-o concordanță firească cu poziția sa politică reacționară. Am văzut cât de limpede și elocvent se manifestă la Maiorescu pe plan politic ura de clasă împotriva muncitorimii și țărănimii, lupta împotriva democrației și progresului. Rămâne acum să analizăm cum s'a cristalizat în activitatea teoretică a lui Maiorescu poziția reacționară a coaliției burghezo-moșierăști.

Caracterul reacționar al poziției ideologice a lui Maiorescu nu poate reieși decât dacă o studiem în luptă cu ideologia progresistă. Activitatea lui teoretică a avut un caracter combativ. Comentarii burghezi au văzut și ei această combativitate, dar n'au vrut să vadă ce anume a combătut Maiorescu în fond. Istoricii și criticii literari burghezi susțin că Maiorescu a combătut numai prostia, mediocritatea, incultura, lipsa de talent la artiști și lipsa de adâncime la oameni de știință.

Istoricii și criticii literari burghezi, rupând metafizic activitatea critică a lui Maiorescu de poziția lui politică, l-au putut înfățișa ca pe un campion al „calității” împotriva „mediocrității”. Dacă legăm însă criticele lui Maiorescu de tot ceea ce știm despre poziția lui de ideolog al regimului burghezo-moșieresc, „combativitatea” lui își va desvălui substratul social-politic: lupta permanentă,

1) T. Maiorescu: „Istoria contemporană a României”, p. 252.

2) I. Petrovici: „La cetera lui Titu Maiorescu”, p. 17.

3) T. Maiorescu: „Istoria contemporană a României”, p. 31.

pe toate planurile, împotriva principiilor progresiste, împotriva răspândirii culturii în masse, împotriva culturii ca armă de luptă politică, împotriva materialismului, împotriva științei istoriei, împotriva criticii literare științifice, în sfârșit, împotriva socialismului.

După cum au recunoscut chiar apologeții lui, Titu Maiorescu n'a avut o poziție filosofică originală. La baza tuturor manifestărilor lui teoretice se află o concepție filosofică idealistă, preluată în mod mecanic de la filosofii idealști germani, care este vizibilă încă din lucrarea de tinerețe „Ceva din filosofie în formă populară”. Plecând dela abundența citatelor din Feuerbach presărate în această lucrare s'a putut afirma că Maiorescu a fost influențat, printre alții și de Feuerbach ¹⁾. Cercetarea atentă a lucrării nu lasă să se vadă vreo influență a materialismului lui Feuerbach asupra lui Maiorescu. Citatele pe care le folosește Maiorescu din opera lui Feuerbach sunt scoase tocmai din acea parte a filosofiei lui Feuerbach pe care Engels o socotește idealistă. În lucrarea sa clasică: „Ludwig Feuerbach și sfârșitul filosofiei clasice germane”, Engels arată că „adevăratul idealism al lui Feuerbach iese la iveală din momentul în care ne apropiem de etica sa” ²⁾.

Ceeace a găsit Maiorescu cu cale să citeze din Feuerbach, putea lua și din scrierile unor filosofi idealști. Că el a fost dela început ostil materialismului, o dovedesc acele pasagii din lucrarea sa de tinerețe, în care se vede chipul idealist și metafizic în care concepe psihologia și logica. Astfel el consideră că: „psihologia este știința relațiilor dintre reprezentări. Tema ei nu este să cerceteze cum apar reprezentările și de ce tocmai organele simțurilor sunt mijloacele între lumea externă și cea internă”.

Ca și Herbart, filosof german din prima jumătate a sec. XIX, care a încarnat concepția metafizică și idealistă asupra psihologiei, Maiorescu consideră că psihologia trebuie să fie ruptă atât de bazele materiale ale vieții sufletești, de organele simțurilor, cât și de lumea materială externă, sursa senzațiilor și reprezentărilor.

În ce privește logica „ea are drept obiect raporturile dintre concepte” ³⁾. Maiorescu izolează metafizic logica și gândirea în general de realitatea obiectivă pe care trebuie să o reflecte. Ca toți metafizicienii, Maiorescu consideră logica drept o sferă în sine, izolată de realitatea obiectivă, anulând astfel scopul logicii și reducând-o la corectitudinea raporturilor formale ale gândirii. Această concepție, după cum vom vedea, stă și la baza „Logicei” lui Maiorescu.

Poziția cu totul opusă materialismului se manifestă la Maiorescu în chip consecvent și în alte probleme. El nu este cătuși de puțin ateist; formulările lui asupra „căutării lui Dumnezeu” și a „înțelegerii lui Dumnezeu” nu se deosebesc prin nimic de obișnuitele cochetări cu teologia ale ideologilor burghezi care se cred „ateiști”. Maiorescu conchide, în lucrarea din tinerețe, că „...este aproape indiferent dacă cineva a găsit un anumit Dumnezeu și ce fel de Dumnezeu a găsit; faptul că l-a căutat, — acesta este lucrul important și suficient” ⁴⁾.

Iar într-o notă la pag. 153 a aceleiași lucrări el spune răspicat că dacă „înțelegi prin Dumnezeu ființa supremă, atunci este superflua orice dovedire a existenței lui, căci negarea existenței împiedică ca soarele a unei astfel de ființe, nu i-a venit nimănui în minte”.

Părerile filosofice din lucrarea de tinerețe nu numai că sunt manifestări limpezi ale unei concepții idealiste, pe care Maiorescu o va desvolta în întreaga sa activitate de autor și profesor.

Concepția idealistă și metafizică despre psihologie și logică a lui Maiorescu se înfățișează ca o continuare a părerilor din tinerețe. Deși Maiorescu făcea caz de dezvoltarea „științifică” a psihologiei ținându-se, — până la o vreme, — în curent cu cercetările de fiziologie, atunci când a trebuit să ia poziție și să aleagă între concepția materialistă și cea idealistă în psihologie, Maiorescu s'a

1) N. Bagdasar: „Istoria filosofiei românești”, p. 29.

2) F. Engels: „Ludwig Feuerbach și sfârșitul filosofiei clasice germane”, Ed. P. M. R. pag. 35.

3) Idem, pag. 30.

4) Idem, pag. 145

pronunțat fâțiș împotriva materialismului. În prefața scrisă la cartea „Psihologia empirică” de I. Popescu, Maiorescu scrie:

„Cartea se înfățișează ca o știință despre suflet și prin aceasta intră în luptă cu încercările curat materialiste, care ar voi să facă din viața spirituală o secrețiune a creierilor”.

Maiorescu folosește o metodă obișnuită și altor dușmani ai materialismului: pentru a ponegi materialismul ca concepție științifică, Maiorescu îl reduce la materialismul vulgar.

În paginile apologetice destinate preamăririi lui Maiorescu, continuatorii lui dau citate semnificative pentru chipul cum înțelegea Maiorescu progresul psihologiei. Maiorescu se întreba disprețuitor: „Studiul creierilor să înlocuiască știința sufletului”? După care citat, se comentează admirativ: „Maiorescu nu s'a lăsat prin urmare influențat de materialismul reînviat cu furie în Europa la un moment dat” (I. Petrovici „Titu Maiorescu” p. 94).

Maiorescu n'a putut avea o concepție științifică despre psihologie, deși vorbea frecvent de valoarea experimentului în psihologie. Deși își dădea seama că psihologia nu poate deveni o știință dacă rămâne la introspecție¹⁾.

În cele din urmă ambițiile psihologice ale lui Maiorescu s'au concentrat în cheștiunea hipnotismului. Neputința de a explica „posibilitatea stafiilor” (vezi „Însemnări”, 22 Martie 1882) și de a realiza „...hipnotismul ca drum experimental pentru adevăruri psihologice” (id. 13/25 Noembrie 1885) l-a dus la abandonarea psihologiei.

La baza „Logicei” lui Maiorescu, aflăm aceeași concepție formalistă, metafizică, pe care am întâlnit-o manifestată în lucrarea din tinerețe. Maiorescu n'a văzut că legile gândirii reflectă structura realității obiective. Concepția lui despre logică este strâns legată de poziția lui idealistă, agnostică în teoria cunoașterii. După Maiorescu „intellectul nostru nu poate fi o oglindă care dublează realitatea. Un astfel de duplicat în economia naturii este de prisos”. (I. Petrovici, „Studii istorico-filosofice” p. 229)

Negând teoria reflecției care în concepția marxist-leninistă nu este numai esența teoriei cunoașterii, ci și baza logicei, Maiorescu nu putea să aibă despre logică decât o concepție formalistă metafizică. El se opune logicei dialectice a lui Hegel nu pentru că ea avea baze idealiste ci pentru că dialectica duce la „incertitudine”: „A o confunda (logica) cu metafizica, precum a făcut Hegel, înseamnă a-i lua caracterul evidenței și a o face să participe la incertitudinea controverselor metafizice...”²⁾.

După Maiorescu, logica a devenit „incertă” tocmai atunci când i s'a pus condiția de a deveni un instrument rodnic de cunoaștere a realității în dezvoltare, o oglindire a contradicțiilor din natură și societate. Maiorescu, ca și toți logicienii idealisti n'a înțeles că „Deja cea mai simplă *generalizare*, — înseamnă cunoașterea de către om a legăturii *obiective* a lumii din ce în ce mai profund”³⁾. Conform teoriei marxist-leniniste a reflecției, noțiunile și judecățile logice nu pot avea valabilitatea „în sine”, căci, „abstracția științifică, în procesul căreia se formează noțiunile generale... constituie reflectarea realității obiective”⁴⁾.

Pe lângă faptul că a conceput logica pe baze înguste, formaliste, Maiorescu a strecurat în manualul de logică teze din cele mai reacționare, sub pretextul exemplificării. Pe lângă teza negării istoriei ca știință — pe care o vom analiza mai pe larg, — Maiorescu sub pretextul nevinovat de a ilustra o formă a silogismului (soritul) reda următorul „exemplu” după istoricul englez Buckle:

„Scăderea prețului muncii produce mizeria claselor de jos;
Prea mare concurență produce scăderea prețului muncii;
Prea multă îmbulzeală la muncă produce o prea mare concurență;

1) Vezi „Însemnări zilnice”, vol. II, p. 318, scrisoarea către prof. Haidenhain.

2) Titu Maiorescu: „Logica”, ed. V-a 1898, p. 134.

3) Lenin: „Călețe filosofice” citat „Studiu asupra materialului dialectic” după M. A. Leonov, Ed. de Stat, p. 398.

4) Idem pag. 398.

Suprapopulațiunea unei țări produce o prea multă îmbulzeală la muncă;

Îmbelșugarea prea mare a hranei produce suprapopulațiunea (după legea economistului englez Malthus);

Pământul prea roditor al unei țări produce o îmbelșugare prea mare a hranei;

Pământul prea roditor al unei țări produce mizeria claselor de jos" ¹⁾).

Maiorescu găsea astfel prilejul, ca prin mijlocirea unui manual să răspândească una din cele mai sfruntate minciuni ale așazisei economii politice puse în slujba capitalului: afirmația că mizeria maselor n'ar fi datorată exploatării capitaliste, ci faptului că bogățiile naturale sunt prea mari!

„Logica” lui Maiorescu, pe care apologeții burghezi au socotit-o „model de cugetare, strânsă” și de cercetare a adevărului, „nu numai din necesitate profesională dar și dintr-o nevoie etică înăscută”, ne apare azi în justa ei lumină, ca unul din mijloacele subtile de a răspândi tezele reacționare ale ideologiei exploataților. Căci tocmai sub învelișul rafinat al „științei argumentării”, — cum considera Maiorescu logica — aflăm tezele cele mai reacționare, cum este de pildă teza negării istoriei ca știință (paragraful 63) sau atacuri perfide împotriva marxismului. Așa de pildă, după cum am văzut din exemplificarea soritului, teza lui Malthus, falsă și „josnică”, după cum spunea Marx, — și care la Maiorescu mai e și prost redată — este socotită de către Maiorescu „lege economică”. În schimb legile economice descoperite de Marx, Maiorescu le socotea „generalizări pripite” (Nota la paragraful 57 din „Logică”).

Poziția idealistă a lui Maiorescu în problema fundamentală a filosofiei este un fapt cunoscut: ea a fost relevată chiar de către apologeții săi burghezi și n'a fost ascunsă nici de Maiorescu. Ceeace nu s'a arătat de către istoriografil burghez este faptul că Maiorescu se socotea un campion al luptei împotriva materialismului. Ca de obicei istoriografil burghez s'au mulțumit să constate isvoarele idealismului lui Maiorescu: „...el avea un sistem de gândire întemeiat pe idealismul lui Kant, prin mijlocirea lui Hegel, Vischer și Schopenhauer” (Bogdan-Duică „Titu Liviu Maiorescu”. Discurs pag. 15). Dar acești istoriografi au ascuns faptul că pentru ideologul claselor exploatare, idealismul a fost o armă de luptă împotriva materialismului, împotriva științei, împotriva progresului social.

Poziția idealistă a lui Maiorescu în problema fundamentală a filosofiei s'a manifestat atât în scrieri cât și în cursul activității lui de traducător și profesor. Din primul volum al „Criticeilor”, Maiorescu după ce vorbește de „o veche împărțire a tuturor obiectelor gândirii omenești între lumea interioară sau sufletească și între lumea exterioară sau fizică”, scrie „însă și această lume fizică există pentru noi numai întrucât simțim ceva cu prilejul ei” ²⁾.

După Maiorescu realitatea obiectivă nu există decât atunci când se îndreaptă conștiința asupra ei: conștiința, gândirea este, după el, factor prim, iar materia, factor secund.

În ce privește puțința cunoașterii lumii și a legilor ei, Maiorescu a protestat teza idealistă după care intelectul nostru, „nu poate fi o oglindă care dublează realitatea... De asta să se fi creat intelectul, ca să repete încăodată, — și mai prost poate, ceace este? E natural să credem că formele lui creează ceva nou, care nu există independent de el”, (citată în „Studii istorico-filosofice”, p. 229).

Maiorescu, pentru a-și susține teza idealistă apelează la amorul propriu: el vrea să ne convingă că sarcina reflectării realității obiective, sarcina care constituie gloria nepieritoare a științei, ar fi o umilință pentru intelect și că este o chestiune de demnitate pentru gândirea umană, ca ea să nu se mulțumească să reflecteze realitatea obiectivă, ci să nascocască lucruri inexistente!

Prin activitatea la catedră și prin cea de traducător, Maiorescu a fost un zelos răspânditor al idealismului. El a ținut cursuri cu predilecție asupra idealismului german.

1) T. Maiorescu : „Logică”, ed. V-a, pag. 95—96.

2) T. Maiorescu : „Criticeii”, ed I, p. 34.

Maiorescu nu s'a mulțumit cu expunerea sîstemelor idealiste, ci a trecut și la combaterea materialismului. Aceasta a făcut-o în chipul cel mai amplu pe tărâmul esteticii și criticii literare, dar și pe tărâmul științelor, filosofiei și politicii. Ca dușman al progresului, avînd drept sarcină frînarea desăvîșirii revoluției burghezo-democratice, Maiorescu s'a ridicat împotriva filosofiei materialiste ca împotriva unei primejdii care amenință clasele exploataatoare. Astfel el notează în „Insemnări zilnice”, în 14/26 Decembrie 1885 : „Astăzi dela 5—6,30 prima lecție asupra filosofiei lui Auguste Comte. Lume, foarte multă și un interes (periculos de mare) pentru pozitivism”.

Așa numitul „pozitivism” al lui Comte nu este decît tot o concepție idealistă reacționară, care folosește insistent noțiunea de „fapt pozitiv”, ceea ce pentru neinițiați, poate fi o făgăduială de concepție științifică. Este deosebit de semnificativ faptul ca Maiorescu se sperie de interesele publicului pentru „pozitivism” și de consecințele acestui interes.

În ce privește pe gânditorii români care manifestau tendințe sau elemente materialiste, Maiorescu le-a arătat ostilitate. În conferința „Darwinismul în progresul intelectual”, Maiorescu neconcepînd decît materialismul vulgar, atacă revista „Contemporanul” pentru că, spune el, „pentru ei nu există nimic peste ceea ce ne dă reactivul, scalpul, microscopul, balanța, țifra și calculul... Aștia sunt materialiștii cei mai împietriți”.

Deși până la o anumită vreme, Maiorescu era la curent cu dezvoltarea științelor naturii, el preferă speculațiile metafizice și idealismul cețos atît de prielnic confuziilor ideologice, atît de util claselor exploataatoare în acțiunea lor de înăbușire a adevărului. „Ce seacă — scrie Maiorescu — și constînd numai din sarbete abstracții devine, zău, filosofia, îndată ce vrea să fie pozitivistă și pierde fantasticul, dar profund-necesarul farmec al metafizicii transcendentele”¹⁾.

Maiorescu aprecia „farmecul” metafizicii și îl socotea „profund-necesar” în schimb el devenea foarte exigent față de știință. Două științe — geologia și istoria — au fost contestate și atacate de către Maiorescu. „Geologia — susținea Maiorescu — întrucît se ocupă de epocele formării pămîntului înainte de aparițiunea omului și ne înfățișează chiar tablouri din acel timp este încercarea fantastică de a urmări fenomenele naturii pe șirul cauzalității înapoi. Precum este însă sigur că omul nu a fost spectatorul pămîntului în epocile primitive, tot așa este de sigur, că fenomenele acestor epoci nu au putut fi așa cum ni le arată geologia” (citată în „Introducere” la „Logica” ed. Ac. Rom. 1940, pag. 169—170).

Desvîluind absurditatea poziției empiriocriticilor, care nu puteau concepe natura decît legată indisolubil de o conștiință — chiar la originile universului — Lenin scrie: „Științele naturii afirmă în mod pozitiv că pămîntul a existat într-o stare în care n'a existat și nici n'ar fi putut exista omul și în general nici o altă ființă vie”²⁾.

„Argumentarea” lui Maiorescu este o pildă clasică de sofism, numai un ignorant sau un om de rea credință poate nega existența istoriei naturii pe motivul că... n'am fost prezenți în epoca cuaternară. Tot așa ar trebui să renunțăm la arheologie, pe motivul că arheologii n'au trăit în neolitic.

Și mai semnificativ pentru poziția reacționară a lui Maiorescu este atacul împotriva științei istoriei. În penultimul paragraf al „Logicei”, Maiorescu scrie : „Printre științe... nu figurează „Istoria universală” și nici nu poate fi-gura, fiindcă Istoria nu este știință. Modul de expunere al istoriei, metoda ei de cercetare nu duce la stabilirea unui raport causal cu acea necesitate invariabilă care se formulează în legea naturală... În nici o parte a Istoriei nu suntem în stare să deducem cu siguranță o sumă de întîmplări particulare numai din cunoștința vreunei grupări mai generale... și nu avem nici o formulă științifică pentru a afirma cu exactitate... ce se va întîmpla într'un moment fixat al timpului de mâine.

Prin urmare Istoria universală nu este știință”³⁾.

1) T. Maiorescu : „Insemnări zilnice”, vol. II, p. 127.

2) V. I. Lenin : „Materialism și Empiriocriticism”, Ed. P.M.R., pag. 74.

3) T. Maiorescu : „Logica”, ed. V-a, p. 156—158.

Maiorescu s'a alăturat acelor sociologi și istorici burghezi, care speriați de creșterea mișcării muncitorești și de triumful marxismului, au încercat să neghe știința despre societate, puțința descoperirii legilor de dezvoltare a societății.

III. POZIȚIA REACȚIONARĂ A LUI MAIORESCU ÎN PROBLEMELE CULTURII, ESTETICII ȘI CRITICII LITERARE

În problemele culturii, esteticii și criticii literare, Maiorescu și-a extins în mod consecvent concepția sa idealistă, reacționară, pe care sumar am analizat-o în activitatea poetică și filosofică. Unitatea, legătura de poziții dintre aceste trei laturi ale manifestărilor lui Maiorescu a fost căutată de către interpreții burghezi în teoria „contemplativității”. Am văzut însă că poziția politică a lui Maiorescu nu a fost contemplativă. Iar în ce privește atitudinea lui față de rostul artei și culturii în general, la teoria rădăcinii contemplării vom afla dușmănia îndârjită față de cultura și arta progresista, dușmănie firească unui ideolog al coaliției burghezo-moșieresti.

Problemele culturii, artei, criticii, etc. fiind accesibile unui public mult mai larg decât cel preocupat de problemele filosofice, Maiorescu a activat cu mai mult interes pe acest tărâm. Apologeții burghezi au susținut că Maiorescu a făcut o „mare jertfă” renunțând la „virtualitățile” sale filosofice, iar această „jertfă” a făcut-o pentru că „s'a asimilat la întoarcerea în țară, cu nevoile imediate ale culturii românești” (C. W.: „La centenarul lui Titu Maiorescu” p. 6). De fapt Maiorescu s'a asimilat perfect numai intereselor coaliției burghezo-moșieresti, slujind cu mai mult succes aceste interese în sfera unor probleme cu mai largă răspândire.

De îndată ce se întoarce în țară și își începe activitatea pe tărâm cultural, obiectivul preocupărilor lui se desemnează cât se poate de clar: lupta împotriva răspândirii culturii în mase, deprecierea și batjocorirea culturii ca armă de luptă a maselor, lupta atât împotriva celor care mai reprezentau ideologia burghezo-democrată cât și împotriva acelor care ridicau steagul ideologiei proletarietului. Deaceia este cât se poate de semnificativ titlul unui articol din 1869: „contra direcției de astăzi în cultura română”.

Sub masca luptei împotriva mediocrității și lipsei de talent, Maiorescu a atacat literatura cu conținut politic și patriotic. Sub pretextul griji ca fondul să corespundă formelor, Maiorescu a cerut renunțarea la drepturile politice și culturale, în măsura în care ele existau în statul burghezo-moșieresc.

Constatând la întoarcerea în țară că „ne lipsește activitatea științifică, cercetări originale în toate domeniile științei...”, Maiorescu găsea că trebuie renunțat la ideile avansate, la problemele pe care le pune momentul istoric și că toate mijloacele „...trebuie deocamdată concentrate la un învățământ mai elementar...”. El voia astfel să amâne cât mai mult procesul de ridicare politică și culturală a tineretului, susținând că deabia „...peste câteva generații va începe și o mică activitate științifică originală în mijlocul nostru”¹⁾. Clasa muncitoare însă, purtătoare a progresului social și cultural, n'a așteptat să treacă deceniile pe care le prevedea Maiorescu: în 1881 apare revista „Contemporanul” în care începe să se manifeste concepția materialista științifică despre lume.

Maiorescu ca exponent în primul rând al moșierimii, dar îmbrățișat și de burghezie, nu numai că s'a opus progresului, ci a luat o atitudine dușmănoasă față de toate formele embrionare de organizare culturală democratică, lansând faimoasa lozincă a luptei împotriva „formel fără fond”. Sub această lozincă. Maiorescu a dus lupta reacționară împotriva tendințelor și începuturilor de organizare mai avansate a culturii la noi în țară. Maiorescu pretindea că începând cu școala ardeleană, cultura noastră a pornit pe o cale falsă, din cauză că „s'au imitat și falsificat toate formele civilizațiunii moderne”. În ce constă „falsificarea”? În aceea, de pildă, că „înainte de a avea partid politic...și public iubitor de știință... noi am fundat jurnale politice și reviste literare... înainte de a

1) T. Maiorescu: „Critice”, vol. I, p. 196.

avea o cultură crescută peste marginile școalelor, noi am făcut Atenee române și asociațiuni de cultură"... 1).

Argumentarea lui Maiorescu este un vizibil cerc vicios: orice nou progres pe plan social-politic sau cultural, nu poate începe decât prin organizare. Cel mai strălucit exemplu care năruie argumentarea lui Maiorescu, este concepția lui Lenin despre ziarul politic, menit să fie un agitator, propagandist și organizator colectiv. Ziarul „Iskra” a jucat în Istoria Partidului Comunist Bolșevic, tocmai acel imens rol organizatoric, pe care Maiorescu îl contestă nu din eroare, ci dimpotrivă, mergând conștient pe linia atacării mijloacelor de trezire și ridicare a nivelului politic și cultural. În schimb „spre deșteptarea publicului român din nepasarea lui”, Maiorescu susține că „trebuie prezentate numai formele estetice cele mai curate, și în mijlocul agitărilor politice și sociale arta este anume chemată a da un liman de adăpost”. „Pentru deșteptarea publicului”, Maiorescu oferă deci arta pură, arta-narcotic, luptând în același timp împotriva adevăratelor mijloace de trezire politică: ziare, reviste și societăți științifice.

Maiorescu știa prea bine care este rostul înființării unei societăți culturale sau al unei reviste sau ziar. Lupta lui împotriva „formei fără fond”, a avut un substrat de clasă evident: ca ideolog în primul rând al moșierimii, al clasei legată de formele cele mai înapoiate ale dezvoltării producției, Maiorescu a luat o atitudine dușmănoasă chiar și față de dezvoltarea capitalismului în țara noastră. Pentru a împiedica această dezvoltare, pentru a sprijini menținerea relațiilor feudale, Maiorescu a apărut resturile feudale și a cerut anularea acelor forme suprastructurale, care oglindeau pe plan ideologic, dezvoltarea capitalistă.

Maiorescu, care critica „formele fără fond” n'a sovăit să atace „fondul” sub pretextul „formei” imperfecte. El a atacat fără rezerve, pe cei din Ardeal care luptau contra jugului habsburgic sub pretextele cele mai ușurătoare și nevalabile, ca de exemplu că: „...o cauză națională, apărută cu o limbă stricăță este pe câmpul literar o cauză pierdută” 2).

Faptul că Maiorescu a putut susține teza că o limbă perfectă este mai importantă decât cauza politică, nu reprezintă numai o atitudine estetizantă, formalistă, ci această atitudine se explică prin interesele moșierimii și prin poziția burgheziei, prin desinteresul sau ostilitatea față de revendicările democratice pentru care burghezia încetase lupta în schimbul beneficiilor împărțite cu moșierimea.

Lupta lui Maiorescu împotriva ideologiei progresiste s'a desfășurat atât împotriva ideilor burghezo-democrate, cât și în special împotriva ideologiei clasei muncitoare.

Cu mai multă tenacitate era firesc să se opună Maiorescu manifestărilor ideologice ale mișcării muncitorești. El s'a opus răspândirii științei în popor, a atacat literatura cu conținut politic și patriotic, a încurajat și practicat cosmopolitismul, a atacat și depreciat critica literară pe baze marxiste. Rândurile pe care le scria Eminescu în „Timpul” din 24.XI.1877, se potrivesc nu numai pentru conducătorii politici de atunci ai statului burghezo-moșieresc, ci și pentru conducătorii lui ideologici, cum a fost Maiorescu: „Dacă ar învia Bălcescu, s'ar spăimânta văzând cum a fost să se realizeze pe pământul nostru libertatea și lumina”.

Într-adevăr, Maiorescu a fost unul din acei tipici ideologi reacționari, cosmopolit fără patrie, care au vrut să reducă cultura la un apănagiu aristocratic, să împiedice ca libertatea și lumina să pătrundă în mase.

Propagarea concepției idealiste, metafizice despre arta golită de conținut ideologic-politic și despre critica estetică, instalată pe poziția metafizică a izolării artei și artistului de lupta de clasă, a fost îndreptată de Maiorescu împotriva mișcării muncitorești. Tocmai în această epocă, apar primele organizații muncitorești, care iau contact cu socialismul științific. Încă din 1881, revista „Contemporanul” pornește acțiunea de luminare a maselor luptând împotriva obscurantismului și inaugurând popularizarea ideilor marxiste.

Pe măsură ce creștea forța clasei muncitoare și se maturiza conștiința ei de clasă, datorită începutului de răspândire a marxismului, coaliția burghe-

1) T. Maiorescu : „Critice”, vol. I, 1892, p. 271—272.

2) T. Maiorescu : „Critice”, vol. I, 1892, p. 103.

zo-nicișierească se străduiește să facă față primejdiei pe care îl reprezintă pentru ea procesul de creștere al proletariatului. Deoarece proletariatul înțelegea să folosească arta și cultura în general ca o armă de luptă împotriva exploatareii și oprimării. Maiorescu, ca ideolog al claselor exploatare, a insistat cu deosebire pentru excluderea ideilor politice din sfera culturii și a artei în special. Pentru aceasta el nu se dădea îndărăt dela afirmațiile cele mai absurde: ca de pildă, aceea că popcrul „când face poezie, nu face politică”, când inima îi saltă încetează reflecția”¹⁾, afirmație pe care o desmint toate manifestările urei de clasă din poezia noastră populară. Confundând, cu rea credință, conținutul ideologic cu lipsa de talent, Maiorescu a afirmat că „...politica ne-a surpat mica temelie artistică ce o puseseră în țara noastră poeziei cei adevărați. Atât cel puțin este sigur, că cele mai rele aberațiuni, cele mai decăzute produceri între poeziile noastre dela un timp încoace, sunt cele ce au primit în cuprinsul lor elemente politice”²⁾.

Maiorescu a dogmatizat o incompatibilitate *principală* între artă și aspirațiile masselor. Antrenat în dezvoltarea acestei teze reacționare, Maiorescu a ajuns la cele mai absurde concluzii, ca de pildă aceasta: „...când se introduc reflecții politice în poezie, se introduc și fantezii poetice în politică”³⁾. Astfel de afirmații gratuite și dogmatice, lipsite de cea mai elementară justificare logică, nu-l speriau câtuși de puțin pe „logicianul” Maiorescu și nici n’au fost relevate de epologetii săi burghezi, pentru că atât Maiorescu cât și admiratorii săi făceau mai mult la propagarea tezei reacționare a apolitismului decât la argumentarea logică. Șubrezenia și falsitatea stridentă a esteticii lui Maiorescu au fost desvăluite de către Gherea.

Pentru a lupta împotriva artei cu conținut ideologic-politic, arta care oglindește realitatea și ajută la transformarea ei, Maiorescu a dezvoltat tezele învechite ale esteticii idealiste, de proveniență platonică, kantiană și schopenhaueriană. Esența artei, susține Maiorescu, „este de a fi ficțiune ideală, care scoate pe omul impresionabil în afară și mai presus de interesele lumii zilnice, oricât de mari ar fi ele în alte privințe”.

C. D. Gherea, în polemica viguroasă cu care a întâmpinat și înfrânt poziția lui Maiorescu, observă că „d. Maiorescu a adus din Germania estetica platoniană, nemțită de metafizicii nemți...”⁴⁾.

În timp ce ideologii burghezi perpetuau în estetica și critica literară idealismul reacționar al artei ficțiune ca „superioară” realității, filosofil revoluționari-democrați ruși duceau o luptă necruțătoare împotriva acestei concepții, arătând că realitatea este superioară artei. Bielinski și Cernîșevski arătau ca arta reproduce lumea materială, că menirea ei constă în a reproduce dar și a judeca realitatea. „Menirea superioară a artei — scria Cernîșevski — este să fie manualul vieții”.

Învățând la școala materialistilor ruși principiile criticii literare și științifice, Gherea a reușit să desvăluie caracterul metafizic și reacționar al esteticii lui Maiorescu, subliniind minciunile despre „emoția impersonală” a artistului și despre „nîmicirea emoțiunii estetice prin interesul practic”. În studiul „Personalitatea și morala în artă”, Gherea îl întreabă pe susținătorul „înălțării impersonale” dacă un tablou cu temă militaristă va influența sau nu pe privitori. Gherea arată că „este vădit că spiritul militar, mulțumită acestui tablou, va crește... și mai tare se va aprinde sângele sălbatec, și mai mult va colcăi temperamentalul distructiv în fața revistei militare”⁵⁾.

Gherea conchidea, cu deplină justete, că morala nu trebuie nicidecum exclusă din artă. Este însă important să stabilim *care* anume morală trebuie să umple formele artistice. În timp ce Maiorescu luptă să scoată conținutul patriotic și progresist din artă, pentru ca arta să nu mai fie decât un prilej de desfătare a unei minorități de paraziți, Gherea arată că „...una din condițiile

1) T. Maiorescu : „Critice” vol. I, 1892 p. 77.

2) Idem, pag. 31.

3) Idem, pag. 76.

4) C. Dobrogeanu-Gherea : „Studii critice”, vol. III, 1909, p. 236

5) C. D. Gherea : „Studii critice”, vol. II, p. 68

de capetenie pentru producerea lucrărilor artistice moralizatoare este înălțarea morala și ideală a artistului însuși" ¹⁾.

*

Deși Maiorescu și discipolii săi au făcut toate sforțările pentru a împiedica luminarea masselor și ridicarea lor politică, apologeii lui Maiorescu nu s'au sfiit să-l declare „salvator al culturii”, personalitate care s'a „jertfit” în drumarii culturale „a neamului lui”. Am văzut din analiza activității politice și teoretice cât de dăunător a fost Maiorescu poporului și patriei noastre. Găsim însă, chiar în cuprinsul scrierilor lui, manifestări limpezi ale chipului în care a înțeles Maiorescu să-și „îndrumeze” neamul.

Atunci când Maiorescu spune că „...trebuie să înălțăm poporul nostru, din toate puterile, până la înțelegerea unor organizări politice potrivite cu el...”, el adaugă imediat „Pentru aceasta se cere mai întâi o cultură solidă a claselor de sus” ²⁾.

Despre caracterul aristocratic, exclusivist și strain de mase al activității „Junimii”, marturisește chiar junimistul Gheorghe Panu: „Deși conferințele erau numite populare, ele nu aveau nimic popular, nici în privința expunerii, nici în privința publicului” ³⁾.

În schimb, Maiorescu și junimiștii au practicat cu sânguință un *cosmopolitism servil*, îndemnând la plocnire în fața culturii burghize. Despre șeful junimist P. P. Carp, Gheorghe Panu ne informează că pentru el n'aveau valoare decât literaturile germană și engleză. Hașdeu a putut dovedi cosmopolitismul „Junimii” printr'o farsă ingenioasă: el a trimis „Convorbirilor Literare” o poezie care a fost respinsă. Dar când a retrimis-o, dând-o drept traducere din germană, poezia mediocră a fost acceptată.

Gh. Barițiu a adus „Junimii” prima acuzare de cosmopolitism, înfierând „școala, așa numită a cosmopoliților, care ridiculează ideea de naționalitate”. Într'adevăr, Maiorescu ca exponent al claselor exploatare, dușmane progresului și străine de popor, ca agent al capitalismului german și susținător înfocat al dinastiei de Hohenzollern, nu putea fi decât cosmopolit. Acel care a fost un activ răspânditor al idealismului german în țara noastră, nu șovăia să batjocorească — în loc să încurajeze — manifestările prin artă ale dragostei de patrie. „Criticul” care se extazia în fața celor mai plate producții literare apusene, și în fața aprecierilor celor mai mediocre ziare din Germania sau Franța, ridiculiza fără rezerve lirica patriotică a lui Cârlova și Andrei Mureșanu.

Cosmopolitismul lui Titu Maiorescu s'a manifestat printr'un dispreț abia reținut față de popor. El a încercat să construiască o „teorie estetică” asupra deosebirii dintre tragedie și epică, plecând dela „măreția și libertatea” personalităților de viță și dela caracterul „mărginit” și „pasiv” al oamenilor din popor. Eroi pentru tragedie, nu pot fi după Maiorescu, decât regi sau alți oameni „aleși”. „În roman și nuvelă — spune el, — din contra, persoana principală este în esență pasivă... Deaceia persoanele principale trebuie să fie tipurile unor clase întregi, mai ales a țăranului și a claselor de jos. Căci o figură din popor este dela început pusă sub stăpânirea împrejurărilor ca sub o fatalitate” ⁴⁾.

Maiorescu a scris prima oară aceste rânduri în 1882. Deși a revăzut articolul în 1908, un an după răscoala țăranilor din 1907, ideologul moșierimii continua să viseze despre pasivitatea „claselor de jos” aflate sub stăpânirea „fatalității”.

Propovăduirea supunerii poporului față de stăpâni se află la Maiorescu ca o sfidătoare apreciere a masselor drept subiecte estetice. Pentru cel care făcuse parte din guvernul care reprimase sângeros răscoalele țărănești din 1888, țărănimea era un erou „interesant” numai din punct de vedere estetic: „simțurile reale ale poporului în care trăim, numai întrucât sunt oglindite prin artă, devin o parte îngrădită a omenirii...” ⁵⁾.

1) C. D. Gherea : „Studii critice”, vol. II, cit., p. 83.

2) T. Maiorescu : „Critice” pag. 229

3) Gh. Panu în : „Săptămâna” No. 4, p. 58.

4) T. Maiorescu : „Critice” p. 77.

5) Idem, p. 55

Apologeții burghezi, — ideologi, critici, istorici, — nu s'au silit să-l înununeze cu laurii patriotismului pe cel care batjocorea astfel suferințele maseelor și care spunea răsplat: „...patriotismul... nu are ce căuta în artă... 1).

*

În cadrul dezvoltării culturii și a gândirii filosofice din țara noastră, rolul lui Titu Maiorescu a fost din cele mai nefaste. El nu numai că n'a servit câtuși de puțin luminării poporului ci i-a dăunat prin toate laturile activității lui. Propagând idealismul dela catedră și în scris, el a luptat împotriva materialismului în general și mai ales împotriva marxismului ca ideologie a clasei muncitoare, a împiedicat dezvoltarea științei și a răspândirii ei în mase, și a exercitat o influență din cele mai dăunătoare asupra tineretului prin cosmopolitismul practicat de el și discipolii lui.

El a format discipoli, pe care i-a ajutat să se adape la izvoarele cosmopolite ale idealismului și misticismului. Datorită acțiunii lui a crescut servilismul filosofic din țara noastră față de cele mai obscurantiste doctrine din Apus. În schimb, discipolii i-au plătit lui Maiorescu tributul recunoștinței, ridicându-i un piedestal de „zeu olimpic“, întreținând cu ardoare cultul pentru Maiorescu.

După democratul-revoluționar Nicolae Bălcescu, prin a cărui operă cugătarea din țara noastră cuprindea în sfera preocupărilor ei cele mai arzătoare probleme ale poporului, ideologia lui Titu Maiorescu se înfățișează ca un puternic regres, care oglindește poziția dușmănoasă a moșierimii și poziția trădătoare a burgheziei chiar față de principiile burghezo-democratice. În epoca în care trăiește Maiorescu, idolul oficial al culturii clasei dominante, adevărații purtători ai încliei filosofiei și științei sunt reprezentanții ideologici ai clasei muncitoare. În același timp, se manifestă pe linia progresului, savanții ca dr. Babeș, etc. Cu toate eforturile lui Maiorescu și a cercului său, clasa muncitoare n'a putut fi abătută din procesul său de creștere și n'a putut fi clintită din rostul său de purtător al progresului social și cultural. Împotriva acțiunii lui Maiorescu de frânare a luptei politice și de răspândire a cosmopolitismului și misticismului, reprezentanții ideologici ai clasei muncitoare, au isbutit să contrapună concepția materialistă științifică despre lume și să lupte astfel cu succes pe plan politic și filosofic pentru rezolvarea problemelor vitale ale poporului nostru, împotriva obscurantismului pe care îl răspândea ideologul cosmopolit al coaliției burghezo-moșierești.

Pe tărâmul artei și criticii literare, activitatea lui Maiorescu a fost și mai dăunătoare decât pe plan filosofic. Atacând arta cu conținut ideologic și politic, batjocorind creația însuflețită de patriotism și sete de luptă socială, dar ridicând în slavă arta găunoasă, arta-narcotic a formei fără conținut. Maiorescu a servit cât se poate de nimerit interesele claselor exploatoare, care se temeau de trezirea politică a maselor. Criticii noștri literari au desvăluit atitudinea ipocrită și interesată pe care a avut-o Maiorescu față de Mihail Eminescu: explicatând sărăcia marelui poet, Maiorescu l-a silit să-și falsifice creația, să-și innăbușe accentele puternice de revoltă împotriva claselor exploatoare. Maiorescu face parte din acei ideologi care au propovăduit literatura lipsită de ideologie, acoperindu-și depravarea ideologică și morală prin goana după o formă frumoasă fără conținut. Critici ca Maiorescu au sprijinit pe toți acei literați decadenți care în sec. XIX și XX au creat în țara noastră producțiile cele mai sterile, cele mai străine și mai dușmănoase aspirațiilor spre mai bine ale poporului nostru. Ca și scriitorii și criticii decadenți din cultura burgheziei în descompunere din Rusia țaristă, scriitorii și criticii estetizanți și formalști din țara noastră, au urmat directivele lui Maiorescu, pentru că „erau cu toții uniți prin frica animalică de revoluția proletară...“ 2).

Cosmopolitismul, care a pricinuit atâta rău literaturii, artei și filosofiei în țara noastră, și-a găsit în Maiorescu unul din cei mai vajnici și mai interesați adepți. Titu Maiorescu este acela care a afirmat că „noi trebuie să imităm“ și

1) T. Maiorescu: „Critice“, p. 61.

2) A. Jdanov: „Raport asupra revistelor „Zvezda“ și „Leningrad“, Ed. P.C.R. 1947, p. 13.

care voia să marginească rolul culturii noastre la acela de a reproduce idei și teme luate din ideologia și arta burgheză apuseană decadentă. Maiorescu, ca un cosmopolit consecvent, a disprețuit poporul, susținând că este incapabil de creație originală. Maiorescu a fost unul din teoreticienii imitației și plagiatului, extaziat în fața celor mai plate producții straine, dar dușman înfocat al poeziei patriotice: nimeni nu se deștepte demnitatea și setea de luptă a poporului.

Maiorescu este omul care și în intimitate gândea într-o limbă *străină*: o bună parte din „Insemnări zilnice” sunt scrise în limba germană. Tipic reprezentant al protipendadei franțuzite și nemțite, cosmopolitul Maiorescu privea cu condescendență la literatura populară ca la o producție care poate constitui o juisare estetică agreabilă, cu excepția cazurilor când manifestările de clasă ale producției populare devin supărătoare.

Întreaga activitate de critic, estetician și profesor de filosofie a lui Maiorescu este o expresie concentrată a cosmopolitismului disprețuitor al creației naționale. Ploconirea lui Maiorescu în fața lui Schopenhauer, Vischer, Spencer, în fața „științei” și „artei” burgheze apusene a fost o consecință firească a activității lui politice de sprijinitor al pătrunderii capitalului german în țara noastră.

În lupta pentru construirea socialismului în țara noastră, pe plan ideologic, lupta împotriva cosmopolitismului este o sarcină centrală. Dacă se poate vorbi despre „actualitatea” lui Titu Maiorescu, se poate vorbi numai în sensul că opera lui constituie o imagine concentrată — și cu atât mai elocventă — a primejdioaselor și dăunătoarelor consecințe ale cosmopolitismului în dezvoltarea culturii noastre. Căci Maiorescu și alți ideologi reacționari au lăsat urme adânci în mentalitatea celor care au fost educați în spiritul apoteozării cosmopolitului Maiorescu. Desvăluirea substratului reacționar al activității pretinsului „zeu olimpic”, demascarea acestui dușman al poporului și agent zelos al capitalului străin, are sensul de a ne ascuți vigilența în lupta împotriva celor care mai vor și azi să rupă cultura de interesele poporului. Discuția asupra criticii formaliste care a avut loc în 1949 din inițiativa Direcției Agitației și Propagandei din C.C. al P.M.R., a dus la desvăluirea resturilor de critică formalistă, pe baze cosmopolite, care se mai practica la noi în țară.

Purtând stigmatul rușinos al cosmopolitismului fără patrie, dușmanii ridicării culturale a maselor sunt izolați și înfrânți în lupta pe care o duce poporul muncitor din țara noastră, pentru crearea culturii socialiste.

ATRAGEREA ȚĂRĂNIMII MIJLOCAȘE IN TRANSFORMAREA SOCIALISTĂ A AGRICULTURII

de PAVEL DAN

Una dintre cele mai importante probleme care se ridică în fața proletariatului după cucerirea și consolidarea puterii sale politice este problema transformării socialiste a agriculturii.

Proletariatul după ce a cucerit puterea expropriează atât pe moșieri cât și pe capitaliști. Aceștia nu au nici un efectiv în procesul de producție și sunt principalii dușmani de clasă ai muncitorului

Ca și în U.R.S.S. s'a ridicat și problema de democrație populară după cucerirea puterii și „exproprierea expropriabililor” marea problemă a industrializării socialiste.

Industrializarea socialistă s'a dovedit a fi o lege a trecerii spre socialism atât în U.R.S.S. cât și în țările de democrație populară. Nici Cehoslovacia, țară relativ industrializată nu face excepție de această lege. Industrializarea capitalistă a Cehoslovaciei s'a făcut în mod anarhic, în goană după o rată ridicată a profitului și astfel regiuni întregi, de exemplu Slovacia au rămas cu un caracter complet agricol, industrializarea lor fiind luată în plan abia acum.

Cu atât mai mult industrializarea socialistă este o lege a tranziției spre socialism pentru China și celelalte țări coloniale și semicoloniale care se eliberează și trec la construirea socialismului.

Industrializarea socialistă rezolvând în sens pozitiv contradicția dintre orânduirea politică înaintată socialistă și nivelul scăzut al industriei, are de rezolvat și contradicția dintre industria înaintată care se dezvoltă pe bază socialistă și agricultura care rămâne înapoiată, și poate deveni o serioasă piedică a industrializării.

Experiența Uniunii Sovietice a dovedit aceasta în mod clar.

Experiența țării noastre și a celorlalte țări de democrație populară vine să confirme această experiență a Uniunii Sovietice.

Dar transformarea socialistă a agriculturii e o problemă mai anevoioasă decât socializarea mijloacelor de producție posedate de capitaliști sau exproprierea moșierimii. Ea trebuie să fie înfăptuită de proletariat în alianță cu țărănimea săracă și mijlocașă.

Transformarea socialistă a agriculturii e un proces îndelungat și anevoios. Tovarășul Stalin arată clar că drumul spre socialism nu e lipsit de greutăți. Dar tot el a arătat că aceste greutăți sunt *greutăți ale creșterii* care poartă în ele germele rezolvării lor, spre deosebire de greutățile care survin în societatea capitalistă decadentă, greutăți care sunt manifestări ale descompunerii societății capitaliste și poartă în ele germele unor crize și catastrofe.

Este lesne de înțeles că unele greutăți ale noastre de ex. lipsa de cadre calificate, isvorite în urma faptului că în anul 1949 am ridicat în industrie producția cu peste 40%, sunt principial diferite de greutățile Statelor Unite ale Americii, unde în același timp producția a scăzut cu peste 20%.

Greutățile transformării socialiste a agriculturii sunt greutăți ale creșterii și politica marxist-leninistă a Partidului clasei muncitoare asigură rezolvarea lor.

Problema transformării socialiste a agriculturii este extrem de vastă. „Nodul problemei” după cum arată V. I. Lenin, constă în trecerea dela relații *precapitaliste* la socialism¹⁾.

Iar purtatorul clasic al relațiilor de producție precapitaliste e țăranul mijlocas, micul producător de mărfuri dela țara. Câștigarea acestuia pentru socialism este de o importanță covârșitoare. După cum a subliniat tovarășul Stalin, colectivizarea masivă e strâns legată de intrarea țăranimii mijlocașe în colhozuri.

Importanța țăranimii mijlocașe pentru transformarea socialistă a agriculturii în țara noastră a fost de altfel pe deplin luminată de tov. Gh. Gheorghiu-Dej și de Rezoluția Plenarei din 3—5 Martie 1949 a C.C. al P.M.R., care a aratat ca 34% din țăranimea noastră e țăranime mijlocașă și că țăranimea mijlocașă furnizează 60% din cerealele noastre marfa

Aceasta nu înseamnă că problema țăranului mijlocas e unica problemă a colectivizării agriculturii. Probleme ca a industrializării socialiste, premisă a transformării socialiste a agriculturii, problema țăranimii sărace, *principiul aliat al clasei muncitoare la sate*, alături de problema țăranimii mijlocașe fac parte din cele mai importante probleme ale transformării socialiste a agriculturii.

Tratarea tuturor acestor probleme ar întrece cu mult cadrul acestui articol. Va trebui să ne referim la aceste probleme, în măsura în care ele sunt necesare pentru înțelegerea problemei țăranimii mijlocașe care ea singură e destul de vastă.

Pentru a înțelege atitudinea pe care o ia țăranimea mijlocașe din țara noastră față de problema transformării socialiste a agriculturii va trebui să examinăm întâi problema descompunerii țăranimii mijlocașe și soarta țăranimii mijlocașe în capitalism. În continuare va trebui să examinăm experiența Uniunii Sovietice în special în perioada N. E. P.-ului și a colectivizării masive, ca în încheiere să vedem soarta țăranimii mijlocașe sub trecutele regimuri burghezo-moșierești din țara noastră, evoluția țăranimii mijlocașe, după cum reforma agrară din 1945 și rolul ei în transformarea socialistă a agriculturii în țara noastră.

1. Calea revoluționară și calea reformelor în dezvoltarea capitalismului în agricultură.

După cum se știe în feudalism țăranimea forma o „stare” a căror membri se împărțeau în nenumărate categorii ca: țăranii dăruți, proprietari deplini, țăranii stațali cu proprietate comunală, țăranii stațali cu un sfert de proprietate, țăranii ai diferiților nobili, etc.²⁾.

Deși țăranimea feudală iobagă nu forma o masă cu totul omogenă, e indiscutabil că conform definiției științifice marxiste a clasei dată de Lenin. ea forma o singură clasă.

Odata cu dezvoltarea capitalismului, țăranimea e supusă procesului diferențierii, ea devine o clasă în descompunere. Tendința generală a diferențierii țăranimii e desființarea ei ca o clasă de mici producători.

Analizând în lucrarea sa „Cine sunt prietenii poporului” țăranimea din această perioadă, Lenin arată clar că e vorba de mici producători cuprinși de procesul diferențierii a căror pături superioare trec la burghezie, pe când pături inferioare trec la proletariat.

1) V. I. Lenin : Impozitul în natură. Ed. P.C.R. 1945 pag. 38—39.

2) V. I. Lenin : Problema agrară în Rusia la sfârșitul secolului 19. Opere, vol. XV, pag. 61.

Astfel arată Lenin procesul diferențierii e procesul de transformare al țăranului (mic producător de mărfuri dispunând de mijloace de producție) în ne-țaran adică în proletar sau capitalist.

Procesul de decompunere al țăranimii este o consecință a dezvoltării capitalismului și a pătrunderii sale în agricultură.

Acest proces care a decurs în mai multe feluri conform condițiilor istorice date a fost analizat în variantele sale cele mai tipice, de Marx, pentru Anglia (în special în: „Capitalul” vol. I, cap. 24) și de Lenin pentru Rusia (în special în „Desvoltarea capitalismului în Rusia” și în „Cine sunt prietenii poporului”). Or care ar fi condițiile concrete în care decurge acest proces, el are loc sub influența transformării economiei naturale în economie a schimbului mijlocit de bani, prin sfărîmarea gospodăriei țăranesti „autarhice”, prin separarea agriculturii de industria casnică, gospodăriile țăranesti fiind legate de piață unde sunt supuse acțiunii spontane a legii valorii. Astfel se formează piața internă necesara dezvoltării capitalismului.

Capitalistul are nevoie de piață internă atât pentru a-și procura marfa care îl interesează cel mai mult — forța de muncă — cât și pentru a-și plasa produsele. Ambele aceste desiderate ale capitalistului se îndeplinesc prin legarea gospodăriilor țăranesti de piață și diferențierea lor. Lenin arată că gospodăria țăranului sărac e legată de piață în special prin transformarea forței sale de muncă în marfă (24% din veniturile țăranimii sărace din județul Ostrogoșec, regiunea Voronej, au provenit în jurul anului 1890 din salarii iar chiburimea în special prin transformarea produselor sale în marfă (45,9% din veniturile gospodăriilor chiburești din aceeași regiune în același timp proveneau din vânzarea grânelor produse¹⁾

Descompunerea țăranimii în capitaliști și proletari agricoli nu are loc dintr’odată, dimpotrivă diferențierea țăranimii este un proces îndelungat și complex în cursul căruia ea se împarte în cei doi poli: proletariatul agricol și capitaliștii rurali și într’o serie de pături intermediare: țăranimea semi-proletară, mica țăranime și țăranimea mijlocașe.

Trebuie să repetăm însă că esența acestui proces, tendința sa istorică este despicaarea țăranimii în exploatați și exploataitori. Țăranii săraci, mica țăranime și cea mai mare parte a țăranimii mijlocașe nu sunt decât viitori proletari agricoli, proletari agricoli în devenire.

Încă Marx a fixat clar această *tendință* în Vol. III. al Capitalului — capitolul neterminat despre clase — în care vorbind despre agricultura capitalistă, consideră țăranimea complex descompusă, dispărută. Locul ei e luat de capitaliști și proletari agricoli.

Pătrunderea capitalismului în agricultură și diferențierea țăranimii nu decurge prelutindeni în același fel și cu aceeași rapiditate.

Lenin a arătat cele două căi ale dezvoltării capitalismului în agricultură: calea revoluționară și calea reformelor: „Rămășițele feudalismului pot dispărea sau prin transformarea gospodăriilor moșierești, sau pe calea nimicirii latifundiilor moșierești adică sau pe calea reformelor sau pe calea revoluționară. Desvoltarea burgheză poate evolua astfel, ca în fruntea ei să stea marile gospodării moșierești, care devin din ce în ce mai mult gospodării capitaliste și înlocuiesc treptat prin metode burgheze metodele de exploatare feudală — dar poate evolua și în așa fel ca în fruntea ei să stea micile gospodării țăranesti, care îndepărtează pe cale revoluționară „cancerul” latifundiilor feudale și se dezvoltă pe urmă fără ele pe calea gospodăriei de fermieri. Aceste două căi posibile în mod obiectiv a dezvoltării burgheze le-am putea numi calea de tip american și calea de tip prusac²⁾.

Desvoltarea pe cale revoluționară a capitalismului în agricultură a avut loc în țările care n’au cunoscut feudalismul: U.S.A., Canada, precum și în țările în care exploatarea de tip feudal din agricultură a fost lichidată pe cale revoluționară ca de exemplu Franța.

1) V. I. Lenin : „Cine sunt prietenii poporului”, Ed. P.M.R. 1949, pag. 10 și 106.

2) V. I. Lenin : Programul agrar al social-democrației în revoluția din 1905—1907, Opere, vol. 13, pag. 216

În acest caz, arată Lenin, latifundiile sunt sfărâmate și împărțite între țărani. „În acest caz țăranul joacă un rol hotărâtor, devine factorul exclusiv al agriculturii capitaliste și se dezvoltă în fermier capitalist“¹⁾ În acest caz, dezvoltarea capitalismului în agricultură și odată cu ea dezvoltarea forțelor de producție în agricultură e mai rapidă.

Punctul de plecare a diferențierii țăranimii o formează în acest caz micile gospodării formate pe pământ liber.

Criticând „criticiile“ marxismului, tovarășul Stalin scria în articolul „Problema agrară“: Ei („criticii“ n.n.) au uitat de asemenea că, după doctrina marxistă, economia feudală n'a fost și n'ar putea fi urmată niciodată direct de economia capitalistă, între ele se află economia mic burgheză care ia locul economiei feudale și devine apoi economie capitalistă. Karl Marx spune, în volumul al treilea al „Capitalului“ că economia feudală a fost urmată în istorie mai întâi de economia mic burgheză agrară și abia după aceea s'a dezvoltat în marea economie capitalistă: nu s'a produs și nu se putea produce un salt direct dela una la alta“²⁾.

Dacă dezvoltarea capitalismului în agricultură are loc pe calea revoluționară, descompunerea țăranimii e mai rapidă: „Stă în afară de orice îndoială că, cu cât țăranimea se dezvoltă mai liber, cu cât mai puțin e dânsa apăsată de rămășițele iobăgiei... și în sfârșit cu cât țăranimea în întregime posedă mai mult pământ, cu atât mai tare se diferențiază, cu atât mai repede se formează clasa antreprenorilor rurali și a fermierilor“³⁾. Și tot Lenin scrie în prefața la lucrarea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“ că „diferențierea țăranimii e cu atât mai rapidă, cu cât mai total au fost nimicite rămășițele feudalismului“. Totuși în general nici chiar în țările în care capitalismul s'a dezvoltat pe calea americană, micii producători rurali n'au dispărut complet și nu s'a ajuns încă în situația arătată de Marx în cap. 24 vol. III al „Capitalului“. Marx arată ca necesare și tipice agriculturii capitaliste clasele: prolețarilor agricoli și a capitaliștilor (arendași), deoarece micul producător rural nu e figură tipică a agriculturii capitaliste, ci dimpotrivă agricultura capitalistă ia naștere prin diferențierea țăranimii și dispariția micilor producători.

Cealaltă cale a dezvoltării capitalismului în agricultură a fost denumită de Lenin calea prusacă. Agricultura Rusiei, precum și agricultura noastră, s'au dezvoltat pe această cale. În acest caz economia moșierească feudală se transformă treptat în economie burgheză de tip „juncher“ se „acomodează“ capitalismului condamnând țăranimea la decenii de exproprieri și exploatare crâncenă, dezvoltându-se în această perioadă o mică minoritate de chiaburi. În acest caz, transformarea economiei feudale în economie capitalistă are loc după cum arată Lenin pe pământul moșierilor și sub conducerea acestora.

Lenin dovedește în mod strălucit că și în acest caz între economia feudală și cea capitalistă în agricultură se interpune economia mic burgheză, care în acest caz însă se dezvoltă pe pământ moșieresc, ceea ce are drept urmare exploatarea de tip uzurar al micului producător și aruncarea sa în mizerie.

În general calea prusacă asigură o dezvoltare mult încetinită a capitalismului și aduce în această perioadă mult mai multă mizerie, asuprire și exploatarea maselor largi ale țăranimii muncitoare.

Acestea sunt cele două căi ale dezvoltării capitalismului în agricultură. *O a treia cale nu există.*

Lenin arată clar că „numai aceste rezolvări sunt reale din punct de vedere economic. Tot ceea ce merge pe calea de mijloc, începând dela muncit-palizarea menșevică până la răscumpărarea cu despăgubire propusă de cadeți, nu e altceva decât mângâinare mic burgheză, falsificarea prostească a unei doctrine, o idee proastă“⁴⁾.

Pe care din cele două căi a apucat dezvoltarea capitalismului în agricultură? Această problemă a fost decisă de raportul forțelor de clasă și stă în centrul

1) Ibidem.

2) I. V. Stalin : Opere, vol. I, pag. 228—229

3) V. I. Lenin : Problema agrară în Rusia la sfârșitul sec. 19, Opere, vol. XV pag. 118.

4) V. I. Lenin : Programul agrar al social democrației în revoluția din 1905—1907. pag. 176.

luptei dintre țărâtime și moșieri, lupta care a fost deosebit de ascuțită în perioada dezvoltării capitalismului în agricultură. Tocmai aceasta a format conținutul luptei general democratice a *întregii țărâtime* împotriva moșierilor. Lupta țărâtimei în acea perioadă nu are un conținut socialist, ea e lupta pentru dezvoltarea pe cale revoluționară a capitalismului în agricultură.

După cum arată Lenin, aceasta nu înseamnă însă că pentru proletariat ar fi indiferent pe care cale se va dezvolta capitalismul în agricultură.

Dimpotrivă proletariatul e profund interesat ca aceste probleme să fie rezolvate pe cale revoluționară și trebuie să se pună în fruntea luptei, arătând însă totodată că lupta revoluționară țărănească nu înseamnă încă socialismul.

În țara noastră capitalismul în agricultură s'a dezvoltat pe calea prusacă, ca de altfel în toate țările în care revoluția burgheză a întârziat și burghezia înspăimântată de dezvoltarea proletariatului revoluționar s'a grăbit să intre în „alianță monstruoasă” cu forțele medievale.

Numai cele mai radicale elemente ale revoluției pașoptiste ca N. Bălcescu, au luptat pentru lichidarea revoluționară a feudalismului în agricultură.

Deci în continuare va trebui să ne ocupăm mai deaproape de calea prusacă a dezvoltării capitalismului în agricultură și de diferențierea țărâtimei în acest caz. Aceasta a fost analizată în detalii de Lenin și Stalin. Din analiza lor nu numai tezele generale dar chiar multe analize cu un caracter mai restrâns, care se refereau la anumite situații specifice din Rusia, sunt valabile și pentru noi, mai ales datorită asemănării foarte mari, a dezvoltării problemei agrare în cele două țări. În general la noi lupta țărâtimei a evoluat sub directă influență a evenimentelor din Rusia.

E destul să amintim unele date ca: eliberarea iobagilor 1861 respectiv 1864, revoluția burghezo-democratică din Rusia din 1905-1907 și legiunile stolipiniste care i-au urmat respectiv răscoala din 1907 și legiunile agrare din 1908 dela noi, etc. pentru ca acest lucru să devină evident.

Totuși aceasta nu ne va scuti mai târziu de analiza concretă a situației din țara noastră, Lenin scria în această privință: „Stă în afară de orice îndoială că situația pământului în Rusia e specială și diferă de situația din celelalte țări. Dar nu se pot găsi nici două țări capitaliste, recunoscute de toți ca atare, care să nu difere tot așa de mult prin agricultura lor, prin istoria situației pământului, prin formele proprietății pământului, prin formele folosirii pământului, etc.”¹⁾.

2. Descompunerea țărâtimei ca clasă. Țărâtimea mijlocașe.

În cazul căii americane, capitalismul se dezvoltă și în agricultură în mod fățiș.

În cazul căii prusace — de care ne ocupăm în continuare, — dezvoltarea capitalismului în agricultură are loc pe calea reformelor și nu este fățiș. În acest caz relațiile capitaliste se dezvoltă în cadrul vechilor forme și sunt camuflate de acestea. Exploatarea de tip capitalist are loc în cadrul unor înșuții cu puternică structură feudală.

În Rusia Lenin a trebuit chiar să dovedească că în general dezvoltarea agriculturii ruse e o dezvoltare de tip capitalist

El a dovedit aceasta în mod strălucit în lucrarea sa „Dezvoltarea capitalismului în Rusia”. Încă Marx a arătat în vol. III al „Capitalului” că chiar odată cu trecerea dela rentă în muncă la rentă în natură „se vor ivi deosebiri mai mari în situația economică a diferiților producători direcți luați în parte. Cel puțin apare posibilitatea acestui lucru și chiar posibilitatea ca acest producător direct să-și însușească mijloace, pentru ca apoi la rândul său să exploateze deadreptul munca altora.

1) V. I. Lenin : Opere, vol. XV pag. 74.

Comentând aceasta constatare a lui Marx, Lenin arată în „Desvoltarea capitalismului în Rusia” că acești germeni ai descompunerii țărănimii se desvolta mai departe când se trece la renta în bani.

Lenin a dovedit cu date statistice, că la sfârșitul feudalismului țărănimea nu mai forma o masă omogenă. Dimpotrivă chiar statisticile din 1905, mai arătau o împărțire cu totul inegală a pământului obștei satești „mir” între diferitele categorii de tip feudal ale țărănimii. Țăranii care au aparținut înainte unui nobil feudal aveau în medie 6,7 desiatine pământ obștesc pe gospodărie, foștii țărani statali posedau în medie 12,5 desiatine, coloniștii 20,2 desiatine, etc.

Noi nu ne putem închipui procesul de descompunere al țărănimii în mod școlăresc: întâi toți au fost mijlocași, iar în urma diferențierii unii s’au transformat în chiaburi iar majoritatea în proletari agricoli.

Aceasta e fara îndoială tendința și conținutul esențial al diferențierii. Dar chiar la începutul acestui proces țărănimea nu mai era omogenă.

În Rusia procesul desvoltării capitalismului în agricultură, procesul descompunerii țărănimii s’a desfașurat conform intereselor marii moșierimi, care a reușit să-și pastreze pământurile și să înlocuiască gospodăria feudală cu exploatarea de tip capitalist.

Doar o foarte mica parte a țărănimii jefuită de pământurile sale și apăsată de numeroase ramașițe feudale, a reușit să se mențină ca țărănime mijlocașilor. Marea majoritate a țărănimii a decăzut în situația unor semi-proletari a căror proprietate nu le mai asigură traiul și care sunt nevoiți să vândă o bună parte a forței lor de muncă. Dat fiind că brațele de muncă găsesc cumparatori tocmai în perioada marilor munci agricole când și țăranii săraci ar trebui să se ocupe de propria lor gospodărie, aceasta din urmă decade și o mare parte a țărănimii sărace se transformă de fapt în muncitori agricoli posedând și o bucătică de pământ. Aceasta parcelă îi leagă de loc și-i silește să vândă forța lor de muncă celui mai apropiat moșier care astfel își poate impune lesne condițiile.

Acest caz este cel mai favorabil pentru moșier dat fiind caracterul sezonier al muncilor agricole, și lipsa sa totală de răspundere pentru soarta celor ce-i exploatează angajându-i cu ziua.

O mică minoritate a țărănimii reușește să se ridice în rândul exploataților. Chiaburimea se transformă în sprijinul cel mai sigur al exploataării în mediul rural. Acest cel mai josnic tip al exploataătorului devine copilul rasfătat al „ordinii” și guvernele burghezo-moșierești fac tot posibilul pentru să-și sprijini și consolida. Acesta a fost între altele cazul și în țara noastră.

Examinând rezultatele desvoltării capitalismului în agricultura Rusiei și rezultatele descompunerii țărănimii Lenin a arătat înaintea revoluției burghezo-democratice din 1905—1907, că în lupta de atunci pentru pământ se puteau distinge patru grupuri fundamentale de proprietari de pământ și anume: 1) Masa gospodăriilor țărănești, care sunt asuprite de latifundiile feudale, în a căror interes imediat sta exproprierea latifundiilor și care câștigă nemijlocit și cel mai mult printr-o astfel de expropriere 2) Țărănimea mijlocaș care formează o minoritate neînsemnată, care dispune deja de o proprietate de mărime mijlocaș și care îi crează posibilitatea unei gospodării acceptabile; 3) Țărănimea înstărită care formează o minoritate neînsemnată, care se transformă în burghezie și care e legată printr’un șir de poziții intermediare de moșierii care gospodăresc în mod capitalist; 4) Latifundiile feudale a căror mărime întrece cu mult cea a întreprinderilor capitaliste existente în momentul de față în Rusia și care își obțin veniturile în special prin exploatarea de tip uzurar a țărănimii prin metoda dijmelor¹⁾.

Lenin redă în câteva tabele statistice sintetice această situație. Iată una dintre cele mai importante dintre ele:

1) V. I. Lenin : Opere, vol. XIII pag. 203.

Împărțirea pământului din Rusia europeană.

(cifrele sunt rotunjite)

	Nr. proprie- tăților (în milioane)	Nr. deslăti- ne/or (în milioane)	In medie pe o proprie- tate
a) Țărănime-mizeră asuprită de exploatarea feudală	10,5	75,0	7,0 deslătine
b) Țărănime mijlocașe	1,0	15,0	15,0 "
c) Burghezia țărănească și mo- șierii capitaliști	1,5	70,0	46,7 "
d) Latifundii feudale	0,03	70,0	233,0 "
	13,03	230,0	17,6 deslătine

(Restul pământului 50 mil. deslătine nu era grupat în statistici după mări-
mea proprietății).

Bazându-se pe aceste cifre Lenin scrie: „Acestea sunt relațiile care dau
naștere luptei țărănimii pentru pământ. Acesta este *punctul de pornire* a luptei
pe care țărănimea (7-15 deslătine pe gospodărie și arende luate în condiții cama-
tărești, etc.), o duce împotriva celor mai mari moșieri (2333 deslătine pe moșie).
Care este scopul final al acestei lupte?

E evident că acest scop este nimicirea mării proprietăți moșierești, trecerea
mării moșii (într'un fel sau altul) în mâna țărănimii¹⁾.

Este demn de remarcat că ascuțișul luptei, Lenin o pune între țărănimea
muncitoare, *inclusiv țărănimea mijlocașe și marii moșieri*.

*În această perioadă ascuțișul principal al luptei de clasă la sate nu era în
sânul țărănimii ci între țărănime și marii moșieri.*

Aceasta nu înseamnă deloc că în această perioadă țărănimea nu este deja
divizată în clase.

„Revoluția agrară găsește deja țărănimea divizată în clase atât în privința
mărimii proprietății de pământ, cât și mai ales în privința mărimii capitalului, a
numărului animalelor, în privința cantității și calității inventarului agricol, etc.”²⁾.

Dar aceasta nu schimbă întru nimic faptul că, contradicția fundamentală e
între marii moșieri și țărănimea luată în întregime chiar inclusiv chiaburii care
profită enorm în urma dispariției concurenței marelui moșier.

Acest fapt necontestat de nimeni stă la baza multor greșeli a narodnicilor.
Acestia, scrie Lenin, credeau că tocmai „țărănimea” este reprezentanta populației
care muncește și este exploatată, pe când de fapt țărănimea nu constituie o clasă
aparte (iluzie ce poate fi explicată numai prin reflectarea influenței epocii de pră-
bușire a iobagiei, când țărănimea s'a manifestat într'adevăr ca o clasă, ca o clasă
însă a societății feudale) dat fiind că în sânul ei se constituie clasa burgheziei
și cea a proletariatului”³⁾.

Narodnicii negau diviziunea țărănimii în clase. În acest scop ei s'au lăsat
bucuroși înșelați de iluziile create de „mir” și de cifrele medii falsificatoare ale
statisticii burgheze.

*De fapt ei nu erau interesați în analizarea diferențierii de clasă în sânul
țărănimii deoarece, doreau să se oprească la revoluția burghezo-democratică
în care țărănimea acționează în general încă unită împotriva moșierilor.*

Lenin vedea clar că în acea vreme revoluția în Rusia avea să rezolve pro-
blemele revoluției burghezo-democrate și că în aceasta revoluție clasa muncitoare
va avea rolul de hegemon și va fi aliată cu întreaga țărănime.

Lenin a ținut permanent în evidență că contradicția principală a momentu-
lui de atunci era cea între țărănime și marii moșieri, și că în acea situație când
majoritatea necazuților țărănimii muncitoare nu venea încă dela capitalism ci dela

1) V. I. Lenin : Opere, vol. XIII pag. 205.

2) Idem pag. 267.

3) V. I. Lenin : Cine sunt prietenii poporului, Ed. P.M.R. 1949, pag. 160.

Insuficiența dezvoltării capitalismului, cu greu poate fi vorba de o conștiință de clasă clară a țărănimii sărace care vedea și pe drept cuvânt răul principal în la-ti-fundiar. Lenin a acordat însă totodată toată atenția problemei descompunerii țărănimii. Aceasta deoarece Lenin avea în vedere revoluția socialistă.

În articolul „Atitudinea social-democrației față de mișcarea țărănească” apărut în 1905 Lenin scria: „Fără să cădem în aventurism, fără să trădăm conștiința noastră științifică, fără să alergăm după o popularitate ieftină noi nu putem spune și nu spunem decât un lucru: vom ajuta din toate forțele noastre întreaga țărănime să înfăptuiască revoluția democratică, *pentru ca cu atât mai ușor să ne fie nouă, Partidului proletariatului să trecem cât se poate de repede la o sarcină nouă și superioară, la revoluția socialistă. Noi nu promitem nici un fel de armonie, niciun fel de egalitarism, nici un fel de „socializare” de pe urma victoriei actualei răscoale țărănești, dimpotrivă „promitem” o nouă luptă, o nouă înegalitate, o nouă revoluție către care și năzuim*”¹⁾.

Lupta care urmează după revoluția burghezo-democratică e întradevăr o luptă nouă. După cum arată tovarășul Stalin în articolul „Problema agrară” *locul luptei între stări pentru desființarea stărilor adică pentru desființarea rămășițelor feudalismului, e luat și la sate de lupta de clasă pentru desființarea claselor, pentru socialism*”²⁾.

Pregătindu-se pentru această luptă Lenin a analizat procesul de descompunere al țărănimii chiar și în perioada dinaintea revoluției burghezo-democratice.

În acest scop a trebuit să sfarme mai întâi părerile complet greșite ale narodnicilor despre „mir”. Narodnicii vedeau în „mir” în obștea sătească un element al socialismului și nu vedeau că în „mir” în cadrul vechii forme s’au dezvoltat relații noi, relații capitaliste, că în „mir” chiaburul exploatează țărănimea săracă lipsită de inventar. Lenin arată de exemplu că 20% din țăranii din „mir”, cei înstăriți, folosesc 29—36,7% din pământul comunal, că pe când țăranii fără vită primesc 5,4 desiatine din pământul comunal și cei cu o vită 6,5 desiatine, cei cu 5 vite sau mai multe primesc 16,1 desiatine.

El arată în același timp că diferențierea e mai accentuată înafara obștei. Astfel țăranii fără vită care primesc 5,4 desiatine dela obștie, mai arendează în medie 0,3 desiatine, cei cu o vită care primesc 6,5 desiatine, mai arendează 1,6 desiatine, cei cu 5 sau mai multe vite sau care primesc 16,1 desiatine mai arendează încă 16,6 desiatine.

Dar importanța mirului, a pământului primit dela obștie scade în gospodăria țărănească. Partea cea mai săracă a țărănimii nu mai poate lucra nici măcar pământul care îi revine și cedează o parte din ea chiaburilor. Iar acestora nu le mai ajunge pământul primit dela obștie și caută să cumpere sau să arendeze alt pământ.

Relațiile capitaliste nu numai că pătrund în mir, și-l transformă, dar cu timpul duc la totala sa descompunere.

Astfel accentuând că „zece milioane gospodării țărănești au 73 milioane desiatine pământ, douăzeci și opt mii nobili și landlorzi murdari au 62 milioane desiatine: aceasta este caracteristica de bază (sublinierea noastră) a condițiilor în care se dezvoltă lupta țărănimii pentru pământ”. Lenin analizează și repartitia pământului în sânul țărănimii și stabilește că peste 6 milioane de gospodării posedă pământ până la 8 desiatine, că în general 4/5 din numărul gospodăriilor țărănești stă la hotarul mizeriei și foamei.

Lenin nu se mulțumește cu analiza repartitiei pământului ci se folosește și de mulți alți indici. Astfel el ne dă între altele o foarte instructivă grupare a gospodăriilor țărănești după numărul cailor.

Și anume 10.116.660 gospodării țărănești din 48 gubernii ale Rusiei europene se împărțeau în 1889-1891 astfel:

1) V. I. Lenin : Opere alese, vol. I, partea întâia, pag. 110—111.

2) I. V. Stalin : Opere, vol. I, pag. 230.

Țărănime săracă	(fără cal	2.765.970 gospodării
„	(cu cal	2.885.192 „
Țărani mijlocași	(cu 2 cai	2.240.574 „
„	(cu 3 cai	1.070.250 „
Instăriți	(cu 4 cai și mai mulți cai	1.154.670 „

Rămășițele feudale, lipsa de pământ bun și lipsa de inventar, drept cauze a exploatării de tip uzurar, precapitalist, a masei de bază a țăranimii ruse, de către nobili, chiburi și negustori a fost analizată încă de Engels în lucrarea „Despre relațiile sociale în Rusia” scrisă între Iunie 1874, Aprilie 1875.

În acest studiu Engels scoate în evidență contradicția principală între țărani și nobili: puțini la număr care stăpânesc cam tot atâta pământ ca și țărani.

„Țăranii arată Engels — pentru jumătatea lor plăteau anual 195 milioane ruble impozit financiar, iar nobilii — 13 milioane!

În medie pământurile nobililor sunt de două ori mai mănoase decât cele ale țăranilor, deoarece la răscumpărarea clăcilor statul a luat țăranilor și a dat nobililor — nu numai suprafețele cele mai mari dar și cele mai bune”¹⁾.

O astfel de situație arată în continuare Engels este parcă anume creată pentru cămătar și negustor. Negustorii cumpără cerealele la un preț redus de la țăranii siliți să vândă, pentru a-și putea plăti impozitele și datoriile. „Îndată ce se apropie termenul când trebuie plătit impozitul apare cămătarul, culacul — de multe ori un țăran bogat din aceeași comună — și oferă bani ghiața. Țăranului îi trebuie banii cu orice preț și trebuie să accepte condițiunile camatarului fără să crăcnească”.

Descriind mizeria țăranimii muncitoare din Rusia acelei vremi, mizerie cauzată încă în primul rând de insuficiența dezvoltării capitalismului, Engels semnalează în același timp procesul descompunerii țăranimii și apariția chiburilor „a bogătași ai satelor.

Acești bogătași arată Lenin, odată cu pătrunderea creditului de tip capitalist la sate vor folosi capitalurile lor din ce în ce mai mult în *agricultură* exploatarea clasa zilerilor — adică a proletarilor agricoli, clasă nouă care apare încă în perioada descompunerii feudalismului, odată cu trecerea la renta în bani.

Nici Engels, nici Lenin n’au pierdut niciun moment din vedere contradicțiile de clasă din sânul țăranimii nici chiar în perioada în care ele erau încă secundare și subordonate contradicției dintre întreaga țăranime și marii moșieri.

Lenin semnalează existența în sânul țăranimii a „tuturor contradicțiilor proprii oricărei economii de mărfuri” și scrie în continuare „Nu există nici un fenomen economic în sânul țăranimii care să nu aibă acea formă antagonică specifică, proprie sistemului capitalist...”²⁾.

Lenin și Stalin vedeau clar că a doua zi după victoria revoluției burghezo-democratice, a doua zi după rezolvarea revoluționară a problemei pământului, contradicțiile de clasă din sânul țăranimii se vor transforma în contradicția de clasă principală de la sate, că în locul marelui moșier, proletariatul agricol și țăranimea săracă va vedea pe drept dușmanul principal în exploatarea capitalistă a el moșier sau chibur

Lenin și Stalin vedeau clar că victoria revoluției burghezo-democratice este de fapt victoria căii americane de dezvoltare a capitalismului în agricultură asupra celei prusace, că după revoluția burghezo-democratică procesul diferențierii de clasă din sânul țăranimii continuă. Ea continuă însă în condiții noi. În urma rezolvării revoluționare a luptei dintre țărani și moșieri o parte a țăranimii sărace se poate ridica în rândul mijlocașilor. Dar neîmpiedicată de resturile feudale diferențierea continuă pe această nouă bază într-un ritm rapid, dacă revoluția burghezo-democratică nu e urmată imediat de revoluția socialistă.

1) F. Engels : Despre relațiile sociale în Rusia, Ed. P.M.R. 1949, pag. 8.

2) V. I. Lenin : Dezvoltarea capitalismului în Rusia. Opere, vol. III, pag. 346

În acelaș timp prin rezolvarea revoluționară a problemei pământului, țărănimea muncitoare este eliberată din situația ambiguă când pe de o parte era exploatată de chiaburi, pe de alta parte avea în parte interese comune cu aceștia împotriva marelui moșier. Ea ajunge într-o situație în care conștiința sa de clasă se poate limpezi iar partidele care au vrut să reprezinte țărănimea ca o clasă, partinde puternice până la victoria revoluției burghezo-democratice se năruie într'un timp uimitor de scurt

Un exemplu clasic în această privință și pentru confirmarea tezei lui Lenin că încă înainte de revoluția burghezo-democratică țărănimea e deja despicată în clase, ne da tovarășul Stalin în articolul „Partidul „amorfilor” și soldații ruși” publicat în Rabocii Puti din 29 Sept. 1917. În acest caz destrămarea partidului „țărănesc” a devenit vizibil după victoria revoluției burghezo-democratice, care însă n'a dat pământ țăranilor și chiar înainte încă de rezolvarea problemei pământului, în focul discuțiilor în jurul problemei pământului, prin votul în parlament „când socialiștii revoluționari de stânga s'au pronunțat *pentru* trecerea imediată a pământurilor în mâinile țăranilor, socialiștii revoluționari de dreapta s'au declarat *împotriva* acestei măsuri, iar Cernov cu centrul — acest Hamlet al partidului socialist revoluționar — *s'a abținut* cu un aer serios

Drept răspuns soldații au părăsit în masă partidul socialist-revoluționar”¹⁾.

După cum se știe decretul asupra pământului a fost întocmit doar la 8 Noembrie 1917, după victoria insurecției armate și arestarea guvernului provizoriu.

Naționalizarea pământului în condițiunile dictaturii proletariatului a adus cu sine o nouă structură de clasă a țăranimii în Rusia Sovietelor și a deschis calea spre rezolvarea *socialistă* a problemei agrare.

Noua structură de clasă a satului sovietic a rezultat din faptul că puterea sovietică a împiedicat diferențierea de tip capitalist a țăranimii și a aparat noua țărănime mijlocasă de decăderea în rândul sărăcimii satelor. Astfel în 1928-29-60 ° din țărănimea sovietică era formată din mijlocași, ceace dovedește clar întreaga importanță a țăranimii mijlocașe în procesul transformării socialiste a agriculturii.

De această problemă ne vom ocupa însă într'un alt capitol al acestei lucrări.

Să examinăm acum rezultatele procesului de descompunere a țăranimii.

La eșirea din feudalism țărănimea era o clasă. Procesul diferențierii o transformă într-o clasă în descompunere. Rezultatul acestui proces e descompunerea țăranimii ca clasă și nașterea de noi *clase* în mediul rural.

Lenin combate cu hotărâre narodnicii care vor să vadă în descompunerea țăranimii doar un proces cantitativ.

Majoritatea autorilor scrie Lenin „atunci când iau în discuție aceasta chestiune, privesc descompunerea țăranimii ca o simplă naștere de inegalități patrimoniale... Fără îndoială că apariția inegalității patrimoniale constituie punctul de plecare al întregului proces, dar procesul nu se termină deloc numai prin această „diferențiere”. Vechea țărănime nu numai că se diferențiază ci ea se sfarmă cu totul, încetează de a mai exista, fiind înlocuită de tipuri cu totul noi de populație sătească, tipuri care formează baza societății în care predomină economia de mărfuri și producția capitalistă. Aceste tipuri sunt : burghezia satelor (mai ales cea mică) și proletariatul satec, clasa producătorilor de mărfuri în agricultura și clasa muncitorilor agricoli salariați”²⁾.

După cum a arătat Marx o clasă în naștere și dezvoltarea sa trece prin mai multe faze. E clar că *înainte* de revoluția burghezo-democratică în perioada în care contradicția principală e între țărănimea luată în întregime și marii moșieri, noile clase care se formează prin descompunerea țăranimii nu pot trece de nivelul clasei „în sine”. Abia după lichidarea luptei între stări pot evolua ele spre a deveni clase „în sine și pentru sine” și anume cel mai ușor proletariatul agricol și chiaburimea, și după cum vom vedea cel mai greu țărănimea mijlocașe în urma situației sale specifice.

În legătură cu această problemă Lenin scria în „Schița tezelor privitoare la chestiunea agrară” : „Masele muncitoare și exploatate dela sate, pe care trebuie să

1) I. V. Stalin : Opere, vol. III, pag. 347

2) V. I. Lenin : Opere, vol III pag. 142.

le conduca la luptă sau în orice caz sa le aibe de partea sa proletariatul orașesc sunt reprezentate în toate țările capitaliste de următoarele clase:

În primul rând de proletariatul agricol, adică de muncitorii salariați (cu anul, periodic și cu ziua), care își câștigă existența prin muncă salariaată la întreprinderile capitaliste agricole. Organizarea acestei clase în mod de sine stătător... „este sarcina de *bază* a partidelor comuniste din toate țările”.

„În al doilea rând, de semiproletari, adică de țăranii care posedă un lot de pământ și care își câștigă existența parte prin muncă salariaată, la întreprinderile capitaliste agricole și industriale, parte muncind pe petecul de pământ propriu sau luat în arendă și care le asigură numai o parte din produsele alimentare necesare pentru hrana familiei lor”.

„În al treilea rând este vorba de țăranimea cu mică gospodărie, adică de micii agricultori care posedă sau iau în arenda loturi de pământ atât de mici, încât pentru acoperirea nevoilor familiei și a gospodăriei lor nu trebuie să recurga la angajarea de forță de muncă străină”¹⁾.

„Acest mic țăran — scria Engels — ca și micul meșteșugar este așa dar un muncitor care se deosebește de proletarul modern prin faptul ca el mai este în posesia mijloacelor sale de producție”²⁾.

Prin despărțirea industriei casnice de agricultura, prin lipsirea sa de pământurile obștești sătești, prin parcelarea proprietății sale pe calea moștenirii, el e sortit inevitabil proletarizării, „ei este un viitor proletar”.

Importanța proletarilor agricoli, a țăranilor semiproletari și a micilor agricultori reiese de acolo că după cum arată Lenin în continuare „Aceste trei categorii de populație sătească menționate mai sus constituie împreună majoritatea populației din toate țările capitaliste”³⁾.

Da! la sate mai găsim și țăranii mijlocași și chiaburii.

„Chiaburii („Grossbauer”) — arată Lenin — sunt patroni capitaliști în domeniul agriculturii care își exploatează gospodăria în general, cu câțiva muncitori salariați și care sunt legați de „țăranime” numai prin nivelul lor cultural scăzut, prin felul lor de trai și munca fizică depusă de ei, personal, în gospodăriile lor”⁴⁾.

Chiaburul e exploatator capitalist, neguțător și cămălar în aceeaș persoană.

„Chiaburii — scrie Lenin — sunt exploatatorii ce mai floroși, cei mai brutali, cei mai sălbateci”. „Acești vampiri s’au îmbogățit în urma nevoilor r populului în timpul războiului: ei au strâns mii și sute de mii de ruble, ridicând prețurile la pâine și la alte produse. Acești păianjeni s’au îngrășat pe socoteala țăranilor ruinați de război, pe socoteala muncitorilor flămânzi. Aceste lipitori au supt sângele celor ce muncesc, îmbogățindu-se cu atât mai mult, cu cât mai mult au flămânzit muncitorii dela orașe și din fabrici.

Vampirii aceștia au strâns și strâng, în ghiarele lor, pământurile moșieresti și ei subjugă iar și iar pe țăranii săraci”⁵⁾.

În ceea ce privește caracterul său de clasă chiaburimea („patroni capitaliști în domeniul agriculturii”) face parte din burghezie. „Această pătură este cea mai numeroasă dintre păturile burgheze — scrie Lenin — care sunt dușmanii direcți și hotărâți ai proletariatului revoluționar”⁶⁾.

Între țăranimea săracă și chiaburi se intercalează țăranimea mijlocașe. Țăranul mijlocaș este un mic producător de mărfuri, un mic burghez în mediul rural.

1) V. I. Lenin : Opere alese, vol. II, p. II, Ed. P.M.R. 1949, pag. 408—409.

2) F. Engels : Problema țărănească în Franța și Germania, pag. 5 Ed. în limba germană.

3) Prin caracterele sale de clasă mica țăranime prezintă foarte multe trăsături comune cu țăranimea mijlocașe, în ambele cazuri avem de a face cu mici producători, unii mai înstăriți, alții mai puțin înstăriți. Tocmai din acest motiv de multe ori sub „țăranii mijlocași” se înțelege și mica țăranime.

4) V. I. Lenin : Opere, vol. II, partea doua, pag. 412.

5) Citat de I. V. Stalin în articolul „Răspuns țăranilor colhoznicilor”.

6) V. I. Lenin : Opere, vol. II, partea doua, pag. 412.

Prin „țărănime mijlocașe” înțelegem din punct de vedere economic, pe micii agricultori care deasemenea posedă sau iau în arendă mici loturi de pământ care: 1) sunt totuși îndeajuns de mari pentru a permite, de regulă în regimul capitalist nu numai întreținerea sărăcăcioasă a familiei și a gospodăriei, dar obținerea unui anumit surplus, susceptibil de a se transforma cel puțin în anii buni, în capital și care: 2) recurg, destul de des (de exemplu o gospodărie la fiecare două sau trei) la angajarea de forță de muncă străină¹⁾.

Țărănimea mijlocașe angajează de regulă forță de muncă străină numai în perioada muncilor sezoniere și poate incidental și vinde forță de muncă, iar o recoltă proastă e suficientă ca ea să nu mai poată face nici măcar o reproducție simplă și să încapă pe mâna chiaburilor cămătari, să pornească pe drumul proletarizării. „Am văzut scrie Lenin — că burghezia țărănească scoate din pozițiile lor nu numai țărănimea săracă dar și pe cea mijlocașe. În acest mod se produce subțierea specifică economiei capitaliste a elementelor medii și întărirea extremelor „pierderea calității de țăran”²⁾.

Diferențierea are loc chiar în sânul țărănimii mijlocașe și procesul de naștere a proletariatului agricol și a burgheziei sătești e în același timp procesul de dispariție a micului producător independent din mediul rural — a țăranului mijlocaș. Acest proces desigur decurge mai repede acolo unde agricultura se dezvoltă pe calea americană.

Engels arată în lucrarea „Despre materialismul istoric” că victoria revoluției burgheze a cărei armată o constituie țărănimea, deschide calea ruinării rapide a acesteia, că „O sută de ani după Cromwell, Yeomanry (țărănimea mijlocașe) din Anglia dispăruse aproape cu totul”³⁾.

În țările în care capitalismul în agricultură se dezvoltă pe calea prusacă acest proces e mai lung și mai chinuit.

Toate acestea trebuie să le avem în vedere pentru a putea înțelege definiția lui Lenin despre țărănimea mijlocașe ca „O clasă care șovăie”⁴⁾.

Caracterul șovăitor al țăranului mijlocaș are la bază dublul său caracter economic. El este în același timp proprietar și muncitor.

Faptul că e proprietar îl apropie de chiaburi în rândul cărora ar dori să se ridice. Faptul că muncește și simte pe spinarea sa exploatarea moșierilor, a capitaliștilor și adeseori și a chiaburilor îl apropie de clasa muncitoare în care îl împing legile obiective ale dezvoltării societății capitaliste. Faptul că aceste două caracteristici în fond opuse se încorporează într-o singură persoană, duce acolo că „mica burghezie nu este capabilă să facă ceva de sine stătător, ca rezultat al caracteristicilor sale economice” (Lenin) ori țăranul mijlocaș e tocmai micul burghez în mediul rural.

Micul producător agricol șovăie inevitabil între proletariat și burghezie. „În ce privește relațiile sale sociale, această grupă oscilează între grupa superioară către care se simte atrasă și în care reușesc să intre numai o mică minoritate de norocoși și grupa inferioară către care o împinge întregul mers al evoluției sale”⁵⁾.

Caracterul șovăitor al țăranului mijlocaș s'a accentuat odată cu dezvoltarea capitalismului în agricultură, odată cu ascuțirea luptei de clasă la țară, devenind deosebit de vizibil și important în perioada comunismului de război și al N.E.P.-ului. „Țăranul mijlocaș, scrie tovarășul Stalin este tocmai de aceea țăran mijlocaș, că să aștepte și să șovăie „cine știe cine va învinge, e mai bine să aștepti”.

Alianța trăinică cu țărănimea mijlocașe se poate baza în această perioadă numai pe victoria puterii sovietice asupra dușmanilor interni și externi și pe reprimarea hotărâtă a chiaburilor.

Dar înainte de a trece la examinarea comportării țărănimii mijlocașe în

1) V. I. Lenin : Opere, vol. II, partea doua, pag. 411.

2) V. I. Lenin : Opere vol. III pag. 149.

3) Vezi în Karl Marx : Scrieri alese, vol. I, Ed. P.C.R. 1949, pag. 488.

4) V. I. Lenin : Opere alese, vol. II, partea doua, pag. 169.

5) V. I. Lenin : Opere vol. III pag. 149.

perioada de tranziție de la capitalism la socialism trebuie să examinăm soarta țăranimii mijlocașe în economia agrară capitalistă pe deplin dezvoltată.

Țăranimea muncitoare din Rusia a simțit în primul rând chinurile izvorâte din dezvoltarea insuficientă a capitalismului în agricultură. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie ea a trecut pe o altă cale de dezvoltare, care a dus-o la socialism.

Nu tot astfel s'a întâmplat cu țăranimea muncitoare din țara noastră. Ea după ce a trecut prin toate lipsurile cauzate de insuficiența dezvoltării capitalismului în agricultură a gustat din plin și soarta pe care o rezervă capitalismul micului producător.

Și după 1917, agricultura noastră a continuat să se dezvolte mai departe pe calea prusacă, pe calea reformelor. Nici legislația din 1908, nici reforma agrară din 1921 n'au fost acte revoluționare, totuși prin ele și fără a se abate de pe calea prusacă de dezvoltare, agricultura noastră a căpătat un caracter primordial capitalist.

Lucrul acesta nu trebuie să ne mire. Marx arată că deoarece revoluțiile exprimă necesități obiective, după înfrângerea lor chiar acei care au înfrânt revoluția vor deveni executorii testamentului său. Desigur ei vor executa testamentul revoluției învinșe deformându-l cu maximum posibil și adaptându-l intereselor lor de clasă.

Dezvoltarea capitalismului în agricultură pe calea prusacă în general, și dezvoltarea agriculturii țării noastre în special, confirmă pe deplin această teză a lui Marx.

Dezvoltarea capitalismului în agricultura noastră a fost o necesitate obiectivă. Primii care au simțit acest lucru pe pielea lor au fost țăranii condamnați la mizerie de vechile stări de fapt feudale sau semif feudale. Ei au luptat pentru rezolvarea revoluționară a problemei pământului, dar au fost crunt reprimăți în 1888, 1894—96, 1907, etc.

Totuși după fiecare mare răscoală țărănească, resturile feudalismului au ieșit sdruincinate și agricultura noastră a făcut un pas înainte spre capitalism, pe calea reformelor însă, deoarece puterea a rămas în mâna vechilor clase dominante. Astfel relațiile capitaliste au devenit cu timpul tot mai puternice în agricultura noastră, fără a fi eliminat toate rămășițele feudale care însă au primit un caracter tot mai secundar.

Lucrul acesta a fost minunat pus în lumină de rezoluția Congresului al V-a al P.C.R. (1932) care arăta că nu stăm nici în fața revoluției burghezo-democratice, nici în fața revoluției socialiste ci în fața *desăvârșirii revoluției burghezo-democratice*.

Dat fiind o asemenea dezvoltare a agriculturii noastre va trebui în continuare să examinăm situația țăranimii mijlocașe și în capitalism.

3. Soarta țăranimii mijlocașe în capitalism.

Legile obiective ale economiei capitaliste sunt de așa natură, încât favorizează pe marele capitalist atât față de proletar cât și față de micul producător de mărfuri.

Să luăm de exemplu legea valorii, legea de bază a economiei capitaliste.

Cercetând felul în care această lege se aplică, la schimbul specific dintre muncitori și capitaliști, adică la vânzarea forței de muncă, Marx a descoperit secretul exploatării capitaliste, și a formulat teoria plusvalorii.

Aplicând această lege fundamentală a economiei capitaliste la concurența dintre marea și mica producție din agricultură și industrie Marx a dovedit că micul producător e ruinat în mod inevitabil de către concurentul capitalist, care poate produce mărfurile respective la un preț de cost mult mai redus, folosind — în agricultură — tehnica înaintată, îngrășămintele, putând aplica în practică cuceririle științei agricole, etc.

Dealtfel, cum a arătat Marx, asigurarea diviziunii sociale a muncii în societatea capitalistă de către legea valorii, prin legea cererii și ofertei, dezavantajează în general agricultura față de industrie.

După cum se știe, creșterea cererii duce la creșterea prețurilor, determinându-se astfel o creștere a producției. Dar producția de materii vegetale și animale nu poate crește deodată, ci dimpotrivă o creștere a producției necesită cel puțin un an. Între timp însă prețurile cresc, ceea ce determină o scădere a cererii, sau se descoperă surrogate, sau se produc dintr'odată cantități prea mari din produsele respective, ceea ce deschide posibilitatea unor crize și catastrofe, care ruinează în primul rând pe micul producător.¹⁾

Ruinarea micului producător și până la urmă exproprierea sa, adică centralizarea producției și a pământului în mâna capitaliștilor, iată „perspectiva” deschisă de legea de bază a economiei capitaliste țărănimii mijlocașe.

Dar Marx a dovedit în mod amănunțit că nu numai legile *producției capitaliste*, dar și legile *circulației capitaliste*, legile *creditului capitalist* și în special a *rentei funciare* dezavantajează în mod hotărâtor pe micul producător de mărfuri, și în special pe micul producător de mărfuri dela țară, adică pe țărănul mijlocaș.

Analiza amănunțită a acestei probleme nu-și are locul aici. Vom da mai jos doar urmările catorva legi ale circulației, creditului capitalist și a rentei funciare pentru a servi drept bază cifrelor statistice care le vor urma.

Marx a dovedit în volumul II al „Capitalului”, avantajele care decurg pentru orice producător de mărfuri din rotația rapidă a fondurilor sale. El a arătat că din acest punct de vedere sunt avantajați acei producători, la care timpul de producție nu întrece cu mult timpul de lucru, adică acei producători care nu trebuie să întrerupă procesul muncii pentru a supune materiile respective unor procese naturale de lungă durată. Astfel, de exemplu, un cismar e avantajat față de un tăhăcar.

Deasemenea sunt avantajați acei producători care la sfârșitul fiecărei zile, săptămâni, etc. pot arunca pe piață bunurile fabricate, față de acei producători care produc bunuri de asemenea natură, că nu ajung în stare finită decât după un timp îndelungat. Astfel un fabricant de textile e avantajat față de proprietarul unui șantier naval.

Care e situația în agricultură? Agricultorul este în dezavantaj dublu. La el există un uriaș decalaj între timpul producției (un an) și timpul de muncă efectiv (arat, semănat și cules) dacă luăm drept bază producția cerealiară. Fondurile agriculturului sunt imobilizate pe un an. Mijloacele sale de producție funcționează doar o scurtă perioadă pe an, dar vitele mănâncă tot anul, ceea ce determină un preț de cost ridicat. „În general — scrie Marx — survine scumpirea produsului, deoarece trecerea valorii asupra produsului nu se socotește după timpul în care capitalul fix funcționează, ci după timpul în care el își pierde valoarea”²⁾.

Fermierul capitalist poate evita în bună parte acestea renunțând la vite ca forță de tracțiune, organizând crescătorii de vite, fermă de lapte, producând legume și fructe, etc. Cu un cuvânt el își poate organiza gospodăria astfel încât să poată arunca pe piață mărfuri în mai toate lunile anului.

Aceste posibilități, țărănul mijlocaș însă nu le are. Gospodăria tipică a țărănului mijlocaș e o producție cerealiară, bazată pe pământ propriu și pe o pereche de vite de tracțiune proprii.

În general gospodăria țărănului mijlocaș nu produce cantități mai însemnate de mărfuri decât în domeniul cerealelor, cartofilor, etc., adică sub forma unor produse pe care aceste gospodării le aruncă pe piață mai ales toamna. Astfel, el pentru producția sa redusă are nevoie relativ de fonduri mari.

El în general nu posedă aceste fonduri și e silit fie să vândă grâul pe picior, fie să ia împrumut, fie, dacă a scăpat de toate acestea, să arunce pe piață deodată și imediat cerealele marfă produse de el, adică să le vândă atunci când au prețul cel mai redus.

Lipsa aceasta de fonduri apasă din greu asupra țărănului mijlocaș, într-o economie în care de fapt ar avea nevoie — conform legilor concurenței — de fonduri din ce în ce mai mari pentru a putea ține pasul.

1) Vezi Karl Marx : „Capitalul”, vol. III/1, pag. 95—96. Ed. II P.M.R.

2) Karl Marx : „Capitalul”, vol. II, pag. 213, ed. IV, 1910.

În bună parte — arată Marx — această lipsă de fonduri a țăranului mijlocaș are la bază prețul din ce în ce mai ridicat al pământului. Prețul pământului crește în societatea capitalistă cu forță de lege, chiar independent de schimbările rentei sau a prețului produselor agricole, în urma tendinței de scădere a ratei dobânzii determinată de tendința de scădere a ratei profitului.

Afară de aceasta e îndeobște cunoscut că în condițiunile cererii mari, prețul pământului e relativ cu atât mai ridicat cu cât se vinde în parcele mai mici.

Astfel, țăranul mijlocaș își secătuește fondurile sale prin cumpărarea pământului. „Cheltuirea capitalului în prețul pământului, — scrie Marx — sustrage acest capital dela cultivare. Fărămițarea infinită a mijloacelor de producție, izolarea însăși a producătorului, imensa risipă de forță umană, înrăutățirea progresivă a condițiilor de producție și scumpirea mijloacelor de producție formează o lege necesară a proprietății parcelare”¹⁾.

Pământul obținut atât de greu se fărâmițează înconfinuu prin moștenire. Astfel devine o tristă realitate că: „E suficient ca micului țăran să-i crape vaca, ca să nu mai fie în stare să reia producția pe scara precedentă. Astfel el ajunge la cămătar și odată ajuns aici nu mai devine niciodată liber”²⁾.

Am arătat părerea clasicilor marxim-leninismului despre exploatarea uzurării a micului producător agricol, despre rezultatul inevitabil al acestei exploatare — mizeria sa.

Nici creditul de tip capitalist nu deschide alte perspective țăranimii mijlocașe deși s'ar părea că rata redusă a dobânzii dacă îl dezavantajează prin prețul ridicat al pământului ar trebui să-l avantajeze prin credite ieftine.

În realitate însă — arată Marx — lucrurile se petrec altfel acolo unde mica proprietate e predominantă, deoarece țăranului nu i se aplică întru totul legile creditului capitalist, deoarece el nu este un capitalist; deoarece acolo unde există mica proprietate în cantitate însemnată formarea capitalului e mai încheată și deci rata dobânzii e mai ridicată; deoarece în asemenea condițiuni creditul de tip capitalist nu poate înlătura definitiv cămătarul.

Astfel situația țăranului mijlocaș ideală după unii, deoarece el ar încasa — teoretic — și rentă și profit și salariu — nu e deloc ideală. Dimpotrivă. În capitalism țăranimea muncitoare, inclusiv o bună parte a țăranimii mijlocașe mai puțin înstărită e exploatarea.

Marx a arătat încă în „Luptele de clasă din Franța” că țăranului i se ia chiar și o parte a „salariului” său. „Se vede — scrie Marx — că exploatarea lor se deosebește, numai prin formă de exploatarea proletariatului industrial. Exploatarea și același: *capitalul*. Capitaliștii izolați îi exploatează pe țăranii izolați prin *ipotecă* și *cămătă*, clasa capitalistă exploatează clasa țărânească prin *impozitul de stat*”³⁾.

Ceeace i se lasă țăranului mic și mijlocaș e mirajul proprietății, care camuflează exploatarea.

Engels arată că „Micul țăran care gospodărește singur nu e nici în posesia sigură a bucăței sale de pământ și nici liber. El, ca și casa sa, curtea sa și puținele sale pământuri aparțin cămătarului”;... „Încercarea voastră (a socialiștilor francezi de atunci — n.n.), de a ocroti pe micul țăran în proprietatea sa, nu apără libertatea sa, ci doar forma deosebită a exploatării sale”⁴⁾.

Cu toate acestea, cu toate că a fost de mult dovedit și statistic că țăranimea mijlocașă decade în capitalism, trece prin faza exploatării de către capitalist și cămătar, sub camuflajul proprietății sale asupra pământului și până la urmă pierde proprietatea sa, cu toate că s'a dovedit și statistic centralizarea producției agricole și a pământului în mâinile unor mari capitaliști, la baza teoriilor revizioniste în domeniul teoriei agrare stă tocmai teoria „trăiniciei” micii gospodării țărânești.

1) K. Marx : „Capitalul”, vol. III/2, pag. 341—342. Ed. II-a 1904.

2) Idem, pag. 138.

3) K. Marx : „Luptele de clasă din Franța”; K. Marx, F. Engels : Opere alese, vol. I, pag. 204—205.

4) F. Engels : Problema țărânească în Franța și Germania, pag. 11—12.

Despre aceasta trăinicie a spus tovarășul Stalin în lucrarea sa „În jurul chestiunilor politicii agrare a U.R.S.S., ca „este mai rea decât orice lipsă de „trăinicie”. Nu este greu de înțeles că teoria aceasta antimarxistă are un singur scop: glorificarea și consolidarea orânduirii capitaliste. Și tocmai fiindcă urmărește un astfel de scop, tocmai deaceia au izbutit marxștii așa de lesne să zdrobească această teorie”.

De fapt Marx a zdobit din punct de vedere teoretic această „teorie” în „Capitalul”, încă înainte ca ea să fi fost formulată.

Marx arată că „trăinicia” micii gospodării țărănești nu se bazează pe faptul că țăranul mijlocăș încasează și rentă și profit și salariu. Ea se bazează pe munca soției și a copiilor, pe munca suplimentară și subconsumație, pe faptul că țăranul mic gospodar e gata nu numai să renunțe la „rentă” și „profit”, dar chiar și la o parte din salariu, numai pentru a păstra pământul „său”, numai pentru a păstra iluzia „independenței” sale.

Țăranul mijlocăș caută să se mențină față de concurența ucigătoare a marelui întreprinderi agricole care folosește tehnica modernă, și față de exploatarea sa de către bancă sau cămătar, lungind ziua sa de muncă și ziua de muncă a familiei sale până la istovire.

Țăranul mijlocăș caută să se mențină față de concurența întreprinderii capitaliste agrare, care folosește forța de muncă străină, prin subconsumație.

Un exemplu deosebit de izbitor dă în această privință Kautsky în lucrarea „Problema agrară” (pag. 110) apreciată de Lenin.

El citează pe un anume A. Buchenberger care a comparat veniturile a două mici gospodării agrare: una de 11 hectare, una de 5,5 hectare. Cea de 11 hectare, în urma unor împrejurări specifice, era lucrată numai cu muncitori salariați, deși la o întreprindere agrară cerealiară așa de mică, aceasta nu era rentabilă. În cealaltă gospodărie lucra proprietarul, soția și șase copii mari. Întreprinderea mai mare avea un deficit de 933 mărci, iar cea mai mică un surplus de 191 mărci. La o analiză a posturilor s'a dovedit că diferența provenea de acolo că pe când costul alimentelor pentru un muncitor agricol era de o marcă pe zi, valoarea hranei consumate de un membru al familiei micului producător, într-o zi, era de numai 48 pfeningi. „Dacă familia țărănească din mica întreprindere ar fi mâncat tot atât de bine ca muncitorii salariați ai întreprinderii mai mari, ar fi avut în loc de surplusul de 191 mărci un deficit de 1.250 mărci ! „Surplusul lor a venit nu din șura plină, ci din stomacul gol”.

În lucrarea sa „Problema țărănească în Franța și Germania” Engels a arătat tendința istorică de agravare a situației țăranului mic producător, rezultatul funest pentru mica gospodărie agrară din Europa a concurenței statelor din America de Nord și de Sud, și a Indiei.

La acestea s'au adăugat ceva mai târziu și toate contradicțiile imperialismului. Deosebit de grea a devenit situația țăranimii muncitoare din țările capitaliste în perioada crizei generale a capitalismului, în perioada crizei agrare cronice care a început în 1918, adică tocmai în perioada care ne interesează pe noi cel mai mult, deoarece în esență e identică cu perioada în care agricultura noastră a avut un caracter tot mai puternic capitalist.

Criza agrară cronică a fost determinată în fond de cererea extrem de redusă pentru produsele agriculturii ca o urmare nemijlocită a nivelului de trai extrem de scăzut al maselor muncitoare. Ea a izbucnit în condițiile mizeriei de după primul război mondial și a luat un caracter cronic în special în urma caracterului permanent al mizeriei maselor. La noi în țară, această criză cronică era strâns legată de nerezolvarea revoluționară a problemei împroprietăririi.

Caracterul cronic al crizei agrare nu exclude însă influența crizelor ciclice de supraproducție asupra agriculturii. Criza ciclică de supraproducție agravează criza agrară cronică și invers.

Astfel, valoarea vânzărilor produselor agricole a scăzut în U.S.A. dela 11.918 milioane de dolari în 1929 la 5.143 milioane în 1933, iar în Germania în aceeași perioadă dela 10,2 miliarde mărci, la 6,5 miliarde¹⁾.

1) E. Varga : Criza economică, socială, politică, ed. în 1, franceză, pag. 76.

Venitul agricol al U.S.A. după o publicație a Ligii Națiunilor, a scăzut dela 7.159 milioane dolari în 1929 la 2.335 milioane în 1932.

Loviturile primite de agricultură au fost atât de puternice încât investițiile de capital în agricultură au încetat aproape cu totul. Astfel, pe când în 1928 se vindeau în regiunile agricole ale Canadei 17.143 tractoare, în 1933 se vindeau doar 77 bucăți ¹⁾).

În general se ajunge la decăderea agriculturii și chiar la înlocuirea mașinilor cu vite. În U.S.A. în 1929 s'au cumpărat mașini agricole în valoare de 458 milioane dolari, iar în 1933 numai pentru 65 milioane, în Germania cifrele respective sunt de 245 milioane mărci pentru anul 1928, respectiv 25 milioane mărci pentru primul semestru al anului 1933. Scade deasemenea cantitatea îngrășămintelor folosite, calitatea animalelor, etc.

Toate aceste calamități se abat din plin asupra țăranului mic și mijlocas. El în general nu poate reduce producția ca marele capitalist, fiindcă riscă să piară de foame, împreună cu vitele sale, deoarece circa 70% a costurilor sale de producție rămân neschimbate; (totuși în această perioadă se observă unele tendințe de rupere dela piață); el plătește o rentă uzurară și dobânzi exagerate pentru ipoteci, deoarece toate acestea au fost fixate încă înainte de izbucnirea crizei ciclice; el în primul rând vinde produsele sale sub prețul de cost; el plătește pe hectar un impozit mai mare ca moșierul, etc.

În perioada crizei gospodăria țăranului mijlocas decade, el nu mai poate asigura nici măcar reproducția simplă și cade în mâna cămătarilor

În perioada crizei descompunerea țăranimii se accelerează și ia caracterul unei exproprieri în masă.

Țăranii înglobați în datorii își pierd pământul. În U.S.A. între 1930—32 numărul execuțiilor în mediul rural, a crescut cu cea. 50%. Între 1933—36, cca. 800.000 ferme au trecut în proprietatea statului, fiindcă proprietarii lor n'au putut plăti impozitele.

Greutatea specifică a fermelor cu peste 1.000 acre de pământ a crescut. Asemenea ferme mari dețineau în 1910 — 19% din totalul pământului cultivat, în 1920 — 23,1%, iar în 1935 deja 29,4%.

În același timp mulți fermieri foști proprietari au pierdut pământul lor devenind arendași. Din 100 de fermieri din U.S.A. erau arendași în 1920 — 38,1%, iar în 1935 — 42,1%. Pământul se concentra în mâna capitalului financiar. În 1935 — 170 bănci dețineau 21.447 ferme, iar 111 „societăți de asigurare“ 67.302 ferme ²⁾).

În țările exportatoare de cereale și cu agricultură unilaterală, cum a fost și țara noastră, situația era deosebit de gravă, ajungând până la foamete în sate.

În expunerea sa: „Sfârșitul stabilizării capitaliste și sarcina întăririi alianței muncitorilor și țăranilor”, rostită la ședința plenară din 13 Septembrie 1932 a Comitetului Executiv al Cominternului, Vasil Colarov a arătat că „Baza de existență a păturilor largi ale țăranilor și fermierilor e zdruncinată, în prezent pretutindeni și în proporții de masă, se vând la licitație gospodăriile țărănești pentru neplata datoriilor și impozitelor, iar fermierii sunt goniți în masă cu forța pentru neplata arendei” ³⁾).

După cum se știe, la noi exproprieri în masă a țăranimii muncitoare a devenit politică de stat, sprijinită prin faimoasa lege Mihalache din 1929.

După 1933 nu numai că criza agrară cronică a continuat, dar nici criza ciclică de supraproducție din 1929—1933 n'a fost urmată de o perioadă de avânt ci de depresiunea de un fel deosebit căreia în 1937 i-a urmat o nouă criză.

Micii agricultori al căror „nerv vital“ a fost deja zdruncinat în perioada 1918—1929 a crizei agrare cronice și care au fost complect ruinați în perioada crizei din 1929—1933 nu și-au mai putut reveni

Dacă în agricultura Statelor Unite ale Americii, între anii 1920—1930, exploatările până la 500 acre au pierdut 33.548.592 acre prin dispariția a

1) E. Varga, op. cit., pag. 80.

2) E. Varga, 20 ani capitalism și socialism, pag. 175, ed. în l. germană.

3) Agroprobleme, vol. IV, caetul 3—4, pag. 3.

254.373 gospodării, apoi în perioada 1935—1945 au dispărut circa 1.000.000 de mici gospodării și astăzi chiar economiștii americani apologetici, trebuie să constate că clasică fermă familiară (adică a țărânului mijlocăș) *dispare*, că din populația rurală de 30 milioane suflete a Statelor Unite, 20 de milioane câștigă sub nivelul de trai, iar 10 milioane trăesc în cea mai neagră mizerie, având, după H. Wallace, un venit anual de 300 dolari, pe când minimul de trai e de 1.750 dolari. Iar în țările marshallizate semnate a faimosului tratat al grăului, situația e și mai proastă și devine din ce în ce mai proastă.

Toate urmările crizei au fost deosebit de grav resimțite în țările agrare din Sud-Estul Europei. Aceasta, precum și faptul că în multe țări chiaburiimea devine agentul fătis al fascismului la țară, nu rămân fără urmare asupra dezvoltării conștiinței de clasă a țărănimii muncitoare, inclusiv țărănimea mijlocășă. *Hegemonia burgheziei asupra țărănimii muncitoare se sdrcință.*

Încă în 1932, Vasile Colarov spunea: „Faptul că capitalul monopolist — băncile, trusturile, cartelurile, societățile de cai ferate — pe deoparte jefuiesc fermierii muncitori și îi ruinează, cumpără producția lor la prețuri de nimic, urcă tarifele căilor ferate, fixează prețuri de monopol pentru produsele industriale, ridică dobânzile cămătărești, gonesc fermierii săraci de pământ, vând la licitație bunurile lor, etc.; faptul că același capital monopolist domină în același timp piața din oraș, fixează prețurile alimentelor și ale produselor de larg consum după bunul lor plac, reduce salariul proletarilor, îi privează de posibilitatea de a-și câștiga traiul și îi condamnă la mizerie și înaniție; în sfârșit, faptul că capitalul monopolist e conducătorul muncii din orașe și sate — toate acestea împreună crează o bază largă pentru frontul unic al muncitorilor și fermierilor muncitori, împotriva alianței băncilor, trusturilor, regimului și a marilor fermieri”.

Toate acestea duc acolo că mase de țărani săraci și în parte și țărânul mijlocăș să vadă că „Republica *constituțională* e dictatura exploataților lui coaliți, republica *social-democrată roșie* e dictatura aliaților săi”¹⁾.

Dar aceasta nu înseamnă deloc că țărănimea mijlocășă devine o forță revoluționară conștientă. Ea șovăie și mai departe și înclină de partea burgheziei oricâteori situația sa materială se îmbunătățește cât de cât. După criza din 1929—1933, criza care a început în 1937—1938 și în special cel de al doilea război mondial care a distrus multe gospodării țărănești, a distrus totodată și iluzia multor țărani mijlocăși care sperau încă să-și îmbunătățească situația în cadrul regimului burghezo-moșieresc.

Astfel, țărănimea mijlocășă n'a apărut, după al doilea război mondial, regimul burghezo-moșieresc, iar în țările în care s'a trecut la desăvârșirea revoluției burghezo-democratice, cum a fost între altele și țara noastră, de multe ori ea a pășit — alături de proletariat și țărănimea săracă — la lichidarea proprietății moșierești.

După cum am văzut însă, nu înproprietărea e rezolvarea problemei țărănimii mijlocășe.

Marx a arătat încă în „Capitalul” că: „Proprietatea liberă a țărânului care gospodărește independent, este fără îndoială, forma cea mai normală a proprietății asupra pământului, pentru mica întreprindere... Aceasta e o treaptă de trecere necesară însuși pentru dezvoltarea agriculturii. Motivele pierii sale desvâluie caracterul său mărginit. Acestea sunt: Nimicirea industriei casnice țărănești, secătuiră pământului, uzurparea proprietății obștești (astfel nu rămâne pășune pentru creșterea animalelor), etc.”.

„Proprietatea parcellară exclude, prin natura sa: dezvoltarea forțelor de producție sociale ale muncii, concentrarea socială a capitalului, creșterea viteilor pe scară largă, aplicarea progresivă a științei. Camăta și sistemul impozitelor trebuie s'o împingă pretutindeni în mizerie”²⁾.

1) K. Marx, F. Engels : Opere alese, vol. I, pag. 205.

2) K. Marx : „Capitalul”, vol. III/9, pag. 641, Ed. II-a 1904.

Iar în concluzie, Marx arată : „Orice critică a micii proprietăți asupra pământului se transformă în ultimă instanță în critica proprietății private ca barieră și piedică a agriculturii“¹⁾.

Prima țărănime care a înțeles acest lucru, prima țărănime care a înțeles că mica gospodărie nu o poate scăpa de mizerie, a fost țărănimea sovietică. Ea a înțeles acest lucru în regimul dictaturii proletariatului, sub conducerea partidului lui Lenin și Stalin.

Colectivizarea agriculturii, așa cum ea a avut loc în Uniunea Sovietică, e model de neegalat pentru toate țările care au trecut la construirea socialismului, deci și pentru țara noastră.

Problema țărănimii mijlocașe se va rezolva și în țara noastră, așa cum ea a fost rezolvată în Uniunea Sovietică, pe calea leninist-stalinistă a colectivizării agriculturii.

Altă cale nu există.

(Continuare în numărul viitor)

1) K. Marx : „Capitalul“ vol. III/9 pag. 347 Ed. II-a 1904.

DESPRE CARTEA LUI GAÁL GÁBOR „REALITATE ȘI LITERATURĂ“

de I. ROBOTOS

Lucrarea prof. Gaál Gábor intitulată „Realitate și Literatură“ prezintă o culegere a lucrărilor de critică literară, scrise de autor între 1929—1949. În mare parte, scrierile date publicității în acest volum au apărut fie în „*Körunk*“ fie în „*Utunk*“, iar unele conferințe și articole capătă pentru prima oară o publicitate mai largă.

Numai o valabilitate și veracitate a operelor publicate, justifică publicarea antologică retrospectivă, pe 20 ani, a unor atari lucrări de natură ideologică. Adică, faptul că pe vremea când au fost scrise ideile dezvoltate erau actuale și valabile (pentru că, în cazul acesta, chiar dacă nu mai sunt actuale, valabilitatea lor rămâne). Această veracitate dă scrierilor progresiste,—chiar dacă tratează probleme care nu mai sunt actuale — caracterul de document. Iar un bun document nu numai că ne îmbogățește cunoștințele, dar ne și înarmează, ca să putem duce cu mai mult succes luptele noastre actuale. Dar dacă operele de acest gen sunt lipsite de premisele acestea fundamentale, atunci nu mai devin documente ale epocii, ci exclusiv documente ale concepțiilor autorului.

În prefață Gaál Gábor explică publicarea volumului antologic, declarând că, în materialul publicat, al operei sale de 20 ani, „*baza marxist-leninistă*“ este identică. Într'adevăr, pe o atare bază trebuie să fie clădite operele cu o structură de acest gen, pentru că ea le justifică existența, ea le poate garanta utilitatea. Și dacă vechile texte conțin teze nejuste, cu care autorul nu mai este și nu mai poate fi de acord, există modalitatea ca aceste teze să fie înlăturate din text, ori să fie puse la punct cu adnotări. Nimic nu poate fi mai dăunător decât respectarea nejustificată a textului eronat, cât timp autorul are posibilitatea să-l corecteze. Autorul a înțeles să facă uz de această posibilitate. După cum remarcă în prefață, el a recurs în multe locuri, unde confuzia *stilului* impunea acest lucru, la ștersături și transcrieri. Astfel, opera aceasta nu reprezintă publicarea mecanică a lucrărilor de dată mai veche sau mai recentă ale autorului, ci publicarea lor într-o ediție revăzută și corectată care — trebuie să presupunem — exprimă poziția de azi a autorului. În acest sens pledează faptul că autorul vede unitatea antologiei de articole, scrise într'un răstimp de 20 ani, tocmai în „fundamentarea lor marxist-leninistă“. Lucrul acesta îl mărturisește faptul că, desi autorul se referă pe drept cuvânt, în prefață, la caracterul confuz al stilului său, el nu face uz de nici o indicare a eventualei incorectitudini sau depășiri a textelor.

Este necesar să accentuăm dela început toate acestea, pentru că în volum nu numai că se găsesc inexactitudini și greșeli ideologice, dar ele se găsesc în cantitate considerabilă. Așa dar greșelile nu trebuie să le cercetăm izolat, ci în contextul întregii opere, cu atât mai mult, cu cât autorul însuși consideră culegerea sa de articole drept o ilustrare a crescândei sale lămuriri ideologice, cu toate că, în mare parte, lucrările publicate sunt caracterizate mai curând de

confuzia sa ideologică. Nu încape îndoiala însă că, în ultimii doi ani, scrierile autorului indică un progres atât în felul de a pune problema, cât și de a o analiza, ba chiar și în privința limbajului.

Înainte de a trece însă la analiza generală a operei și la relevarea diferitelor ei lipsuri și greșeli, trebuie să stabilim câteva puncte de vedere de ordin general, cu privire la activitatea, la rolul și la atitudinea din trecut a autorului, puncte de vedere care vor lumina și mai îndeaproape aspectele pozitive și negative ale articolelor cuprinse în volum.

Prima jumătate a lucrărilor cuprinse în volum, înmănușate sub titlul comun „*Împotriva curentului*” (p. 13—181), este formată din aprecieri literare, eseuri de critică literară, polemici, conferințe. Aproape toate acestea au apărut în timpul regimului burghezo-moșieresc, în revista „KORUNK” (Cluj, 1929-1941), care atribuie acestor opere o anumită importanță. Într-adevăr, revista „KORUNK” — deși nu era lipsită de confuzii — în calitatea sa de revistă de concepție progresistă, a luptat împotriva curentelor ideologice, literare, etc. ale reacțiunii, a luat poziție împotriva frontului literar anti-progresist — așa numita „*unitate maghiară transilvăneană*”, a sprijinit literatura progresistă și proletară în condițiunile cenzurii și teroarei, a demascat cu hotărâre doctrinele anti-populare ale fascismului, s'a străduit să popularizeze Uniunea Sovietică, literatura sovietică, etc. Gaál Gábor a fost, timp de aproape un deceniu și jumătate, redactorul-șef al acestei reviste. În afară de activitatea redacțională, Gaál Gábor a participat și cu scrierile sale la activitatea revistei „KORUNK”. Mărturie a acestei activități sunt și studiile sale adunate în acest volum. Mărturia aceasta vorbește despre *rolul pozitiv* pe care l-au avut în vremea aceea, pe frontul ideologic, lucrările de care ne ocupăm. Eșirea în arenă, atitudinea, intenția autorului — sunt demne de cinste, deși conținutul ideologic de care se leagă această intenție și atitudine — nu era lipsit de greșeli. Faptul că în revista „KORUNK”, care apărea legal, trebuia utilizat un limbaj deghizat, nu justifică aceste greșeli. Căutarea unei forme deghizate nu trebuia în mod necesar să altereze limpezimea ideologică a conținutului. Rolul pozitiv de odinioară al lucrărilor strănse în acest volum a fost determinat de faptul că autorul a depus eforturi conștiente luptând împotriva produselor spirituale ale burgheziei în jurul anului 1930, contribuind astfel la lămurirea opiniei progresiste maghiare. Scrierile sale ajută la mobilizarea intelectualității progresiste, la luptă împotriva pozițiilor strategice literare (ideologice) ale burgheziei. Autorul critică în mod viguros forul literar al reacțiunii maghiare — revista „Erdélyi Helikon” — și scriitorii anti-populari grupați în jurul acesteia, scriitorii care se străduiesc să înfigă un obstacol naționalist între poporul român și oamenii muncii maghiari, prin literatura șovină-revizionistă, prin așa numitul „*transilvanism*”, prin crearea „mitului secuiesc”.

Gaál Gábor demonstrează că scriitorii progresiști maghiari trebuie să creeze în România o literatură de limbă maghiară, o literatură care să exprime realitățile din România și nu o literatură ardelenască, regională. Pe tărâmul acesta, pe lângă că a asigurat linia antifascistă a conducerii revistei, autorul a dus o activitate însemnată, sprijinind cu critica lui, dezvoltarea scriitorilor maghiari progresiști și a scriitorilor muncitori. În complexul revistei „KORUNK”, toate aceste scrieri au avut un rol pozitiv, deși în redactarea și argumentarea lor s'au dovedit a fi adesea confuze și greoaie. Pe vremea aceea nivelul ideologic nu era nici pe departe suficient dezvoltat la numeroși cititori și colaboratori ai revistei „KORUNK”, care astfel nu urmăreau și nu criticau — înexactitățile care se iveau. Dimpotrivă, în ochii unora, confuzia apărea drept profunzime, iar înexactitatea drept originalitate creatoare. Adesea am crezut că textele greu de înțeles sau cu totul neînțeleșibile ascund ceva de ochii cenzurii. Și, pentru mulți, în lupta înverșunată dusă împotriva reacțiunii burghezo-moșierești, nici nu stătea pe prim plan chestiunea: câte din cartușele trase și-au lovit ținta și câte au atins-o măcar. Până și faptul că au răsunat împușcăturile își avea importanța lui... Prin atitudinea lui, prin activitatea și scrierile sale, Gaál Gábor s'a ridicat în-

potrivă dușmanului. Multe din cele spuse de revista „KORUNK” în general — n’au fost ușor de spus în condițiile dictaturii burghezo-mosierești.

După victoria eliberatoare a Armatei Sovietice, scrierile clasice ale marxism-leninismului au devenit, sub îndrumarea Partidului nostru, un patrimoniu al publicului larg. Am putut face cunoștință cu minunatele opere teoretice ale savanților sovietici. Nivelul nostru ideologic a început să crească. În lumina aceasta, nu s’a făcut o cercetare ideologică retrospectivă a scrierilor lui Gaál Gábor. A fost o greșală însă faptul, că nu am urmărit cu atenție noile sale scrieri care nu erau lipsite de greșelile anterioare. Față de lucrările lui Gaál Gábor — aproape în tot timpul carierei sale literare — nu s’a pronunțat o critică științifică. L-a ajutat oare aceasta în recunoașterea lipșurilor sale ideologice și în lichidarea lor? Fără îndoială că nu. Lipsa aceasta de critică a fost și sursa apariției acestui volum antologic cu conținut greșit. Într’unul din articolele sale, scris în 1947 (Realitatea și întocmirea revistei, p. 374), Gaál Gábor constată că „redactorului de odinioară al revistei „KORUNK” îi este foarte plăcut faptul că, în ochii multora, „KORUNK” a devenit o legendă”. Ei bine, s’a încercat trecerea unei părți din atmosfera aceasta de legendă asupra persoanei lui Gaál Gábor, ceea ce l-a privat de imboldul de a-și urmări printr’o profundă auto-examinare opera vieții sale și conținutul ei concret. Nici n’a ajuns măcar până la el presupunerea, că în opera aceasta pot exista greșeli, ba mai mult, greșeli fundamentale, texte și expuneri anti-marxiste de asemenea natură încât nu alterează numai rândurile și fragmentele respective, ci însuși ansamblul operei.

În patria noastră, poporul muncitor construiește, cu ajutorul Uniunii Sovietice, socialismul. Ducem, sub conducerea detașamentului de avangardă al clasei muncitoare, sub conducerea Partidului marxist-leninist, o luptă mereu mai ascuțită cu dușmanul de clasă. Cu ajutorul studierii operelor lui Marx, Engels, Lenin, Stalin, cu ajutorul operelor gânditorilor sovietici, desfășurăm o luptă de înlăturare a rămășițelor ideologice ale capitalismului, împotriva obiectivismului burghez, a cosmopolitismului, a naționalismului, etc. Între forțele victorioase ale socialismului și forțele capitalismului pe cale de dispariție, se dă și pe făgaș ideologic o luptă crâncenă, neîmpăcată. Savanții sovietici ne-au învățat ce mare importanță are rigurozitatea ideologică, deoarece delăsarea și inexactitatea deschid calea dușmanului, care stă la pândă. În condițiile democrației noastre populare, formă a dictaturii proletarietului, trebuie să fim vigilenți, ca ideologia de clasă burgheză să nu se infiltreze în rândurile noastre. Trebuie să sădim în conștiința poporului nostru muncitor învățăturile nemuritoare ale marxism-leninismului. Lupta dusă pentru o ideologie și pentru o principialitate marxist-leninistă este sinonimă cu lupta dusă pentru apărarea și dezvoltarea mai departe a bazelor materiale ale socialismului care se construiește în această epocă istorică în țara noastră, este echivalentă cu lupta împotriva imperialismului, cu lupta pentru o pace trinitică și democrație populară.

Poate fi îngăduită oare, în asemenea condiții, confuzia ideologică? Poate fi îngăduită oare să dăm denumirea de scrieri „cu bază marxist-leninistă”, unor lucrări care au fost scrise numai cu pretenții marxist-leniniste, dar fără o suficientă pregătire?

Apariția lucrărilor lui Gaál Gábor ne avertizează asupra faptului, că lipsa de critică ne face un serviciu nici autorului, nici vieții noastre literare. I. V. Stalin ne învață că, dacă vrem să îndreptăm greșelile, nu trebuie să ne temem că jignim pe cineva, nu trebuie să ne temem de critica plină de curaj, deschisă și principială. Criticând revistele „Zvezda” și „Leningrad” (1946), A. A. Jdanov a spus: *Numai o critică curajoasă și deschisă ajută pe oamenii noștri să se perfecționeze, îi îndeamnă să meargă înainte și să învingă piedicile din activitatea lor. Acolo unde nu există critică, se înfiripă mușcăușii... acolo nu poate fi progres*”

Legende trebuie, așa dar, să cedeze locul realității. Să cercetăm realitatea aceasta, în legătură cu volumul intitulat „Realitate și Literatură”.

II

În epoca imperialismului, ideologia, literatura, arta burgheziei, ca produse spirituale ale descompunerii capitalismului intrat în putrefacție, se străduiesc să mascheze sub cele mai diverse forme acest proces de descompunere. Literatura și arta capitalismului în descompunere au devenit, în formă și în conținut deopotrivă, literatura, lirica „arta” putrefacției și sunt puse în slujba intereselor de clasă ale burgheziei. Ele au ajuns pe povârnișul decăderii și corupției. Intreaga artă și literatură burgheză caută să legitimeze exploatarea și încercările de conservare ale burgheziei. Serviciul acesta este extraordinar de divers și se întinde dela mijloacele de exprimare mascată ale artei „pure” până la ațățările fățișe și josnice.

Lui Gaál Gábor relațiile acestea nu i-au rămas ascunse. În studiile sale „*Criza în literatură*” (1932) și „*Criza mondială și literatura mondială*” (1932) el se ocupă de aceste probleme dar în analiza sa și în concluziile pe care le trage ajunge la constatări antiștiințifice. El conține că: „*În literatură survine epoca trăirii din sine însăși și pentru sine însăși*” (p. 32). Dar această afirmație nu este o izolată apreciere, ci expresia unei mentalități înrădăcinată. Scriitorului burghez, scrie Gaál Gábor, „*nu-i mai plac demult, de altfel, moravurile și idealurile clasei sale... Instrăinarea scriitorului de lumea lui devine totală. Se refugiază din fața problematicii realității: în trecut, în experiențe, în avangardism, în învâlmășeala simțurilor, în forme și în jocuri ale formelor... Aceasta este ultima formă a apărării față de antagonisme. Clipa în care scriitorul nu mai are conștiința ca să-și asume apărarea regimului de dominație al clasei sale. Acesta nici nu mai poate fi apărât*” (p. 36).

Acesta nu este în volum un fragment de text izolat. Gaál Gábor așează literatura și pe scriitor în general (*generalizarea este tonul fundamental al studiilor sale*) înafara sau deasupra societății, ca pe cine știe ce factor autonom.

Revine în repetate rânduri concepția că literatura formalistă zămislită din putrefacția capitalismului intrat în ghiarele crizei generale nu este expresia, nu este produsul murdar al acestui proces de descompunere, ci opoziția lui. Nu îl exprimă și justifică, ci se refugiază din fața lui. Nu de aceea tace cu privire la criză și la cauzele acesteia pentru că ea însăși, această literatură burgheză, este o parte a crizei, este o parte a burgheziei care este condamnată la pleire cu literatura ei cu tot, ci tace pentru că „*este capabilă. Literatura aceasta, să redea umbre, lucruri fragile și în semitônuri, vibrații sufletești, tăceri (James Joyce) însă nu știe nimic despre raporturile de clasă*” (p. 47). Lipsesc, așa dar. cunoștințele; neștiința determină atitudinea scriitorilor burghezi și nu poziția lor de clasă. Gaál Gábor scrie: „*...literatura aceasta rafinată are o realitate aparte: realitatea poeziei, care nu are bază economică și nu are nici societate, numai un sistem de relații abstract, mereu altul, dela scriitor la scriitor*” (p. 47).

Tocmai în epoca crizei generale a capitalismului descoperă el *literatura independentă de poziție de clasă, independentă de societate, independentă de baza economică*. V. I. Lenin a relevat încă în 1905, în articolul său intitulat: *Organizație de Partid și literatura de Partid*: „*A trăi în societate și a fi liber de societate este un lucru imposibil. Libertatea scriitorului, a pictorului, a actorului burghez, este doar o dependență camuflată, sau care se camuflează fățarnic, față de sacul cu bani, față de corupție, de întreținere*”. În constatarea aceasta, Lenin a aplicat consecvent și a desvoltat mai departe vederile exprimate acum o sută de ani de Marx și Engels. În „Manifestul Partidului Comunist”, Marx și Engels scriau: „*Burghezia a despuiat de aureola lor sfântă toate activitățile până atunci venerabile și privite cu smerenie. Ea a prefăcut pe medic, jurist, preot, poet, om de știință, în muncitorii ei salariați*”.

Concepția lui Gaál Gábor este idealist-estetică.

Sfârșul posibilităților nu exclude cazuri când unii scriitori burghezi întorc spatele lumii capitaliste fără a fi în stare să tragă toate concluziile. În numărul din 30 Ianuarie 1949 a revistei „Bolșevic”, Ilya Ehrenburg îl citează pe americanul William Faulkner, ca pe un scriitor talentat, dar cu albeață pe ochi, care este incapabil să identifice realitățile societății sale. „*Poate fi acuzat de faptul — scrie el — că după ce a ajuns la închisoare nu s'a apucat să forțeze grătile*

acestea, ci a studiat cu luare aminte mușgaiul depe ziduri, obiceiurile gardienilor, suferințele deținuților. Dar pentru mine Faulkner nu este acuzat ci unul din martorii acuzării în procesul istoric pe care-l judecă lumea nouă împotriva omii cupidității, minciunii și u.e. Cărțile lui Faulkner nu arată numai ce fac plantatorii din Mississippi cu sclavii lor negri, ci și ce face America contemporană cu scriitorii săi albi. Desnădejdea lui Faulkner nu este dictată de literatura la modă, ci de mediul în care trăiește: conștientizarea că lumea este mai cinstită decât optimismul pe jumătate oficial, pe jumătate animalic, al acelor scribi americani care salută cu un surâs asemănător reclamelor de pastă de dinți, zeul dolarului”.

Iată, înăuntrul literaturii decadente, cazul posibil care trebue, și poate fi deosebit de persoanele decăzute care se bălăcesc în mocirlă, care se complac în viciu. Gaál Gábor nu înfașisează însă refugiul ca ceva izolat, ci declară global drept refugiere și apărare întreaga literatură formalistă burgheză decadentă, în slujba imperialismului.

Cuvântul preferat al autorului este cuvântul *realitate*, inclus și în titlul cărții. Termenul acesta se repetă de nenumărate ori (de câteva sute de ori), apare aproape pe fiecare pagină a cărții de câteva ori, în cele mai diverse construcții. Cu toate acestea tocmai *realitatea* este de foarte multe ori ocolită în analizele sale. Exemplul izbitor de îndepărtare de realitate îl întâlnim în studiul intitulat „Metamorfozele scriitorului și gazetarului”. Analizând gazetarul burghez (în general), autorul scrie următoarele: gazetarul burghez este „estetizat, rafinat, „profund”. Gazetarul și-a descoperit numele și firea și impresiile și condeiul și se joacă cu ele... Cizelează evenimentele și relațiile lui cu ele sunt din ce în ce mai mult doare estetice. El măgălește și cîntă acum, descrie evenimente și nu stări de lucruri. În privința stărilor de lucruri se dedă doar la lirism, le face simțite — dar nu se mai ridică până în sfera discernământului” (p. 30).

Imaginea aceasta despre gazetarul burghez nu este cătuș de puțin veridică. Autorul îl vede pe gazetar în felul acesta într-o vreme (în 1931 când a scris și în 1950 când a publicat fără adnotare aceste rânduri) când până și cel mai simplu cititor de ziare vede și vede cum l-a prostituat și cât de jos l-a făcut să decadă pe gazetarul burghez capitalul monopolist; când gazetarul burghez nu mai are nici un pic de simț al rușinii pentru falsificările, pentru ațătările sale lipsite de scrupule, ațătări rasiale, naționaliste, antisovietice, când gazetarul burghez a devenit unealtă cinică a ațătătorilor la război și a trustrilor de presă: când gazetarul burghez s'a cufundat în general în mlaștina infamiei, a trădării de patrie. Autorul vede, în legătura indestructibilă a gazetarului burghez cu capitalul financiar, o legătură din ce în ce mai mult doar estetică. Textul citat ne convinge mai curând că relațiile autorului cu evenimentele și cu realitatea sunt străine unei „fundamentări marxist-leniniste”.

Vederea idealistă a literaturii burghize, a scriitorului și gazetarului burghez, sunt adânc înrădăcinate în concepția autorului. De aici rezultă și adâncă înrădăcinare a *mentalității obiectivist-burghize*, care reiese mereu din textele citate până acum.

Ne-am mai întâlnit la caracterizarea literaturii decadente, cu definițiile acesteia, „această literatură înaltă”, „literatură rafinată”. Asemenea respectuoase aprecieri la adresa literaturii burghize altfel „criticate”, sunt părți constitutive ale mentalității autorului. Din vechile sale scrieri se străvede mereu obiectivismul burghez. Lupta împotriva obiectivismului burghez este astăzi una din problemele centrale ale luptei noastre ideologice. Scoțând în evidență marele ajutor dat de știința sovietică pe linia definirii sarcinilor noastre, prof. univ. Leonte Răutu a accentuat în conferința ținută în fața profesorilor universitari dela catedrele de științe sociale, conferință la care a participat și prof. Gaál Gábor. (Impotriva cosmopolitismului și obiectivismului burghez în științele sociale): „...Deaceia combaterea cosmopolitismului și a obiectivismului burghez, sub orice formă s'ar manifesta el, este și rămâne una din sarcinile fundamentale ale luptei noastre ideologice. Pentru noi, cei ce luptăm în domeniul științelor sociale, această sarcină prezintă o importanță cu totul deosebită. Ea este cu atât mai actuală, cu cât influențele cosmopolite pătrund câteodată și în propriile noastre rânduri. Mulți tovarășei cinstiți și valoroși comit grave greșeli și abatere în domeniul ideologic, sub influența concepțiilor cosmopolite și obiectiviste ale burghezilor. (Lupta de clasă, Octombrie 1949, p. 77).

În domeniul construirii socialismului atunci când, în urma experienței Uniunii Sovietice și în conformitate cu îndrumările Partidului nostru, lupta împotriva rămășițelor capitalismului din conștiința oamenilor a devenit o sarcină de frunte a frontului nostru ideologic, obiectivismul burghez constituie o stavilă considerabilă în această luptă. Obiectivismul burghez a fost întotdeauna stavilă considerabilă în calea formării conștiinței socialiste. Este din cale afară de caracteristic faptul că Lenin a trasat cât se poate de amplu, încă în primele sale opere (1895) îndreptate împotriva „marxiștilor legali”, sarcina luptei consecutive și neînduplecate împotriva obiectivismului burghez. După cel de al doilea război mondial, când în Uniunea Sovietică intrată în faza construirii comunismului, a început o luptă decisivă împotriva rămășițelor capitalismului în mentalitatea unor oameni sovietici, lupta împotriva obiectivismului a căpătat o importanță de prim ordin. Criticând lucrarea lui G. F. Alexahdrov, A. A. Jdanov a condamnat aspru concepția obiectivistă a autorului: „Cum a putut după toate acestea tovarășul Alexandrov să apară ca propovăduitorul vegetarianismului fără colți față de adversarii-filosofi, ceea ce constituie un tribut necondiționat acordat quasi-obiectivismului de catedră, când marxismul s'a născut în lupta necruțătoare împotriva tuturor reprezentanților curentului idealist, a crescut și a învins în această luptă?”

Obiectivismul duce la supra-aprecierea științei și literaturii burgheze și privează de orientarea justă și partinică. Lenin ne învață că „materialismul include în sine, ca să zicem așa, partinitatea, obligându-ne, la fiecare apreciere a unui eveniment, de a ne situa în mod direct și deschis pe punctul de vedere al unui anumit grup social”.

În cartea sa Gaál Gábor nu aplică aceste învățături leniniste. Criticând literatura burgheză decadentă, vorbește pe un ton de admirație și apreciere despre valoarea artistică a acesteia. „Astăzi scriitorul (în general scriitorul burghez R. I.) vorbește despre orice mai cu plăcere decât despre zilele sale. Așa se face că și astăzi se scriu opere REUȘITE DIN PUNCT DE VEDERE ESTETIC și pentru gustul așa zis rafinat, care sunt mărturia unei CONSIDERABILE PUTERI DE CREAȚIE... Nu știu, cu toată admirația pentru forma artistică și pentru virtuozitatea narativă, ce să facem cu operele acestea... deși toate sunt FOARTE FRUMOASE ȘI TERIBIL DE TALENTATE” (p. 45). Iar ceva mai jos scrie următoarele: „În ceea ce privește partea referitoare la confecționarea ei, literatura aceasta mai este încă literatură serioasă, care încântă, și nu o literatură făcută din simplă joacă pentru care apoi realitatea nu contează în nici un fel” (p. 48).

Când citim aceste texte este cu neputință să nu ne punem întrebarea: a putut oare o asemenea critică obiectivistă să-l împiedice pe cititorul progresist de a cădea sub influența literaturii burgheze decadente, sau dimpotrivă, i-a netezit drumul spre această literatură? Imensitatea acestei admirații „obiective”, această „nepărtinitoare” supraardore a omagiului, au făcut mai curând simpatice produsele otrăvitoare ale literaturii burgheze, necum să fi stârnit dispreț împotriva lor.

Este oare cu putință să se vorbească măcar de o „literatură serioasă”, de opere „foarte frumoase” și „teribil de talentate”, dată fiind starea în care se găsește literatura burgheză în epoca decadentă a capitalismului? La primul congres al Uniunii Scriitorilor Sovietici (1934), A. A. Jdanov a spus următoarele: „Astăzi, starea în care se găsește literatura burgheză este de așa natură încât nu mai poate crea opere mari. Decadența și descompunerea literaturii burgheze, care izvorește din decadența și putrefacția sistemului social, constituie o trăsătură caracteristică, o proprietate caracteristică a situației și stării prezente ale culturii burgheze și literaturii burgheze. Au trecut pe veci timpurile acelea când literatura burgheză... era în stare să creeze opere monumentale... Acuma are loc corcirea generală a temelor și talentelor, a autorilor și eroilor”.

Rădăcinile greșelilor prof. Gaál Gábor sunt profunde. În studiul său intitulat „Problemele Realismului” autorul scrie cu privire la deliberările congresului scriitorilor din Moscova: „Ce sens i s'a dat aici realismului? În primul rând s'a făcut o deosebire între realismul vechi, burghez și cel nou, socialist. E limpede doar, că altceva este realismul unui Proust sau al unui James Joyce și altceva acela al unui Gorki sau Panfiorov, deși fiecare este realism, adică fotografie a vieții. Al celor din urmă însă nu este pur și simplu fotografie...” (p. 144).

Citatul acesta scurt sare în ochi nu numai prin concepția sa categoric obiectivistă ci și prin erorile sale multiple. 1) Pe Proust și pe Joyce, doi din cei mai reprezentativi *formaliști* ai literaturii burgheze, îi prezintă ca *realiști* burghezi; 2) realismul (realismul burghez și socialist) e numit fotografie.

Este o crasă greșeală de fond.

Din prima jumătate a volumului cităm un exemplu, care aruncă lumină asupra cunoștințelor autorului în domeniul științelor sociale. Articolul intitulat „*Prietenii Poporului*”, arată că tinerii dela revista reacționară „ERDELYI HELIKON” vizitează satele din Ardeal deghizați în prieteni ai poporului fiind de fapt ambasadorii ai clasei stăpânitoare. Criticând atitudinea lor, autorul scrie următoarele: „...*în toată lumea a pornit datorită tehnicii și civilizației, procesul pe de o parte al nivelării existenței și felului de viață așa zis agricol patriarhal și al industriei moderne, pe de altă parte a debarbarizării satului...*” (p. 65).

Data articolului este 1933, iar acțiunea se petrece în România burghezo-moșierească. Oare în limitele realității ardelenesti a remarcat autorul procesul de nivelare dintre existența și felul de viață agricol și industrial? În faza imperialismului nu numai că nu a survenit procesul de debarbarizare a satului, dar *întreaga societate capitalistă se barbarizează* în sensul cel mai strict al cuvântului, întrucât rezultatele atinse de tehnică și civilizație sunt folosite de către un număr din ce în ce mai mic de membri ai societății. În epoca despre care vorbim, numai în America s'au barbarizat „existența și felul de viață” a circa 10 milioane de șomeri. În Europa, fasciștii nemți și italieni și sateliții acestora, în posesia tehnicii au împământenit existența și felul de viață al barbariei bestiale. (În Statele Unite, datorită stărpirii necruțătoare a pădurilor, pământul fertil se degradează cu desăvârșire. Înainte de cel de al doilea război mondial, 112 milioane ha. de pământ au devenit necultivabile din pricina eroziunilor solului. Iată un exemplu de „barbarizare” a agriculturii în epoca imperialistă).

Suprimarea contrastului dintre sat și oraș a început pe vremea când s'a scris articolul despre care vorbim în Uniunea Sovietică, pe baza construirii victorioase a socialismului, datorită industrializării socialiste și a transformării socialiste a agriculturii, dar tocmai lucrul acesta nu este amintit. Desigur nu este întâmplător că articolul care vorbește despre prietenii poporului nici nu pomeneste măcar de cel mai intim conținut al narodnicismului și anume de faptul, că după lozincile aparentei adversități față de mașină, aparentei adversități față de oraș „cu fața spre sat” pâlpâie în primul rând adversitatea față de clasa muncitoare dela oraș și nu amintește de faptul, că aparenta împotrivire față de dezvoltarea capitalistă, că idealizarea felului de viață rural servește în acest caz la consolidarea conștiinței a poziției coloniale a capitalului monopolist străin și al chibaburimii. În loc de o analiză marxist-leninistă, autorul nu are nici în această chestiune alte argumente decât argumente care falsifică realitatea.

De unde provin aceste greșeli? Dacă luăm în ansamblul lor studiile cuprinse în prima jumătate a volumului, descoperim două surse fundamentale de greșeli. 1) Insuficiența înțelegerii rolului și importanței istorice fundamentale a culturii sovietice; 2) Lipsa principialității partinice.

Din 1929 până în anul 1941, așadar în producția a cincisprezece ani a lui Gaál Gábor nu există *articol mai însemnat* consacrat literaturii sovietice sau culturii sovietice. Găsim numai câteva indicații despre Uniunea Sovietică și despre literatura sovietică, dar nici acestea dintre cele mai reușite. Lucrul acesta cu greu poate fi explicat prin condițiile de cenzură ale epocii, chiar dacă acestea au limitat lămurirea amplă a rolului literaturii sovietice. Autorul se prezintă în această parte a volumului și cu câteva conferințe. Unele dintre acestea le-a rostit în *locuințe particulare*, în cercul strâmt al cititorilor revistei „KORUNK”. Dar nici aici nu s'a pomenit despre Uniunea Sovietică, despre cultura sovietică, nici aici n'a găsit autorul mijlocul să arate rolul făuritor de istorie, misiunea fruntașă, creațiile nemaipomenit de mari ale culturii socialismului. Gaál Gábor n'a vorbit, timp de cincisprezece ani, în măsura cuvenită și cu priceperea cuvenită despre aceasta, pentru că nu cunoștea îndeașuna nu numai cultura sovietică, literatura sovietică, dar nici importanța lor. Cea de a doua jumătate a volumului confirmă limpede acest fapt. *Au trecut ani de zile, după eliberare, fără ca Gaál-Gábor să fi scris un singur articol mai însemnat despre Uniunea Sovietică sau despre*

cultura sovietică. Abia anul trecut, în 1949, a survenit în această direcție un început de cotitură în opera sa.

Fără a cunoaște însă cultura sovietică, fără a cunoaște rolul și importanța ei, se poate practica oare o justă critică literară? Nu aceasta duce în mod necesar la obiectivism burghez și prin aceasta, la cosmopolitism?

Putem fi mirați oare de aprecierile de multe ori greșite ale lui Gaál Gábor, de superficialitatea, inexactitatea expunerilor lui, cât timp lucrările sale nu sunt pătrunse de principialitatea partinică? „*Chestiunea literară — a învățat Lenin — trebuie să devină o parte integrantă a cauzei generale proletare... chestiunea literară trebuie să devină parte integrantă a muncii de Partid... organizate, planificate și unitară...*”.

În activitatea de 15 ani a lui Gaál Gábor, criteriile acestea leniniste nu se afirmă — nici măcar sub formă de indicații. Nu este vorba de faptul că n'a scris într-o publicație legală, în condițiile cenzurii dictaturii burghezo-moșierești, despre Partid și despre rolul călăuzitor al Partidului. *Este vorba despre conținutul partinic, despre semnificația principială de clasă, care face din literatură și din critica literară o literatură și critică partinică.*

Fără studierea realizărilor și importanței culturii sovietice, fără aplicarea principialității partinice leniniste, adică fără fundamentala concepție marxist-leninistă despre lume, nu putea lua naștere, în practica autorului, o critică literară marxist-leninistă. Opera lui Gaál Gábor reflectă faptul, că chiar și după eliberare autorul n'a înțeles și nu și-a însușit, timp îndelungat, tezele fundamentale de mai sus. În faptul acesta își au rădăcinile greșelile profunde din cea de a doua jumătate a volumului intitulat „*Pe calea liberă*”.

III

În producția literară din anii de după eliberare, așteptam în zadar, timp îndelungat, comunicările limpezeite ale autorului. Însă Gaál Gábor continuă să poarte cu sine balastul ideologic adus din trecutul său. Nici măcar limbajul nu i se desleagă. De unde provin cuvintele și construcțiile acestea atât de străine de limba maghiară, a căror valoare din punct de vedere al conținutului nu poate fi măsurată nici măcar cu măsura simplului bun simț, necum al precizunii ideologice? Pentru cine scrie el expresiile de felul acestora: *tip de mentalitate* (érzülettipus) *mamă überdimensională* (überdimensionális anya), *inspirație de finută*, (magatartásihlet), *beție de frumos* (szépmákonyság), *condensarea inspirației* (ihletsűrítés), *realitate reală*, (valós valóság), *viziune mortală leșinată* (eláult halálvizio) *banalitate joc-matematică* (jölék-matematikás giccs) *constrângere de sclavie*, (rabságszorultság) *tribunalul timp-senzației* (időélmény ítélőszék), etc. Cine le pricepe? Au ele în general un înțeles? Poate avea oare stilul o viață independentă, poate să fie oare independent de conținutul pe care trebuie să-l exprime? Poate exista oare o gândire limpede din punct de vedere ideologic în asemenea ceață de nepătruns a expresiilor? Toate acestea sunt oare într-adevăr o „*extravaganță literară*”, cum remarcă autorul în prefață — *extravaganță și nimic altceva*?

Nu, lucrul acesta nu este cu puțință. O gândire limpede nu permite asemenea expresii de neînțeles. Clasicii marxism-leninismului exprimă chiar și cele mai complicate fenomene prin expresii clare. Obscuritatea stilului este haina gândirii metafizice. Sunt semne că autorul luptă pentru purificarea stilului său. Lucrul acesta îl dovedesc ultimele sale scrieri publicate în volum. Dar avem senzația că lupta aceasta nu este destul de aprofundată, pentru că autorul încă nu și-a dat suficient seama că schimbarea radicală a stilului este dependentă de schimbarea radicală a conținutului. Chiar autorul constată: „*Întotdeauna, literatura mai înaintată din punct de vedere al concepției despre lume, înseamnă și stilul cel mai înaintat*” (p. 209). Într-adevăr — stilul înapoiat al autorului indică concepția sa rămasă în urmă.

Dar putem considera oare drept o simplă chestiune de stil faptul că nici în primul articol din culegerea „*Pe calea liberă*” nici în cele următoare, el nu ne arată clar că libertatea aceasta a izvorât din victoriile *Armatei Sovietice*? „*Ne-am eliberat*”, — scrie el. S'a eliberat scriitorul, literatura. Cum? De ce?

La întrebările acestea autorul nu dă nici măcar o singură dată un răspuns categoric. El tratează libertatea noastră ca și când ar fi vorba de noua stare de lucruri *obișnuită*, survenită după starea de lucruri *obișnuită* a robiei. Este oare de mirare, că primul studiu „reprezentativ” al său, născut în condițiunile democrației noastre populare, este fundamental greșit? În conferința intitulată „*Scriitorul și literatura în democrația populară*” (1947), nu cercetează sarcinile noastre sub *aspectul experienței oferite de literatura sovietică*, ci — după cum vom vedea — dintr’un punct de plecare cu totul greșit. Gaál Gábor nu năzuiește după eliberare să cunoască și să utilizeze înstărit nemăsuratele comori ale culturii sovietice și încearcă să includă forțat realitățile noastre în propria lui lume autonomă — fără succes.

Prin ce consemnează Gaál Gábor idealurile scriitoricești și literare ale democrației populare? În condițiunile luptei de clasă din ce în ce mai ascuțite, cheamă el cumva la lupta împotriva ideologiei decadente burgheze, mobilizează oare împotriva ideologiilor dușmănoase ale scriitorilor dușmănoși, ale curentelor literare și artistice dușmănoase? Dimpotrivă. Gaál Gábor cheamă la înțelegere, la alianță, la pașnica „unitate scriitoricească”. Nu este indiferent nici timpul când propovăduiește autorul pacea și unitatea aceasta: 1947, adică tocmai anul când, la avertismentul tov. Vasile Luca, secretar al Partidului Comunist Român, („Igazság”, 22 Mai 1947) masele muncitoare maghiare din România pornesc la luptă împotriva „unității maghiare” fără de principii, pentru a lichida acest otrăvitor curent al naționalismului burghez și pentru a cristaliza principialitatea de clasă corespunzătoare necesităților luptei de clasă, în toate domeniile vieții politice, economice și culturale. Numai că Gaál Gábor nu consideră obligatorile pentru literatură orientarea aceasta, pentru că în concepția lui, literatura are o viață independentă.

„...La prima concepere a unității noastre scriitoricești, am legat o unitate abstractă, generală și nu am pătruns până acolo încât să fi lămurit și condițiile concrete ale progresului nostru comun, condiții care străbat până în conținutul și în structura spirituală a literaturii. ALIANȚA ACEEA ERA ATUNCI O ALIANȚĂ JUSTĂ ȘI INDISPENSABILĂ (p. 192) (Sublinierea noastră R. I.) Așa dar, atunci când, cu ajutorul Partidului, a fost identificată greșala comisă — și anume că politica aceasta de unitate nu este politica servirii poporului muncitor ci a trădării poporului muncitor — Gaál Gábor găsește mijlocul de a justifica și ulterior această politică lipsită de principii a unității.

Odată cu instaurarea democrației populare, autorul a înmormântat toate antagonismele caracteristice orânduirilor sociale cu clase antagoniste și ideologiilor, literaturilor, culturilor, care stau față în față ale acestora.

„Lirica așa numită estetică impresionistă, artistică-individualistă, decadentă, pe numele ei de astăzi: existențialistă, cunoscută din ultima fază a burgheziei, cade astăzi, în mod necesar sub nivelul timpului, dat fiind că, în democrația populară, condițiile și factorii determinanți ai acestei lirice au dispărut din realitate” (p. 192), scrie Gaál Gábor.

Au dispărut factorii determinanți ai conștiinței burgheze din realitatea noastră? Dar ce anume determină conștiința? Gaál Gábor ar trebui să știe, că în ultima instanță existența determină conștiința, iar în regimul de democrație populară bazele materiale ale vieții burgheze sunt pe cale de dispariție, dar n’au dispărut încă complet. Cu atât mai mult nu dispărușeră în 1947, înainte de naționalizarea principalelor mijloace de producție industrială, înainte de *alungarea completă a burgheziei dela puterea politică*, înainte de răsturnarea monarhiei. Și îndeosebi n’au dispărut formele conștiinței burgheze, care se infiltrează încă, iar și iar, chiar și în păturile mai puțin conștiente ale proletariatului, care, după cuvintele lui Lenin — „se eliberează de prejudecățile sale mic-burghize nu deodată, nu printr’o minune, nu din porunca micii-domnului, nu din porunca unei lozinci, a unei rezoluții sau a unui decret, ci numai printr’o luptă îndelungată și grea, de masă, împotriva influențelor mic-burghize de masă.

Constatarea autorului despre dispariția din realitate a condițiilor lirice burgheze trebuie considerată, în cazul cel mai bun, numai ca o apreciere antiștiințifică. Condițiunile acestea mai sunt încă prezente, deopotrivă, atât în bazele materiale ale societății noastre de democrație populară, cât și în „puterea obiș-

nuinții”. În epoca trecerii dela capitalism la socialism, trebuie să luptăm cu înverșunare împotriva rămășițelor conștiinței capitaliste, care ies la iveală în primul rând tocmai în ideologie, în literatură, în artă. În general, conștiința maselor rămâne înapoia dezvoltării vertiginoase a condițiilor materiale de viață ale societății. În Uniunea Sovietică, socialismul a raportat victorie deplină și a început construirea comunismului, dar tot se duce lupta împotriva unor rămășițe ideologice ale capitalismului din conștiința unora. Influența ideologiei clasei stăpânitoare răsturnate, nu încetează prin dispariția puterii sale politice și economice. La noi nici nu a dispărut încă complet baza material-economică a elementelor influenței capitaliste. Suntem doar pe drumul desființării acesteia. Trebuie să ducem zi de zi o luptă înverșunată, vigilentă, consecventă, împotriva uneltirilor ideologice ale dușmanului de clasă, pentru că alungat dela puterea politică și îngrădit în forța sa economică, el caută aliați în puterea obișnuinței, în înrădăcinarea conștiinței burgheze, în prejudecăți.

Analiza liniștitoare, optimistă, a lui Gaál Gábor despre dispariția din realitate a factorilor determinanți ai liricei burgheze, într'un timp când grosul decisiv al economiei noastre era economie capitalistă (1947) în mod obiectiv a servit la dezarmarea vigilenței de clasă și n'a ajutat poporul muncitor în lupta sa de clasă. Chiar și acele analize critice pe care le-a scris Gaál Gábor despre lirica noastră de după eliberare (Horvath Imre, Horvath István) contrazic propria sa teză și dovedesc că rămășițele mentalității burgheze se mai ivesc în operele poezilor noștri. În criticile lor, Söni Paul, Bajor Andor, au relevat deasemenea că, de pildă, în lirica lui Kiss Jenő, Szemlér Ferenc etc., mai există urme ale mentalității burgheze. A fost oare și este oare justificată în asemenea împrejurări o autoliniștire „teoretică”?

„Clasa aceea cu ale cărei năzuințe era eventual sinonimă lirica aceasta decadentă, a coborât depe scena istoriei și întreaga noastră viață umană a fost preluată de o clasă proaspătă în simțiri și sigură în năzuințe, fără „crize sufletești”, care nici nu pricepe lirica lipsită de teren, fără ținută și tocmai de aceea „complexă”, a clasei apuse...” (p. 193).

Autorul își adâncește și mai mult erorile și în mai multe direcții. În primul rând:

1) La noi, burghezia nu a coborât în mod liric depe scena istorică în 1947 și nu a coborât nici astăzi. Luptăm împotriva ei prin dictatura proletariatului, luptăm împotriva influenței sale ideologice, împotriva răspândirii de svonuri mincinoase, împotriva superstițiilor ei, etc. Burghezia a fost coborâtă depe scena puterii politice și depe puternice poziții economice, dar aceasta nu însemnează același lucru cu dispariția ei. Nu există oare de ex. la noi o destul de considerabilă burghezie rurală?

2) Autorul subapreciază cu desăvârșire influența dăunătoare a „liricii” burgheze, din punctul de vedere al clasei muncitoare și ale maselor de oameni ai muncii. Clasa aceasta „proaspătă în simțiri și sigură în năzuințe” *nici nu pricepe* această lirică — afirmă el — *este așa dar imună din capul locului, este apărută față de ea*. Trebuie oare să luptăm, în cazul acesta, împotriva liricei burgheze? Poate însemna ea oare un pericol pentru conștiința oamenilor muncii? Chiar și simpla întrebare pune în lumină nejustețea poziției autorului. *Prin ideile acestea, Gaál Gábor n'a mobilizat la luptă ci poate să ducă la adormirea spiritului combativ*.

El nici n'a văzut clar că necesitatea luptei există. Nu încape îndoială că a ajuns sub înrăurirea iluziei false că creștem în mod pașnic spre socialism. Rezoluția plenarei a II-a a C.C. al Partidului Muncitoresc Român ne-a venit în ajutor și a exprimat învățătura stalinistă, conform căreia: „*Procesul de dezvoltare a democrației populare și de trecere la construirea socialismului decurge în condițiunile luptei de clasă, care îmbracă forme variate și tot mai ascuțite*”. Rezoluția arată lupta intensă și dăunătoare pe care o duc împotriva regimului nostru de democrație populară agenturile burgheziei și burghezia rurală. Toate acestea — după cât se vede — nu l-au convins pe autor că trebuie să procedeze, acum când tipărește conferința aceasta, la revizuirea vederilor sale greșite. Să fie oare aceasta respectarea textului? Dar cum ne învață marxism-leninismul, să respectăm sau să aruncăm la o parte textele greșite?

Cauzele sunt mai adânci. Concepția autorului este înțesată cu opinii idealiste. O rețea deasă, mai încătușează ideile autorului. Acesta se reflectă și în studiul său intitulat „*Scritorul și literatura în democrația populară*”, care după înțindere, după locul unde este plasat și după conținut, este o scriere-program care vrea să indice orientarea scriitorilor. Această expunere de program nu este în contradicție cu vederile autorului dezvoltate mai sus, dar este într-o contradicție radicală cu învățăturile marxist-leniniste.

„*Originalitatea noastră: felul nostru specific de viață și felul nostru specific de a gândi. Sarcina este crearea scriitoricească a acestui fel specific de viață și de a gândi*” (p. 198). Ar putea prof. Gaál Gábor să ne spună dacă oamenii muncii români și maghiari au fiecare alt fel specific de a vedea construirea socialismului? Dacă țărani muncitori români și maghiari se gândesc oare fiecare în alt fel, într'un fel original și specific, la transformarea socialistă a agriculturii? În redactarea aceasta, gândirea specifică trebuie să însemneze „*gândire maghiară*”, iar concepția aceasta seamănă cu concepțiunile naționaliste, șovine, potrivnice ideologiei clasei muncitoare.

Sarcina scriitorilor maghiari din R. P. R. este de a exprima eforturile comune ale oamenilor muncii maghiari și români în admirabila luptă patriotică pentru socialism, în lupta pentru asigurarea păcii și independenței noastre naționale, atașamentul nostru comun și dragostea noastră comună față de Republica Populară Română, față de Uniunea Sovietică și ura noastră față de agențiile imperiașismului și burgheziei. Forma exprimării, corespunzătoare specificului nostru lingvistic și cultural trebuie să fie *neapărat națională*, însă conținutul trebuie să fie *neapărat socialist*. Nici nu se poate altfel. Cuvintele, *felul de viață și felul de gândire SPECIFICE* sunt legate de propaganda naționalistă. *Tratarea caracteristicilor lingvistice, culturale, naționale, ca fiind factori determinanți ai felului de viață și ai felului de gândire, este în contradicție cu concepția materialistă.*

Cu o asemenea concepție vorbește Gaál Gábor despre *literatură* și despre *limbă* în generak. Falsa prezentare a împrejurărilor concrete și îndeosebi falsa *generalizare* întorc pe dos chiar și analizele despre care se poate presupune că au fost just gândite.

„*Literatura, datorită chiar nemijlocirii sale, este DIN CAPUL LOCULUI* (sublinierea noastră — R. I.) — *dintre toate variantele artei, instrumentul educării, cizelării omului și colectivității*” (p. 203). Nu se pomenește aci, care literatură servește educarea și cizelarea colectivității, cea progresistă sau cea decadentă? Redactarea este generalizantă. Se poate ca autorul să se gândească la literatura progresistă, dar lucrul acesta este contrazis de faptul că adaugă: *literatura este din capul locului instrumentul educării. Adică, din totdeauna și în totdeauna. Opinia aceasta, deși falsitatea ei este vădită din prima clipă, nu vine în contradicție cu redactarea obiectivistă cu care a apreciat autorul literatura decadentă. Încercăm să presupunem că Gaál Gábor nu ar fi de acord cu această redactare și nu ar considera literatura mincinoasă, infectată, imorală, a burgheziei, drept instrument al educării și cizelării colectivității. Cu toate acestea, textul reflectă concepția aceasta. Mai mult, îl aprofundează cu o nouă constatare. „Chiar din natura limbii rezultă servirea realității. Numai atunci ne putem înțelege unii pe alții, după limbă, când ceea ce exprimăm prin limbă corespunde realității... Limba în sine este un serviciu social; de ce tocmai literatura să nu fie și ea?” (p. 203). Schemă caracteristic metafizică. Limba, ca serviciu al realității (?) ca serviciu social, este independentă de ceea ce exprimă. Este independentă de faptul că exprimă un adevăr sau o minciună. Adică, în redactarea autorului mai există și altă turnură: „Numai atunci ne putem înțelege unii pe alții, după limbă, dacă ceea ce exprimăm prin limbă corespunde realității”. De data aceasta, e limpede. Nu însemnează cu nimic mai puțin decât că minciuna din capul locului nu găsește crezare, înțelegere. Cine nu spune adevărul, nu este înțeles. Pe de altă parte, cine este înțeles, spune, în mod necesar, adevărul. Acesta este un punct de vedere periculos. Așa a scris autorul. Extravaganțele lingvistice ale prof. Gaál Gábor aduc argumente în plus că limba în sine nu este un serviciu social.*

În cadrul încercării noastre de a rezuma concepția autorului despre politica literară în regimul de democrație populară, trebuie să ne referim și la cles-

tiunea *unității literare*, pentru că și autorul revine neîncetat asupra acestei teme centrale a lui. După cum scrie în ultima frază a studiului său: „*Am pus în discuție condițiunile principale de practică scriitoricească, ale unității, pentru a le discuta și a ne pune de acord*” (p. 210).

Nu se poate nega: Gaál Gábor pune în discuție faptul că „*maghiarul este altul, după clasă*” și nu este „*ceva general și universal și până la sfârșit și pre-tutindenii același*”. Demonstrează că maghiarul din Ardeal este radical deosebit de maghiarul din Ungaria și că deosebirea este din cale afară de ascuțită, dela clasă la clasă.

Autorul spune în același timp că scriitorii maghiari, independent de timp și de spațiu: „*au fost una în dezvoltarea limbii și a formelor literare, datorită profesiunii scrisului*” (p. 208). „*Profesiunea scrisului*” este așa dar o verigă care îi unește pe scriitorii de aceeași limbă, peste poziția lor de clasă, peste concepția lor, peste diversitatea lor.

Există care asemenea unitate? Nu există. Lenin scrie: „*În orice națiune de astăzi există două națiuni... în orice cultură națională există două culturi naționale*”. (*Note critice asupra chestiunii naționale, 1913*). Cel ce nu pricepe lucrul acesta și cnsideră *profesiunea scrisului* drept o verigă de unire situată *deasupra* antagonismelor de clasă, acela merge pe cale opusă marxism-leninismului.

Studiul program al lui Gaál Gábor, care nu se referă decât prin *vorbe* la exemplul pe care ni-l dă literatura sovietică și la rolul călăuzitor al Partidului, dar nu este pătruns, în *conținut* de acest exemplu și de acest principiu călăuzitor, în mod necesar dă un program nejust și indică scriitorilor maghiari un drum nejust. O critică apărută în coloanele revistei „UTUNK” despre lucrarea lui Gaál Gábor, arată că această concepție a autorului reprezintă un regres față de concepția lui literară de dinainte de eliberare întrucât atunci a pus chestiunea delimitării frontierelor de clasă ale literaturii, pe când acum urgentează contopirea frontierelor de clasă, crearea unității literare.

Într-o critică apărută în coloanele ziarului „Romániai Magyar Szó” se examinează nivelul ideologic al operei sub perspectivele avântului nostru literar. „*În legătură cu volumul de studii care se ocupă de problemele creației literare, trebuie să punem următoarea întrebare: împinge oare mai înainte, volumul, procesul de purificare ideologică, sau împiedică, tulbură acest proces? Mai exact: atinge oare volumul nivelul purificării care există acum, sau rămâne sub acest nivel? În legătură cu volumul de studii a lui Gaál Gábor, intitulat „REALITATE ȘI LITERATURĂ”, la întrebarea aceasta trebuie să răspundem în felul următor: volumul nu împinge mai înainte procesul de purificare ideologică, el nu atinge nivelul existent de purificare*”.

Dincolo de toate acestea însă, trebuie să punem în discuție o latură a activității literare pline de lipsuri a lui Gaál Gábor, care rezultă *nu din texte* ci tocmai *din lipsa textelor*. În opoziție cu practica criticii literare în trecut, când a oferit — chiar dacă nu în cercuri largi, dar a oferit totuși — un oarecare imbold mlădițelor noi ale literaturii progresiste, această activitate de îndemnare n’a mai reapărut la el, după eliberare, în practica criticii literare. Noile fenomene ale literaturii noastre le-a sesizat mai curând cu prevestiri nefavorabile — dacă le-a sesizat cât de cât. *Despre partea covârșitoare a noilor opere din literatura noastră, Gaál Gábor nici n’a pomenit măcar*. A trecut peste ele. În criticile aduse altor cărți, s’a ridicat însă la luptă exclusiv împotriva lipsurilor, fără să fi scos în evidență în criticile lui, însemnătatea noilor elemente care există, fără nici o îndoială în aceste opere. În această epocă plină de speranțe, a restructurării literaturii noastre, Gaál Gábor n’a sesizat misiunea și sarcinile unui critic literar.

IV

Oferă oare, privirea de ansamblu a acestei opere și elemente pozitive? Este îmbucurător și încurajator faptul că elementele cu semnificație pozitivă au început să apară în activitatea de azi a autorului. Producția din anul 1949 a autorului începe să promită că Gaál Gábor a început să facă o cotitură. Din pro-

ducția sa pe anul 1949, în volum au fost incluse următoarele scrieri: „*Cîntîndu-l pe Dobroliubov*”, „*Pușchin și realismul*”, „*Cernișevski*”, „*Realitatea sovietică—literatură sovietică*”, „*Revista „UTUNK” și critica de artă partinică principală*”, „*Nouă organizație de scriitori, noi sarcini pentru scriitori*”, „*Teoria stalinistă a realismului socialist*”, „*Lupta pentru pace și literatură*”, etc. Reese deci că, pe de o parte, autorul a pornit la studiul clasicii ruși și a literaturii sovietice, pe de altă parte, a început să treacă depe drumul generalităților la sesizarea sarcinilor concrete. O cotitură a început să se producă și în tonul și limbajul scrierilor sale.

Acest început de cotitură în activitatea lui Gaál Gábor deschide perspective și pentru aprecierea finală a operei sale. Nu este locul să analizăm amănunțit aci ultimele sale lucrări, deoarece — datorită prospețimii noii orientări — acestea nu sunt adăncite într-atîta încît să reiasă din ele concluzii mai profunde. Trasătura esențială a tuturor este însă, că a început să se încadreze în curentul vieții noastre literare avîntată spre noi culmi, că a început să identifice necesitățile vieții noastre literare. Așa de pildă, pentru prima oară apare între operele lui Gaál Gábor legătura cu literatura română, cu toate că legătura aceasta apare printr'un fragment din trecutul literaturii române (Eminescu). Trebuie să considerăm ca fiind just faptul că autorul se străduiește să cunoască prezentul și tot ce este valabil din trecut. Dar este necesar să cunoască creațiile de astăzi ale noii literaturi române. Critica literară maghiară din R. P. R. nu poate trece cu vederea și *îndeosebi nu se poate dispensa* de cunoașterea celor mai importante opere ale literaturii și criticii literare române. Literatura de limba maghiară din R. P. R. este o *parte* din literatura Republicii Populare Române. *Partea* aceasta, se raportează la *întreg*, trebuie să se raporteze la *întreg*. Dar raportarea aceasta într'o formă justă este posibilă — *îndeosebi pe frontul criticii literare* — numai dacă se naște ca rezultat al unei munci conștiente și organizate și nu spontane, întâmplătoare.

Asemenea muncă organizată și consecventă pretinde din partea autorului cunoașterea mai profundă și mai amplă a culturii sovietice. Desigur, și Gaál Gábor consideră scrierile pozitive publicate numai ca un prim pas. Studiile aprofundate sunt premisele dezvoltării mai departe.

Autorul știe lucrul acesta. În articolul intitulat: „*Revista „UTUNK” și critica de artă partinică principală*”, care este ultimul studiu al volumului, constată: „*Cei mai mulți dintre noi nu suntem pregătiți pentru acea analiză științifică a operelor, fără de care însă este cu neputință o critică principală și partinică*” (p. 384). Această analiză a autorului este valabilă. El nu se sustrage de sub această critică, dar ea privește pe toți cei care se ocupă cu critica literară în domeniul literaturii, sau al presei de limba maghiară din R. P. R. Această sinceră mărturisire a autorului face parte dintre rîndurile cele mai încurajatoare ale volumului. Atîta vreme cît considerăm greșelile și erorile drept juste și fără cusur, atîta vreme cît apreciem lipsa de pregătire drept erudiție, atîta vreme nu există condițiunile pentru lichidarea slăbiciunilor. „...*fără autocritică din partea criticilor, formarea unei critici juste este cu neputință*”, — scrie just, autorul („*Noua organizație de scriitori, noi sarcini pentru scriitori*”, p. 316). Acesta este un început de justă recunoaștere chiar dacă la publicarea acestui volum autorul nu a aplicat consecvent autocritica. Dar concluziile trase în articolul mai sus citat trebuie să-l facă pe autor să meargă hotărît înainte pe calea clarificării sale ideologice. De aceasta depinde, dacă perspectivele încurajatoare deschise de ultimele sale lucrări, se vor desvolta sau vor rămîne simple vorbe.

Sarcina se poate rezuma pe scurt: marxism-leninismul trebuie temeinic înșușit, fiindcă numai în posesiunea acestui armament este posibilă activitatea de critică literară principală și partinică.

Trebuie înșușită învățătura Partidului nostru despre sarcinile criticii literare. Articolul apărut în „*Scîntela*” Nr. 1493, scrie: „*Să luptăm pentru o critică de artă principală, pătrunsă de spirit de Partid! Sarcina noastră principală este... o luptă sistematică pentru crearea unei critici literare sănătoase, pătrunse de spirit de Partid, a unei critici literare care să lichideze rămășițele burgheze din rîndurile ei, să militeze pentru crearea unei literaturi de luptă, națională în formă, socialistă în conținut, a unei literaturi, care să slujească construirea socialismului în țara noastră.*”

Ne trebuie o critică literară organizată, bazată pe cunoașterea adâncă a teoriei literare izvorîte din studiul marxism-leninismului, o critică literară, care să fie o armă puternică a Partidului nostru. Fiecare critic literar are sarcini în acest sens...”.

Operele lui Gaál Gábor sunt caracterizate tocmai prin lipsa unor astfel de studii partinice.

La a XIII-a plenară a Uniunii Scriitorilor Sovietici ocupându-se în cadrul raportului secretariatului general de sarcinile actuale ale criticii literare sovietice, marele scriitor și critic sovietic A. Fadeev, a spus printre altele:

„Critica trebuie să priceapă că, pentru a păși pe calea largă a progresului, trebuie să cunoască viața întocmai cum o cunoaște și artistul creator. Cărțile actuale ne descoperă ceea ce este nou în viață. Fără cunoașterea vieții însăși, nu putem aprecia în întregime și just operele scriitorilor.

Partidul ne-a lămurit, pe noi scriitorii, în anumite chestiuni, cu atât mai mult cu cât Partidul fiind conducătorul întregului mers al construirii comunismului, cunoaște pe deplin viața și vede tendințele pe care noi scriitorii, orbiți uneori de împrejurările secundare ale creației noastre literare, nu le observăm”.

DIN LITERATURA NOASTRĂ ANTIMONARHICĂ ȘI ANTIDINASTICĂ

de Acad. BARBU LĂZĂREANU

VII 1)

„TOCILA” și PRIMREDACTORUL EI

Printre publicațiile periodice care duceau campania împotriva dinastiei prusace Hohenzollern se numără și *foaia humoristică ilustrată „Tocila”*.

Apărută în Noemvrie 1890, sub conducerea lui Const. B. Stamatin, ea purta în stânga titlului o „piatră făcută în formă de roată la care prin învârtire se ascut diferite ustensile de tăiat” cum definește tocila Doctorul C. Diaconovich într’a sa Enciclopedie Română publicată, la Sibiu, din însărcinarea și sub auspiciile Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român. Numai că Tocila lui C. B. Stamatin avea gravate pe pedestalul ei cuvântul și inițialele: „Brevet S.G.D.G.” (sans garantie du gouvernement); adică redactorul-șef declara că zisa Tocilă este brevetată, dar fără cheazășia ocârmuirii împotriva căreia, de altminteri foaia ducea o aprigă luptă. Antebrațele unui personagiu nevăzut învârteau manivela Tocilei, iar în roată din care fășneau zigzaguri de fulgere mâinile înfingeau două pene: una de găscă și alta de oțel.

Din parafa iscăliturii *Nazone* — acesta era principalul pseudonim al lui Const. B. Stamatin — apărea portretul-caricatură a redactorului-șef.

Purta cilindru, dreapta-i ținea cu eleganță o pană care era o prelungire a lui *e* dela *Nazone*.

Atât titlul cât și gravurile din corpul revistei se datorau — până în Septemvrie 1892 — lui „C. Jiquidî, desenator caricaturist” care își anunța adresa: „strada Virgiliu 18” ²⁾.

1) Vezi „Studii” numerele 2 și 4 anul întâi și n-rele 1, 2, 3 și 4 anul al doilea.

2) Va lua loc în 1892, printre colaboratori și pictorul **Tantal**, pseudonim al lui Witold Rolla Piekarsky, fost ilustrator și al lui „Ghiță Berbecu”, mai târziu și al „Ardeului” din Tg. Jiu, precum și al „Lumii Nouă literare și ilustrate” (1895—1896).

Pagina finală a primelor numere o alcătuia un *Ceaslov al Tocilei* : șapte până la opt termeni în ordine alfabetică tâlcuiți prin câte o miniatură destul de nostimă și printr'o caracterizare 'dictionărească la fel. De pildă, în dreptul cuvântului *Agricultură* (așa cum se făcea atunci !) se vedea o momâie de speriat ciorile și vrăbiile, o momâie de două ori ciungă, iar ca explicație se dădea cea următoare : „Venus de Milo a câmpului”. *Albumul* căpăta interpretarea aceasta : „Un supliciu de salon”. După chipul cum își exercita plenipotența și solia, *Ambasadorul* căpăta precizarea sau determinarea : „Un comisionar foarte scump”, definițiune care — în treacăt fie zis — se potrivește și în zilele noastre majorității trimișilor din țările imperialiste. *Avocatul* se trezea traves-tit într'o „spălătoreasă a pungășilor”. *Baletul* se comenta ca „o simfonie de picioare” cu acompaniament, de astă dată invizibil „de inimi sexagenare” ; *cartoanele* erau „cimitirul reformelor” ; *cataclismul* era designat (și ilustrat) printr'un „unchiu cu moștenire care devine tată”. Iar litera D. o deschidea un om purtând drept cap un cerc înlăuntrul căruia era scris : „Dolar 5”. Închinători avea o mulțime. Iar lexicograful *Ceaslovului* dădea explicația : „Zeu american cu adoratori și în Europa”.

Dar foaia care s'a botezat cu numele mereu-călătorindei ascuțitoare de unelte tăioase nu ni-a dat, în literatura cronicelor rimate, impecabile lame de briciu sau — ca să întrebuițăm o metaforă a cuțita-rilor — „n'a făcut limba subțire ”).

3) În numărul 13, însă, dela 20 Octomvrie 1891, „Tocila” ne oferă sem-nate Z. Stroe, niște bine-compuse triolete (stanțe de câte opt stihuri, în cari ver-sul prim se repetă după al 3-lea și al 5-lea vers, iar stihul final e repetarea ver-sului secund). Sunt triolete evocatoare și pline de umor cu titlul „La Fialkov-sky”. E vorba de o cafenea a cenaclurilor literare din ultimele decenii ale vea-cului trecut, cu deosebire a cenaclului celor „pierduți în versuri blonde-obiacee” și pe care poetul macabrelor sonete Alex. Obedenaru le-a zugrăvit acum 18 ani în conferințe la Radio și în amintiri publicate în foiletoanele „Adevărului”. De altfel, unul din eroii trioletelor lui Z. Stroe e chiar macedonskianul A. Obēdenaru, sub numele A. de la Sabar. Iată două din cele 6 stanțe :

*La Fialkovsky 'n cafenea
Ce multă apă se consumă
Și rar se bea câte-o cafea
La Fialkovsky 'n cafenea,
Literatură cât vei vrea,
Talente cheltuite-o sumă
La Fialkovsky 'n cafenea
Ce multă apă se consumă.*

*...Poetul A. de la Sabar
Cu decadentele-i neuroze
De lume nu are habar
Poetul A. de la Sabar
Ci se inspiră de pahar,
Pe cap încoronat cu roze
Poetul A. de la Sabar
Cu decadentele-i neuroze.*

Pentru întocmitorii de comedii privind Istoria literaturii și a presei româ-nești și de repertorii ale bibliografiilor istorice nu e neinteresant să spunem aici că pseudonimul Z. Stroe aparținea unui Orășanu (nu N. T., ci Ștefan). El a scris o lucrare despre Cronicarii moldoveni din secolul XVII în care execută pe istorio-graful A. V. Gâdei pentru injurii aruncate limbii slavone. Epitetele... date limbii slavone — scrie Ștefan Orășanu — „nu sunt potrivite pentru un popor și o lim-bă care a putut avea o influență atât de puternică”. El vorbește de „venerația de care se bucura în Țările Românești” slavona despre care spune că era o limbă „mlădiată de secolii de literatură”.

Pe tărâmul bibliografiei a dat la iveală o carte în care critică lucrarea bibliografică de 340 de pagini asupra Cestiunii Orientului întocmită de Georges

Materialul antidinastic al „Tocilei” e alcătuit cu deosebire din următoarele elemente :

lemn pentru construcție (cherestea),
brânzeturi,
ceaprazuri,
herghelii sau simple grajduri,
apanaje,
liste civile.

S’ar putea spune că ele au fost utilizate înaintea Tocilei de o lungă serie de reviste umoristico-satirice.

În campaniile lui Al. V. Beldiman, Ioan N. Roman și Dunăreanu (Grigore Ventura) — ale acestuia din urmă atât în „Adevărul” cât în broșuri — ele, sau parte din ele, apăreau învinuitoare.

Despre băcăliile beldimaniene și dunărene a vorbit, de altfel, și Tocila într’o cronică rimată în care regele, găbuir de acuzatorii săi, uită, de spaimă, ușile date în laturi ale casei de fier în care se văd, dându-l de gol, saci doldora de bănet, iar de pe pianul reginesc se ridică în aer și cad pe dușumea notele unei „Cantate Hübsch”. (Despre Eduard Hübsch se știe că a ajuns celebru mai puțin prin compozițiile lui închinete tronului, pe cât pentru chipul cum, însușindu-și o sudalmă, a utilizat astfel acea expresie-mascară că de atunci ea a trecut în istorie sub numele de „Țara lui Hübsch”).

În Cronica ilustrată din *Tocila* legenda explicativă sună :

*Lupul cel nesăturat
E luat la scărmanat
Și mi-l scarmănă avan
Pe Augustul pehlivan.*

Și cronicarul Tocilei povestește cum la strigătul lui Beldiman și Ventura („Buzunarele-ți golește — că mult țara ai prădat — scoate... ce-ai furat !), Craiului

*. din buzunare
Ii tot cad — nevoe mare —
(Ii tot cad ca din sertare)
Bani în aur și hârtii
Bonuri, acții, mii de mii,
Apanagii, rente groase*

Iar într’altă cronică — scrisă pe aria din Voevodul Țiganilor : „Căci eu chiar din pruncie” — Vodă, pornit pe calea mărturisirilor, declară :

Bengesco. Ștefan Orășanu arată că „mărginindu-se numai la catalogarea cărților tipărite în Franța și Belgia, autorul bibliografiei (Bengescu) a redus singur din importanța ce o putea avea lucrarea sa pentru studiul cestiunii orientale, importanța micșorată încă și prin lipsa de orice referențe critice”.

Am crezut nimerit să dau aici câteva note despre unul din colaboratorii Tocilei antimonarhice; el a fost un învățat a cărui moarte timpurie a întristat pe literați și pe cercetători.

*Eu sunt dibaciu — și am curaj.
 Lista civilă mi-am mărit,
 Luând și apanaj.
 ...De când sânt în domnie
 Fac tot negustorie
 Și'n toate izbutesc
 Căci vamă nu plătesc :
 Vânz brânză, unt și cașcaval,
 Vânz scânduri, lemne din păduri
 Ba 'nsărcinez pe Mareșal
 Să vânză și trăsur.*

Ce aduc, așa dar, nou scrisul antimonarhic și antidinastic al *Tocilei* într'ale cărei coloane lucrurile enumerate mai sus formează obiectul a zeci și zeci de stanțe și de strofe ?

Lucrul nou este că pana despre care vorbirăm, răsărită din parafa iscăliturii pseudonime, s'a avântat de o dată spre poemul cu proporții epice. Au fost nevoite să-i ție pasul : creionul și penița desenatoare, precum și dălțița, acul și priboiul gravorului. Astfel ne-am trezit cu o serie de miniaturi de tablouri și portrete întovărășite de legende lor. Ilustrațiile ne mai fiind singuratice, iar stanțele apărând ca niște cânturi comico-epice cu dimensiuni reduse, ele alcătuiesc laolaltă o rapsodie grafică și metrică interesantă. Să luăm din aceste rapsodii „Tabletele Craiului” care încep cu o biografie luată nu dela nașterea Prințului Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, ci dela apariția lui în portul Turnului Severin.

*Când îl vezi așa lihnit
 Te 'ntrebi unde l-a găsit
 Pe acest August golan
 Inzestrat c'un geamantan.*

Strofa aceasta este explicarea ilustrației în care un militar prusac cu o cască a cărei vizieră acoperă fruntea până la sprâncene de unde, de amândouă părțile, încep să se prelingă și apoi să se reverse ciucuri de păr care se încheie cu niște barbete — este obiectul de atenție a câtorva grupuri zgâite la sosirea în port a musafirului.

A doua scenă : fostul Oficier — Domnitor de astă dată — stă în fața unei câtimi de unelte, de produse industriale și agricole, precum și de mărfuri. Tabloul e întovărășit de stihuri. Ele încep tocmai cu ultimul cuvânt din versul prim al strofei citate adineauri : cu *lihnit*, devenind membru al unei expresiuni predicative :

*E lihnit, dar nu e prost
 Și-și găsește 'ndată rost
 Cu ist sat fără de câini
 In casă făr' de stăpâni
 Doar atâta că-și muncește
 Gândul — pe negustorește*

*Mai apoi ce-i vine 'n gând ?
Să le 'nceapă rând pe rând
Meșteșuguri fel de fel
Cum nu vezi decât la el.*

Drept întâie industrie și prim negoț regal, *Tocila* prezintă : comerțul de cherestea, lucru pentru care celui numit de lingușitori „Marele Căpitan”, îi aplică porecla „Marele Herestegiu”⁴⁾ și folosește pentru el verbul meșteșugăresc: *a lemnări*, spunând că Vodă „lemnărie lemnărește”. Drept alt comerț cu ridicata (cu toptanul), iată-l pe regescul erou al *Tocilei* că :

*Se 'ndulcește-apoi la brânză
Și începe ca să vânză
Brânzeturi⁵⁾ marfă aleasă
Care fuge de pe masă.*

Vom vedea că luarea picioarelor de-a umeri din partea ziselor brânzeturi va reveni într'altă rapsodie făcută pe ritmul unui cântec popular „Ș'are mă !”.

*Și are mă !
Și-are mă
Și mai are încă mă !
...Și brânzeturi cari întorc
Farfuriile pe loc.*

Trebue să observăm că din obiectele de schimb crăești, cele mai frământate, mai dospite, mai închegate câteodată, mai sărate întotdeauna, de către mânuitorii umorului românesc antidinastic, au fost brânzeturile (*cașcavalurile* își vor avea un capitol aparte !). Această precădere dată mărții brânza să fi fost oare pentru că mai toți cronicarii în versuri își însușiseră dorința ce sălășluia în inimile maselor populare și care tot „popular” trebuește exprimată: ca Hohentollerii să se ducă opt cu a brânzei ?

Vorba e că într'atâta această ramură a îndeletnicirilor, cu drept cuvânt *palatale*, obsedează pe biografii satiriști ai regelui, încât ei recur la un moment la jocul simplu, școlăresc al aritmogrifului. Astfel, punând pe cetitori să înlocuiască cifre și grupe de cifre prin litere cari compun rând pe rând : un animal domestic, un fluviu în Italia, o trecătoare în Carpați, o măsură, o apă sau un preparat chimic, un instrument de bucătărie, un munte în Africa, un oraș italian, un port în România, un

4) Dicționarul Român-German al lui Tiktin, deasemeni și dicționarul Academiei au primit forma *herestea* alături de *cherestea*. Aceasta din urmă dă și formele : *hereseu*, *heresteu* și *herestrâu* pe lângă cea de ferăstrău, și verbul *a herestru* = ferăstrui.

5) Aci cuvântul trebuește pronunțat cu accentul pe ultima silabă, par'că ar fi pluralul nu al brânzei sau al unui presupus substantiv colectiv : brânzet, ci al *brânzeturi*.

nume de bărbat și o poreclă sau un popor din Europa, — și a căror deslegare erau cuvintele :

Ca	L
Arn	O
Rucă	R
Oc	A
La	C
Grăta	R
Ialomîț	A
Atla	Z
Mila	N
Brăil	A
Artu	R
Șva	B

Reeșea din cetirea finalelor de jos în sus propozițiunea eliptică sau firma :

„Brânzar Carol“.

De altă parte din cetirea de sus în jos a inițialelor duzinei de vocabile de mai la deal apărea altă titulatură a regelui ; de astă dată locul prim îl ocupa numele-i de botez în pronunțarea românească și apoi venea una din calitățile considerate pe atunci ca proprii suveranului, însușire exprimată printr'un atributiv sau printr'o poreclă dată de biografii dela ziarele de frondă și cele de humor :

„Carol Giambaș“.

Iată în poemul „Prăvălia“ — prăvălirea Craiului dela palat spre grajd :

— *Și are mă !*

Și-are mă

Ș'are prăvălie, mă !

... — *Unde, mă*

Unde, mă

Unde-i prăvălia mă ?

— *La Palat în București*

Și la grajdur'le crăești

Acolo poți ca să juri

Că-i hală de vechituri.

— *Ce-are, mă ?*

Ce-are, mă ?

Ce-are 'n prăvălie, mă ?

— *Săbii rupte, puști stricate*

Haine de molii mâncate,

Pinteni fără de rotiți

Auguști botforți găuriți

Bată-l vina

Bată-l vina

E deștept, iată pricina !

Altul s'ar fi priceput

Să s'apuce de vândut,

*Să strige 'par'c'ar striga
Laolaltă zece guri :
Vechituri, vechituri ? ⁶⁾*

*Dar ia stați
Dar ia stați
Stați puțin, și ascultați
Tobeale cum bat la hală
Unde lumea dă năvală
Par'c'ar fi — păzește Doamne !
O desfacere totală.*

*E mezat
E mezat
La`dughiana din palat,
Din șopron, din vechituri
A scos Neamțul trei trăsuri
Și ține la preț mări frate,
Că-s`de alții cumpărate.*

Ultima strofă este reluarea unei idei folosite în *Tablete*, unde Na-zone se adresa oamenilor uluiți de atâtea meserii câte 'ncap într'un singur crăișor, spunându-le că acuș-acuș o să-l audă pe Vodă

*Strigând lumii de pe drum
Că e și geambaș acum.
Ba chiar are de vânzare
— Cred că vede fiecare —
Trei trăsuri hodorogite
Și trei iepe rebegite.*

Această temă a fost exploatată în revistă, și de Niger, într'o jalbă a geambașilor către Vodă-Carol: târguindu-se că li se ia „bucătura de la gură”, geambașii cer să fie lăsați să trăiască și ei :

*Că ești Vodă cu palate
Inecate de păcate
Și moșii peste moșii
Să hrănești d'ai noștri mii
*Și ești putred de bogat
Și ești tot nesăturat.*

6) Această idee avea să fie oglindită și într'o epigramă publicată în numărul dela 18 Februarie 1893 al *Antidinasticului*, altă foaie redactată de C. B. Stamatin-Nazone. Iat-o:

UNUI REGE

*Tot cei vechi, scoți în vânzare,
Se șoptește la ureche.
Sire, am o grijă mare;
Țara noastră încă-l veche.*

Epigrama poartă iscălitura *Giordano*. Nu putem spune dacă este marele epigramist ieșan, autor al unui volum de catrene satirice apărute în 3 ediții, — fiindcă sub pseudonimul *Giordano* au scris și alții, printre cari C. Mille.

Și-l propun — de vreme ce „între frați de meșteșug nu se'ncape vicleșug, noi geambași, și tu geambaș; tu 'n palat, noi în sălaș“ — el să rămâe *numai* brânzar,

*Precupeț și cămătar
Negustor și potcovar*

Și-l sfătue :

*„Lasă-te de geambașlăc,
Că facem calabalăc“.*

*

Redactorului-prim al *Tocilei*, lui Nazone, îi datorează presa românească un șir lung de *profiluri gazetărești*, publicate în „*Vestea*”, foaie zilnică diriguată de el între anii 1890—1893. Unele din ele au — ce-i drept — oarecari stângăcii și un număr apreciabil de neglijențe stilistice.

Dar conțin informații menite ca, atunci când bio-bibliograful critic al epocii se va ivi, să contribuie la cunoașterea periodicelor și ziariștilor din penultimul și o parte din ultimul deceniu al veacului trecut. Îți oferă și cheea la nenumărate pseudonime. Ceeace-i interesant în această serie de chipuri și de tipuri este că ele, — caracterizând din când în când o *situație*, relevând unele apucături și vrând să necăjească pe câte un confrate — scot la iveală compromisurile și mai ales compromiterile jurnalistice. C. B. Stamatin-Nazone n'a fost socialist ci un *simpatizant* al mișcării muncitorești.

Și, mai cu zâmbet, mai cu dojană, mai pentru a pune „la rezon” siguranța de sine a câte unei gazete (ieri antidinastică, apoi lingâie și de un retorism patriotard, moralizator și predicator de ordine) el a arătat fără meșteșugire dibace, nehotărârile câtorva tipărituri periodice și trădările unor conducători de ziare, ori a unor simpli oploșiți la ziare.

Despre sine totuși spunea : „Ziaristul C. B. Stamatin, de origine din Focșani, și de viță directă — asigură arhondologia română — din neamul domnesc al Movileștilor..., a dirijat și editat *Tocila*, *Antidinsticul*, iar acum e prim-redactor la *Vestea*... El este un adevărat proletar al condeiului, deși dacă ar voi să-și cultive ascendenții, ar fi om avut“.

Om avut n'a fost. Dar de făcut daruri, tot mai făcea. Și când venia vorba de cadoul ce trebuia să-l facă suveranului, el spunea :

*Ce să-i dăm, măi frate ?
Că ia el de toate !
Dar tot îi vom da
Ceva, ceva :
Răvaș de drum
Chiar de pe-acum,
Și în urma 'sa
Vom afuma !*

UN ISTORIC OLANDEZ DESPRE IOAN VODĂ „CEL CUMPLIT“

— Pagini inedite dintr'o cronică din 1602 —

Nota introductivă de SCARLAT CALLIMACHI

O cronică veche cuprinzând pagini în legătură cu domnul Moldovei, Ioan Vodă „cel Cumplit“, necunoscută și nefolosită, până astăzi, de istoriografii noștri, și care merită o atenție deosebită, dat fiind personalitatea domnului moldovean, este: *Michaelis Ab Isselt Amorforti (sui temporis) Historia In qua (Res in toto orbe terra) rum gestae... usque ad anno M.D.L XXXVI perspicue et aecu (rate describuntur)... Coloniae (Apud Arnoldum quentelium) Anno M.D.C. II...*

Despre autorul ei au rămas doar câteva însemnări biografice. *Mihai von Isselt* a fost un istoric olandez. S'a născut în localitatea Dokkum (Frisia) și a murit în anul 1597. Se știe, că s'a călugărit și că a predicat, apoi, împotriva doctrinelor lui Luther. Având legături adânci cu sprijinitorii partidului spaniol, a fost nevoit să-și părăsească patria și să se ducă în altă țară. A locuit mai mult timp în orașul Colonia, apoi în orașul Hamburg. Isselt a murit într'o mănăstire, care se afla în apropierea Hamburgului. El este autorul mai multor scrieri, printre care se numără și cronica mai sus amintită. Această istorie a fost tipărită la Colonia. Se pare că ar fi și o ediție anterioară, tot apărută în orașul Colonia, în anul 1586.

*

Ioan Vodă „cel Cumplit“ a fost pomenit nu numai de cronicarii moldoveni, ci și de mulți istorici străini. Faptul acesta ne-ar putea mira, că unui voevod al Moldovei — care n'a domnit decât din 1572-1574 — să i se acorde atâta însemnătate, dacă n'am analiza cu atenție activitatea lui de domn. În istoriografia românească, atât Grigore Ureche cât și ceilalți scriitori de letopisește au hulit mult numele lui

Ioan Vodă. Toți l-au înfățișat ca pe un om crud, un tiran odios lipsit de cea mai elementară omenie.

„Ion Vodă ← spune Ureche — după izbândă cu noroc ce gonit pre vrăjmașii săi din țară se așază la domnie, carele la toate dintâu era pre voia țării, iară mai apoi pre toți i-au covârșit cu vrăjmășia lui și cu morți groaznice ce făcea, ca vrând să ia agonisita tuturor, nu cu alt meșteșug ci cu vărsare de sânge... Și din zi în zi izvodia feliuri de munci nouă... Temnițele pline de călugări, și îngroapă de vii pre Veveriță și pre popa Cozma și pre Molodeț, călugărul. Iar din boieri și din cei de cinstie sabia lui nu mai eșia și cu toate felurile de morți îi omora. Și așa socotia că nimenea n'au fost mai destoinic decât dânsul. De lege își râdea, că în postul cel mare s'au însurat și alte călcături de lege multe ca acestea făcea... Intr'acele belituri și morți groaznice fără dumnezeire ce făcea Ion Vodă în domnia sa și nimica nu-și aducea aminte cum va veni la cea de apoi...“¹⁾.

Cam la fel l-au zugrăvit și ceilalți cronicari ai Moldovei, printre cari și Azarie :

„O răule între răi Ioane, nepot al minciunii și fiu al diavolului, prin răutatea ta și prin deșărtăciunea ta ai adus țara la peire...“²⁾.

Și de ce oare, atâta pornire împotriva lui Ioan Vodă din partea cronicarilor moldoveni? Ura boierilor cronicari n'are altă tălmăcire decât purtarea față de boieri, a domnului Moldovei. B. Petriceicu-Hașdeu în lucrarea sa „Ioan Vodă cellu complitu“ ne explică — într'un stil colorat — originea acestei uri față de voevod.

„Intr'un stat astfel constituit, principele putea să-și aleagă numai una din cele trei căi : sau să țină cu boierii și călugării contra poporului, ori să țină cu poporul contra boierilor și călugărilor, sau în fine să-i împace unii cu alții.

Câteși trele metode fură încercate.

Cu poporul contra boierilor și călugărilor ținuse Petru Rareș : el muri pe tron, după o domnie glorioasă aproape de douăzeci de ani.

Cu boierii și călugării contra poporului ținuse Alexandru Lăpușneanul în prima sa domnie : fu trădat, răsturnat și alungat.

A împăca poporul cu boierii și călugării se silise Iacob Despota : atrăgându-și o neîncredere din ambele părți, el pieri sub loviturile unei coalițiuni universale.

Aceste trei exemple erau toate proaspete : avându-le plăpânde înaintea ochilor, Ioan Vodă, chiar din egoism, își alesese calea, prin care scăpa națiunea din ghiarele clasei, pe cei mulți din mâinile celor puțini, pe turma din gura lupului. Am văzut cum un mare vornic peri sub cuțitul călăului chiar în ziua de Paști.

Alți boieri îi urmau unul după altul deși nu toți avuseră plăcerea de a muri înfruptați de ouă roșii...

Monastirile consumau în trândăvie și în desfrânări sudoarea Moldovei... Ura sa pentru boieri și călugări, disprețul său pentru aristocrația

1) *Ureche Grigore* : „Letopiseșul țării Moldovei“, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1934; pag. 154.

2) *Bogdan I.* : „Letopiseșul lui Azarie“, București, 1909; pag. 157.

de tot felul — Ioan Vodă, în unele cazuri, ştia să le manifeste şi fără ajutorul gealaţilor...“¹⁾.

Aceasta este explicaţia de ce atât boierii cât şi cronicarii — cari erau şi ei de neam boieresc şi scriau pentru domni şi boieri — îl urau pe Ioan Vodă. Om de obârşie, după cât se pare, modestă el şi-a dat seama, că numai având sprijinul poporului îşi va putea păstra scaunul domnesc şi va putea duce războaie împotriva duşmanilor de peste hotare. Boierii şi călugării sprijineau pe un domn, numai dacă acesta le satisfăcea dorinţele şi interesele. Nestatornicia şi perfidia lor îi erau bine cunoscute lui Ioan Vodă.

„Acest Ioan Vodă unii zic că au fost fecior de armean, alţii zic că au fost fecior unui Ştefan, iar Martin Paşcovschi, cronicarul leşesc scrie că au fost acest Ioan Vodă de la Mazovia din ţara leşească, iar cu adevărat nu se ştie nici-l arată a cui fecior este“²⁾.

Despre războaiele lui Ioan Vodă vorbesc cronicarii noştri, fără să glorifice însă, aşa cum se cuvine, îndrăzneala şi vitejia lui. Mai mult încă, împinşi de ura lor împotriva domnului moldovean, ei au căutat să ne înfăţişeze dorinţa lui — de a scutura jugul turcesc — ca o faptă nechibzuită. Aşa de o pildă să vedem, ce zice Grigore Ureche :

„Ioan Vodă, dacă se văzu înstrăinat de mila stăpănu-său, împăratului turcesc, gândi ca să ţie ţara cu sabia, şi de sâng trimise la Cazaci, de i-au poftit să vie într'ajutoriu..“³⁾.

Azarie în letopiseşul său, zugrăveşte şi cu mai multă patimă această mare acţiune a voievodului Ioan :

„Acest domn nu voia să asculte de boieri, sfetnici şi binevoitorii lui... Acesta (Ioan Golăi) îi arăta de multe ori, învăţându-l, că Turcii au cuprins lumea întreagă, că sunt puternici şi făloşi şi îngâmfaţi şi că ei nu se vor odihni până ce nu se vor răzbuna pentru batjocurile îndrăzneţilor“⁴⁾.

Dar nu numai atât. Boierii ca să nu-şi puie în primejdie avutul şi situaţia lor, i-au mai spus :

„Ci din două alegeţi pe cea mai bună : sau pleacă-ţi capul înaintea împăratului, sau întoarce spatele şi părăseşte ţara ; dar cu Turcii nu te apuca la luptă“⁵⁾.

Mihai von Isselt face parte din acei istorici contemporani care au recunoscut măreţia acestui războiu împotriva Sultanului, ca o acţiune demnă de cele mai mari laude şi de aceea l-au înscris în operele lor.

Cum a izbucnit acest război ? Sultanul cerând o mărire a tributului, Ioan Vodă nu se supuse⁶⁾.

„Moldoveanul răspunse înfruntându-l (pe solul turcesc), că va în-
trebuinţa aceşti bani pentru a-şi procura trupele, care vor libera pe su-
puşii săi de asupririle lor (ale Turcilor)“⁷⁾.

1) *Petriceicu-Hâşdeu B.*: „Ioan-Vodă cellu Cumplifu“ Bucureşti, 1865 ; pag. 37, 38 şi 39.

2) *Ureche Gr.*, op. cit. pag. 151.

3) *Op. cit.*, pag. 155.

4) *Bogdan I.*: *Op. cit.*, pag. 157.

5) *Ibid.*, pag. 157.

6) *Callimachi Scarlat* : „Ioan Vodă cel Cumplit“, Iaşi, 1931, pag. 2.

7) *Callimachi Scarlat* : *Op. cit.* pag. 7.

Răspuns îndrăzneț, mândru, care nu putea fi primit de Sultan, tiran al unei mari și puternice împărății.

„Din textul croniciei lui Carion reiese clar, că Ioan Vodă a luat singur hotărîrea să nu plătească un tribut îndoit Sultanului, știind prea bine că gonirea șolului turcesc, însemna începutul unui crâncen războiu cu Turcii, în care își primejduia și scaunul domnesc și viața. Totuși, fără a întreba pe nimeni, fără a avea sprijinul nimănui, Ioan Vodă s'a hotărît să înfrunte urgia turcească, având o singură țință, să smulgă voevodatul Moldovei de sub jugul turcesc“ ¹⁾.

Ioan Vodă și-a dat seama de cum a devenit Domnul Moldovei, că trebuie să lapede, cu orice sacrificiu, stăpânirea Sultanului. Toată avuția Moldovei, toată munca de rob a poporului, folosiau, în primul rând, stăpânului hrăpăreț din Constantinopol. Poporul era strivit între nicovală — boierii — și ciocan — Sultanul. Apucând pe acest drum al eliberării, el a fost sigur de sprijinul norodului.

Intru început, Ioan Vodă a încercat să câștige timp și bunăvoința Turcilor prin tot felul de viclenii. Dar, n'a reușit să înșele pe Sultan și, atunci, n'a avut de ales decât calea armelor, pe care a și urmat-o cu hotărîre, dovedind a fi un ostaș iscusit.

Incepând acest războiu greu, după ce și-a asigurat, mai întâi, ajutorul poporului și al câtorva boieri cu care se mai înțelegea, el a încercat să-și găsiască un aliat peste hotare. A bătut la ușa regelui Poloniei, Henric de Valois, care însă nu s'a încumetat să înfrunte armatele turcești.

Cu cine să se însoțească atunci? Un singur neam îi putea da ajutor. Cazacii, oameni căliți în lupte și viteji.

„Țărani moldoveni și... o mână de Cazaci. Iată armata lui Ioan Vodă, spune Hășdeu „Ioan Vodă chemă pe Swierczecvski, cel mai renumit dintre căpitani Cazacilor“ ²⁾.

„Iară Cazacii cumu-și sânt ei gata de a se amestecare la toate amestecăturile, neîntrebând pe nime, s'au strâns: 1200 de oameni, și au venit la Ioan Vodă, pre cari văzându-i Ioan, Vodă, nu într'alt chip ce ca când ar fi văzut înger din ceriu cu veste bună de izbândă, pogorât și cu multe daruri capetele, cine era, le-au dăruit“ ³⁾.

În N. Costin citim :

„...Eară dacă au sosit Cazacii în tabăra lui Ioan Vodă, au poruncit Ioan Vodă de, au dat, de bucurie, den tunuri și den sinețe. După ce s'au ridicat masa, au poruncit de au adus câteva tipsii de argint pline cu galbeni de aur și le-au pus denaintea Cazacilor, poftind să primească acea-dată de la dânsul“ ⁴⁾.

Gorechi descrie cam la fel această primă întâlnire între ostașii lui Ioan Vodă și Cazacii.

„Ajunghând Cazacii la marginile Moldovei, Ivoția îndată ce fu înștiințat trimise ca să-i primească în numele său cu toată onoarea și

1) *Callimachi Scarlat*: Op. cit., pag. 7.

2) *Hășdeu B. P.*: Op. cit., pag. 112.

3) *Ureche Grig.*: apud op. cit., pag. 155-156.

4) *Callimachi Scarlat*: Op. cit., pag. 8.

cuvința... După aceea, primi pre Cazaci nu cu un prânz militar ci cu un ospaț magnific... După ce mâncările fură ridicate de pre masă, poronci să aducă câteva tipsii de argint încărcate cu aur..."¹⁾.

Colaborarea aceasta între Ioan Vodă și Cazaci, între poporul moldovean și Cazaci, a fost o colaborare militară minunată atât prin actele de vitejie din ambele oști cât și prin sinceritatea ei. Și Moldovenii și Cazacii luptau pentru acelaș țel, pentru cucerirea libertății.

Putem spune, că a fost una din cele mai glorioase și demne de amintire lupte frățească din trecut, una din pildele vii ale colaborării poporului român cu popoarele din Rusia.

Sfârșitul tragic al acestui războiu împotriva Turcilor, ne înfățișează lămurit această frăție sinceră de arme moldo-căzăcească.

În lucrarea: „Crimele împăraților turci“ a lui L. Prudhomme putem citi:

„Această capitulație a dictat-o el însuși (adică Ioan Vodă): Cazacii se vor retrage cu arme și bagaje; voevodul Ioan va fi dus viu la Constantinopol și înfățișat, astfel, Sultanului Selim. El ia de trei ori jurământul pașilor. Aceștia jurau cu ușurință, dar nu se prea țineau de cuvânt..."²⁾.

Gr. Ureche spune:

„Așa trimiseră Turcii la Ion Vodă de-i giurară pre pofa lui, ca să-l ducă viu la împăratul, Cazacii să-i lase neatinși să se ducă de unde au venit, iară de acea adunătură (adică ostașii moldoveni) să-i sloboază volnici să se ducă la casele lor..."³⁾.

Cam așa glăsuesc toți autorii care au scris despre Ioan Vodă și războaiele sale. Grijă lui pentru aliații Cazaci și pentru soldații săi moldoveni e pomenită de toți. „Eu nu vreau să fiu ucigașul poporului meu“⁴⁾ a zis Ioan Vodă, minunată mărturie a legăturilor lui adânci cu norodul. Făcând sacrificiul persoanei sale, Ioan Vodă își încheiă scurta sa domnie, plâns de norodul căruia îi luase apărarea împotriva boierilor și a Sultanului.

*

Publicarea și studierea textelor din cronicе și din cărți au o deosebită însemnătate pentru studiul istoriei noastre naționale.

Mihai von Isselt a fost un contemporan al lui Ioan Vodă sau Ivoņa cum i se spunea de autorii străini. Textele din istoria lui sunt cu atât mai de valoare.

Textul istoric al lui Mihai von Isselt, din cronica apărută în anul 1602, este în limba latină vulgară. Îl redăm într-o traducere⁵⁾, cât mai apropiată de original. Unele cifre discutabile, în special în ceea ce privește tăria și compoziția armatelor care s'au înfruntat, nu reduce cu nimic valoarea acestei cronici.

*

1) *Ibid.*, pag. 8.

2) *Callimachi Scarlat*: în „Adevărul“ din 3 Noembrie 1928.

3) *Ureche Gr.*: Op. cit., pag. 161-162.

4) *Paprocki*, apud *Papiu* în „Tezaur“, vol. III, pag. 284.

5) *Trad.* făcută de D. A. Grecu.

„...Valahia care odinioară se numea Misia și Dacia, se împarte în două, Valahia Transalpină și Moldova. Amândouă țările au devenit tributare ale Turcilor încă din vremea în care Turcii au cucerit Constantinopolul. La început tributul ce li s'a impus era mic, numai două mii de galbeni. După ce însă Turcii și sultanul lor au fost distrași prin războaiele din Asia, Egipt, Persia, Ismaelitica, Valahii au fost supuși parte regatului Ungariei, parte celui polon. Dar din neglijența Poloniilor, Despot care fusese ridicat în scaun cu ajutorul lor, a fost ucis de Valahi și Alexandru s'a întors în domnie, căruia i-a urmat fiul său Bogdan. Lui Bogdan i-a urmat Ivonia, ceiace înseamnă Ioan. Acesta, cu ajutorul armelor turcești, a bătut armata lui Bogdan, și a stăpânit câțva timp Moldova, plătind în fiecare an tributul sultanului Selim. În această vreme era un palatin al Valahiei Transalpine, care avea un frate Petre, pe care voia să-l ridice la o treaptă mai înaltă. De aceia a stăruit pe lângă demnitarii dela curtea lui Selim, ca, precum Ivonia a alungat din Moldova pe Bogdan cu ajutorul lui Selim, așa tot prinț-tr'însul Petre să-l alunge pe Ivonia. El a făgăduit sultanului Selim că dacă va da domnia Moldovei fratelui său Petre, el îi va plăti un tribut de două ori mai mare, adică o sută douăzeci de mii de galbeni și în același timp a învinovățit pe Ivonia de multe crime. Selim era aprins de o mare sete de bani, mai ales că pierduse tezaurul ce se afla în flota pe care o distrusese Ioan de Austria în marea de Corint, după căderea Ciprului și astfel a fost ușor câștigat pentru aceste planuri. De aceia, la 21 februarie a trimis un sol la Ivonia, tocmai pe când se încorona la Cracovia Henric francezul, și i-a cerut tributul din partea lui Selim, nu precum fusese înainte, ci de două ori mai mare, deoarece altul a făgăduit o astfel de sumă. Dacă refuză, îi poruncește ca îndată să vie la Constantinopol cu solul, ca să se explice. Dacă nu vrea, pe dată va începe războiul.

Această solie a aprins mânia lui Ivonia. După ce a cugetat singur, a convocat adunarea bătrânilor, arătându-le cuvintele solului și îndemnându-i mai degrabă să înceapă un război cinstit, decât să plătească un tribut dezonorant, cerând părerea tuturor. A spus, că preferă să moară decât să îndure atâta rușine. Părerea senatorilor a fost întocmai cu a lui. După aceia, pe soții, copiii și lucrurile de preț le-a trimis în cetatea Hotinului, ale cărei întăriri erau demne de încredere, iar ei vor ridica oaste cu cheltuiala lor, vor aștepta pe dușmani la Dunăre și au făgăduit că vor lupta împotriva lui până la ultima suflare. După ce s'au legat cu Ivonia prin jurăminte reciproce, Ivonia a chemat la sine pe solul lui Selim și s'a scuza, arătând părerea senatului, că nu poate împlini cele poruncite de Selim, iar sfatul a dat vina pe supuși, care preferă orice luptă, decât o așa de rușinoasă sclavie. Îl roagă deci pe Selim să nu ia aceasta în nume de rău și că aceasta nu va însemna ruperea prieteniei lui, cu care se mândrește. După ce a spus acestea, a poruncit ca solul să fie condus fără întârziere peste granițele Valahiei. A fost condus de călăreții moldoveni până la malul Dunării fără daturile și onorurile ce se obișnuiesc pentru soli.

Ivonia s'a apucat să pregătească spiritul ostașilor. Li s'a mărit solda tuturor pedestrașilor, iar călăreții au venit la Ivonia și au depus din

nou jurământul, că vor lupta până la moarte împotriva lui Selim și vor preferi să piardă soțiile, copiii, moșiile și viața decât să părăsească pe domnul lor. Tributul a fost ridicat imediat, ca să se poată angaja călăreți Poloni, care atunci se bucurau de cea mai mare faimă și cu ajutorul lor să poată duce acest război. Ivonia, socotind, că ai lui îi vor fi credincioși, îndată a trimisi soli la Cracovia, la regele Henric și la senatul polon, arătându-le situația din Moldova și primejdia războiului cu Selim. A cerut ajutor, arătând că este interesul Poloniei ca Turcii să nu ocupe Moldova. A rugat pe rege să dea de știre la Cămeși, la Liov și în alte orașe, că oricine va porni să se angajeze în oastea Moldovei, va primi soldă cât va cere dela domn. Dar, Henric a răspuns că nu poate da nici un ajutor, nici nu îngăduie ca cineva să plece să se înroleze în oastea moldovenească, cu leafă. A adăugat, că motivul este vechea alianță între regii Poloniei și împărații Turci, sau mai degrabă, ceiace este și mai adevărat, alianța Franței cu Turcii, prin a căror intervenție Henric a ajuns rege al Poloniei. Aceste vești triste nu au turburat însă inima lui Ivonia, care a angajat în slujbă niște călăreți cu arme ușoare care luptă pe malurile Niprului (cazaci) și ale Mării Negre... neam cu experiența războiului, cari au fost atrași de solda făgăduită, și fără să mai întrebe de regele Henric, s'au dus de a dreptul în Moldova, unde au fost primiți cu cinste de palatin, care le-a ieșit însuși în întâmpinare. Erau în număr de o mie două sute de călăreți viteji, care obișnuiesc să străbată în goană câmpiile pustii, pentru a căuta glorie și pradă pentru ei și stăpânul lor. Ivonia i-a primit la banchetul domnesc dela curte, cu blide de argint și le-a dat galbeni de aur, arătându-se de o dărnicie nemaiauzită față de conducătorii acelor călăreți, care se numesc veliți sau Cazaci și de ajutătorii lor. După aceia a trimis în tabăra lor șase butoaie mari de vin bun și șase sute de taleri, ca să consume în cinstea numelui său. A doua zi, adunându-i, le-a ținut o cuvântare, arătându-le încrederea sa în puterea, vitejia și credința lor față de dânsul, a arătat nevoia războiului, puterea Turcilor, cerând ajutor dela Dumnezeu, înflăcărând suflétele lor cu făgăduința unor solde ridicate și daruri bogate. Iar ei au făgăduit domnului prin conducătorul lor, Sviercevschi, supunere, credință și vitejie. Acestea s'au petrecut la 20 Martie.

Selim aflând de răspunsul lui Ivonia, aprins de mânie și de indignare, a trimis fără întârziere domnului Valachiei Transalpine treizeci de mii de Turci și două mii de Unguri, ca să ocupe Moldova și să trimită pe Ivonia prins la dânsul, iar pe fratele său Petre l-a numit domn în locul aceuia.

La aceștia domnul valah a adăugat cât mai mulți din ai lui, așa că oastea lui s'a ridicat la o sută două mii de călăreți și pedestri. Ivonia aflând dela spionii lui de venirea dușmanilor, care au trecut cu oastea râul Moldava și erau obosiți de marșuri, precum și caii, de pe urma marșurilor de zi și de noapte, erau răspândiți în câmpii ierboase, care se întind la mari depărtări în acele locuri de lângă fluviu, cu caii liberi rătăcind, ca să se odihnească, neștiind nimic de venirea lui, a poruncit îndată a lor lui să fie în arme și se îndreaptă cu cea mai mare grabă și în totală tăcere spre tabăra dușmanilor. I-a atacat pe neaș-

teptate și așa de repede, în cât nici nu au putut să apuce armele, nici să fugă, nici să ia vreo măsură și i-a ucis pe toți desbrăcați și desarmați. Dintr'atăta număr de dușmani n'a scăpat decât domnul Valahiei și fratele său Petru, toți până la unul au fost uciși sau prinși. În tabără s'au găsit multe averi, pe cari Ivonia le-a dat ostașilor lui și mai ales Cazacilor. După ce și-a refăcut nișel forțele, toată oastea a pătruns în Valahia Transalpină, a atacat orașele și castelele, necruțând pe nimeni, neținând seamă de sex sau de vârstă și a poruncit să fie arse și satele și orașele. După aceia a asediat orașul Brăila, cetate așezată la Dunăre, puternic întărită, în care se refugiaseră domnul Valahiei și fratele său Petre. Ivonia a somat pe comandantul cetății să se predea. Drept răspuns, comandantul cetății a trimis ghiulele de tun, lănci și săgeți, cu explicația că dacă nu-și retrage oastea, oastea lui îl va gonî cu aceste mijloace. Răspunsul acesta l-au adus patru Turci, pe cari Ivonia infuriat i-a omorît cu chinuri necunoscute până atunci, și a poruncit ca fără întârziere să se așeze scările și ca pedestrima cu strigăt mare să se urce pe ziduri. Sfatul s'a dovedit bun, căci ei trec peste zid și dela primul atac cuceresc cetatea.

O minunată pradă de argint, aur, mărgăritare, pietre prețioase au căzut în mâinile ostașilor. Căci aci era orașul cel mai bogat din aceste locuri și care după căderea Greciei a fost multă vreme înfloritor. Patru zile a ținut acolo prada, nimeni nu a fost cruțat, nici un câine n'a fost măcar lăsat viu între ruine. Castelul însă nu a încercat Ivonia să-l cucerască, având o garnizoană puternică. Căci și Turcii care știau în ce primejdie se află acea cetate, au trimis cinsprezece mii de oșteni în ajutor. Ivonia a trimis în întâmpinarea acestora pe Cazaci cu opt mii de călăreți. Dându-se lupta, Turcii au fost cu toții uciși, afară de o mie de călăreți, cari au luat-o la fugă. Cei care au scăpat s'au refugiat în fugă la cetatea Tighinei, care se afla în stăpânirea Turcilor. În apropiere de acea cetate se afla o armată turcească amestecată cu Tătari. Pe aceștia i-a distrus Sviercievski până la nimicire totală, deoarece primise voie dela Ivonia să pornească împotriva lor. Iar orașul Tighina a fost ocupat fără nici o împotrivire.

O a treia oaste pe care a trimis-o sultanul Selim și care se așezase în orașul Cetatea Albă, a fost deasemenea distrusă de către Cazaci. Două sute de prizonieri au fost atârnați de furci mari, care se folosesc la uscarea fânului. Comandantul acelei oști turcești a căzut în mâna Polonilor; un om așa de bogat încă a vrut să se rescumpere, ca să nu fie dat pe mâna lui Ivonia, oferind șase talere, unul cu aur, trei cu argint, unul cu pietre scumpe și mărgăritare. Dar la Poloni (cazaci n. n.) mai mare era prețul credinței jurate lui Ivonia, decât toate făgăduielile aceluia. Deci a fost adus viu la Ivonia, care a poruncit pedestrașilor să-l taie în bucăți. După aceia a dus oastea sa la Huși, orașul său, unde s'a refăcut de oboselile luptelor.

Până acum soarta luptelor fusese favorabilă lui Ivonia și câștigase atâtea victorii încât Selim socotea amândouă Valahiile ca pierdute. Dar soarta s'a schimbat căci lucrurile omenești sunt trecătoare și soarta distruge adesea ceea ce ea însăși a clădit și astfel a adus și pe Ivonia

la un sfârșit nenorocit, o ruină cumplită, o moarte grozavă. La acestea l-a adus perfidia lui Czarnievicius, prefectul cetății Hotinului, care la ei se întitulează *barcabal* (*sic. pârcălab*). Acestuia i-a încredințat Ivonia conducerea oștirii Moldovenești, în timp ce el împreună cu Polonii și un număr de nobili se odihnea puțin din cauza oboselilor luptelor. Pe acest prefect l-a trimis la malul Dunării, ca să oprească trecerea fluviului, dacă Turcii ar încerca s'o facă și să dea cât mai repede de știre lui Ivonia de sosirea dușmanilor. Prefectul a ingenunchiat și i-a făgăduit credință, apoi îndată s'a dus la Dunăre cu o oaste puternică. Atunci a sosit o nenumărată oștire turcească. Ne îndrăznind să treacă Dunărea, pașa a trimis prin soli în numele său și al lui Petre, treizeci de mii de galbeni ungurești lui Czarnievicius, invitându-l să vie la dâșșii, la o întâlnire. Acesta a primit banii și, fără știrea a lor lui, s'a dus pe ascuns la dușmani. Aci pașa și cu Petru au căutat să-l câștige cu amenințări, făgăduieli și dărnicie, ca prefectul să-și retragă oastea ceva mai departe de Dunăre, și să îngăduie Turcilor trecerea liberă.

El a făgăduit acestea lui Petre și s'a întors la ai săi, a retras oastea și a îngăduit Turcilor să treacă fluviul fără nicio piedică. Erau două sute de mii de Turci, care se aflau pe malul de dincolo al fluviului, cu tunuri de asaltat zidurile și cu mașini pentru asediul cetăților.

Prefectul s'a dus imediat la Ivonia și i-a spus că a fost copleșit de numărul Turcilor, care au trecut Dunărea, neputând să le reziste. Ivonia a ascultat acestea cu bucurie și a întrebat pe prefect câți și ce fel de oaste are dușmanul. Atunci trădătorul a răspuns: nu sunt mai mult de zece până la douăsprezece mii de oameni, dar până să ajungi tu la ei numărul lor crește din oră în oră și va ajunge la cincisprezece mii. Ivonia după ce a luat și avizul senatului s'a grăbit să pornească cu toate oștile pe cari le avea cu sine la asediul cetății Tighina. Dar Cazacilor le era suspect Czarnievicius și l-au îndemnat pe Ivonia să nu plece, temându-se de o cursă. Dar Ivonia avea încredere deplină în credința prefectului, care fusese tovarăș cu dânsul în toate peregrinațiile exilului său și de aceia a poruncit Cazacilor să fie viteji și să pornească la luptă, mângâindu-se cu numărul mic al dușmanilor. Dar Sviercevschi a rugat pe Ivonia să aștepte până va cerceta numărul și ordinea armatei dușmane. Fără întârziere, luând cu sine pe Ieremia, comandantul cavaleriei moldovenești, cu șase mii de călăreți, s'a ciocnit cu avant-garda Turcilor, care era în număr de șase mii și luptându-se cu dâșșii, i-a bătut, i-a alungat și pus pe fugă, dar a prins numai pe unul singur, rănit mortal, care prevăzând că va muri curând, a simulat, spunând că Turcii sunt puțini în oaste. Dar Cazacii judecând după numărul mare al avantgardei, socotiră că erau mai mulți și, învinuiau pe prefect de necredință, deși Ivonia nu putea crede așa ceva.

Călărind Cazacii mai departe, nu au putut afla nimic sigur despre dușmani, căci ei se țineau închiși în șapte tabere. Însă Ivonia s'a urcat pe un deal înalt și a putut privi tabăra dușmană, care era aproape. Văzând mulțimea lor, a înțeles că a fost înșelat de Czarnievicius. Chemându-l pe acesta, n'a vrut să vie. Acesta avea cu sine călăreți puternici care erau sub comanda lui în număr de treisprezece mii, cărora făcându-le semn, a început cel dintâi lupta. Dar îndată ce s'au încăerat,

trădătorul, așa precum se înțelesese cu Turcii, a poruncit a lor săi să lase jos steagurile, lăncile și paloșele să le ridice în sus și să treacă la dușman.

Oastea lui Ivonia consternată de această defecțiune, se întorc cu toții către dânsul și declară că totul este pierdut. Acesta însă nu s'a înspăimântat, ci a năvălit asupra Turcilor. Turcii ca să fie mai siguri așează pe toți trădătorii în prima linie, îi împing înainte și pe cei ce dau înapoi îi ucid. Văzând aceasta Ivonia, infuriat la aspectul lor, a poruncit să se îndrepte tunurile asupra lor.

Astfel, trădătorii au fost uciși la mijloc, parte de către Turci, parte de către ai lor. Turcii urmând după ceata trădătorilor, trecând peste cadavrele lor, au ajuns până la oastea lui Ivonia. Astfel s'a început o luptă îngrozitoare, multă vreme s'au luptat cu vitejie unii cu alții fără ca să se vadă de partea cui este victoria, până ce s'au retras întâi Moldovenii, apoi și Turcii, ca și cum s'ar fi înțeles să suspende lupta. În curând a început o ploaie cumplită, care a fost dăunătoare mai ales pentru Moldoveni și tunurile lor în care își pusese rădăcina toată nădejdea, căci aveau optzeci de tunuri în tabăra lor, care produsese cele mai mari pierderi dușmanului. Acestea nu se mai puteau aprinde din cauza apei din cer care stinge focul. Puțin după aceea a reînceput lupta. Dar Moldovenii nu puteau să se împotrivesc atacului Turcilor și Tătarilor, lipsiți de sprijinul tunurilor și astfel au luat-o la fugă.

Pe câmp deschis Turcii îi vânau și-i ucideau ca pe vite. Astfel nu au rămas decât două sute cincizeci de Cazaci, adică Poloni. Temându-se și de soarta și de descurajarea celor ce nu intraseră în luptă până acum, Ivonia cu mulțimea pedestrilor care era încă în număr de douăzeci de mii și cu puțini călăreți, s'a retras, dar n'a putut înainta într-o zi mai mult de o mie de pași, din pricina numărului mare a cadavrelor ce trebuiau adunate. A ajuns astfel într'un loc unde fusese un sat care era ars și din care rămăseseră numai ruine și acolo și-a așezat tabăra, poruncind să se sape șanțuri, ca să nu poată fi cuprinși imediat de Turci. A fost însă o greșală a lui Ivonia că a așezat acolo tabăra, într'un loc în care nu era posibilă aprovizionarea cu apă. Căci toți erau însetați și ar fi murit cu toții de sete, dacă Turcii văzând că cucerirea taberii lui Ivonia ar fi foarte grea, n'ar fi început tratări cu dânsul prin soli pentru predare. Era atunci în ziua de 14 Iulie. Ivonia văzând în ce stare nenorocită a ajuns, a chemat la dânsul atât pe Moldoveni cât și pe Poloni și s'a sfătuit, dacă trebuie să se predea Turcilor, sau va deschide porțile taberii și năvălind asupra dușmanilor, vor plăti cu toții, dar nu fără pierderi și pentru dușman, căzând în chip glorios.

Polonii au preferat ultima soluție, dar Moldovenii pe cea dintâi, spunând că dacă Ivonia se va încredința Turcilor, ei îl vor păstra neatins. Dar dacă se îndoiește de cuvântul Turcilor, atunci și ei împreună cu Polonii vor lupta cu el până la moarte, preferând aceasta decât să piară cu toții prin înșelăciune.

Ivonia stătea la îndoială întrebând pe unul și pe altul ce știe și nu putea lua o hotărâre. În cele din urmă, după ce luase avizul sfatului, a chemat pe solii Turci, care așteptau răspunsul înafara întăriturilor taberii. El le-a vorbit astfel: Astfel să dați de știre comandanților voș-

tri : Deși am oști puternice pe cari voi înșiși le vedeți și pe cari mă pot încrede ca să resping atacul vostru, socotesc totuși că este nevoie să cedez. Deaceia, dacă toți comandanții și prefecții voștri vor jura de șapte ori fiecare că vor ține condițiile mele, atunci eu cel dintâi mă voi preda. Mai întâi ca toată călărimea Polonilor, cu caii și cu bagajele să se poată întoarce în țară fără piedică și să li se îngăduie trecerea liberă peste Nistru. Al doilea, ca pe mine să mă ducă neatins și viu la domnul meu împăratul Turcilor Selim. Despre Moldoveni nu spun nimic, de vreme ce sunt supușii sultanului, e drept ca ei să fie cruțați. Căci, dacă i-ați ucide, ați face o mare daună și sultanului Selim și celui care va guverna țara după mine. Când solii au adus aceste condiții în tabără, toți comandanții și demnitarii au jurat în picioare că vor ține condițiunile și au întărit de șapte ori împreună cu trupele aceste condiții prin jurăminte militare. După aceia Ivonia lăsând orice frică, neștiind ce primejdie îl așteaptă, a ieșit din tabără și a insistat din nou față de comandanții Turci pentru Poloni. Depărtându-se puțin de tabără, mai vorbise încă odată Polonilor mulțumindu-le și laudând vitejia lor și dându-le fiecăruia mâna, pe care ei au strâns-o nu fără vărsare de lacrimi. După ce aceștia s'au depărtat de tabără ca la trei aruncături de săgeată, a scos din tabără și pe Moldoveni, dela cari deasemenea și-a luat rămas bun nu fără lacrimi. Aducându-și aminte de aurul și de averile ce le avea cu dânsul în tabără, le-a dat pe toate Polonilor, spunând că nu vrea ca aceste mari averi să cadă în mâinile Turcilor. După aceia, lepădând armele, ca un suplicant, luând cu sine pe polonul Osmolski, a pătruns în tabăra turcească. Acolo a vorbit timp de patru ore întregi. Atunci pașa capugi, poate ofensat de cuvintele lui, neaducându-și aminte de jurământul militar pe care îl dăduse lui Ivonia, i-a deschis pânțele cu sabia și l-a lovit și la față. Astfel rănit, l-au apucat ienicerii și pe jumătate mort, i-au tăiat capul, apoi corpul l-au legat de două cămile, care l-au rupt în bucăți. Capul a fost înfipt pe o sulită, iar cadavrul a fost rupt în bucăți mici. Și au împărțit oasele între dânsii și și-au uns săbiile în sângele lui dând și cailor să bea din sângele lui, rugând pe Dumnezeu ca să treacă într'înșii aceiași vitejie și putere războinică. Astfel de sfârșit a avut Ivonia, bărbat a cărui memorie merită să fie păstrată, căzut victimă perfidiei turcești.

...Turcii, după ce au ucis pe Ivonia, îndată au năvălit asupra Moldovenilor, pe care el îi scosese afară din tabără și i-au măcelărit cu cruzime ca pe niște vite. Polonii văzând perfidia Turcilor, îndemnându-se unul pe altul, au năvălit în desimea Turcilor, cu multă vitejie s'au luptat, până au fost uciși cu toții, afară de puțini, între cari și Sviercevschi, care a căzut rănit în mâinile Turcilor și mai târziu au fost rescumpărați de moștenitorii lor cu mari sume. După cumplitul dezastru al lui Ivonia, Selim ocupă toată Moldova și pune de se ucide mai toate familiile Moldovenilor, atât cele de sus, cât și cele mai de jos și a întărit toată Moldova, aducând colonii noi și garnizoane în cetăți..." (pag. 396—405).

ȘEDINȚA SECȚIEI DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE A ACADEMIEI DE ȘTIINȚE A U.R.S.S. *)

Ședința festivă a Secției de istorie și filosofie, consacrată aniversării a 70 de ani dela nașterea lui I. V. Stalin, a fost deschisă prin cuvântul introductiv al acad. B. D. Grecov, secretarul secției.

A urmat referatul acad. M. B. Mitin, intitulat „I. V. Stalin, corifeu al științei marxist-leniniste”.

Acad. M. B. Mitin a arătat că dela începutul activității sale revoluționare tovarășul Stalin a urmat calea trasată de Lenin. În tot timpul activității sale I. V. Stalin nu s'a abătut niciodată dela acest drum, iar după moartea lui Lenin el continuă cu fermitate cauza acestuia.

Lucrările teoretice ale lui I. V. Stalin prezintă o deosebită importanță. Tovarășul Stalin a făcut sinteza întregii moșteniri ideologice lăsată de Lenin și a fundamentat pe plan teoretic leninismul, definind în mod clasic esența acestuia. „Leninismul — a arătat tovarășul Stalin — este marxismul epocii imperialismului și a revoluției proletare. Mai precis: leninismul este teoria și tactica revoluției proletare în general, teoria și tactica dictaturii proletariatului în special” 1).

În această definiție tovarășul Stalin a subliniat legătura indisolubilă și unitatea, precum și succesiunea teoriilor lui Marx și Lenin care formează un singur tot. Tovarășul Stalin a subliniat că baza leninismului o constituie marxismul și că leninismul nu poate fi înțeles, dacă nu cunoaștem și nu pornim dela această bază. Tovarășul Stalin a arătat totodată elementul nou pe care l-a adus Lenin în dezvoltarea teoriei marxiste pe baza sintezei experienței luptei de clasă a proletariatului în epoca imperialismului și a revoluțiilor proletare.

Trăsătura caracteristică a modului în care tovarășul Stalin a expus și tratat leninismul o constituie metoda de a studia în ansamblu moștenirea teoretică leninistă, sinteza dezvoltării istorice a concepțiilor lui Lenin și descoperirea logicii drumului istoric parcurs de bolșevism.

„Noi nu luăm teoria lui Lenin parțial, ci în ansamblu” 2) spunea tovarășul Stalin luptând împotriva denaturărilor leninismului. „...A-l lua pe Lenin numai parțial, fără a dori să-l iei în întregime, înseamnă a-l denatura pe Lenin” 3).

Tovarășul Stalin a descoperit și arătat importanța internațională a leninismului. El a demască cu tărie pe cei ce denaturau leninismul încercând să-l prezinte drept „un fenomen pur rusesc și numai rusesc”. Tovarășul Stalin a arătat că „leninismul este un fenomen internațional” și că el este important ca model pentru toate țările și continentele. „...Leninismul este o doctrină internațională a proletarilor din toate țările, potrivită și obligatorie pentru toate țările fără excepție, inclusiv pentru țările dezvoltate din punct de vedere capitalist” 4).

*) Din „Vestnic Akademii Nauk SSSR.” No. 1/950.

1) I. V. Stalin „Problemele leninismului”, Ed. P.M.R., pag. 111.

2) I. V. Stalin — Opere, vol. 7, pag. 327.

3) I. V. Stalin — Opere, vol. 11, pag. 163.

4) I. V. Stalin, „Problemele leninismului”, Ed. P.M.R. pag. 182.

Referentul subliniază că importanța acestor teze formulate de tovarășul Stalin încă în anii 1924-1925 este și mai evidentă în lumina evenimentelor ulterioare, în lumina luptei pe care partidele comuniste o desfășoară împotriva imperialismului. Toate partidele comuniste consideră leninismul drept arma lor ideologică

Tovarășul Stalin a arătat că leninismul s'a format și dezvoltat în perioada când contradicțiile imperialismului ajunseseră la cel mai înalt grad și când la ordinea zilei s'a pus sarcina practică de răsturnare a orânduirii capitaliste. Totodată tovarășul Stalin a arătat în mod genial de ce tocmai Rusia a fost patria leninismului, de ce tocmai Lenin — conducătorul revoluției ruse și al proletariatului rus — a devenit conducătorul proletariatului internațional, conducătorul luptei clasei muncitoare și a tuturor oamenilor muncii din toate țările împotriva jugului capitalului.

După cum a arătat tovarășul Stalin, principalul în leninism este învățătura despre dictatura proletariatului; toate celelalte părți componente ale leninismului — problema țaranească, chestiunea națională, teoria despre partid, strategia și tactica leninismului — trebuiesc considerate ca decurgând din teoria principală și ca fiind legate organic de ea. În felul acesta se subliniază caracterul cu adevărat combativ și revoluționar al leninismului, orientat spre lupta pentru răsturnarea capitalismului, pentru instaurarea dictaturii proletariatului și pentru construirea noii societăți.

Desvoltând doctrina leninistă, tovarășul Stalin a caracterizat în mod magistral importanța istorică a lucrărilor lui V. I. Lenin, arătând rolul deosebit pe care ele l-au jucat în istoria partidului bolșevic, în pregătirea și în dezvoltarea activității sale. Tovarășul Stalin a arătat că V. I. Lenin a fost cel mai însemnat reprezentant al marxismului creator și că el nu s'a temut să înlocuiască anumite teze și concluzii învechite ale teoriei marxiste, care nu mai corespundeau noii epoci istorice, prin teze și concluzii care decurgeau din noile condiții istorice.

Tovarășul Stalin a arătat în mod convingător că teoria marxist-leninistă este un îndreptar în acțiune și că datorită lui Lenin partidul bolșevic a căpătat o armă ascuțită care-i permite să cucerească fortărețele cele mai inexpugnabile.

În partea următoare a referatului său M. B. Mitin arată că tovarășul Stalin este teoreticianul socialismului victorios și creatorul teoriei științifice a societății socialiste. I. V. Stalin a dezvoltat în spirit creator leninismul într-o nouă epocă, a descoperit legile acestei epoci și a rezolvat problemele complicate pe care le-a pus această perioadă. I. V. Stalin a îmbogățit teoria marxist-leninistă cu noi teze și noi orientări. Aportul lui I. V. Stalin la învățătura marxist-leninistă constituie o treaptă nouă, superioară, în dezvoltarea leninismului.

Elementul nou adus de I. V. Stalin și-a găsit expresia în elaborarea programului teoretic și practic de industrializare socialistă, a țării și în elaborarea teoriei și a planului de colectivizare a agriculturii. În procesul înaintării socialismului victorios în U. R. S. S. s'au descoperit legile acestei noi orânduirii sociale, legi care erau necunoscute până atunci. Referentul subliniază că meritul istoric al tovarășului Stalin este de a fi descoperit legile societății socialiste, de a fi făcut o sinteză profundă a noii epoci și de a fi concretizat și dezvoltat leninismul în problema statului, a claselor, a muncii, a forțelor motrice, a națiunilor sub socialism și comunism.

Opriindu-se pe larg asupra fiecăreia din aceste importante probleme, acad. M. B. Mitin a arătat forța teoretică, precum și forța conducerii practice realizate de tovarășul Stalin. Forța conducerii staliniste rezidă în indicațiile mobilizatoare și inspiratoare, îndreptate întotdeauna asupra elementului principal și indispensabil. Forța conducerii staliniste rezidă în analiza dialectică magistrală a evenimentelor și fenomenelor, în priceperea de a considera faptele și evenimentele în dezvoltarea și în legătura lor reciprocă, în capacitatea genială de a privi înainte, în viitor, și de a prevedea evenimentele. Forța conducerii staliniste rezidă în critica aspră a neajunsurilor, în stimularea celor rămași în urmă, în sprijinirea a tot ceea ce este nou și progresist, în adâncă încredere leninistă în forțele creatoare inepuizabile ale maselor populare, în modul de a pune în fața popoarelor sovietice sarcini mărețe tot mai vaste, în mobilizarea forțelor pentru rezolvarea acestor sarcini.

Oamenii muncii din lumea întreagă — încheie conferențiarul — leagă de numele tovarășului Stalin speranțele lor într-o pace trăinică și îndelungată, în

securitatea popoarelor, în răsturnarea capitalismului și în victoria socialismului și a comunismului.

După aceasta a urmat referatul Prof. M. D. Cammari „Desvoltarea teoriei marxiste-leniniste în problema națională de către I. V. Stalin”.

Conferențiarul a arătat că de numele lui Stalin se leagă rezolvarea chestiunii naționale, una din cele mai importante probleme ale revoluției socialiste. Tovarășul Stalin a tratat această problemă, ca și toate celelalte, în cea mai strânsă colaborare cu V. I. Lenin.

La rezolvarea problemei naționale Lenin și Stalin au pornit dela ideile fundamentale enunțate de Marx și Engels. Lenin și Stalin au dezvoltat aceste idei aplicându-le la epoca imperialismului și a revoluției proletare, la epoca construirii comunismului în U.R.S.S.; ei au unit aceste idei într'un sistem armonios de concepții asupra revoluțiilor naționale-coloniale în epoca imperialismului, au legat chestiunea național-colonială de problema răsturnării imperialismului și au proclamat chestiunea național-colonială drept o parte integrantă din problema generală a revoluției proletare și a dictaturii proletariatului.

În lucrarea sa „Cum înțelege social-democrația problema națională ?” (1904) I. V. Stalin ne-a dat un remarcabil comentariu asupra programului P.M.S.D.R. în chestiunea națională. Încă în această perioadă I. V. Stalin se dovedește a fi un eminent teoretician în problema națională, care mănuește cu măiestrie metoda dialectică marxistă. În această lucrare se află în germene ideile dezvoltate de I. V. Stalin în clasică lucrare „Marxismul și problema națională”. (1913).

Această lucrare a lui I. V. Stalin a constituit una din cele mai puternice manifestări ale bolșevismului pe arena internațională până la primul război mondial. Ea a fost teoria și declarația-program a bolșevismului în problema națională. Aici sunt puse față în față cu deosebită vigoare și profunzime două teorii, două metode, două programe, două concepții în problema națională: cea a partidelor din Internaționala a II-a și cea a leninismului. I. V. Stalin a elaborat lozincă-program a partidului despre dreptul națiunilor la autodeterminare și principiul solidarității internaționale a muncitorilor, ca puncte de plecare necesare în rezolvarea problemei naționale.

Teoria marxistă a națiunii creată de tovarășul Stalin a complectat o serioasă lacună în știința marxistă despre societate. I. V. Stalin a tratat importanta problemă a apariției și dezvoltării națiunilor, a mișcărilor naționale, a rolului și importanței lor în istoria societății, în lupta pentru victoria revoluției proletare, socialiste. Tocmai faptul că în timpul lui Engels politica partidului comunist în problema națională nu fusese încă elaborată, iar forța și importanța mișcărilor naționale nu fuseseră încă lămurite a determinat greselile din cartea lui Engels: „Revoluția și contra-revoluția în Germania” în problema viitorului Cehilor și al mișcării lor de eliberare națională.

Încă în anul 1913, când la periferiile Rusiei nu exista încă o mișcare serioasă pentru independență, I. V. Stalin sublinia și susținea dreptul națiunilor la autodeterminare, mergând până la despărțire, pornind dela elementele existente și prevăzând în mod genial ceea ce se dezvoltă și se apropia în întregul sistem al relațiilor internaționale.

Se știe că Lenin considera această lucrare a lui Stalin ca o lovitură serioasă dată naționalismului, ca o sinteză a practicii revoluționare partinice a bolșevicilor în problema națională.

Lenin a caracterizat tipul internaționalist de organizare a partidului, realizat în Caucaz sub conducerea lui Stalin, drept singura rezolvare justă și proletară a problemei naționale.

În lucrările sale I. V. Stalin a tratat sub toate aspectele problema înmărmării luptei de eliberare a proletariatului cu mișcarea de eliberare națională a popoarelor din colonii și din țările dependente, problema strategiei și a tacticii partidelor comuniste în mișcarea de eliberare națională, ideea hegemoniei proletariatului în această mișcare. I. V. Stalin a fundamentat și dezvoltat teza lui Lenin despre posibilitatea trecerii la socialism a țărilor înapoiate fără a mai trece prin capitalism, cu condiția de a fi sprijinite de revoluția proletară din țările înaintate. Aceste idei au devenit o măreață forță revoluționară creatoare, care ridică sute de milioane de oameni la lupta de eliberare.

Alături de Lenin, I. V. Stalin a creat și consolidat statul socialist multi-național, a pus bazele politicii naționale a regimului sovietic, a stabilit căile și formele de colaborare frățească între națiuni pe baza regimului sovietic și sub conducerea clasei muncitoare și a partidului său, a stabilit caile de formare și desvoltare a națiunilor și a culturilor socialiste.

După ce a rezolvat în mod strălucit problemele complicate de veacuri ale relațiilor naționale, tovarășul Stalin a dus o gigantică muncă practică în vederea creerii republicilor sovietice naționale și a uniunii lor în cadrul U.R.S.S. Nu există nici o republică sovietică la a cărei întemeiere și consolidare să nu fi luat parte tovarășul Stalin, a cărui participare a fost întotdeauna hotărâtoare.

După cum a arătat tovarășul Stalin, pe baza orânduirii sovietice au apărut, s'au consolidat și s'au desvoltat noile națiuni, socialiste, sovietice, care se deosebesc fundamental de vechile națiuni, burgheze, atât prin compoziția de clasă și prin aspectul spiritual, cât și prin năzuințele lor politico-sociale. I. V. Stalin a caracterizat în mod clasic atât vechile națiuni, burgheze, cât și noile națiuni, socialiste, în lucrarea sa „Problema națională și leninismul” (1929), care cuprinde o sinteză profundă a tot ceea ce construirea socialismului a adus nou în domeniul relațiilor naționale.

Tovarășul Stalin a caracterizat epoca Marei Revoluții Socialiste din Octombrie drept epoca apariției, formării și desvoltării națiunilor socialiste conduse de partidul internaționalist al clasei muncitoare.

Tovarășul Stalin a desvoltat și ridicat pe o nouă treaptă ideologia internaționalismului proletar, a prieteniei între popoare arătând că izvorul prieteniei dintre popoarele din U.R.S.S. îl constituie orânduirea socialistă sovietică, politica internaționalistă a clasei muncitoare, a partidului și a statului ei.

Lucrările lui I. V. Stalin constituie o armă de neînlocuit în lupta împotriva tuturor formelor de naționalism, rasism, ideologie și politică imperialistă. Ele ne înarmează în lupta împotriva ideologiei și frazeologiei antipatriotice și cosmopolite, care reprezintă o armă a imperialismului anglo-american.

Acad. E. V. Tarle a citit raportul intitulat „Stalin și lupta pentru pace”¹⁾.

Acad. G. F. Alexandrov a prezentat raportul „Lupta lui I. V. Stalin pentru spiritul partinic în filosofia marxist-leninistă”.

Dela primele sale lucrări și până în momentul de față — a spus acad. G. F. Alexandrov — tovarășul Stalin a susținut necontenit teza că partidul revoluționar al proletariatului nu trebuie să se conducă în lupta sa după motive accidentale, ci după legile de desvoltare a societății și după concluziile practice ce decurg din aceste legi.

Tovarășul Stalin pornește aici dela cunoscutele indicații ale lui Lenin. La timpul său Lenin a arătat că ideologii burghezi se tem ca de foc de încercarea de a descoperi legile istoriei.

Lenin a explicat aceasta prin faptul că trecutul reprezintă totul pentru burghezia epocii contemporane. Înțelegerea justă a legilor istoriei ne convinge de pietrea inevitabilă a capitalismului și de triumful socialismului. De aici ideologii burghezi trag concluzia: să încercăm să ascundem necesitatea procesului istoric, să eliminăm legile din istorie și să le înlocuim prin născociri idealiste abstracte.

I. V. Stalin a arătat că partidul care și-a însușit legile de desvoltare a societății, conduce cu fermitate mișcarea muncitorească și vede mai departe decât clasa proletarilor considerată în întregul ei. Și în aceasta constă principalul, spune tovarășul Stalin: „Ideologii împing întotdeauna mișcarea înainte, și tocmai deaceia ideea, conștiința socialistă are o mare însemnătate pentru mișcare”²⁾.

Cunoașterea legilor de desvoltare a societății prezintă o mare importanță în lupta de clasă a maselor proletare, tocmai pentru că permite să se elaboreze strategia politică justă. Întreaga strategie a bolșevismului, întreaga tactică a luptei de clasă a proletariatului se bazează pe cunoașterea științifică a legilor de desvoltare a societății. După cum a arătat tovarășul Stalin, strategia poate grăbi sau încetini mișcarea, poate s'o îndrumeze pe calea cea mai scurtă, sau s'o

1) În acelaș număr al revistei, la pag. 183 găsim un rezumat al ideilor principale din raportul Acad. E. V. Tarle.

2) I. V. Stalin, Opere. vol. 1, Ed. P.M.R., pag. 121.

ducă pe o cale mai grea și mai dureroasă, în funcție de perfecțiunea sau de lipsurile acestei strategii.

A organiza lupta revoluționară pe baza cunoașterii legilor istoriei, înseamnă a te conduce în luptă și în viață după metoda dialectică, care, după cum a spus tovarășul Stalin, „nu privește viața cu ochii închiși, simte cum bate pulsul vieții...”¹⁾. Numai partidul care și-a însușit cunoașterea legilor de dezvoltare a societății știe și nu se teme să privească drept în ochi realitatea, nu se teme de întregul adevăr al vieții. „Bolșevicii — spune tovarășul Stalin — se deosebesc printre altele de orice alt partid tocmai prin faptul că nu se tem de adevăr, că nu se tem să privească adevărul în față...”²⁾.

Tovarășul Stalin a tratat în mod strălucit aspectul important al acestor probleme, legat de previziunea științifică a dezvoltării vieții sociale, previziune ce caracterizează partidul revoluționar și pe conducătorii săi. Teoria revoluționară dă posibilitatea de a cunoaște legile de dezvoltare a societății; ea dă în același timp posibilitatea de a cunoaște și perspectivele acestei dezvoltări. Iată de ce teoria „dă practicienilor putere de orientare, limpezimea perspectivei, siguranță în muncă, credință în isbânda cauzei noastre”³⁾. În raportul său asupra rezultatelor primului plan cincinal tovarășul Stalin a spus: „Partidul este de neînving, dacă știe, încotro trebuie să îndrumeze lucrurile și dacă nu îi este frică de greutăți”⁴⁾.

Aceste teze ale teoriei marxist-leniniste prezintă o importanță excepțională pentru înțelegerea spiritului revoluționar și a conținutului științific al materialismului dialectic. Ele arată că spiritul partinic leninist-stalinist al filosofiei marxiste coincide în cel mai înalt grad cu analiza obiectivă justă a dezvoltării societății, cu desfășurarea obiectivă a dezvoltării necesare a societății. În epoca noastră cuvintele marelui Lenin au fost din nou confirmate în mod strălucit: „pășind pe calea teoriei marxiste, ne vom apropia din ce în ce mai mult de adevărul obiectiv (fără a-l epuiza vreodată), pășind însă pe *orice altă cale*, nu vom ajunge la nimic altceva decât doar la confuzii și minciună”⁵⁾.

După cum s'a arătat mai sus, burghezia și ideologii săi duc o luptă turbată împotriva ogîndirii juste a desfășurării necesare a dezvoltării societății, a tendințelor și perspectivei lor. Fără a ține seama de faptele și posibilitățile reale, burghezia își pune din nou drept scop (pentru a căta oară!) să distrugă mișcarea muncitorească și să lichideze marxismul ca teorie revoluționară a maselor proletare. După cum a arătat însă tovarășul Stalin (și după cum a confirmat-o experiența mișcării muncitorești mondiale), marxismul este singura expresie a intereselor vitale ale clasei muncitoare. Pentru a distruge marxismul, trebuie distrusă clasa muncitoare, ceea ce este imposibil. Zeci și sute de guverne burgheze, spune tovarășul Stalin, au încercat să distrugă marxismul. „Și care a fost rezultatul? Guvernele burgheze au venit și au plecat, marxismul însă a rămas. Mai mult încă, marxismul a izbutit să învingă complet pe a șasea parte a lumii...”⁶⁾.

Bazându-se pe lucrările lui V. I. Lenin, I. V. Stalin le-a dezvoltat oferind popoarelor o teorie științifică a societății sovietice, teoria construirii comunismului în U.R.S.S. și a căilor spre victoria comunismului în toată lumea. Teoria industrializării țării și a colectivizării agriculturii, a revoluției culturale și a educației comuniste a maselor a intrat în tezaurul leninismului. Tovarășul Stalin n'a înarmat popoarele numai cu teoria științifică a construirii comunismului. El conduce direct opera de aplicare în viață a acestei teorii; pe baza ideilor și planurilor sale, pe baza schemelor sale și sub conducerea lui neobosită se înalță edificiul comunismului.

Rezultatul luptei partidului bolșevic îl constituie trecerea a noi sute de milioane de oameni ai muncii din toate țările sub stindardul comunismului; acum majoritatea covârșitoare a populației pe glob vede în U.R.S.S. propriul

1) I. V. Stalin, Opere, vol. 1, Ed. P.M.R., pag. 121.

2) I. V. Stalin, Opere, vol. 12, pag. 9.

3) I. V. Stalin, „Problemele leninismului”, Ed. P.M.R., pag. 447.

4) I. V. Stalin, „Problemele leninismului”, Ed. P.M.R., pag. 637.

5) V. I. Lenin: „Materialism și Empiriocriticism”, Ed. P.M.R., pag. 155.

6) I. V. Stalin, „Problemele leninismului”, Ed. P.M.R., pag. 772.

său viitor, în leninism stindardul revoluționar de luptă împotriva imperialismului și a războiului, iar în tovarășul Stalin pe părintele iubit și pe prietenul incomparabil, pe marele conducător și pe dascălul genial al popoarelor.

S. P. Tolstov, doctor în științe istorice, a prezentat referatul „Succesele arheologiei sovietice în epoca stalinistă”.

În lumea capitalistă — a spus raportorul — arheologia este de cele mai multe ori „o știință pentru bogați”, „o știință” pusă în slujba intereselor amatorilor de antichități menită să îmbogățească colecțiile particulare. Totuși această „știință a lucrurilor” din cadrul arheologiei burgheze, nu este atât de inocentă cum ar putea să pară. Astfel datele falsificate ale arheologiei au ocupat un loc de seamă în concepțiile rasiste ale fascismului german. Ideologii cosmopolitismului burghez, care servește drept paravan expansiunii imperialismului anglo-american, încearcă deasemeni să se sprijine în elaborările lor „istorice” pe un material arheologic prelucrat în mod tendențios.

În ceea ce privește arheologia sovietică, ea nu reprezintă o știință formalistă a lucrurilor, ci o parte organică din știința istorică marxist-leninistă. Istoriografia burgheză a trecut sub tăcere și a denaturat trecutul istoric al popoarelor din U.R.S.S. Pentru a restabili adevărul istoric era nevoie de o intensă activitate de descoperire a izvoarelor primare ale istoriei popoarelor. Arheologiei sovietice îi revine un rol important în îndeplinirea acestei sarcini. În anul 1919 marele Lenin a semnat decretul de înființare a Academiei ruse de istorie a culturii materiale. Din acest moment începe o luptă înverșunată pentru crearea unei științe arheologice sovietice, marxist-leniniste. Această luptă care a dus la remarcabile succese științifice se bazează pe săpăturile arheologice organizate pe scară largă și după un plan unic de stat.

Arheologia sovietică se deosebește radical de arheologia burgheză prin însăși metodele de a trata materialul. Arheologiei burgheze îi sunt caracteristice două metode principale de cercetare: cea stratigrafică și cea formal-tipologică. Arheologul sovietic vede în orice monument în primul rând oglindirea muncii sociale a oamenilor care au creat aceste monumente. În cercetările sovietice stratigrafia și tipologia joacă un rol secundar. Principala sarcină este de a reconstitui tabloul vieții diferitelor popoare. Astfel de pildă în urma săpăturilor făcute de expediția dela Tripolie, s'au descoperit adevăratele trăsături ale vieții locuitorilor din Tripolie, reprezentanții celei mai vechi civilizații agrare din partea europeană a U.R.S.S.

Lucrările arheologice din ultimii 15 ani au cuprins întregul teritoriu al Uniunii Sovietice. Deosebit de importante au fost descoperirile din Caucaz și din Asia Mijlocie, unde s'au găsit centre ale unor civilizații antice care au jucat un rol însemnat în istoria mondială, dar au fost ignorate de reprezentanții de orientare rasistă ai orientalisticii burgheze.

Săpăturile din Trialeti au dat la iveală civilizația antică a Georgiei, necunoscută până atunci și care ne-a lăsat monumente mărețe și remarcabile opere de artă. Săpăturile dela Mthet, vechea capitală a Iveriei au descoperit monumente din primele secole dinaintea erei noastre și din era noastră. Rezultate tot atât de importante au fost obținute prin cercetările vechii coline Karmir-blur din Urartu.

Regiunile din pusturile Karakum și Kzâf-kum învecinate cu oaza Horezmului, reprezintă un uriaș „centru arheologic” în ale cărui nisipuri se păstrează sute de monumente arheologice din diferite timpuri. Descoperirea acestor monumente a permis să se restabilească trăsăturile principale ale istoriei popoarelor din vechiul Horezm în cursul celor patru milenii. Săpăturile din 1945—1949 în cea mai veche capitală a Horezmului — orașul pustiu Toprak-kala — au dat la iveală minunate monumente ale artei originale și avansate a vechiului Horezm.

Arta vechiului Piandjikent (Asia Mijlocie) se deosebește radical de cea a Horezmului, atât ca formă cât și prin conținut. Expediția Sogdiană-tadjică a descoperit temple și palate din primul sfert al secolului VIII. Pereții templelor erau acoperiți cu fresce cu subiecte din mitologie. Arta laică plină de viață a vechilor picturi ale Horezmului este înlocuită aici prin pictura religioasă mohorită, care oglindește orientarea generală în dezvoltarea ideologiei la hotarul evului mediu. Aici apar în același timp și izvoarele de nesece ale creației populare care pătrund până și în sălile festive ale palatelor.

Toluși nu numai vechile centre ale civilizației antice din Caucaz și Asia Mijlocie ne oferă un material permițând să apreciem la înalta lor valoare realizările deosebite ale strămoșilor popoarelor din U.R.S.S. Descoperirile arheologilor sovietici atată că și popoarele scite din vastele stepe din Europa Orientală și până în sudul Siberiei au fost deasemeni creatorii unor valori culturale de prim ordin și au adus aportul lor la tezaurul culturii mondiale. Sunt foarte semnificative în acest sens cercetările începute în anul 1945 în locurile unde a fost vechea capitală scită, Neapolis Scitic din Crimeea. Săpăturile efectuate aici au permis să se restabilească înfățișarea capitalei puternicului stat scit din secolul III înainte de era noastră — sec. II al erei noastre cu puternicele ei întărituri, cu cartierele de locuit și cu numeroasele opere de artă.

Arheologii sovietici au stabilit că sciții din ultima perioadă au avut multe puncte de contact cu vechii slavi și că moștenirea civilizației scite a constituit unul din elementele esențiale în formarea civilizației vechii Rusii.

Multă vreme știința burgheză a răspândit ideea lipsei de valoare istorică a popoarelor din Orient, ideea că axa procesului istoric trece tot timpul prin acea mică peninsulă a Eurasiei numită Europa Occidentală și se termină în America de Nord, considerată ca o directă prelungire istorico-etnografică a regiunii „alese” a lumii. Lucrările arheologilor sovietici au răsturnat definitiv aceste concepții. Acum este limpede că istoria vechilor popoare din Orientul sovietic este istoria unei mișcări progresive dela orânduirea comunei primitive spre societatea antică sclavagistă, spre societatea feudală și mai departe spre socialism trecând în anumite cazuri peste stadiul capitalist de dezvoltare. Aceste lucrări au arătat că deși vechile civilizații ale popoarelor din U.R.S.S. s-au dezvoltat în strânsă legătură cu civilizațiile celorlalte popoare din apus și răsărit, ele n-au fost în niciun caz o oglindire palidă a civilizației „popoarelor alese”.

Pe lângă aceasta, lucrările cercetătorilor sovietici au arătat în mod convingător că popoarele slave din răsărit n-au fost niște intruși pe teritoriul lor, după cum afirmau istoricii burghezi. Slavii, și în special slavii orientali, s-au format în urma încrucișării complexe a popoarelor scite apusene, trace și „sarmate de Nord”. Prin urmare slavii sunt urmașii direcți ai vechii populații din Europa Orientală, creatorii civilizației primitive din Tripoli și al vechei civilizații scite. Bazându-se pe cercetările arheologilor sovietici, acad. B. D. Grecov, cunoscutul istoric al Rusiei medievale, a arătat în lucrările sale rolul predominant al agriculturii și al trecerii popoarelor slave la viața sedentară cu mult înăci înainte de formarea statului Kievului. Toluși istoriografia burgheză — cea rusă și cea străină — înclina să-i considere pe slavii orientali din această epocă și chiar și din epocile ulterioare drept niște nomazi.

Arheologii sovietici au obținut succese însemnate în domeniul studiului orașelor rusești. Lucrările care se desfășoară de mulți ani în marele Novgorod, Kiev, Cernigov, Iaroslavl, Vladimir, Pskov, vechiul Reazan și Moscova au dovedit în mod indiscutabil netemeinicia concepțiilor larg răspândite în istoriografia rusă prerevoluționară și în cea străină, care priveau orașele din vechea Rusie numai ca pe niște centre comerciale. Lucrările arheologilor sovietici au stabilit că aceste orașe au fost în primul rând mari centre cu o industrie meșteșugărească dezvoltată care nu era cu nimic mai prejos, ci chiar depășea în multe privințe orașele din Occident.

Epoca noastră stalinistă, a încheiat S. P. Tolstov, este epoca grandioaselor realizări ale poporului sovietic pe tărâmul culturii și a mărețelor victorii ale științei sovietice. Și noi, arheologii sovietici, modest detașament al oamenzilor de știință în domeniul istoriei, muncim cu dăruire alături de toți savanții sovietici pentru a îndeplini sarcinile de cinste și de răspundere pe care marele nostru conducător le-a pus în fața științei sovietice.

*

La ședințele Consiliilor științifice și la ședințele plene ale colaboratorilor institutelor Secției s-au prezentat un mare număr de referate științifice consacrate aniversării a 70 de ani dela nașterea lui I. V. Stalin.

La ședința Consiliului Științific al Institutului de Filosofie, după cuvântul introductiv al acad. G. F. Alexandrov „I. V. Stalin, corifeul științei marxist-le-

niste" s'au ținut referatele: „I. V. Stalin inspiratorul și organizatorul luptei pentru comunism” de T. A. Stepanian, candidat în științe filosofice, „I. V. Stalin despre Partidul Bolșevic ca forță conducătoare a statului sovietic” de D. I. Cesnocov, candidat în științe filosofice, „Lenin și Stalin despre forțele motrice ale dezvoltării societății sovietice” de prof. F. V. Constantinov, „Despre rolul ideilor lui I. V. Stalin în lupta pentru o știință înaintată despre natură” de A. A. Maximov, membru corespondent al Academiei de Științe a U.R.S.S. și „Materialismul dialectic și problemele biologiei micriuriniene” de prof. V. N. Stolev.

La Institutul de Istorie s'a cetit referatul „Activitatea revoluționară a tovarășului Stalin în anii 1895—1903” de V. D. Mocealov, candidat în științele istorice

La ședința Consiliului Științific al Institutului de istorie a culturii materiale „N. I. Marr” s'au ținut următoarele referate: „Lucrările istorice ale lui I. V. Stalin și importanța lor pentru istoria societăților precapitaliste” de S. V. Kiselev, doctor în științele istorice și „Importanța lucrărilor lui I. V. Stalin pentru problema etnogenezei popoarelor din U.R.S.S.” de P. N. Tretiacov, doctor în științele istorice

Consiliul Științific al Institutului de Etnografie „N. M. Mikluho-Maklai” a ascultat următoarele referate: „Teoria lui Stalin despre națiune și importanța ei pentru etnografie” de P. I. Kușnir, doctor în științele istorice, „Sarcinile studiului etnografic al popoarelor din Africa Centrală și de Sud în legătură cu dezvoltarea mișcării de eliberare națională” de I. I. Potehin, candidat în științele istorice, „Figura lui Stalin în folclorul sovietic” de V. I. Cicero, doctor în științele istorice și „Cultura și viața colhozului din Darghinsk (monografie)” de Z. A. Nikolscaia, candidat în științele istorice.

La ședința plenară a Institutului de slavistică, V. A. Smirnova, candidat în științele istorice, a prezentat referatul său „Tovarășul Stalin și dezvoltarea țărilor de democrație populară pe drumul spre socialism”.

Ședințele Consiliului Științific al Institutului de Istorie a Artelor au durat două zile. S'au prezentat următoarele referate: „Stalin și problemele de artă” de V. S. Kemenov, membru corespondent al Academiei de Arte din U.R.S.S., „Figura tovarășului Stalin în operele artei plastice” de M. L. Neiman, candidat în istoria artelor, „Figura tovarășului Stalin în film” de R. N. Iurenev, candidat în istoria artelor, „Figura tovarășului Stalin în teatru” de I. S. Kalașnicov și „Stalin despre patriotismul sovietic și ideea patriotismului în muzica sovietică” de V. V. Protopopov, candidat în istoria artelor.

La ședința Consiliului Științific al Institutului Oceanului Pacific s'au ținut următoarele referate: „Tovarășul Stalin și Orientul colonial” de E. M. Jucov, membru corespondent al Acad. de Științe a U.R.S.S. și „Tovarășul Stalin despre revoluția chineză” de G. V. Astafiev, candidat în științele istorice. S'au prezentat deasemeni următoarele coreferate: „Tovarășul Stalin despre burghezia indiană” de V. I. Grașe, „Critica reformismului în mișcarea muncitorească din America Latină în lumina lucrărilor tovarășului Stalin” de M. N. Kuznetov, „Tovarășul Stalin despre rolul forțelor armate ale revoluției chineze” de Lu-lun-An, „Politica națională stalinistă și Coreea” de G. D. Tiagai și „Partidul comunist din Japonia în lupta pentru mărirea și consolidarea rândurilor sale pe baza învățăturii tovarășului Stalin” de A. B. Kozorovițaia, etc.

SECȚIA DE ECONOMIE ȘI DREPT

Ședința festivă a Secției de Economie și Drept consacră aniversării a 70 de ani dela nașterea lui I. V. Stalin a fost deschisă de C. V. Ostrovitianov, membru corespondent al Acad. de Științe a U.R.S.S., care a amintit auditoriului că această ședință are loc în aceeași sală unde cu 20 de ani în urmă tovarășul Stalin a luat cuvântul la conferința teoreticienilor marxiști în chestiunile agrare.

Ședința de dimineață a început cu referatul „Stalin, creatorul economiei politice a socialismului” de C. V. Ostrovitianov, membru corespondent al Acad. de Științe a U.R.S.S.

Referatul a arătat că, urmând teoria și metoda revoluționară a lui Marx și Engels, Lenin și Stalin au creat teoria construirii societății comuniste pe baza

sintezelor noi practice de luptă revoluționară și de construire a socialismului în U.R.S.S. Cea mai importantă parte din această teorie o constituie știința dezvoltării economice a societății socialiste, economia politică a socialismului. Lucrările lui Lenin și Stalin dau o caracterizare magistrală a economiei de trecere de la capitalism la socialism a legilor fundamentale ale dezvoltării economiei socialiste și trasează căile de trecere a societății socialiste spre faza superioară a comunismului.

Desvoltând ideile lui Lenin, tovarășul Stalin a creat teoria industrializării socialiste a Uniunii Sovietice bazată pe adâncă înțelegere și pe folosirea conștiinței a legilor și avantajilor economiei sovietice, pe folosirea resurselor interne ale acumulării socialiste. Desvoltând planul leninist de transformare socialistă a gospodăriei țărănești prin cooperatie, tovarășul Stalin a creat o teorie dezvoltată și a elaborat programul concret al colectivizării agriculturii, care s'a desfășurat în U.R.S.S. sub directa lui conducere. Colectivizarea agriculturii a însemnat o profundă transformare revoluționară echivalentă prin consecințele sale cu revoluția din Octombrie 1917.

Pe baza industrializării țării și a colectivizării agriculturii s'a pus fundamentul economic al socialismului și s'a creat terenul pentru deplina democratizare a vieții politice a țării. Această sarcină a fost rezolvată prin făurirea Constituției Staliniste.

Planul mareț de construire a socialismului în U.R.S.S. are o importanță istorică mondială. El este un îndreptar de neînlocuit pentru țările cu democrație populară și însușește popoarele asuprite din țările capitaliste în lupta lor împotriva imperialismului.

Conducând opera de înfăptuire a planului mareț de transformare a economiei și a tuturor relațiilor sociale din U.R.S.S. pe baza comunismului, tovarășul Stalin se sprijină pe adâncă cunoaștere a legilor economiei socialiste și a superiorității covârșitoare a acesteia față de economia capitalistă. Baza noulor relații de producție, socialiste, o constituie proprietatea socială socialistă asupra mijloacelor de producție. Mecanismul spontan care reglementează mișcarea economiei capitaliste este înlocuit prin conducerea planificată conștientă a dezvoltării economice a țării de către statul sovietic.

Ridicând învățătura leninistă pe o nouă treaptă, tovarășul Stalin a creat teoria statului socialist și a rolului său special în dezvoltarea economiei. Particularitatea legilor economice ale socialismului constă în faptul că ele nu se realizează la întâmplare, ca ceva spontan și inevitabil, ci își manifestă acțiunea lor ca o necesitate care a devenit cunoscută. Legile economiei socialiste, forțele ei motrice și avantajele ei se transformă în realitate datorită politicii partidului și funcției economice și organizatorice a Statului sovietic.

Tovarășul Stalin este inițiatorul planificării în perspectivă și planurile cincinale de construire a socialismului în U.R.S.S. au intrat în istorie sub numele de planuri staliniste.

Studiind procesele care se desfășoară în economia sovietică, tovarășul Stalin urmărește cu cea mai mare atenție mlădițele atitudinii noi, comuniste, față de muncă și ajută să se desvolte aceste relații noi bazate pe principiile colaborării tovarășești și ale ajutorului reciproc socialist. Intrecerea socialistă această mișcare invincibilă a vremurilor noastre, după expresia tovarășului Stalin, și mișcarea stahanovistă s'au răspândit ca un torent puternic în toată țara. Urmând ideile lui Lenin, tovarășul Stalin a tratat problema stimulentei materiale al avântului producției socialiste, principiul socialist al retribuiri muncii, care reprezintă principiul de bază al socialismului.

Metodele socialiste de gospodărire elaborate de Lenin și Stalin sunt strâns legate de folosirea decontărilor mărfuri-bani pentru ridicarea producției și a repartiției socialiste. Tovarășul Stalin a descoperit dialectica transformării comerțului și a banilor din instrumente ale economiei burgheze într'un instrument al construirii socialismului. Pe baza sintezelor practice etapelor ulterioare ale construirii socialismului tovarășul Stalin a ajuns la concluzia că comerțul și banii vor rămâne în U.R.S.S. până la desăvârșirea primului stadiu al comunismului, stadiul socialist de dezvoltare și că schimbul de produse poate urma numai după ce comerțul sovietic a fost organizat în mod ideal. Tovarășul Stalin a arătat că în stadiul socialismului legea valorii nu poate fi înlăturată, ci acționează sub o

formă schimbată. Legea valorii este un important instrument în mâinile statului sovietic pentru conducerea planificată a economiei naționale.

Tovarășul Stalin a formulat legile principale ale reproducerii largite socialiste, ale acumulării socialiste. Caracterul ciclic al dezvoltării producției, a cărei trăsătură predominantă o constituie crizele economice de supraproducție care se repetă periodic, reprezintă legea fundamentală a reproducerii largite capitaliste, lege care rezultă din contradicția fundamentală a capitalismului: contradicția dintre caracterul social al producției și proprietatea capitalistă privată asupra mijloacelor de producție. Reproducția largită socialistă nu cunoaște această contradicție. Legea dezvoltării economiei socialiste o constituie creșterea neconținută a producției socialiste. Desvoltând ideile întemeietorilor marxism-leninismului, tovarășul Stalin a arătat că supraproducșul există în U.R.S.S. sub o formă schimbată. Spre deosebire de capitalism, în U.R.S.S. supraproducșul nu poartă un caracter de exploatare și este folosit la lărgirea producției socialiste, la consolidarea apărării statului și la îmbunătățirea condițiilor de viață ale poporului. Tovarășul Stalin a pus deasemeni problema menținerii rentei diferențiale în economia sovietică, însă sub o formă schimbată. Modul în care tovarășul Stalin a pus problema supraproducșului prezintă o deosebită importanță teoretică și practică pentru studiul problemelor acumulării socialiste.

Pe baza sintezei practicii construirii socialismului tovarășul Stalin a pus într'un mod nou o serie de probleme legate de trecerea de la socialism la comunism și a trasat căile concrete pentru această trecere.

Posedând în cel mai înalt grad metoda materialismului dialectic, tovarășul Stalin a descoperit dialectica dezvoltării legilor economiei socialiste. El a respins orientarea oportunistă de dreapta, profund ostilă marxism-leninismului, care preconiza pieirea treptată a statului în stadiul socialismului. Conform teoriei tovarășului Stalin, noi vom ajunge la dispariția statului după ce va fi fost lichidată încercuirea capitalistă. Acest mod profund dialectic de a pune problema caracterizează nu numai problema statului socialist, ci și celelalte probleme privind principiul socialist de retribuție a muncii, comerțul, banii, etc.

În raportul său la Congresul al XVIII-lea al P.C. (b) al U.S. tovarășul Stalin a trasat cu genială previziune linia generală a dezvoltării economiei sovietice în cursul următoarelor planuri cincinale și a formulat această linie drept sarcina de a ajunge din urmă și de a depăși țările capitaliste înaintate din punct de vedere economic. Ideea întemeierii bazei materiale de producție a comunismului s'a transformat într'un program concret de constituire a comunismului în următoarele planuri cincinale. Sub conducerea tovarășului Stalin s'au trasat liniile principale pe care va merge dezvoltarea forțelor de producție în U.R.S.S. pentru a înfăptui revoluția în tehnica producției și pentru a atinge nivelul necesar trecerii spre comunism. Premiza generală a lichidării contrastului dintre munca intelectuală și munca fizică o constituie construirea bazei materiale de producție a comunismului și ridicarea nivelului tehnic și cultural al clasei muncitoare.

Pe baza cunoașterii profunde a legilor de dezvoltare a economiei socialiste și de trecere treptată de la socialism la faza superioară a comunismului, tovarășul Stalin a analizat în lucrările sale în mod magistral lupta dintre cele două sisteme — cel socialist și cel capitalist, — a arătat superioritatea sistemului economic socialist față de cel capitalist și a caracterizat cu genială previziune perspectivele de dezvoltare ale acestor sisteme.

După aceasta s'a citit referatul „Desvoltarea teoriei marxist-leniniste despre stat și drept de către I. V. Stalin“ de M. P. Kareva, doctor în științele juridice.

Meritul nemuritor al lui Marx și Engels, a spus referenta, constă în faptul că pe baza studiului profund al legilor sociale și al experienței luptei de clasă, ei au descoperit esența statelor exploatare și au tras concluzia științifică asupra necesității dictaturii proletariatului ca formă de stat în perioada de trecere de la capitalism la comunism.

Prin aceasta ei n'au făcut însă decât să pună bazele teoriei despre statul socialist. Marele merit al teoreticienilor geniali ai Partidului Bolșevic, Lenin și Stalin, este de a fi dezvoltat teoria despre dictatura proletariatului și despre statul socialist pe baza studiului și a sintezei experienței din epoca imperialismu-

lui și a revoluțiilor proletare, a experienței statului socialist sovietic. Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie n'ar fi fost posibilă fără contribuția lui Lenin la dezvoltarea teoriei marxiste a statului, a teoriei despre dictatura proletariatului și fără descoperirea genială a dictaturii proletariatului ca cea mai bună formă de conducere întruchipată în persoana sovietelor.

Tovarășul Stalin, marele urmaș al lui Lenin, a apărut leninismul împotriva încercărilor dușmanilor poporului — troțkiști, buhariniști, etc. — de a denatura această învățătură, de a smulge din mâinile partidului și ale clasei muncitoare această minunată busolă care indică singura direcție justă a mișcării. Tovarășul Stalin a sintetizat întreaga moștenire ideologică lăsată de Lenin și a asigurat triumful leninismului. Pe de altă parte tovarășul Stalin a dezvoltat în spirit creator învățătura nemuritoare a lui Lenin pe baza sintezei noii experiențe și a creat o teorie unitară și armonioasă despre statul socialist sovietic.

În lucrările tovarășului Stalin găsim un răspuns clar și profund la toate problemele legate de teoria statului socialist. Tovarășul Stalin a tratat sub toate aspectele sarcinile, funcțiile, activitatea și formele statului socialist, rolul său în construirea socialismului și transformarea lui în urma victoriei socialismului. În același timp, pe baza studiului profund al experienței statului socialist în condițiile încercării capitaliste, tovarășul Stalin a lămurit pe deplin problema destinului statului socialist. Dezvoltând marxismul în stil creator, tovarășul Stalin a arătat că „nu se poate extinde formula generală a lui Engels cu privire la soarta statului socialist, luată în general, la cazul particular și concret al victoriei socialismului într-o singură țară...”¹⁾.

Țara care construiește socialismul și apoi comunismul în condițiile încercării capitaliste nu-și poate apăra marile sale cuceriri decât atunci când dispune de un stat suficient de puternic capabil să respingă orice atacuri. De aici și concluzia formulată de tovarășul Stalin că statul se va păstra și sub comunism dacă încercuirea capitalistă nu va fi fost lichidată, dacă nu va fi fost înlăturată primejdia unor atacuri militare din afară.

Studiind profund teoria statului socialist ca mijloc principal de construire a socialismului și a comunismului, tovarășul Stalin a tratat și problemele fundamentale ale dreptului socialist.

Dreptul de stat constituie ramura principală a dreptului sovietic. Se poate afirma fără îndoială că nu există nici o singură problemă importantă din acest domeniu al științei juridice care să nu fi fost tratată în lucrările lui I. V. Stalin.

Învățătura stalinistă despre statul socialist, care arată rolul acestuia ca mijloc principal de construire a socialismului și a comunismului, clarifică importanța dreptului socialist și a legilor socialiste ca mijloc puternic în mâinile statului socialist pentru îndeplinirea sarcinilor sale creatoare. Spiritul profund democratic al dreptului socialist, umanismul său autentic și importanța sa pentru consolidarea marilor cuceriri ale statului sovietic, rolul său în educarea maselor în spiritul moralei comuniste, toate aceste probleme au fost pe larg tratate în lucrările tovarășului Stalin și în special în remarcabilul raport asupra proiectului noii constituții.

Partea finală a referatului lui M. P. Kareva a fost consacrată rolului covârșitor al tovarășului Stalin în studiul și sinteza a ceea ce epoca imperialistă a adus nou în statul capitalist. Pe baza noii experiențe a țărilor capitaliste, tovarășul Stalin a dezvoltat teoria leninistă despre statul imperialist, despre falimentul democrației burgheze, despre formele și metodele trecerii burgheziei imperialiste de la democrație la reacțiune. Tovarășul Stalin a făcut analiza clasică a dictaturii fasciste și a arătat că ea nu este un indiciu al forței, ci un indiciu al slăbiciunii burgheziei, care în noile condiții istorice nu mai este în stare să-și asigure dominația prin metodele democrației burgheze și ale parlamentarismului. Tovarășul Stalin a demască rolul social-trădătorilor, care au trădat marxismul și au devenit sprijinul ideologic al burgheziei imperialiste; el a demască teoriile social-oportuniste care urmăresc să salveze orânduirea capitalistă. Indicațiile tovarășului Stalin că fascismul și social-democrația din zilele noastre nu trebuiesc considerate ca antipozi, ci ca niște gemeni care urmăresc unul și

1) I. V. Stalin, „Problemele leninismului”, editura P.M.R., pag. 949.

acelaş scop, au asigurat în noile condiţii istorice orientarea justă a clasei muncitoare din ţările capitaliste în lupta pe care o duce.

Învăţătura stalinistă despre statul imperialist demască basmele că acesta din urmă ar fi în stare să înlăture anarhia capitalistă şi să planifice economia naţională, şi demonstrează crahul lui inevitabil datorită adâncirii crizei generale a capitalismului şi creşterii conştiinţei politice a claselor asuprite şi a popoarelor coloniale.

Învăţătura despre stat şi drept a tovarăşului Stalin, teoreticianul genial al partidului bolşevic, înarmează pe plan ideologic nu numai poporul sovietic, ci şi întreaga omenire progresistă, indicându-i calea spre comunism.

La şedinţa de seară s'a citit referatul „Teoria lui I. V. Stalin despre proprietatea socialistă” de A. V. Venedictov, doctor în ştiinţe juridice.

Conferenţiarul a arătat aportul de nepreţuit pe care tovarăşul Stalin l-a adus la teoria marxist-leninistă a proprietăţii, teorie care a îmbogăţit-o prin ideile geniale creatoare despre proprietate, despre tipurile şi formele ei, despre căile dezvoltării ei şi în primul rând despre proprietatea socialistă, despre apariţia, dezvoltarea şi victoria acesteia în U.R.S.S.

Învăţătura tovarăşului Stalin despre proprietatea socialistă este atât de adânc pătrunsă de unitatea dintre teorie şi practică încât a urmărit etapele principale ale acestei învăţături înseamnă a urmări întreaga cale istorică a luptei de clasă înversunată pentru construirea socialismului în U.R.S.S. calea victoriilor clasei muncitoare şi ale tuturor oamenilor muncii din U.R.S.S., victorii obţinute sub conducerea partidului lui Lenin-Stalin, victorii organizate şi inspirate de Lenin şi de marele său continuator Stalin.

A. V. Venedictov s'a oprit asupra analizei staliniste a argumentelor ştiinţifice care pledează pentru instaurarea inevitabilă a orânduirii socialiste şi a arătat că în lucrările sale tovarăşul Stalin a dezvoltat în mod consecvent teoria proprietăţii socialiste pe baza teoriei generale a marxismului despre forţele de producţie şi relaţiile de producţie şi despre baza relaţiilor de producţie: proprietatea asupra mijloacelor de producţie.

Lucrările tovarăşului Stalin prezintă sub toate aspectele importanţa proprietăţii socialiste asupra uneltelor şi mijloacelor de producţie ca fundament al orânduirii sovietice, al planificării socialiste, al puterii politice, economice şi de apărare a Uniunii Sovietice.

Într-o serie de lucrări şi discursuri tovarăşul Stalin a făcut o adâncă analiză a unităţii şi deosebirii dintre cele două forme de proprietate socialistă: cea de stat (a întregului popor) şi cea cooperatist-colhoznică. Analiza proprietăţii socialiste de stat ca bun al întregului popor este indisolubil legată la tovarăşul Stalin de sublinierea rolului conducător al clasei muncitoare în creerea şi organizarea ei.

Descoperind importanţa multilaterală a proprietăţii socialiste asupra mijloacelor de producţie ca fundament al orânduirii sovietice, tovarăşul Stalin a acordat întotdeauna o deosebită importanţă rolului proprietăţii socialiste asupra mijloacelor de producţie şi al întregului sistem economic socialist în ceea ce priveşte asigurarea adevăratei egalităţi între cei ce muncesc şi crearea de garanţii reale pentru toate drepturile politice şi materiale pe care le recunoaşte statul socialist şi le prevede marea Constituţie Stalinistă.

Importanţa ocrotirii proprietăţii socialiste în condiţiile victoriei depline a sistemului economic socialist a fost exprimată în teoria genială a tovarăşului Stalin despre cele două faze principale în dezvoltarea statului socialist şi despre funcţiunile acestuia. În faza a doua „a dispărut treptat funcţiunea represiei militare în interiorul ţării, căci exploatarea este suprimată, exploatarea nu mai există şi nu mai avem pe cine reprimă. În locul funcţiunii de represie statul a căpătat funcţiunea de a sta la paza proprietăţii socialiste, contra hoţilor şi a delapidatorilor bunurilor poporului”¹⁾. Această funcţiune a statului socialist a fost deasemenea fixată în Constituţia Stalinistă.

Problema organizării şi a conducerii economiei socialiste constituie o parte integrantă din teoria tovarăşului Stalin despre proprietatea socialistă.

1) I. V. Stalin, „Problemele leninismului”, Ed. P.M.R., pag. 953.

Pe baza unui număr de exemple, conferențiarul a arătat că teoria genială leninist-stalinistă despre proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție a înarmat clasa muncitoare și pe toți oamenii muncii din Uniunea Sovietică în tot cursul existenței orânduirii sovietice la lupta pentru construirea socialismului. A. V. Venedictov a subliniat că în perioada de trecere de la socialism la comunism această teorie înarmează poporul sovietic în lupta pentru construirea fazei superioare a comunismului în condițiile încercuirii capitaliste.

Referatul de încheiere a fost ținut de prof. D. T. Șepilov și intitulat „I. V. Stalin, inspiratorul și organizatorul marelui mișcărilor colhoznice”.

Principiile fundamentale ale teoriei staliniste asupra colectivizării reprezintă continuarea logică a activității teoretice depuse în anii precedenți de către V. I. Lenin și I. V. Stalin în problema agrară. Ei au dezvoltat în spirit creator indicațiile generale ale lui Marx și Engels despre țărănime. Marx și Engels au prevăzut că după cucerirea puterii, proletariatul va trebui să folosească formele de cooperare ca mijloc de trecere de la gospodăriile particulare ale țăranilor la întovăări. Firește, însă, că ei nu puteau și nici nu intenționau să elaboreze programul de trecere a țărânimii de la vechea cale capitalistă la cea nouă socialistă prin cooperare. Acest program genial prin amploarea sa și prin caracterul accesibil pentru întreaga țărănime muncitoare și-a găsit întruchiparea în planul cooperatist al lui Lenin. Lenin a răsturnat teoriile vulgare apologetice ale narodnicilor și ale revizionistilor care considerau cooperarea drept un mijloc de integrare pașnică a capitalismului în socialism. El a demonstrat că în societatea burgheză cooperarea este o instituție capitalistă colectivă care ușurează exploatarea maselor muncitoare de către capitalul financiar. Numai în condițiile dictaturii proletariatului „o orânduire de cooperatori civilizați, în condițiunile proprietății sociale asupra mijloacelor de producție, în condițiunile victoriei de clasă a proletariatului asupra burgheziei, este orânduirea socialismului”¹⁾.

Bazându-se pe planul cooperatist al lui Lenin, dezvoltând și îmbogățind acest plan, tovarășul Stalin a creat o teorie unitară și eficientă a colectivizării agriculturii.

În conformitate cu ideile fundamentale ale planului cooperatist leninist, tovarășul Stalin a arătat că cooperarea în masă a țărânimii trebuie să înceapă cu formele de aprovizionare și desfacere cele mai elementare și accesibile țărânimii; aceasta ar permite în condițiile NEP-ului să se stabilească o legătură comercială între oraș și sat și să se îngrădească elementele chiburești speculante în sfera circulației; mai târziu, pe măsură ce industria socialistă se dezvoltă, mișcarea cooperatistă trebuie ridicată de la forma inferioară de aprovizionare și consum la forma superioară, de producție, iar legătura comercială dintre oraș și sat trebuie completată prin legătura de producție dintre industria socialistă și agricultura socialistă.

Încă în anul 1927, la Congresul al XV-lea al P.C. (b) al U.S., prevăzând și îndrumând mișcarea unor clase întregi, tovarășul Stalin a pornit de la nevoile arzătoare ale țării sovietice și a formulat tezele a căror realizare a determinat transformări radicale în destinele istorice ale țărânimii: „*să se fixeze drept sarcină practică curentă a construcției noastre la sate trecerea treptată a gospodăriilor țărânești împrăștiate, spre gospodării mari concentrate, spre prelucrarea obștească, colectivă a pământului pe baza intensificării și mecanizării agriculturii, considerând că această cale de dezvoltare este cel mai important mijloc de accelerare a ritmului de dezvoltare a agriculturii și de îndlturare a elementelor capitaliste dela sate*”²⁾.

În jurul anului 1929 s'au cristalizat rezultatele perioadei de 12 ani de muncă pregătitoare depusă de Partidul Bolșevic în vederea transformării socialiste a satului Programul de industrializare a țării se realiza cu succes. În anul 1928—1929 producția globală a industriei depășise cu mult nivelul dinainte de război. Diferitele forme de cooperare cuprindeau peste 80% din gospodăriile țărânești. În anul 1929 se găseau în mâinile statului și ale cooperăției 91,6% din comerțul cu amănuntul. Economia socialistă organizată la sate — 1.536

1) V. I. Lenin, Opere alese, vol. II, partea a doua, Ed. P.M.R., pag. 663.

2) I. V. Stalin, Opere, vol. 10, pag. 309, ed. rusă.

sovhozuri, 57.000 colhozuri (anul 1929) — a convins pe țărani de superioritatea marii agriculturi, socializate, față de mica agricultură.

Începând din vara anului 1929 se produce o mare cotitură în dezvoltarea satului. Mijlocașul intră în colhoz. Mișcarea colhoznică se transformă dintr-o mișcare a diferitelor grupuri și pături de țărani muncitori în mișcarea masselor largi ale țărănimii. În lucrările sale nemuritoare „Anul marii coticuri” și „In jurul problemelor politicii agrare a U.R.S.S.” tovarășul Stalin a descoperit cu genială perspicacitate caracterul acestei coticuri și a proclamat trecerea partidului la politica de colectivizare în masă a agriculturii.

Prevăzând necesitatea „luptei celei mari” împotriva dușmanilor obștei și a lipitorilor satului — chiaburii —, Lenin a arătat încă în anul 1922 că în acel moment nu se putea stabili cu exactitate durata acestei lupte. Pe baza analizei raportului dintre forțele de clasă, tovarășul Stalin a stabilit în anul 1929 durata acestei lupte și în cuvântarea sa la conferința teoreticienilor marxiști în chestiunile agrare a proclamat coticura radicală dela vechea politică de îngredire a chiaburimii la noua politică de lichidare a chiaburimii ca clasă. Chiaburimea a fost sdrobotită în cele mai crâncene lupte de clasă.

Colectivizarea în masă și lichidarea chiaburimii ca clasă au avut o mare importanță pentru soarta Uniunii Sovietice. Aceasta a fost o adâncă transformare revoluționară echivalentă prin urmările sale cu Revoluția din Octombrie 1917.

Această revoluție care s'a desfășurat în luptă deschisă, în fața țărănimii întregi, prin ciocnirea forțelor de clasă opuse și nu prin evoluție pașnică, a lichidat ultima și cea mai numeroasă clasă exploatatoare din Uniunea Sovietică — chiaburimea — privând-o de toate mijloacele de producție, care au devenit bunul obștesc al colhozurilor. Această revoluție a adus pe calea socialistă cea mai numeroasă clasă din Uniunea Sovietică — țărănimea — spulberând născocirile trokisto-buhariniste care considerau țărănimea drept o masă complet reacționară, iar clasa muncitoare incapabilă să atragă țărănimea la construirea socialismului. Odată cu trecerea pe calea colhoznică, țărănimea a încetat de a mai fi o clasă de mici proprietari particulari. Mica gospodărie producătoare de mărfuri, de tip capitalist și generând în mod spontan capitalismul, s'a transformat într-o gospodărie deosebită calitativ, în marea gospodărie socialistă.

Tovarășul Stalin a îndrumat cu tărie și prudență mișcarea colhoznică pe calea cea justă, prevenind-o împotriva primejdilor care o amenințau și împotriva greșelilor, îndreptând devierile dela linia partidului care aveau loc pe teren și susținând cu grijă tot ceceea puternica mișcare a masselor iniția nou și cu caracter progresist, comunist. În lucrările sale „In chestiunea politicii de lichidare a chiaburimii ca clasă”, „Amețeală depe urma succeselor”, „Răspuns tovarășilor colhoznicilor”, care au jucat un rol deosebit în dezvoltarea mișcării colhoznice de masă, tovarășul Stalin a descoperit rădăcinile erorilor comise de organizațiile locale de partid în cursul colectivizării. Sub conducerea tovarășului Stalin Comitetul Central al P.C. (b) al U.S. a orientat cu hotărâre organizațiile de partid pe drumul leninist al construirii colhozurilor și a asigurat victoria politicii colectivizării în masă și a lichidării chiaburimii în toate regiunile din țară.

Noua orânduire colhoznică se forma și se dezvoltă în crâncenă luptă de clasă. Rămășițele chiaburimii sdrobotită în luptă deschisă și celelalte elemente antisovietice au recurs, după victoria colhozurilor, la noi forme de luptă împotriva economiei socialiste care creștea și se consolida la sate. Pătrunzând în colhozuri, ei încercau să le submineze din interior prin desorganizarea disciplinei în muncă, prin delapidarea bunurilor colhozurilor, prin cultivarea egalitarismului mic-burghez, prin acte de diversiune și sabotaj. Demascând aceste manevre ale forțelor de clasă dușmane, precum și noua lor tactică, tovarășul Stalin a arătat că lichidarea claselor nu se realizează prin stingerea luptei de clasă, ci prin înțepirea ei. În istoricul său discurs „Despre activitatea la sate” tovarășul Stalin a pus în toată amploarea lor sarcinile de consolidare organizatorică, economică și politică a colhozurilor sub forma lor de arteluri.

Tezele staliniste despre artelul agricol și despre Stațiunile de Mașini și Tractoare au avut o deosebită importanță organizatorică în victoria orânduirii colhoznice. La baza Statutului artelului agricol adoptat în 1935 se află principiul îmbinării juste a intereselor personale și a intereselor sociale ale colhozului, cele

dintâi fiind subordonate față de celelalte. Acest statut a devenit o adevărată constituție a noii orânduiri colhoznice.

Arătând că prin tipul lor colhozurile sunt una din formele economiei socialiste, deoarece se bazează pe proprietatea socială asupra mijloacelor de producție și exclud posibilitatea exploatarei omului de către om, tovarășul Stalin a prevenit în același timp cadrele de partid și de stat împotriva fetișizării formei de artel fără a se ține seamă de conținutul ei. În anul 1933 tovarășul Stalin a arătat că colhozurile „reprezintă numai o formă de organizare, este drept socialistă, totuși numai o formă de organizare. Totul depinde de *conținutul* care va fi turnat în forma aceasta”¹⁾. Acest conținut este determinat în măsură hotărâtoare de conducerea bolșevică a colhozului.

Conducându-se după aceste indicații staliniste, partidul bolșevic a luptat și luptă pentru consolidarea bazelor socialiste ale artelului agricol: pentru întărirea conducerii bolșevice și a planificării în colhozuri corespunzător intereselor întregului popor; el urmărește cu grijă și sprijină tendințele socialiste ale majorității covârșitoare a colhoznicilor care se îngrijesc în permanență de înflorirea gospodăriei colective ca bază a regimului colhoznic și ca izvor de creștere a bunei stări materiale a țăranimii colhoznice; el lichidează tendințele mic-burghize ale părții înapoiate a colhoznicilor care urmăresc creșterea gospodăriei lor personale în dauna celei colective și încalcă disciplina socialistă în muncă.

Încă la începutul mișcării colhoznice tovarășul Stalin a prevăzut viitorul strălucit al orânduiri colhoznice. Perioada care s'a scurs de atunci a confirmat justetea prognosticului stalinist. În timp de numai 20 de ani (1929—1949) economia colhoznică a făcut un gigantic salt înainte spre maturitatea socialistă și avuția colectivă. Treptat dispar granițele dintre clasa muncitoare și țăranime. Contrastul milenar dintre oraș și sat se șterge în ritm accelerat.

Referentul a subliniat că teoria stalinistă a colectivizării, experiența de importanță istorică-mondială a transformării socialiste a agriculturii sovietice prezintă o mare importanță internațională. În U.R.S.S. — țara agriculturii socialiste — sosesc numeroase delegații de țărani polonezi, bulgari, unguri, români, cehoslovaci, albanezi. Partidele comuniste și muncitorești din țările cu democrație populară învață din experiența Uniunii Sovietice arta bolșevică de a pregăti și înlăptui orânduirea socialistă la sate.

Numele lui Stalin este simbolul marei forțe și vitalități a orânduiri colhoznice înfloritoare. Cu numele lui Stalin pe buze victoriosul partid bolșevic duce țăranimea sovietică și toate popoarele din țara socialistă înainte spre comunism.

*

La ultima ședință a sesiunii Adunării Generale a Academiei de Științe a U.R.S.S. acad. E. V. Tarle a prezentat referatul „I. V. Stalin și lupta pentru pace”.

Referatul, colorat ca de obicei, a zugrăvit activitatea titanică a tovarășului Stalin, în calitate de conducător al politicii externe a primei țări socialiste din lume.

Tema mea, a spus acad. Tarle, îmi impune să reamintesc greutatea nevrozsimile pe care le-a învins tovarășul Stalin, drumul greu și glorios pe care el l-a parcurs cu succes, deoarece pe lângă toate calitățile geniale ale acestui om neobișnuit, lupta pe care el a dus-o pe frontul extern a fost lupta cea mai grea.

Astăzi vreau să amintesc tocmai de acest drum greu a cărui dificultate o va aprecia la exacta valoare numai istoria viitoare.

După ce a trecut sumar în revistă etapele luptei statului sovietic împotriva încercuirii capitaliste, conferențiarul a subliniat că politica externă stalinistă dispune de cea puternică armă pe care adversarii n'o au și nici n'o pot avea: posibilitatea de a lărgi mult cadrul previziunii istorice, folosindu-se de analiza strict științifică, posibilă numai pe baza teoriei marxist-leniniste a desvoltării societății, teorie care constituie cel mai prețios bun al partidului lui Lenin-Stalin. Această trăsătură determină adâncă principialitate a politicii externe staliniste. Analiza pătrunzătoare, care duce la încrederea puternică în su-

1) I. V. Stalin, „Problemele leninismului”, Ed. P.M.R., pag. 648.

perioritatea hotărâtoare a socialismului față de capitalism și în triumful final al crânduirii socialiste explică acel calm și acel orizont vast care au uimit atât de des pe diplomații, publiciștii și savanții străini care au avut ocazia să discute cu I. V. Stalin diferite probleme politice și istorice.

Acad. E. V. Tarle s'a oprit pe larg asupra evenimentelor internaționale din timpul celui de al doilea război mondial și din perioada postbelică. El a remarcat că în politica externă stalinistă se poate stabili limpede în orice problemă fundamentală linia principială dela care ea nu se abate niciodată. Orice încercare activă a dușmanilor de a sili Uniunea Sovietică să se abată dela aceste principii întâmpină întotdeauna o puternică împotrivire.

Pentru a ilustra acest lucru, acad. Tarle citează istoria problemei cu privire la soarta Germaniei după război.

La 17 Septembrie 1946, răspunzând la întrebările d-lui Alexandru Werth, corespondentul ziarului „Sunday Times”, tovarășul Stalin a spus: „Pe scurt, politica Uniunii Sovietice în problema germană se rezumă la demilitarizarea și democratizarea Germaniei. Eu scot că demilitarizarea și democratizarea Germaniei reprezintă una din cele mai importante garanții pentru instaurarea unei păci trainice și îndelungate”. Iată programul stalinist în problema germană, adaugă referentul. În convorbirea pe care a avut-o la 23 Octombrie 1946 cu d. Hugh Bailey, președintele agenției americane United Press, I. V. Stalin a arătat limpede mijlocul care constituie cea mai importantă premisă pentru stabilirea unei păci trainice în Europa: „Trebuie să desrădăcinăm în fapt rămășițele fascismului din Germania și s'o democratizăm până la capăt”.

Cercurile conducătoare din U.S.A., Anglia și Franța au considerat în 1946 ca și în 1947, în 1948 ca și în 1949 acest program drept inacceptabil. După cum Grecia nu era un stat independent, ci numai o poziție britanică în Marea Mediterană, conform declarației făcute fără înconjur de Churchill în Camera Comunelor la sfârșitul anului 1944, tot astfel zonele occidentale din Germania și sectoarele occidentale ale Berlinului au căpătat misiunea de a se transforma într-o bază largă de atac favorabilă pentru pregătirea agresiunii imperialismului anglo-american împotriva Uniunii Sovietice și a țărilor de democrație populară.

Provocarea grosolană sub forma înscenării așa numitei „republici federative” a Germaniei Occidentale cu capitala la Bonn a creat o nouă situație în Germania. Forțele democratice ale poporului german au conchis pe drept cuvânt că politica de scindare a Germaniei pune poporul în fața unei catastrofe naționale. Formarea Republicii Democratice Germane a constituit fără îndoială o înfrângere a imperialismului. Lozincă noastră, a spus acad. Tarle, a rămas însă aceeași în Octombrie 1949 ca și în anul 1945 când s'au luat hotărârile dela Potsdam, ca și în 1946, 1947 și în 1948. Această lozincă este demilitarizarea și democratizarea Germaniei.

Acad. Tarle a mai citat și un alt exemplu caracteristic pentru scopul principal și tendința dominantă a politicii externe a statului sovietic, politică de anărare și întărire a păcii internaționale. Este vorba de lupta diplomației sovietice împotriva „diplomației atomice” practică de 4 ani de zile de ațătătorii la război de dincolo de Ocean.

Referentul amintește că în August 1945 bomba atomică americană aruncată asupra populației desarmate și inofensive din Hiroshima urmărea să creeze un mit al invincibilității americane și să intimideze pe oamenii de stat cu nervii slabi. Din momentul „victoriei strălucite” raportate de evlaviosul domn Truman împotriva locuitorilor și locuitorilor din Hiroshima și împotriva copiilor acestora, a început acel dans nebunesc al șantajului și provocărilor neîncetate care pot fi reunite sub titlul de diplomația atomică americană îndreptată pe față împotriva Uniunii Sovietice. Atunci când Churchill în faimoasa sa cuvântare ținută la Fulton în Martie 1946, a chemat deschis Statele Unite și Anglia să grăbească invazia împotriva Uniunii Sovietice cât timp aceasta nu posedă încă bomba atomică, iar Truman aplauda demonstrativ încurajând astfel publicul, tovarășul Stalin a răspuns la această premeditată provocare, prin demascarea calmă a afirmațiilor false și a calomniilor lui Churchill cu privire la „primejdia” pe care o prezintă Uniunea Sovietică, primejdie care ar sili statele anglo-saxone s'o atace. Tovarășul Stalin și-a încheiat răspunsul cu următoarele cuvinte impunătoare: „Nu știu dacă d. Churchill și prietenii săi vor reuși să organizeze

după cel de al doilea război mondial o nouă campanie militară împotriva „Europei Orientale”. Dacă însă el va reuși acest lucru — ceea ce este puțin probabil, deoarece milioanele de „oameni simpli” stau de veghe la apărarea păcii — se poate spune cu certitudine că ei vor fi batuți tot așa cum au fost bătuți în trecut „acum 26 de ani”.

Discursul provocator ținut de Churchill la Fulton a fost o adevărată chemare la deslănțuirea unui război agresiv împotriva Uniunii Sovietice și a țărilor cu democrație populară, cât timp monopolul armei atomice era deținut de Statele Unite. Intregul „război rece” organizat și finanțat de imperialismul american a fost bazat pe această încredere oarbă și fără margini în bomba atomică. Din nou a răsunat glasul tovarășului Stalin: „Eu nu consider bomba atomică drept o forță atât de serioasă, după cum înclină s-o considere unii oameni politici. Bombele atomice sunt menite să intimideze pe oamenii cu nervii slabi, dar ele nu pot hotărî soarta războiului, deoarece pentru aceasta numărul bombelor atomice este cu desăvârșire insuficient. Desigur că monopolul secretului bombeii atomice creează o primejdie, dar împotriva acesteia există cel puțin două mijloace: a) monopolul bombeii atomice nu poate dăinui multă vreme; b) folosirea bombeii atomice va fi interzisă”.

Aici se dau indicații cât se poate de limpezi și ferme. Pe de o parte entuziasții bombeii atomice care caută să sperie lumea cu forța distrugătoare a armei atomice au fost puși la punct cum se cuvine. Pe de altă parte s'a arătat că acordul internațional constituie un mijloc pentru a evita omenirii perspectivele unui război atomic. Această idee a tovarășului Stalin a stat la baza luptei îndelungate pe care diplomații sovietici au dus-o la ședințele O.N.U. pentru interzicerea grabnică a armei atomice. Acum lumea întreagă a aflat și poate aprecia cum se cuvine principalitatea diplomației sovietice în această problemă în cursul anilor critici ai războiului rece. La sfârșitul lui Septembrie 1949 și dușmanii au fost nevoiți să recunoască că previziunea tovarășului Stalin cu privire la caracterul provizoriu al monopolului american asupra bombeii atomice era încă depe atunci foarte aproape de realitate, deoarece în anul 1947 șantajul atomic devenise deja un non-sens.

Atât înainte de anul 1947, cât și după aceea, orientarea politicii staliniste în problema armei atomice a rămas la fel de principală.

Cele două exemple de consecvență principală a diplomației staliniste — problema germană și problema armei atomice — citate de acad. Tarle, se completează cu încă un moment foarte important. Este vorba de modul neobosit în care tovarășul Stalin urmează, în condițiile internaționale în veșnică schimbare, principiile neclintite ale luptei pentru o pace democratică dreaptă și pentru independența națională a popoarelor.

Niciodată Uniunea Sovietică n'a fost atât de puternică ca acum și niciodată masele populare din lumea întreagă nu i-au dat un sprijin atât de unanim ca acum. Aceasta este una din marile realizări ale Partidului lui Lenin-Stalin și ale marelui său conducător, acest om neobișnuit pe care popoarele iubitoare de libertate îl cinstesc astăzi din toată inima, pentru că și-a pus geniul în slujba progresului social și cultural al lumii întregi.

ACTIVITATEA INSTITUTULUI DE STUDII ROMÂNNO-SOVIETIC PE ANUL 1949 ȘI PLANUL PE 1950

I

Activitatea Institutului de Studii Româno-Sovietic s'a desfășurat în anul 1949 în condițiuni noi, determinate de existența primului nostru plan de stat.

Cari au fost aceste condiții? Sarcinile planului de stat — așa cum s'au oglindit în planurile de muncă ale Ministerelor — nu ar fi putut fi îndeplinite, fără însușirea experienței sovietice pe plan teoretic și practic. De aici necesitatea pentru cadrele Ministerelor și ale Instituțiilor subordonate lor, de a studia în mod temeinic realizările științifice sovietice. De aici necesitatea pentru masa cea mare a tehnicienilor, a planificatorilor din întreprinderi, a personalului sanitar, etc. de a-și îndruma activitatea pe baza învățămintelor științei sovietice.

Deasemeni, organizarea învățământului public din Republica noastră Populară, pe baze calitativ noi, cerea din partea corpului nostru didactic, pe lângă cunoașterea științei sovietice, însușirea unei metodici științifice de predare, metodică pe care o are numai învățământul sovietic.

Totodată activitatea curentă a colaboratorilor din treptele superioare ale aparatului nostru de stat nu putea fi concepută, în noile condițiuni fără un anumit nivel ideologic și fără cunoașterea conținutului specific nou al muncii din diferitele sectoare, ceea ce impunea deasemeni cunoașterea realității sovietice.

Un loc important trebuia deasemeni să ocupe în activitatea noastră studiul relațiilor Româno-Ruse în trecut, studiul istoriei științei popoarelor sovietice, în special a poporului rus, deschizătoare de drum în atâtea domenii principale ale științei; totodată, studiul istoriei mișcării și a gândirii revoluționare din Rusia țaristă.

În consecință, alături de numeroase alte Instituții științifice și didactice din țară, Institutul nostru a primit din partea Partidului Muncitoresc Român sarcina de a-și reorganiza munca în conformitate cu noile obiective.

De aceea, activitatea generală a Institutului nostru a trecut dela faza de informare generală asupra realizărilor științei sovietice, la faza de *studiu* a acestor realizări, de studiu a trecutului ei, de studiu a relațiilor Româno-Ruse.

II

Ținând seama de cele de mai sus, planul științific al Institutului nostru pe anul 1949 s'a întocmit în modul următor:

1. S'a ținut seama de planurile de muncă ale Ministerelor. De pildă s'au întocmit planuri de traduceri, după nevoile Ministerelor, inclusiv Comisiunea de Stat pentru planificare. Sau, de exemplu, în domeniul medicinei, planul de referate științifice, planul de traduceri, precum și tabla de materii a seriei medicale a Analelor Româno-Sovietice și a broșurilor de medicină din Biblioteca Analelor Româno-Sovietice, s'au întocmit pe baza planului de muncă al Ministerului Sănătății. Cu titlu de exemplu, menționăm, că au fost urmărite probleme pre-

cum : Igiena și Protecția Muncii, Protecția Mamei și a Copilului, organizarea luptei antituberculoase, etc.

Tot astfel, în domeniul tehnic, s'au tratat probleme precum : construcțiile hidrotehnice, mașinile agricole, economisirea energiei electrice în întreprinderile industriale, etc. Din domeniul științelor naturii menționăm : ameliorarea terenurilor degradate, ameliorarea speciilor vegetale și animale, parazitologia vegetală, polenizarea totală a plantelor de cultură.

2. S'au înfățișat realizările de frunte ale științei sovietice, scoțându-se în evidență forța ei deosebită de realizare și caracterul ei înaintat, chiar dacă a fost vorba de probleme nu întotdeauna legate direct de Planul de Stat.

Astfel au fost consacrate cicluri descoperirilor sovietice în domeniul razelor cosmice, planului stalinist de transformare a naturii în Siberia Occidentală. Un simpozion a avut drept temă : Omul sovietic transformă natura.

3. S'a dat o deosebită importanță orientării marxist-leniniste în știință, fie că era vorba de orientare ideologică generală, fie că ne-am îndreptat spre teme prin care se preciza linia principală teoretică de dezvoltare a unei anumite discipline particulare.

Astfel s'au studiat de aproape principiile biologiei micriuriste ; un ciclu a fost consacrat temei : Materialismul dialectic și problemele fizicii, un ciclu de prelegeri de materialism dialectic a fost destinat colaboratorilor din secțiile noastre, precum și publicului mai larg.

Lupte împotriva cosmopolitismului în știință, i-au fost consacrate atât referate speciale, cât și numeroase articole publicate în revistele noastre. În cadrul luptei pentru pace am colaborat cu ARLUS la organizarea unui simpozion, s'au ținut referate și s'au publicat diverse materiale în publicațiile noastre și în primul rând în Probleme Externe.

În fiecare secție de studii, în publicațiile și în materialul tradus de noi, a existat o preocupare specială în legătură cu demascarea pseudo-științei burgheze, a teoriilor idealiste decadente, reacționare, ale științei țărilor imperialiste.

4. Problemele de ordin didactic s'au desbătut atât în secțiile de studii, unde s'a cercetat modul de predare sovietic al fiecărei discipline, cât și sub aspect general, în grupul de pedagogie.

În legătură cu aceasta precizăm că numeroase ședințe de studii au fost pregătite special pentru corpul didactic din învățământul mediu ; trei din cele cinci serii ale Analelor Româno-Sovietice au fost redactate pe baza planului înțocmit în colaborare cu Ministerul Învățământului Public. Ne referim la Analele de Fizică-Matematică, Biologie și Istorie-Filosofie, al căror material se adresează în primul rând profesorilor din învățământul mediu.

Adăugăm că pentru uzul intern al Ministerului Învățământului Public, Institutul i-a pus la dispoziție traduceri complete după cele mai noi metodici sovietice din numeroase domenii de predare.

5. În problemele relațiilor Româno-Ruse a' fost neconținut dezvoltat Muzeul Româno-Rus ; în cadrul secției de istorie s'au studiat relațiile Româno-Ruse din trecut, dar mai ales din secolul XIX-XX ; s'a studiat istoria antică a României în lumina cercetărilor sovietice ; s'a editat un album tematic al Muzeului Româno-Rus.

III

Cari au fost mijloacele noastre *noi* de lucru în acest an ?

1. Păstrând conferințele cu caracter general, am pus tot centrul de greutate al activității noastre pe *ședințele de studiu*, — în grupuri restrânse de specialiști, — consacrate unor lucrări sovietice determinate. Sistemul a fost acela de a se porni dela unul sau mai multe referate de bază — folosindu-se adesea filme și alt material didactic — și continuându-se cu discuții cari adesea au fost foarte ample.

Numeroase ședințe de studiu au fost organizate în strânsă colaborare cu Instituții de Stat, răspunzând nevoilor imediate ale acestora ; la asemenea ședințe participau în genere acei colaboratori ai Instituțiilor cărora programul le era adresat. Cîtăm de pildă ședințe cu colaboratorii Institutului de Statistică, cu colaboratorii Ministerului Silviculturii, etc.

2. Am organizat un serviciu de documentare însărcinat cu traducerea și difuzarea largă a materialului științific sovietic.

3. Am trecut dela revista sintetică *Analele Româno-Sovietice* la serii de *Anale de specialitate*, editând deasemeni și caiete de specialitate, precum și caiete cuprinzând conferințele mai importante ținute în Institut.

4. Am pășit la sistemul conferințelor ținute în Institute și facultăți, în cadrul catedrelor, în legătură cu materia predată la curs.

5. Menționăm, în fine lărgirea activității noastre în așa fel încât să cuprindă și provincia, prin organizarea de filiale în orașele universitare ale țării.

IV

Iată unele date relative la aspectele particulare ale muncii noastre:

RESORTUL DE STUDII. A funcționat cu următoarele secțiuni: 1. Fizică-Matematică-Chimie; 2. Științele naturii; 3. Medicină; 4. Tehnică; 5. Istorie-Filologie; 6. Drept; 7. Economie; 8. Filosofie.

În cadrul secțiunilor au funcționat 43 de grupe de specialitate. Secțiunile și grupele au avut aproximativ 500 de ședințe cu o participare de peste 25.000 persoane.

S'au organizat în colaborare cu ARLUS unele experiențe practice de folosire a metodelor științifice-sovietice. Așa de pildă la mai multe ferme de stat din jurul Bucureștiului au fost experimentate metode sovietice de polenizare artificială a plantelor, cu excelente rezultate.

MUZEUL ROMANO-RUS. A primit sarcina de a fi nu numai o instituție de documentare științifică, dar un centru de educare științifică a masselor, de promovare a prieteniei Româno-Sovietice.

Un moment deosebit în activitatea Muzeului ca și a întregului Institut a fost organizarea sălii intitulată: „I. V. STALIN, eliberatorul și marele prieten al poporului nostru“, sală inaugurată cu prilejul mării sărbători dela 21 Decembrie 1949.

În ce privește vizitarea Muzeului aceasta s'a făcut individual și pe grupe. Au vizitat Muzeul muncitori, țărani muncitori, funcționari, soldați, ofițeri, profesori, elevi, în total cam 38.000 de persoane.

Pentru activitatea desfășurată, Academia R. P. R. a decernat Muzeului, la 18 Martie 1949, marele premiu „Nicolae Bălcescu“, pentru lucrări în domeniul științelor istorico-filosofice.

RESORTUL PUBLICAȚIILOR. Și-a dezvoltat munca în sensul specializării și adâncirii problemelor.

Analele Româno-Sovietice cuprind 5 serii precum: Medicină, care apare lunar, cu un tiraj de 5000 exemplare; Biologie-Geografie, Istorie-Filosofie, Matematică-Fizică, cu tiraje între 5000-7000 exemplare, cu apariție trimestrială; Economie-Drept, cu tiraj de 3000 exemplare și apariție trimestrială.

Revista *Probleme Externe* tratează probleme internaționale și apare lunar într'un tiraj de peste 20.000 de exemplare.

Repertoriul de traduceri al Resortului de Documentare publică lista tuturor traducerilor efectuate în Institut. Au apărut 2 numere cu un tiraj de 5000 exemplare.

La lista periodicelor adăugăm Biblioteca *Analelor Româno-Sovietice* din cari au apărut în cursul anului 12 caiete și anume: 8 caiete medicale, consacrate fiecare unui alt domeniu al medicinei, precum și următoarele lucrări:

Arhitectura veche rusă de Academicianul P. Constantinescu-Iași; *Sovietele, bază a democrației celei mai înaintate din lume*, broșură în care au apărut referatele expuse în cadrul unui symposium organizat de Institut.

Sistemul economic socialist, conferință ținută în Institut de profesoara sovietică M. T. Macarova, care a vizitat țara noastră. Fragmente alese din opera marelui pedagog A. S. Macarenco.

Printre lucrările neperiodice, menționăm 12 caiete de „Comunicări și Conferințe“ din secțiile de Medicină, Matematică, Fizică-Chimie, Tehnică, Științele naturii, Istorie, Drept.

Au mai apărut :

Manuscrise vechi rusești la Academia R.P.R., repertoriu analitic.

Aplicarea terapiei tisulare a lui V. P. Filatov, prezentând lucrările unor medici români, cari au aplicat în aproape 1.000 de cazuri metodele marelui savant sovietic.

I. P. Pavlov, un mic volum omagial, cu prilejul comemorării din toamna anului 1949.

Muzeul Româno-Rus despre care s'a vorbit mai sus.

RESORTUL DOCUMENTARULUI. A tradus cam 65.000 pagini rusești, reprezentând aproximativ 4.000 articole din revistele și cărțile sovietice.

Copii după materialul tradus s'au difuzat în toată țara, până la cifra de 310.000 pagini dactilografiate (în afară de materialul difuzat de filiale).

Pe baza materialului tradus s'au întocmit pentru Biblioteca Institutului aproximativ 40.000 fișe bibliografice.

S'au dat îndrumări de documentare unui număr de 5.000 de persoane, iar alte 5.000 au consultat materialul tradus.

RESORTUL BIBLIOTECII. A primit în anul trecut 7.400 volume și 4.197 reviste.

Un pas important în dezvoltarea Bibliotecii l-a constituit dobândirea dreptului de *depozit legal*, în baza căruia s'au primit 3.400 de cărți și broșuri în afară de numeroase periodice.

Fișierul nostru s'a îmbogățit cu 29.000 fișe de cărți și 57.000 fișe de reviste. Există un registru special în care se trec în ordinea alfabetică criticile, recenziile și notele referitoare la cărțile mai însemnate apărute în U.R.S.S.

În cursul anului biblioteca a fost frecventată de aproape 10.000 persoane.

Cu prilejul Săptămânii Prieteniei Româno-Sovietice Biblioteca a organizat în localul Institutului o expoziție a cărții științifice sovietice. Biblioteca este în corespondență cu Biblioteca „Lenin” din Moscova, precum și cu „Biblioteca de științe sociale” de lângă Academia de Științe a U.R.S.S.

FILIALELE INSTITUTULUI. Deși s'a inițiat organizarea de filiale atât la Cluj cât și la Iași, în anul 1949, nu a funcționat decât filiala din Cluj, legată de cele 2 universități, română și maghiară.

Filiala din Cluj lucrează în 5 secțiuni cari au ținut în 6 luni de activitate aproximativ 70 de ședințe și un symposion.

Filiala a tradus 3000 de pagini, a difuzat aproape 11.000 de pagini dactilografiate în afară de un număr mare de pagini de text, primite dela București. Ea editează un *Buletin de Informație Bibliografică*, pentru uz intern, din care au apărut 7 numere (Buletinul este bătut la mașina de scris).

Filiala a organizat deasemeni 2 cursuri de limbă rusă și are în curs de dezvoltare o bibliotecă proprie.

CONCURSUL CU PREMII AL INSTITUTULUI. Încă din anul 1948 au fost instituite premiile anuale pentru cele mai bune lucrări din ramurile: 1. — Știința sovietică, 2. — Relațiile Româno-Ruse, 3. — Literatura și arta sovietică.

Anul acesta au fost prezentate la concurs 44 de lucrări, dintre cari 17 referitoare la știința sovietică, 12 referitoare la relațiile Româno-Ruse și 15 de literatură și artă. Au fost premiate 4 lucrări și s'au acordat 6 mențiuni.

În noua organizare a Institutului problema premiilor va trebui studiată de Prezidium.

V

Datele cari au fost prezentate în raportul de mai sus nu pot duce la concluzii concrete, dacă nu sunt apreciate sub raportul calității muncii ce s'a desfășurat. Sub acest aspect urmează să semnalăm o serie de lipsuri serioase ale muncii noastre a căror îndreptare trebuie să constituie o sarcină principală a muncii noastre în anul 1950.

Astfel în ceceae privește ședințele de referate și conferințe, deși în majoritatea cazurilor publicul a primit o bogată informație sovietică, au fost cazuri în cari ședințele noastre de conferințe și referate nu au avut nivelul științific necesar,

iar în unele cazuri datorită controlului nostru insuficient, s'au strecurat și greșeli de ordin politic și ideologic. Nu am controlat întotdeauna nici textul, nici desfășurarea ședințelor și nici persoana politică a conferințiarului.

Or, în această privință nu poate fi vorba de a compensa conferințele greșite prin cantitatea celorlalte.

Afirmațiile false cari se enunță și se răspândesc sub autoritatea Institutului își produc efectul lor dăunător, independent de faptul că altă dată se expun idei juste, mai ales când e vorba de greșeli politice.

A devenit limpede că noi nu am fost în măsură să asigurăm întotdeauna controlul unui număr atât de mare de manifestări. Dealtfel, față de creșterea considerabilă a sarcinilor generale din domeniul științific, față de nevoile mult crescute ale activității științifice din țară, Institutul nostru nu numai că nu cuprindea munca, dar nici nu mai avea sarcina s'o cuprindă. Este limpede că azi studiul științei sovietice se desfășoară — și nu se poate altfel — în cadrul programelor generale de muncă ale celorlalte Institute Academice și ale Societăților Științifice, și aceasta cu mult mai cuprinzător și mai temeinic decât ar putea-o face Institutul de Studii Româno-Sovietic.

Din cele de mai sus rezultă, pe de o parte că cea mai mare parte a activității noastre de studii urmează să fie preluată în viitor de Instituțiunile sus menționate, pe de altă parte că viitoarele noastre conferințe vor trebui să fie în așa fel pregătite și controlate, încât să corespundă întotdeauna scopului pe care și-l propune.

O gravă deficiență a muncii noastre a existat în Resortul Documentării. În foarte numeroase cazuri, din dorința de a satisface cât mai multe nevoi, am difuzat traduceri brute, neverificate ceea ce permis răspândirea unor texte adesea confuze, ba chiar cu totul greșite. Sub scuza urgenței, am difuzat deci de multe ori un material care în loc să servească științei, în realitate nu făcea decât să isbească în prestigii științei sovietice și prin aceasta să împiedice, ba chiar să îndrumeze pe cale greșită pe proprii noștri colaboratori științifici. Este limpede că în asemenea condițiuni numărul mare de traduceri difuzate poate însemna adesea nu un succes, ci mai degrabă o și mai gravă greșeală. Apreciem aceasta ca pe cea mai mare deficiență a muncii noastre, care se cere imediat lichidată, prin reorganizarea dela rădăcină a întregului nostru sistem de traduceri.

Documentarea oferită de noi a suferit și sub alte aspecte. Numeroasele Institute și Societăți Științifice înființate în cursul anului 1949 a căror activitate nu poate fi concepută decât pe baza cunoașterii științei sovietice, nu au găsit la Institut propriu zis o documentare — având la bază cercetarea și sistematizarea *întregului* material sovietic care vine în țară — ci doar o informație fragmentară, insuficient întemeiată și adesea greoaie. De foarte multe ori ne-am mulțumit să răspundem pasiv, efectuând traduceri cari ne erau cerute de Institute și Societăți, fără a contribui deci activ la informarea lor și la o bună întocmire a planului de traduceri.

Deasemeni difuzarea materialului tradus a fost greoaie nefolosindu-se mijloace de multiplicare mai largi și mai eftine decât acela al dactilografierii.

Planul de muncă pe anul 1950 ține seama de aceste constatări.

PLAN DE MUNCA PE ANUL 1950

I

Planul general de muncă al Institutului pe anul 1950 are a ține seamă, în prim rând, de faptul că Institutul face parte din Academia Republicii Populare Române.

Ca atare, planul urmează să îndrumeze în așa fel activitatea Institutului, încât acesta să fie un sprijin al muncii de cercetare științifică ce se desfășoară în sânul Institutelor nou înființate sau reorganizate ale Academiei R.P.R. ca și al muncii de studiu și răspândire a științei, care se duce de către noile Societăți Științifice; în aceasta planul va ține seamă de concluziile deduse din activitatea pe anul 1949 și va trebui să îndrepte greșelile comise în trecut.

Cari sunt sarcinile ce derivă de aici ?

1) Plecăm dela adevărul că cercetarea științifică precum și formarea de practicieni calificați nu pot fi concepute decât având la bază cuceririle științei sovietice — cari, singure, pot asigura studiului un just conținut științific și o justă orientare ideologică. Ca atare, Institutul urmează să devină un factor de documentare științifică sovietică al celorlalte Institute ale Academiei, precum și al Societăților Științifice; alături de aceasta trebuie să ajutăm cu material documentar cadrele universitare și Instituțiile de Stat.

2) În aceeași ordine de idei, Institutul urmează să efectueze traduceri științifice calificate din lucrările principale ale claselor științei ruse și sovietice, ale aceloră a căror operă constituie însăși temelia disciplinei respective.

3) Reorganizarea muncii de traducere în așa fel încât textele difuzate de Institut să reprezinte o garanție de exactitate științifică și deci adevărate instrumente de lucru.

4) Activitatea de studii urmează a fi astfel organizată încât să nu încalce atribuțiunile celorlalte Institute și Societăți, ci să o completeze. Vom organiza deci anumite conferințe, consacrate unor teme generale, legate de marile realizări ale științei sovietice, cu caracter sintetic, cu caracter de orientare ideologică, teme de combatere a cosmopolitismului, a științei decadente burgheze, teme dintre acelea cari în mod obișnuit depășesc cadrul de preocupări al unui singur Institut.

5) Difuzarea materialului științific sovietic tradus urmează a fi cu mult mai largă decât în trecut, mai bine organizată, folosind mijloace care să fie accesibile unui cerc mai larg de instituții interesate.

6) Desvoltarea muzeului româno-rus în așa fel încât să se completeze documentarea referitoare la perioada de după anul 1900 și până la zi. Complectarea activității muzeului printr-o muncă cu caracter didactic activ.

7) În domeniul publicațiilor, vom îmbunătăți publicațiile existente, vom spori caracterul lor didactic-documentar, vom asigura o mult mai largă difuzare a lor.

II

DOCUMENTAREA urmează să răspundă sarcinilor în felul următor :

1) Intregul material științific existent, sau nou sosit în fiecare specialitate, va fi cercetat de referenți competenți ; aceștia vor întocmi fișe analitice cuprinzând scurte prezentări referitoare la fiecare lucrare în parte.

2) Pe această bază se va întocmi un fișier general tematic — nu pe titluri, ci pe probleme.

3) Cunoșcându-se planurile de muncă ale Institutelor academice, ale Societăților științifice, ale Instituțiilor de Stat, etc., și pe baza materialului existent, se vor propune periodic — în genere lunar — planuri de traduceri, valabile pentru fiecare instituție în parte. Desigur, fiecare din aceste planuri va fi întocmit în acord cu instituția interesată.

4) În același fel se vor propune diferitelor publicații științifice din țară lucrările sovietice pe cari ar urma să le prezinte, în traducere sau sub formă de dări de seamă.

5) Institutul va răspunde *în scris* întrebărilor referitoare la material bibliografic, în probleme oricât de specializate

6) Se vor întocmi caete de traduceri — multiplicare până la câteva sute de exemplare — pentru uz intern, prin cari se va pune la dispoziția instituțiilor de tot felul, traducerile mai importante de cari au nevoie ; se va obține în acest fel și efinirea materialului tradus.

7) Documentarea se va organiza începând cu materialul Institutului nostru ; treptat însă, vom căuta să cuprindem și materialul aflat la alte instituții din țară. În ceea ce privește lucrările sovietice cari nu există la noi, urmează să intrăm în legătură cu bibliotecile sovietice — marea bibliotecă „Lenin” din Moscova, în primul rând — cu ajutorul microfilmului.

8) Activitatea documentară va fi împărțită pe secțiuni iar secțiunile pe ramuri de specialitate. Vor funcționa următoarele secțiuni : 1. Fizică-Matematică, 2. Chimie, 3. Științe Naturale-Geografie, 4. Agronomie, 5. Științe Tehnice, 6

Medicină, 7. Științe Economice, 8. Istorie-Filologie, 9. Drept, 10. Filozofie-Pedagogie, 11. Estetică-Critică literară.

TRADUCERI ROMANEȘTI de lucrări clasice ale științei ruse și sovietice. Planul urmează a fi stabilit de comun acord cu celelalte Institute ale Academiei.

Se propune pentru început următoarele :

1. Academia de Științe a U.S.S.S. — „Lui I. V. Stalin”, Volum omagial.
2. M. V. Lomonosov — „Cuvânt despre folosul Chimiei”.
„Despre fenomenele atmosferice”.
„Despre origina lumii”.
3. N. I. Lobacevski — „Cercetări geometrice asupra teoriei dreptelor paralele”.
) „Despre principiile geometriei”.
4. D. I. Mendeleiev — „Bazele chimiei”, Cap. XV.
5. I. P. Pavlov — „Opere alese”.
6. M. I. Marr — „Opere alese”.
7. I. V. Miciurin — „Opere alese”.
8. V. A. Grecov — „Țăranii în Rusia, din timpurile cele mai vechi până în sec. XVII”.

RESORTUL PUBLICAȚIILOR „Analele Româno-Sovietice” au sarcina de a ajuta muncii noastre documentare, publicând : 1) articole cu caracter general, sintetic, articole cu caracter de îndrumare ideologică, articole de îndrumare didactică ; 2) dări de seamă și recenzii ; 3) informații bibliografice ; 4) repertorii de traduceri, pe specialități.

În afara seriilor de „Anale” apărute până acum, vor apare și „Analele de Agricultură-Silvicultură”, prevăzute încă în planul nostru pe anul 1949.

„Problemele externe” publică documentare științifice referitoare la problemele de ordin internațional, în sprijinul luptei mondiale pentru pace, în sprijinul luptei împotriva imperialismului, pentru socialism și comunism.

„Repertoriul general de traduceri” va apare periodic, cuprinzând lista tuturor traducerilor ce se efectuează, clasificate după sistemul zecimal.

Printre lucrările neperiodice vor continua să apară în broșură principalele conferințe ținute în Institut.

Biblioteca „Analelor Româno-Sovietice” va continua în aceeași formă ca și până acum.

În sfârșit, în urma rezultatelor concursului cu premii, al Institutului pe anul 1949, vom publica lucrarea, dacă Prezidiul nu are nimic împotrivă : „Polenizarea artificială a plantelor de cultură” de V. Panaitescu, distinsă cu premiul I.

Se anexează la finele raportului, tabloul sinoptic al publicațiilor propuse pentru anul 1950.

CONFERINȚE, vor fi organizate de către secțiuni — cam odată pe lună în fiecare secție — consacrate :

1. Unor teme cu caracter de îndrumare ideologică.
2. Unor teme cari au fost discutate în fața înaltelor foruri științifice ale Uniunii Sovietice sau cari au constituit obiectul unor rezoluții oficiale.
3. Unor teme de sinteză, interesând mai multe ramuri de cercetare științifică.
4. Unor teme dintre cele mai reprezentative pentru avântul și forța de realizare a științei sovietice.

RESORTUL DE TRADUCERI. Va avea următoarele sarcini :

1. De a-și reorganiza munca în așa fel încât să asigure traducerilor difuzate de noi, condițiile de fond și de formă pe cari le au în mod obișnuit textele *tipărite*.

2. Să supună unei serioase verificări toate traducerile efectuate până în prezent și neverificate. Numai după efectuarea acestui control, aceste traduceri vor continua să fie difuzate.

3. Desvoltarea difuzării materialului sovietic.

În scopul asigurării calității muncii, corpul de traducători va fi împărțit pe secțiuni și va fi reorganizat după modelul pe care îl oferă organizarea unei redacții. În vederea controlului științific, se va cere colaborarea unor persoane de înaltă calificare din sânul Academiei R. P. R. sau din învățământul superior.

În ceace privește difuzarea viitoare a materialului tradus, pe lângă sistemul caietelor despre care s'a vorbit mai sus, vom căuta să asigurăm o cât mai largă răspândire materialului nostru, folosind și filialele Societății Științifice din țară, precum și filialele ARLUS, unde nu sunt Societăți Științifice.

MUZEUL ROMÂN-ROS. Precum s'a arătat, partea din Muzeu consacrată perioadei contemporane va fi mult dezvoltată.

Această parte care începe cu înființarea primelor cercuri marxiste în Rusia și merge până la zi, va ocupa 7 săli în Muzeu, amenajându-se în acest scop cea mai mare parte a parterului.

Această parte a Muzeului va evoca dezvoltarea mișcării muncitorești revoluționare din Rusia, apoi Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, triumful socialismului în U.R.S.S., trecerea treptată spre comunism, lupta pentru pace a Uniunii Sovietice. Se va ilustra felul în care viața și ideile lui Lenin și Stalin au condus la victoria revoluției în Rusia și au îndrumat și lupta poporului muncitor din țara noastră înainte și după înființarea Partidului Comunist din România, apoi lupta ilegală a Partidului împotriva regimului burghez-moșieresc, iar după eliberarea țării au îndrumat lupta de înfăptuire a revoluției socialiste și de construire a socialismului în R. P. R.

Se va organiza în Muzeu o bibliotecă de opere muzeistice și de documente referitoare la relațiile Româno-Ruse, precum și o sală de lectură.

Propaganda pentru Muzeu va fi lărgită, luându-se contact cu Organizațiile de Masă, cu întreprinderile și instituțiile de stat, cu școlile de toate gradele, cu unitățile militare.

Publicitatea va fi dezvoltată folosindu-se presa, gazetele de perete ale instituțiilor, broșuri de popularizare, precum și afișe și vitrine.

În colaborare cu Ministerul Artelor se întocmește un film documentar asupra Muzeului.

BIBLIOTECA. Va îmbunătăți sistemul de achiziționare în așa fel încât în viitor să primească toate cărțile științifice sovietice cari se trimit în țară.

Se va organiza un sistem de informare a publicului cu ajutorul referențelor de specialitate de pe lângă Resortul Documentarului.

Actualul registru de articole critice asupra lucrărilor sovietice apărute va fi completat în așa fel, încât să cuprindă întregul material informativ.

Se va amenaja o nouă sală de lectură și odată cu aceasta vom dezvolta propaganda pentru bibliotecă în masele de cititori.

ACTIVITATEA FILIALELOR. Va fi organizată ținând seamă de principiile expuse mai sus.

În ce privește *filiala Cluj*, ea își va reorganiza activitatea punând accentul pe Resortul Documentare. Ea va primi dela București fișele întocmite de noi, organizându-și în acest fel un fișier nou. Ea va fi în măsură astfel să devină un centru de documentare cu privire la știința sovietică, independent.

În ce privește traducerile, se va organiza un serviciu local pentru limbile română și maghiară, după normele arătate mai sus.

Filiala va continua să primească din București copii după întreg materialul tradus atât la centru, cât și la Iași.

Se va continua editarea *Buletinului de Informație Bibliografică*, însă se vor evita greșelile, din cari unele foarte grave, strecurate în trecut în clasifierea și prezentarea materialului.

Planul de conferințe, aprobat în prealabil de Direcția Institutului, se va întocmi ținând seama de normele indicate pentru planul de conferințe ale centralei.

Biblioteca va achiziționa pe viitor din mijloacele proprii cele mai importante cărți științifice sovietice. Ea va primi dela București principalele publicații științifice sovietice.

Cursurile de limba rusă vor fi extinse în așa fel încât să se adreseze și publicului mai larg, iar nu numai colaboratorilor Institutului.

Filiala Iași își începe activitatea pe baza noilor norme și și-o va dezvolta după principiile cari au fost indicate și pentru filiala Cluj.

Intrucât la Iași există documente importante ilustrând relațiile Româno-Ruse din trecut, se propune studierea posibilităților, în vederea organizării și la Iași, eventual și la Cluj a unui Muzeu Româno-Rus.

Acesta va respecta întocmai tematica Muzeului din București, urmând să expună pe lângă materialul original aflător la Iași și Cluj, foto-copii după *obiectele din Muzeul central*.

Se va păși la o colaborare între centru și cele două filiale în așa fel, încât, în operații de traduceri, verificări și referate, să existe o împărțire a materialului între cele trei centre.

De îndată ce filialele Cluj și Iași vor funcționa normal se va organiza o filială și la Timișoara.

CONCURSUL ANUAL CU PREMII AL INSTITUTULUI. Se propune continuarea concursului și în anul 1950, pe baza planului anexat la finele prezentului raport.

Se propune ca decernarea premiilor să fie făcută în cadrul Săptămânii Prieteniei Româno-Sovietice.

PROBLEMA CADRELOR. Pentru a contribui la rezolvarea viitoare a problemei traducătorilor, care astăzi prezintă dificultăți serioase, Institutul consideră că are sarcina de a pregăti traducători calificați din punct de vedere științific și apropiați politicește, folosind mai ales studenți ai Institutului Maxim Gorki, cari urmează a face practică în Institutul nostru.

În aceeași ordine de idei, în colectivul de redacție al publicațiilor fac de-așemenea practică redacțională un număr de tineri.

Toți aceștia vor fi trimiși de către Institut la o școală specială de redactori.

Prezentul plan de muncă urmează a fi complectat, după aprobarea lui, cu un regulament prin care structura organizatorică a Institutului nostru va fi adaptată Regulamentului general de funcționare al Academiei R. P. R.

Acest plan așa cum este propus se caracterizează prin preocuparea de a adapta munca noastră unor nevoi noi și de a o dezvolta în adâncime îmbunătățind calitatea activității noastre.

Atingând obiectivele propuse, Institutul de Studii Româno-Sovietic va da un ajutor util muncii științifice din țara noastră contribuind la orientarea ei după exemplul științei celei mai înaintate din lume, știința sovietică.

El va deveni astfel un factor care va ajuta împlinirea planului științific al Academiei R. P. R. și, prin aceasta al planului nostru de Stat, de construire a socialismului.

DAICOVICIU: LA TRANSYLVANIE DANS L'ANTIQUITÉ*)

de I. CRUGLICOVA

C. Daicoviciu, un cunoscut arheolog român, care se ocupă cu cercetări cu privire la Transilvania, a efectuat săpături pe teritoriul vechi Sarmisegetuze, capitala Daciei româneşti.

În cartea „La Transylvanie dans l'antiquité” Daicoviciu îşi propune să expună istoria popoarelor cari au locuit în Transilvania din paleolitic până la începutul evului mediu. El îşi împarte lucrarea în trei părţi: „Transilvania până la cucerirea română” (pag. 7-73), „Dacia Romană” (pag. 74-188) şi „Dacia după părăsirea ei de către Romani” (pag. 188-267).

În prima parte, Daicoviciu, caracterizează epoca paleoliticului, a neoliticului şi a eneoliticului, epoca bronzului, şi epoca proto-istorică sau cea a fierului bazându-se pe datele săpăturilor arheologice din Transilvania. Autorul socoteşte că omul nu a putut apare în Transilvania înainte de perioada musteriană. Descriind epoca neoliticului şi a eneoliticului el menţionează creşterea numărului populaţiei, nivelul ridicat al tehnicii de producţie, a obiectelor folosite în viaţa de toate zilele, a celor întrebuinţate pentru cult şi mai ales bogăţia şi varietatea neobişnuită a tipurilor de ceramică. Autorul vorbeşte despre existenţa în Transilvania în această epocă a opt diferite grupuri sau „civilizaţii” (pag. 20-21), care dovedesc multilateralitatea legăturilor şi influenţelor culturale. Primele cinci corespund perioadei neolitice şi se caracterizează prin prezenţa ceramicii cu ornamente în benzi, iar ultimele trei cari corespund unei alte etape, mai târzii din punct de vedere cronologic, se caracterizează mai ales prin ceramica cu ornamente liniare.

*) Recenzie apărută în „Vestnic drevnii istorii” Nr. 4 din 1949.

După părerea autorului, epoca bronzului începe în Transilvania în secolele XVIII-XVII înainte de era noastră și continuă până la începutul primului mileniu înainte de era noastră.

Daicoviciu indică existența câtorva centre ale culturii bronzului în Transilvania și socotește că această perioadă este cea mai înfloritoare din punct de vedere al dezvoltării culturii locale. „În această epocă, — scrie autorul, — Transilvania și România joacă rolul de mijlocilor între Marea Egee și Europa Centrală” (pag. 27). Populația își construiește fortificații din pământ și poate și din piatră (pag. 28) sau folosește pentru așezări insule ce pot fi ușor apărute, având fortificații naturale. După cum presupune autorul, în epoca bronzului apar în Transilvania Tracii. El subliniază în același timp că populația băștinașă nu a fost nimicită sau gonită de noi veniți. Autorul caută să dovedească faptul că a avut loc o contopire treptată a Tracilor cu populația băștinașă, contopire pe baza căreia s'a format mai târziu poporul geto-dac (pag. 29).

Daicoviciu descrie mai amănunțit epoca fierului. El o împarte în patru perioade: a) perioada prescitică (secolele XI-VII în. e. ns.), b) perioada scită (secolele VII-IV în. e. ns.), c) perioada celtă (secolul III-II în. era noastră), d) perioada dacă (sec. II în. e. ns. până la sec. I al erei ns.).

Autorul socotește că perioada prescitică din Transilvania este caracterizată prin influența culturii occidentale din Hallstadt și a celei din Italia de Nord „Villanueva”, iar începând din sec. IX sau VIII înainte de era noastră influența culturii cimerienilor alungăți în aceste regiuni de sciți.

Autorul explică apariția târzie a fierului în Transilvania prin cucerirea Cimeriană. După părerea lui, secretul fabricării fierului a fost adus în aceste regiuni de către sciți, cari au venit probabil prin Republica Moldovenească, Moldova de Sud și prin trecătoarele răsăritene ale Carpaților (pag. 36). Depărtarea de regiunile de pe litoralul Mării Negre, izolarea relativă și numărul redus al așezărilor scite din Transilvania, explică faptul că Agatirșii și alte grupuri de sciți și-au pierdut trăsăturile specifice culturii lor și s'au asimilat în masa populației dace autohtone (pag. 38-39).

Perioada de la mijlocul sec. III înainte de era noastră, când în fruntea statului se aflau regii dinastiei băștinașe, și până la începutul secolului II înainte de era noastră, este socotită de Daicoviciu ca fiind epoca celei mai mari înfloriri a statului dac. El descrie amănunțit cetățile Muscel și Costești, descoperite în cursul săpăturilor din Munții Transilvaniei, și socotește că acestea, ca și alte cetăți ale Transilvaniei, aparțineau „regelui și nobilimii” (pag. 69), și au fost construite la sfârșitul sec. II înainte de era noastră, fiind centrele în jurul cărora se grupau așezările poporului dac.

Cea mai mare parte a cărții recenzate este dedicată epocii cuceririi romane și a dominației romanilor în Dacia. Folosind materialul izvoarelor scrise și a celor arheologice, autorul caută să dea un tablou complet al vieții din această provincie romană.

Ultima parte din lucrarea recenzată este dedicată problemei persistenței populației romanizate în Dacia, după părăsirea ei de către romani. Daicoviciu caută să dovedească faptul că în Transilvania s'au păstrat cultura și limba romană în cursul tuturor secolelor următoare, în ciuda masei de popoare ce au trecut pe aici și afirmă că poporul român de astăzi își are origina în poporul dac romanizat.

Autorul vorbește despre influența exercitată de slavii cari au pătruns în Transilvania începând din sec. VI și despre simbioza romano-slavă în urma căreia se transformă limba latină a daco-romanilor și apare limba română (pag. 211-212).

Daicoviciu numește perioada dintre secolele VII-X, perioada „slavă” (pag. 251 și urm.) dar el spune tot aici că apariția ceramicii slave în Transilvania trebuie considerată ca o „renaștere a vechilor tradiții locale, cari nu au dispărut niciodată complect și care au fost reluate de populația autohtonă daco-romană sedentară, după slăbirea și dispariția influenței germanice” (pag. 253). Autorul nu trage nici un fel de alte concluzii din acest caracter comun al tipurilor de ceramică slavă și a celei locale latente.

Principala idee a autorului, care trece ca un fir roșu prin întreaga lucrare este teza referitoare la existența populației autohtone, care a supraviețuit și a topit în masa ei numeroasele popoare străine ce au trecut prin Transilvania. El caută să sublinieze calitățile eminente ale Dacilor, nivelul culturii lor, pericolul ce îl prezenta pentru Roma vecinătatea lor. Pentru a explica apartenența limbii române moderne la grupul limbilor romanice, autorul caută să arate că dacii și-au însușit complect cultura latină (pag. 140).

Astfel, cartea lui Daicoviciu este consacrată problemei litigioase și foarte populare în literatura română modernă, aceea a originii poporului român.

Se pare că în rezolvarea acestei probleme autorul încearcă să nu se situeze de partea nici uneia din teoriile dominante în România, teoria originii trace și teoria originii latine deși el nu reușește să facă întotdeauna acest lucru și socotește uneori că strămoșii românilor au fost vechii traci. Astfel de pildă, la pag. 73, el redă cuvintele lui Herodot despre Traci (IV, 93) și adaugă că „scriitorii antici îi admirau pe strămoșii noștri”.

Nu putem să nu fim de acord cu principala idee a autorului cu privire la supraviețuirea populației autohtone. Această teză este dovedită în mod convingător de autor cu ajutorul materialului arheologic. Cu toate acestea, el consideră populația autohtonă a Transilvaniei, începând din epoca neoliticului, ca fiind stabilă și în afara proceselor dezvoltării progresive interne. El nu vorbește despre însușirea noilor moduri de producție și despre transformările din viața socială, condiționate nemijlocit de aceste modificări. Toate obiectele noi și elementele mai înaintate de cultură materială sunt socotite de autor ca fiind aduse din afară de către diferitele popoare cuceritoare. Subliniind varietația diferitelor culturi, sau „civilizații”, — după cum le numește auto-

rul — caracteristice Transilvaniei din epoca neolitică, Daicoviciu nu se interesează nici de cronologia acestor culturi, nici de problema legăturilor lor reciproce. El se limitează la enumerarea lor, fără a încerca să-și expună părerea nici asupra datei apariției lor, nici asupra reprezentanților lor. Autorul socotește că elementele noi din cultura neoliticului, enumerate de el, permit să presupunem o migrațiune (pag. 23). În același timp, el vorbește despre influențele exercitate de popoarele de origine orientală din Mesopotamia și Anatolia, despre „Civilizația șnur-ceramice”, pe care o explică prin apariția „Primei rase indo-europene, care s'a așezat în mijlocul populației băștinașe, — fără s'o nimească, însă schimbându-i forma de viață” (pag. 24)... În cazul de față, autorul se alătură unei teorii rasiste anti-științifice. În ceea ce privește șnur-ceramica, acest tip este foarte răspândit la diferite triburi primitive și este atât de primitiv, încât nu există nici o necesitate de a-i găsi origina la un anumit popor. Este adevărat că autorul caută să facă legătura între această „rasă” și tracii, dar numai sub forma punerii problemei, iar singurul argument pe care îl dă în favoarea acestei identificări, este faptul atât de puțin convingător că scheletele din mormintele acelei perioade aparțin tipului „dolicocefal”.

Teoria autorului care susține că toate elementele noi ale culturii sunt aduse din afară, se manifestă deosebit de clar în caracterizarea pe care o face epocii bronzului și epocii fierului. Astfel, înflorirea metalurgiei bronzului în Transilvania este considerată de către autor ca fiind în legătură cu venirea Tracilor, folosirea calului în timpul războiului; noua formă de ceramică ca fiind în legătură cu venirea cimerienilor; apariția fierului cu venirea sciților, apariția roatei olarului și a monedei cu cucerirea celților. Autorul consideră și organizarea uniunilor geto-dace conduse de „regi”, (pag. 43) și marea influență a preoților daci (pag. 14) ca fiind rezultatul influenței celților. Astfel autorul se situează pe poziția istoricilor cari socotesc că la baza dezvoltării societății stă migrațiunea culturilor.

Faptul că autorul ignoră cu desăvârșire problema transformărilor sociale interne, ce au avut loc la populațiile cari locuiau în Transilvania a făcut ca să nu fie oglindită în lucrare trecerea populației dela sălbăticiie la barbarie și să nu fie arătată apariția democrației militare, din care se dezvoltă mai târziu statul.

Din expunerea lui Daicoviciu cititorul nu poate înțelege pe ce treaptă a dezvoltării se aflau triburile Transilvaniei în mijlocul secolului III înainte de era nouă, când după cum scrie autorul, se organizează acolo statul cu o dinastie băștinașe. Se creiază impresia că acesta era încă de atunci un stat adevărat, de același tip ca și în epoca lui Decebal în sec. 2 al e. ns., „cu două clase sociale bine constituite”, (pag. 71).

Este mult mai just să presupunem că în timpul lui Buerebista (sec. I în. de era noastră) avem deaface cu triburi ce se află pe treapta superioară a barbariei, în stadiul de descompunere a orânduirii gentilice. Statul dac din perioada epocii lui Buerebista, reprezenta tocmai

o uniune de triburi înrudite, care s'a destrămat după moartea conducătorului. În „res gestae divi Augusti”, 30, popoarele dace sunt amintite la plural. La Ptolemeu s'au păstrat denumirile câtorva triburi dace. Dion Cassius comunică faptul că în timpul înaintării lui Traian, o parte din triburile ce locuiau pe teritoriul Daciei, aveau o atitudine prietenoasă față de romani (LX, VIII, 8).

Pe baso-reliefulurile Columnei lui Traian, dacii sunt înfățișați în haine și cu arme diferite (cartoteca XXXI, XXXVII, XXXVIII, LXIV, CLI, etc.) ¹⁾. Toate aceste lucruri ne fac să ajungem la concluzia că dacii reprezintă un nume comun pentru numeroase triburi înrudite, care se găseau în timpul cuceririi romane, în stadiul descompunerii orânduirii gentilice și al apariției claselor. Acest lucru este dovedit de rolul din ce în ce mai mare al conducătorului și de formarea aristocrației gentilico-tribale, de existența unor orașe fortificate pe care le găsim înfățișate pe reliefulurile Columnei lui Traian, de acumularea unor mari bogății, în mâinile conducătorului lor (Legenda despre comoara lui Decebal) ca și de apariția monedei bătute.

În timpul lui Decebal s'a reconstituit uniunea triburilor înrudite și probabil că începe contopirea acestor triburi într'un singur popor. Puterea conducătorului militar se transformă de fapt într'o putere monarhică : are loc diferențierea după avere înlăuntrul ginței. Dion Cassius (LXVI, 9, LXVIII, 8) vorbește despre existența unor „păroși” și „a unor oameni care poartă căciuli din pâslă” (pileati), ceea ce corespunde baso-reliefului de pe Columna lui Traian. În același timp, în scenele de masă, pileati constituie minoritatea și sunt înfățișați de obicei, pe primul plan. Ei sunt trimiși pentru tratative la Traian, tot ei sunt aceia cari se sinucid atunci când armata dacă este învinsă înghițind otravă.

Toate acestea dovedesc situația favorizată a reprezentanților nobilimii triburilor și ginților.

Autorul pune just problema când arată că cucerirea Daciei a fost provocată de necesitatea de a pune în siguranță proprietățile romane de pe malul drept al Dunării împotriva pericolului atacării de către puternicele uniuni barbare de pe malul stâng al Dunării. Dar teama romanilor și dorința lor de a-și supune tocmai triburile dace, nu era provocată de „calitățile deosebite ale dacilor” (pag. 77), și nici de felul că dacii erau „bine înzestrați din punct de vedere material și spiritual” (pag. 78), ci de teama de a avea la granițele lor un stat barbar puternic, stat ce avea să devină în mod necesar și uniunea de triburi creată de Decebal. Tocmai dorința de a împiedica formarea unor puternice uniuni barbare îi inspira pe romani în acțiunile lor. În afară de aceasta, nu le erau străine, după cum spune și autorul, nici scopurile economice și strategice.

Căutând să dovedească gradul înalt de romanizare al Daciei, autorul nu arată că dominația romanilor a constituit o povară grea pen

1) Cichorius. „Die Reliefs der Trajanssäule”, Berlin 1896-1900.

tru populația băștinașă; Daicoviciu nu spune nicăeri că romanii au dus cu ei noul mod de producție sclavagist, deși o serie întreagă de monumente epigrafice dovedesc existența sclavilor și a libeților din Dacia; s'au găsit și contracte de vânzare-cumpărare a sclavilor. În același timp, descriind componența populației orășenești în epoca dominației romane în Dacia, autorul nu vorbește nicăeri despre sclavi și despre stăpânii de sclavi și admite o modernizare dăunătoare, afirmând că pătura dominantă a populației o formează „burghezia orășenească, alcătuită din comercianți și burghezia industrială, proprietari de pământ, persoanele cari exploatează pădurile, zăcămintele de sare, minele” etc. (pag. 133).

Daicoviciu nu arată nici rolul veteranilor în Dacia Romană și, descriind organizarea politică a noii provincii, granițele ei și organele de administrație, etc (pag. 91-104), nu indică existența unui mare număr de elemente militare în mijlocul funcționarilor orașului, fapt care deosebește Dacia de celelalte provincii romane. Inscripțiile ne dau un bogat material în legătură cu această problemă.

Autorul are dreptate când se ridică împotriva afirmației referitoare la nimicirea totală a dacilor (pag. 116, etc.). El folosește noi materiale statistice, arheologice și lingvistice, care dovedesc permanența elementului dac în noua provincie. Raționamentele lui cu privire la compoziția etnică a armatei romane în Dacia, în care în mijlocul secolului al II-lea, încep să pătrundă elemente autohtone, sunt interesante (pag. 111, etc.). Vorbind despre rolul elementelor băștinașe în Dacia Romană, autorul menționează în mod just că triburile de daci liberi ce locuiau în regiunile vecine cu provincia romană, constituiau un focar ce menținea și sprijinea cultura dacă băștinașă (pag. 123). Dar înăuntrul provinciei, elementele dace s'au păstrat mai ales în sate. Nu avem nici o bază pentru a vorbi despre marile rol jucat de elementele băștinașe în orașe, așa cum o face autorul, și în orice caz caracterizarea populației din orașe trebuie făcută din punct de vedere istoric. Ea nu putea fi aceeași dela începutul secolului II și până la sfârșitul secolului III. Locuitorii băștinași se romanizau treptat, pătrunzând în mijlocul populației romanizate din orașe, care era alcătuită la început mai ales din coloniști și din veterani. Eutropiu (Eutr. 8,6) vorbește despre marile număr de coloniști mutați în Dacia. Descoperirile de diplome militare dovedesc existența veteranilor în Dacia. Și nu există nici o necesitate de a exagera importanța populației dace în orașe, mai ales în secolul II.

Pe de altă parte autorul nu se oprește la lupta dacilor mai ales a celor din sate,— împotriva dominației romane, el nu se oprește asupra acțiunilor lor armate împreună cu triburile barbare vecine împotriva romanilor. Daicoviciu nu subliniază faptul că romanii nu au reușit până la urmă să supună complect toate triburile dace, că în afara granițelor provinciei rămăneau „daci liberi”, cari atacau în permanență proprietățile romane.

Pe baza concepției sale despre romanizarea complectă a provinciei, autorul nu subliniază problema influenței culturii băștinașe asu-

pra caracterului general al culturii provinciei dace și mai ales asupra trăinicieii credințelor religioase locale ce s'au manifestat atât de pronunțat în apariția cultului călărețului dunărean. Autorul acordă acestui cult mult prea puțină atenție.

În partea dedicată organizării interne a provinciei (pag. 126-129), autorul nu subliniază faptul că statul roman a jucat rolul unui vampir care suga resursele de materii prime ale provinciei. Întreținerea unui număr uriaș de trupe apăsa greu pe umerii populației băstinașe. Romanii au organizat pe scară largă exploatarea zăcămintelor de metale prețioase și de fier. Viața înfloritoare din orașe, dezvoltarea meșteșugurilor, construirea drumurilor, toate acestea slujeau în primul rând intereselor romanilor și ale armatei romane și erau realizate pe socoteala populației băstinașe sătești.

În partea intitulată „Istoria Daciei după Severi” (pag. 165-188), autorul vorbește despre înflorirea economică a orașelor, despre înfrumusețarea lor, despre construirea de drumuri și despre faptul că începe să se bată moneda provincială băstinașe. Autorul caută să dovedească inexactitatea mărturiilor din Eutropiu, Aurelius Victor, Festuo și Iordan în legătură cu faptul că Dacia a fost părăsită de romani în timpul lui Gallienus. El vorbește numai în treacăt despre profunda criză economică, care a cuprins întregul imperiu roman în secolul III al erei noastre (pag. 174) și care a dus la slăbirea statului roman, făcându-l incapabil să-și păstreze vechile granițe. În această ignorare a cauzelor adânci sociale și economice ale evenimentelor istorice, se manifestă din nou slăbiciunea metodologică și limitarea autorului.

În ceea ce privește data părăsirii Daciei de către romani, există mai multe puncte de vedere. Daicoviciu socotește că Dacia a fost părăsită de către romani în primii ani de domnie a lui Aurelian și, pentru a dovedi acest lucru, el aduce date noi foarte convingătoare descoperite de arheologie (pag. 173).

Cartea savantului român prezintă interes prin bogatul material folosit în ea cât și prin varietatea problemelor atinse, dintre care principala este problema originii populației geto-dace și a menținerii acesteia până în evul mediu. Deși în această problemă, autorul a reușit să se situeze pe calea cea justă a explicării procesului de formare a poporului dintr'un mare număr de diferite triburi și seminții, care s'au amestecat și s'au influențat reciproc, el nu a putut să o rezolve consecvent și just. Greșeli de ordin metodologic l-au împiedicat deasemenea pe autor să ne înfățișeze un tablou just al dezvoltării economice și sociale a populației în diferitele epoci ale existenței sale.

Numai înlăturând aceste greșeli metodologice și însușindu-și metoda materialismului istoric, istoricii și arheologii români vor putea rezolva just problema originii poporului român și a rolului său istoric. În fața savanților români s'au deschis astăzi posibilități largi pentru o muncă științifică creatoare.

MONUMENTE COMEMORATIVE DIN SECOLUL AL XIX-lea ALE ARMA-TEI RUSEȘTI PE TERITORIUL R.P.R.

Pe teritoriul de azi al Republicii Populare Române se află mai multe monumente comemorând ostașii armatei rusești care au luptat împotriva turcilor și au căzut pe pământul nostru cu arma în mână. Aceste monumente istorice nu au fost studiate până acum împreună și unele din inscripțiile ce le poartă sunt încă inedite. Înainte de a vorbi mai pe larg de monumentul ridicat în capitala Țării Românești la 1807 de către armata rusească în frunte cu generalul Miloradovici, vom aminti pe scurt alte câteva monumente de același gen care se află în alte părți ale țării.

La marginea orașului Craiova, pe locul ocupat azi de cimitirul catolic, se ridică o clădire mică cu plan dreptunghiular, cu patru coloane pe margini. Pe cele patru laturi ale monumentului se află câte o placă de bronz, cu inscripții în limba rusă, cu litere poelice cu aur. Textul inscripțiilor, este următorul: a) Aci se odihnesc vitejii ostași ai împărăției rusești, b) Cu cheltuiala domnilor ofițeri din divizia 17 a infanteriei, ridicată de general maior Eismond în anul 1830. c) Pe timpul domniei lui Nicolae I, împăratul a toată Rusia comandantul armatei contele Dibici Balcanicul, comandant de corp, general adjutant Kisel'ov, comandant de divizie general maior Prigar. d) Acest monument este reînviat în anul 1841 cu cheltuiala comandantului trupelor Valahiei spătar Constantin Ghica". Soldații Ruși cazuți în acest loc sau în apropiere sunt cei care au luat parte la lupta dela Bucovăț, la marginea Craiovei în August 1829, este deci un monument cum rezultă deațfel și din inscripția citată mai sus. 1).

Un al doilea monument care eternizează eroismul armatei ruse în lupta lor pe pământ românesc împotriva Turcilor, este cel dela Brăila. Acest monument are forma unui obelisc cu câte un vultur la cele patru colțuri și o bază

mai largă în formă de trunchiu de piramidă, având câte o țeavă de tun închipuită în colțuri. O frumoasă litografie a fost tipărită la 1840 la București de librarul F. Walbaum, înfățișând acest monument, ea formează frontispiciul cărții colonelului A. L. Grammont, „De l'administration provisoire russe en Valachie et de ses résultats". Inscripția în limba rusă, tradusă în limba română sună astfel: „Ostașilor căzuți la Brăila cu prilejul cuceririi acestei cetăți de către oștrile rusești sub comanda măriei sale imperiale marele cneaz Mihail Pavlovici.

Este vorba de cucerirea Brăilei la 1828, dată după care această cetate și port românesc a fost realipit la Țara Românească, după ce fusese timp de aproape 300 de ani rala turcească.

Mai amintim și monumentul ridicat în cinstea generalului Suvorov pe locul bătăliei dela Martinești câștigată asupra Turcilor la 22 Septembrie 1789. Această bătălie s'a dat pe malul Râmnicului Sărat la satul azi dispărut numit Martinești, lângă satul Plăinești (azi Suvorov), victorie căreia Suvorov îi datorește titlul său Rîmnițki, adică învingătorul dela Râmnic. Monumentul care a fost distrus în timpul războiului, la sfârșitul anului 1916, nu era contemporan, ci a fost ridicat în anul 1913. Chipul său care reprezintă pe Suvorov călare salutând pe ostașii învingători, s'a păstrat numai pe o medalie de aramă care a fost bătută cu prilejul ridicării monumentului și care se găsește la Muzeul Româno-Rus (București).

Monumentul sau crucea lui Miloradovici din București este încă o mărturie a luptelor duse de armatele rusești împotriva turcilor, ce avură de rezultat treptată eliberare a poporului nostru de sub jugul otoman. Monumentul fusese așezat la origine pe dealul Mitropoliei, apoi, după transformarea edificiului suferită de acest deal, a fost mutat la Muzeul Municipal de pe Calea Victoriei. După dărâmarea clădirii Muzeului de lângă localul Academiei R. P. R., monumentul rămăsese într'un loc viran și a fost adus și așezat anul acesta în Muzeul Româno-Rus. Monumentul este format dintr'o cruce

1) A. Vincenzi: Un monument rusesc la Craiova, „Oitenia", 1940, p. 98—103.

mare de piatră cu o inscripție în limba română pe o parte, o inscripție în rușește pe partea cealaltă.

Aceste inscripții nu au fost publicate complet niciodată, așa că textul lor pe care îl dăm mai jos, este, măcar în parte inedit. N. Iorga în volumul intitulat „**Inscripții din bisericile României**“, I, p. 244, publică primele trei rânduri ale inscripției, adăugând apoi: „urmează multe alte nume“, pe care nu le mai menționează.

Într-o revistă puțin răspândită în cercurile cercetătorilor istoriei, deosebite menirea ei era mai mult de studii edificatoare, „**Urbanismul**“, IX, 1932, p. 258-266, s'a publicat un articol intitulat: **Generalul Miloradovici guvernatorul militar al Bucureștiului 1806—1810**. Deși articolul este scris în limba română, el cuprinde inscripția crucii lui Miloradovici în limba franceză, pentru care se dă următoarea explicație: „Crucea prezintă o inscripție bilingvă, în rusă pe avers și în franceză pe revers pe care o dăm.... „Oricine cercetează crucea cât de superficial poate constata îndată că ea nu poartă nici o inscripție în limba franceză, o asemenea inscripție nu există. Singura explicație a publicării textului francez al inscripției este că autorul articolului n'a văzut crucea pe care o descrie, ci a aflat o traducere în franțuzește a inscripției rusești, făcută nu se știe de cine și a crezut că ea reprezintă textul în limba originală de pe monument.

Așa stând lucrurile inscripția de fapt nu a fost niciodată complet și corect publicată, textul românesc fiind cunoscut numai din fragmentul publicat de N. Iorga, care și acela cuprinde greșeli, iar textul rusesc cunoscut din traducerea franceză publicată cuprinde o sumă de confuzii.

De acela dăm mai jos textul întreg al inscripției românești de pe cruce, indicând deosebirile din inscripția rusească și apoi un scurt comentariu explicativ.

„General porucinic Mihail Miloradovici, poruncitor de un trup din armii rusești din Valahia și cavalere de multe cete și orânduili și spre pomenirea oșiferilor ce au pierit în deosebitele bătălii, spre cinstea vitejilor lor, polcov-

nic Isaiov din polcul Căzaciilor Donți, la Giurgiu, rotmaistru Stavițcom de Belorusia husarschi polc, omorât la Glodeana la 1806 Dechemvrii 11, Kojarschii capitan de Beloruschi husarschi polcul, la Călărași, Dechemvrii 20, 1806, isaul Agachev den polcul Cazacilor Donschi, la Odivoaia, 1807 Febr. 14, porucic Letvinov de polc al șaselea strețcovi, la Ceadarghioi Mart 6, preaporucic Kimanov de polcul Oreischi mușchetari, la Turbați, Mart 5, 1807, capitan Sidinschi de Beloruschi husarschi polc și porucic Savițșchi la Obilești”.

Inscripția rusească de pe cealaltă parte a crucii are același cuprins, nu mai că ordinea numelor pomenite este alta ca în textul românesc. „**Cavaler de multe cete și orânduili**” traduce greșit textul rusesc, care trebuia înțeles astfel: „**cavaler al multor ordine**”, adică decorații. Textul rusesc are în plus față de cel românesc și data bătăliei dela Obilești, 2 iunie 1807.

Precum se vede e vorba de o inscripție istorică deosebit de interesantă, care redă nu numai numele unui număr de ostași ruși căzuți pe pământul țării noastre, dar și numele și datele principalelor lupte date în Țara Românească cu Turcii în anii 1806 și 1807.

Din cuprinsul inscripției reproduc mai sus rezultă că nu e vorba de o cruce funerară ridicată pe mormântul ostașilor căzuți așa cum afirmă autorul în articolul citat din revista „Urbanismul” și cum se crede în genere, ci de un monument comemorativ înlocuit ca cel dela Brăila ridicat două decenii mai târziu. În adevăr inscripția spune lămurit: „spre pomenirea oșiferilor ce au pierit în deosebitele bătălii, spre cinstea vitejilor lor”.

Pentru cunoașterea împrejurărilor în care s'a ridicat monumentul și expii carea faptelor pomenite în inscripție, sunt necesare următoarele lămuriri.

Contrar angajamentelor pe care le luase față de Rusia, Poarta schimbă în toamna anului 1806 pe cei doi domni ai principatelor române: Constantin Ipsilante din Țara Românească și Alexandru Moruzi din Moldova, înlocuindu-i cu adversari ai politicii rusești. (N. Șuțu și S. Callimachi). Aceasta a fost cauza izbucnirii războiului ruso-turc,

care a ținut până la 1812. Armata rusă care intră în țară era condusă de generalul Michelson iar un corp de armată din armata lui avea de comandant pe generalul M. Miloradovici. Turcii o cupasera Bucureștii și se ciocnesc cu rușii la Glojeanca pe Iațomița la 11 Decembrie 1806, bătălie pomenită în inscripția crucii. În urma acestei victorii armatele rusești intră în București în ziua de 13 Decembrie (toate datele după stilul vechi). Turcii ce țineau de cetatea Silistrei sunt respinși în lupta de la Călărași la 20 Decembrie. Totuși în cursul iernii armatele turcești rămân în Muntenia pe stânga Dunării la cetatea Giurgiuului și în satele din raiaua din jurul cetății, amenințând Bucureștii. De aceia rușii atacă în Februarie și Martie satele întărite de turci în apropiere de Giurgiu și obligă pe turci să se retragă în incinta micii cetăți dela Dunăre. Cu acest prilej se dau luptele dela Odilvoara (14 Februarie 1807) și Turbați (5 Martie). Totuși cetatea Giurgiuului rezistă asalturilor.

Folosindu-se de acest punct întărit pe malul de Nord al Dunării și trecând desemenea fluviul pe la Silistra, Călărași turcii sub comanda marelui vizir Mustafa Bairactar atacă Bucureștii din două părți la sfârșitul lui Mai 1807.

La această dată generalul Miloradovici rămăsese comandant suprem al oștilor rusești din București, deoarece generalul Michelson plecase încă dela 8 Mai și-l lăsase lui comanda în București. La aflarea sosirii Turcilor o mare panică s'a produs în București; domnul fanarot Constantin Ipsilante fuge în Moldova, boierii fug la Brașov. „Și s'a spart tot Bucureștiul încât n'a rămas suflet, decât Miloradovici cu armata rusească, care era postat afară”, scrie cronicarul Naum Râmniceanu. Miloradovici printr'o manevră îndrăzneată întâmplină armata turcească ce ieșise din Silistra, înainte ca să se poată uni cu marele vizir ce venea dinspre Giurgiu, și câștigă o luptă mare la Obilești la 2 Iunie 1807. Oprind urmărirea oștirii învinse, Miloradovici se îndreaptă împotriva celeilalte armate turcești care ajunsese între timp la Sabar. Mustafa Bairactar aflând de înfrângerea colonelului ce urma să se unească cu dânsul, se

retrage însă la Giurgiu fără luptă. Astfel Bucureștii erau salvați și populația rămasă îl primește în triumf pe Miloradovici, dându-i titlul de „Salvator al Bucureștilor”. O sabie de onoare i s'a dăruit ceva mai târziu de către locuitorii capitalei muntene, purtând acest titlu ca inscripție.

Muzeul Româno-Rus din București posedă o stampă în culori executată atunci reprezentând pe generalul Miloradovici cu subtitlul „Sauveur de Boucareste” anno 1807. Este probabil că tot cu acest prilej s'a ridicat și crucea comemorativă care face subiectul prezentei note. În adevăr, nici un fapt de arme posterior bătăliei dela Obilești din 2 Iunie 1807 nu este pomenit pe această cruce, în inscripția reprodușă mai sus. La 29 Iulie are loc armistițiul de la Silistra, ca urmare a încheierii păcii între Napoleon și Rusia la Tilsit 9/21 Iunie 1807, iar generalul Miloradovici pleacă la Iași, unde la parte la tratativele de pace care însă nu avură rezultat, războiul fiind reluat în anul 1809.

Am spus că această cruce a lui Miloradovici este un monument comemorativ și nu o cruce mormântală. Totuși unii din ofițerii ruși pomeniți de inscripția ei trebuie să fi fost îngropați în apropiere, în curtea mitropoliei. Iată ce spune cronicarul Naum Râmniceanu: „1806 Dechemvrii 11, ziua Marți, S'au lovit Turcii cu Rușii la Herbinți și Glodeanu pe Iațomița, s'a ucis un comandant rus, care s'a adus după ceta și s'a înmormântat în mitropolie cu onoare”.

E vorba de prima luptă dela Glodeana, înainte de intrarea trupelor rusești în București. Dacă apropiem această știre dată de cronicar cu textul inscripției depe crucea lui Miloradovici, atunci aflăm că ofițerul rus căzut la Glodeana și îngropat la mitropolia din București este rotmaistrul Stavițchi din regimentul husarilor din Rusia Albă.

E posibil ca și ceilalți ofițeri pomeniți de inscripție să fi fost îngropați tot la Mitropolie. Pietrele lor de mormânt însă nu s'au găsit până acum. Cât privește pe generalul Miloradovici, el mai rămase în București încă doi ani, până la 1810, când a fost numit guvernator al Kievului.

Crucea lui Miloradovici, singurul monument comemorativ al luptelor date de armata rusească în țara noastră aflător în Capitală, până la ridicarea monumentului armatei sovietice din Piața Victoriei din 1945, merită deci să fie cunoscut ca un monument istoric, însemnând o dată în istoria relațiilor ruso-române.

Al. G.

Isvoarele principale pentru comentariul istoric al inscripției lui Miloradovici sunt următoarele: *Memoriile generalului rus Langeron*, în *Hurmuzaki, Documente*, Supliment I-3, *Cronica lui Naum Râmniceanu*, la *Erbiceanu*, *Cronica Greci* p. 270 și urm. *Cronograful lui Dionisie Eclislarhul*, la *Paplu Ilarian*, *Tezaur de monumente istorice*, II, p. 208 și urm. *Correspondența lui C. Ipsilante publicată de subsemnatul*, „*Correspondența lui Constantin Ipsilante cu guvernul rusesc*” 1806—1810. București, 1933. Pentru monumentul dela Craiova, cf. A. Vincezi, „*Un monument rusesc la Craiova*” în revista „*Oltenia*”, Craiova, 1940 p. 98—103.

ION ASZODY: SĂNDOR PETÖFI — poetul domniei poporului

(Editura de Stat 1949)

Cartea lui Ion Aszody se prezintă ca o încercare binevenită de a face mai deaproape cunoscută poporului român figura marelui poet revoluționar maghiar — Sándor Petöfi.

În această carte persoana și activitatea lui Petöfi sunt înfățișate sub un aspect istoric mai larg, arătându-se și frământările sociale și politice din mijlocul secolului trecut — și mai ales din ani 1848/1849 — perioadă în care a decurs principala etapă a vieții scurte, dar bogate și eroice a poetului luptător maghiar. Prin această lucrare se pot cunoaște mai bine o serie de momente care erau comune în luptele revoluționare din Ungaria și de pe meleagurile noastre, precum și luptele unor revoluționari ca Petöfi și Bălcescu.

Lucrarea prezintă un material documentar, bogat și variat. Conține și o serie de descrieri vii și colorate. Ca atare e demn de menționat în mod deosebit capitolul „Dela Carpați la Du-

năre — o furtună și un freamăt furios trecând hotarul”, care reda într-un mod foarte impresionant luptele duse de popor, pentru libertate.

Sunt anumite momente care trebuie deasemeni scoase în evidență. De exemplu prezentarea atitudinii eroice și concepției înalte a generalului revoluționar polonez Iosif Bem, care a folosit orice prilej pentru a insista asupra necesității luptei comune a popoarelor asuprite. (Proclamația lui din Oradea pag. 115; cea din Brașov, pag. 123 sau apelul lui către Moldoveni, pag. 133).

Reușită este și descrierea procesului căpitanului rus Gusev și al celor 16 camarazi ai săi trecuți de partea revoluției din Ungaria (pag. 143—146). Deasemenea este valoroasă reproducerea precizării lui Vasvári, prietenul lui Petöfi, asupra cosmopolitismului, precizări care începe în felul următor: „Trebuie să facem deosebire între adevărații luptători pentru libertate și a cei așa ziși cosmopolitiști, cărora le place să se prezinte ca cetățeni ai lumii, ca apostoli ai omenirii... aceștia privesc cu foarte mult calm cătușele în care sunt înălțuiți compatrioții lor”. (pag. 160).

E prezentată just activitatea lui Mihail Tâncsics, reprezentantul țărănimii sărace din Ungaria care, prigonit după 1849 de poliția imperială, trăiește și lucrează 8 ani într-o groapă săpată de el scriind acolo o serie de lucrări revoluționare. (pag. 154).

Autorul arată că cea mai mare parte a aristocrației maghiare era de partea Vienci (pag. 77), iar în ceea ce privește burghezia se arată că, înăbușirea răscobalei muncitorimii din Paris, în Iunie 1848, „a grăbit orientarea spre dreapta a burgheziei europene”, inclusiv cea maghiară în formare (pag. 95). În același timp răscobala comună a țărănilor maghiari și români din jurul Jibăului (jud. Sălaj) a arătat — ca un contrast grăitor — solidaritatea de luptă a țărănilor români și maghiari (pag. 65). Tot în această ordine de idei trebuie menționată a treia trădare — mai puțin cunoscută — a episcopului Șaguna, care după trădarea Ecaterinei Varga și aderarea la curtea imperială habsburgică în chestiunea contrarevoluției, a sprijinit acțiunea de concentrare a unor trupe străine pen-

tru salvarea armatei habsburgice (pag. 119).

Dar lucrarea nu e lipsită și de greșeli destul de serioase.

În primul rând trebuie să stabilim, că lucrarea n'a reușit să analizeze figura lui Petöfi în mod cu totul just, deși asemenea analiză era promisă de titlul cărții însăși.

Revalorificarea evenimentelor revoluționare din 1848—1849 ne dovedește clar că Sándor Petöfi a fost figura centrală a revoluției din Ungaria, reprezentantul cel mai devotat al aspirațiilor maselor răsculate. Acest rol central nu s'a micșorat prin faptul că Petöfi n'a putut deveni conducătorul oficial al revoluției și că el era dimpotrivă sistematic sabotat de conducătorii oficiali și vremelnici ai revoluției. Cazul lui Petöfi are o asemănare uimitoare cu acela al lui Bălcescu. Este dela sine înțeles că nici asupra recunoșterii rolului central al lui Nicolae Bălcescu în revoluția din Țara Românească nu poate să aibă vreo influență împrejurarea după care „moderații” de tipul lui Eliade Rădulescu l-au împins la un „rol secundar” imediat după prima reorganizare a guvernului revoluționar. Fără sublinierea rolului central al acestor revoluționari conducători, nu este posibilă nici restabilirea adevărului în legătură cu revoluția din Ungaria și cea din Țara Românească.

Dar, în cartea lui Ion Aszódy nu se observă această tendință. Datele respective nu sunt interpretate în acest sens, în mod materialist dialectic, pentru a prezenta just rolul istoric adevărat al lui Petöfi. În schimb se insistă în greșeala de a-l prezenta ca pe o figură izolată, se insistă în jurul „resemnărilor” lui Petöfi, ba chiar sunt capitolul lipsite complet de simpla menționare a poetului revoluționar.

Acest fenomen e cu atât mai ciudat cu cât autorul însuși se referă — deși în mod inconștient — la martorul cel mai competent în această privință și anume la părerea poporului. Iată ce spune autorul în legătură cu aceasta: „poporul nu voia să creadă în dispariția poetului său iubit” (pag. 140); sau „multă vreme poporul nu a vrut să admită că a pierdut pe cel mai bun fiu al țării” (pag. 157). Mai trebuie reținută declarația repetată a autorului după care Sándor Petöfi era trecut pe lista găsită în arhivele imperiale din

Viena „între cei mai periculoși dușmani ai monarhiei habsburgice”, și anume între „primii trei dușmani” (pag. 21). Deci, cartea nu e lipsită de indicații în această privință, dar această idee ar fi trebuit să fie dominantă și dezvoltată în întreaga carte.

Subaprecierea figurii lui Petöfi și neînțelegerea rolului lui central în revoluție duce, în ultimă analiză, la concluzii capitulare de felul acestora: „El n'ar fi putut îndura noaptea cea lungă și întunecoasă a domniei reacțiunii care acoperi orizontul după prăbușirea războiului pentru libertate. Nici nu ne putem închipui, ce ar fi făcut, de ce s'ar fi apucat dacă ar mai fi trăit. Poate, și aceasta e mai mult ca sigur, că n'ar fi scăpat din mâinile lui Haynau care deslănțulse teroarea” (pag. 139).

Revoluționarii adevărați, cum era Petöfi, în sensul cel mai nobil al cuvântului, nu părăsesc poporul nici în nenorocirea lui. Marile calități ale poetului revoluționar i-au îngăduit să vadă clar drumul pe care trebuie să pășească în orice situație, drumul la revoluție și pe care ar fi mers și după eșecul revoluției, după cuvintele poetului: „prin foc și și apă cu poporul”. Exemplul lui Bălcescu care a înzecit eforturile sale după eșecul revoluției, arată deosebite marea lui prinosintă lipsa de orice temei a presupunerilor defetiste ale autorului cu privire la Petöfi.

Ion Aszódy preferă să recunoască lui Kossuth — în locul lui Petöfi — rolul central în revoluție. Ba chiar în unele locuri acesta este prezentat într-un rol hotărîtor. De ex. dela pag. 79, până la pag. 82, citim expresii de felul următor: „Kossuth s'a decis și poporul i-a dat ascultare”, „Kossuth știa și în acest fapt constă marea sa”, „fără Kossuth, poporul Ungariei revoluționare nu ar fi putut rezista timp de un an celor nouă armate invadatoare”. Bineînțeles în aceste *nouă* (subliniate de autor) armate intrau și forțele naționalităților induse în eroare de habsburgici... Dar dacă Kossuth nu ar fi făcut afătea greșeli în problema națională ci ar fi acceptat poziția justă a lui Petöfi căutând o înțelegere cu celelalte popoare din Ungaria, atunci, n'ar fi trebuit să-și facă o „glorie” din rezistența și împotriva acestor forțe.

Fără îndoială, marile merite istorice ale lui Kossuth nu trebuiesc micșorate.

Cu drept au fost susținute aceste merite după cum citează Ion Aszödy și de Noua Gazetă Renană (Neue Rheinische Zeitung). Dar nu se poate trece cu ușurință nici peste marile greșeli făcute de Kossuth în timpul revoluției și pe urmă în emigrație și nici peste aprecierile ulterioare, foarte aspre, ale lui Karl Marx despre el.

O altă greșală principală a lucrării constă în tratarea insuficientă a mișcării revoluționare a maselor române din Transilvania. Pe de altă parte această mișcare ar fi trebuit să fie legată în oarecare măsură și cu revoluția burghezo-democratică din Țara Românească. Dacă e just, și sigur că e just, că mișcarea revoluționară din 1848—49 din Transilvania nu poate fi despărțită de revoluția din Ungaria, apoi se impune să descoperim și să scoatem la lumină în mod consecvent legăturile acestor mișcări revoluționare din Transilvania cu revoluția burghezo-democratică din Țara Românească. S'ar fi impus mai ales o paralelă între rolul istoric al lui Bălcescu și Petöfi.

Tot aci trebuie să relevăm și lipsa cealaltă, faptul că nu s'a scos în evidență nici poziția bine cunoscută a lui Petöfi, în ceea ce privește comunitatea luptei revoluționare a popoarelor pentru libertate.

În general autorul nu acordă atenție suficientă legăturilor româno-maghiare din 1848—1849, ocupându-se cu acestea numai formal și fugitiv. Astfel autorul dă o explicație absolut superficială asupra „neînțelegerilor” dintre românii din Transilvania și secui, neînțelegeri la a căror bază ar fi stat, după afirmația autorului, diferențele dintre organizarea grănicerească a românilor și secuilor. „Aceste neînțelegeri” — spune autorul — au izbucnit mai mult în timpul luptelor dela 1848” (pag. 114). Dealtfel și interesantele scrisori ale lui Bălcescu (pag. 148—149—150) sunt reproduse aproape fără comentariu.

Găsim și urme de obiectivism în lucrare. Acest fenomen se manifestă de exemplu cu privire la comandantul suprem maghiar, Arthúr Görgey. Autorul compară greșelile lui Kossuth cu ale lui Görgey (pag. 82), ceea ce nu este just, fiindcă acesta din urmă nu a făcut „greșeli” ci a mers în mod evident pe linia trădării conștiinței a cauzei revoluției.

Obiectivismul se mai manifestă și în recunoașterea „calităților militare ale lui Görgey” (pag. 95) și prin scuzarea unor măsuri ale lui Görgey, de pildă în cazul faimoasei proclamații dela Vác, despre care autorul spune (pag. 100), că „în situația aceasta gravă Görgey era silit (!) să lanseze proclamația”.

Alături de aceste greșeli și forma lucrării lasă de dorit. Structura ei nu e unitară și nici încheată. Astfel lucrarea face impresia când a unui studiu istoric, când a unui reportaj. Iar capitolul „Vine Jellachich” este compus pur și simplu ca un fel de foto-montaj nearanjat. Nu se poate trece cu vederea nici felul cum începe acest capitol: „Vorgewürkte Geisteskrankheit”, „o boală mintală înaintată” îi pune oficiosul guvernului diagnosticul lui Tănăsics. Această introducere chiar și în forma de citat — nu este demnă de amintirea lui Tănăsics.

Este lipsită de o oarecare seriozitate și introducerea capitolului următor, unde, fiind vorba de luptele revoluționare, autorul se exprimă în felul următor: „Cortina a căzut după primul act. În pauză — intervalul dela invazia lui Jellachich până la atacul general al reacțiunii imperiale” etc.

Dintre celelalte inexactități, cităm următorul pasaj: „În afară de nobili mai existau: 3.100.000 iobagi, 4.600.000 șerbi” (pag. 52), pe când aceștia nu constituie două categorii cu totul deosebite.

În sfârșit considerăm că lucrarea trebuie să tragă și unele concluzii. Dintre acestea ar fi trebuit să facă parte:

Sublinierea greșelilor revoluției maghiare în problema națională ca și în alte probleme;

Falsificarea rolului istoric al lui Petöfi, de către scribii burghezo-moșierimii;

Învățămintele trase de poporul maghiar și român din evenimentele din 1848—1849, etc.

Deasemenea lipsește concluzia cea mai importantă și anume: clasa muncitoare reprezintă acea forță care lipsea în revoluția din Ungaria din 1848—49 și care sub conducerea Partidului ei duce azi poporul înainte spre societatea superioară, — socialismul.

Aceste concluzii lipsesc în lucrare. Ele nu se oglindesc în structura lucră-

rii. Sperăm însă că ele vor fi îndrăgite, cu ocazia unei — eventuale — noi ediții a lucrării.

V. A. VARGA

C. N. DERJAVIN: „Voltaire” — în românește de D. Paroescu, Editura de Stat 1949. (512 pag.).

Publicarea în limba română a cunoscuței monografii a academicianului C. N. Derjavin asupra lui Voltaire este merită a stărnii interesul cel mai viu în rândurile intelectualității progresiste din țara noastră

Această lucrare a apărut în original acum câțiva ani — în editura Academiei de Științe a URSS — cu prilejul comemorării unui sfert de mileniu dela nașterea ilustrului gânditor și scriitor al Franței revoluționare. Și interesul cu care a fost primită se explică prin aceea că Voltaire a fost cunoscut și prețuit în Rusia încă din timpul vieții sale.

În adevăr, Voltaire a fost admirat de Radîșcev, Pușchin, Răleev, Herțen, Cernășevski etc. Numărul traducerilor rusești din opera lui Voltaire e imens; numai în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea au apărut 140 de traduceri rusești din opera marelui ironist.

Dar interesul pentru opera lui Voltaire a crescut mai ales după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, când noul regim sovietic a publicat — pe lângă o serie de materiale noi din biblioteca personală a lui Voltaire, care este proprietatea poporului sovietic — și numeroase traduceri atât în limba rusă cât și în limbile altor popoare sovietice.

În Noembrie 1944, Uniunea Sovietică a comemorat în mod solemn a 250-a aniversare a nașterii lui Voltaire. Atunci, în zilele încordate ale Marelui Război pentru Apărarea Patriei, oamenii sovietici — prin victorii împotriva barbarilor fasciști — au cinstit amintirea gânditorului francez care și-a înclinat toată viața luptei împotriva opresiei, a celor care „găsesc multumire în vărsarea sângelui omenesc”. Despre Voltaire au scris atunci zărele și revistele sovietice, despre el au vorbit și au scris istoricii, filosofi și critici

literari din Uniunea Sovietică, ca de un premergător îndepărtat al oamenilor sovietici de astăzi, făuritori ai unei lumi noi, Literatură ocazională din anii 1944-1945 a adus astfel un aport însemnat cercetărilor sovietice asupra lui Voltaire.

Acestei literaturi îi aparține și cartea academicianului C. N. Derjavin, pe care Editura de Stat a publicat-o în românește, în traducerea — corectă — a lui D. Paroescu.

Interesul lucrării lui C. N. Derjavin constă înainte de toate în aceea că ea e scrisă nu de un istoric sau filosof, ci de un istoric literar care folosește metoda științifică în analiza literară. În adevăr, oricât ar fi de variată și multilaterală opera lui Voltaire, oricât ar îmbrățișa ea toate domeniile cunoștințelor și culturii vremii sale, nu trebuie să uităm că înainte de toate Voltaire a fost scriitor: poet și dramaturg.

C. N. Derjavin cuprinde aspectele fundamentale ale activității lui Voltaire și ne dă o carte de o diversitate și o bogăție de conținut extraordinară, abundentă în fapte pline de interes și în încercări îndrăznești de a le da o interpretare nouă. Iată marile merite ale lucrării lui C.N.D. Derjavin.

Pentru a cerceta activitatea de literat și gânditor a lui Voltaire, C. N. Derjavin — ca și cei mai mulți cercetători — o împarte în două mari diviziuni: cea artistică și cea științifico-publicistică. Precum se știe, Voltaire a fost în același timp poet și filosof (în înțelesul larg pe care acest termen îl avea în secolul al XVIII-lea). Iată de ce C. N. Derjavin analizează separat operele lui Voltaire, încadrându-le în una sau cealaltă din aceste două mari diviziuni.

Aceasta, în ciuda faptului că Voltaire a fost de fapt un iluminist, care a ridicat aceleași probleme în întreaga sa operă: în poeme, tragedii și romane ca și în articolele, tratatele și lucrările sale istorice. Voltaire însuși își subintitulează atâtea din scrierile sale „roman filosofic”, „poem filosofic” sau „tragedie filosofică”.

Nici în ce privește pamfletele filosofice și politice — gen în care Voltaire a fost un neîntrecut maestru — cartea lui Derjavin nu ne dă analiza

asteptată; de asemenea, comedile lui Voltaire — domeniu, care, în general, a fost puțin cercetat — sunt trecute cu vederea, deși Voltaire a scris douăsprezece comedii de diferite genuri.

Sarcina principală care stă în fața unui cercetător al creației lui Voltaire, este de a găsi proporția justă între măreția lui Voltaire ca luptător neînfricat împotriva barbariei feudale și a obscurantismului, clerical și limitarea lui istorică de ideolog al păturii burgheze a Stării a treia, cu o atitudine de dispreț față de popor.

C. N. Derjavin în prezintă pe Voltaire ca o figură centrală, care crează toate curente de opinie progresiste ale secolului al XVIII-lea. „Voltaire — scrie Derjavin — a condus opinia publică a secolului său pentru că găsește formula perfectă și generală pentru o idee categorică, intransigentă și încredințată spre viitor. Voltaire nu e numai reprezentantul gândirii înaintate din secolul al XVIII-lea; el reprezintă și stadiul definitiv al acestei gândiri, cristalizat prin maximum de îndrăzneală și maximum de posibilități, îngrădit de o epocă istorică limitată”. (pag. 499 și 500). E drept că pe vremea lui Voltaire însuși — au existat în Franța gânditori materialisti care au mers mult mai departe în filosofie, care au reprezentat o direcție mai progresistă și mai pozitivă a dezvoltării ideologice. În locul deismului voltairian, aceștia promovau materialismul militant și ateismul.

În politică, ideologia cea mai consecventă și mai revoluționară a secolului al XVIII-lea francez, a reprezentat-o contemporanul lui Voltaire, J. J. Rousseau. Iar contemporanul lui Voltaire din Rusia, Radîșcev, ocupa o poziție iluministă mult mai revoluționară decât Voltaire (nu întâmplător Ecaterina a II-a a Rusiei, care cultiva prietenia lui Voltaire, l-a interzis pe Radîșcev în fortăreața Petropavlovsc și a ordonat să se ardă cărțile lui).

Cu toate aceste teze discutabile, cartea academicianului C. N. Derjavin constituie o monografie complexă, unitară și frumos scrisă asupra vieții și operii scriitorului reprezentativ al Franței acelei vremi. Iar inițiativa Editurii de Stat de a o publica în românește întregeste începuturile făcute prin publicarea celor două volume de proză din

Voltaire („Candide” în 1947 și „Povestiri” în 1949) în sensul creerii pentru oamii nuncii din țara noastră a tot mai mari posibilități de a-și însuși tot ce e viu și sănătos în cultura trecutului. Și Voltaire, celebrul și gloriosul geniu al poporului francez „a rămas o eternă și nemuritoare intruchipare a luptei împotriva fanatismului, a obscurantismului și a intoleranței din Europa feudală, absolutistă a secolului al XVIII-lea, precum și a fanatismului și a urii de oameni din zilele noastre generatoare de violență, sete de cuceriri și de dominație, de naționalism sălbatic și de crime sângeroase” (Derjavin).

STUDII ȘI CERCETĂRI DE ISTORIE VECHĂ

Apariția primului număr al revistei I, Ianuarie — Iunie Anul I. 1950

„Studii și cercetări de Istorie Veche” nu poate fi considerată numai ca începutul unui periodic nou. Ea înseamnă în același timp una din verigile importante ale procesului care în ultimul timp a deschis o fază cu totul nouă în dezvoltarea științei arheologice, în progresul pe care-l face cercetarea istoriei vechi din țara noastră.

Anul 1949 a fost marcat pentru prima oară în domeniul arheologiei de caracterul organizat și colectiv al cercetărilor, de extinderea cercetărilor în proporții nemaivazute în istoria țării noastre. În urma sprijinului nelimitat al Partidului Muncitoresc Român și al Guvernului R.P.R., acest an a dus la rezultate bogate, la rezultate care asigură condițiile lămuririi științifice a unei serii de probleme istorice și deschid căi noi și perspective largi activității arheologice în viitor.

Aceste rezultate obținute în anul 1949 au fost prezentate prin Conferința pe țară a arheologilor din R. P. R., ținută în luna Octombrie 1949 și prin Expoziția Arheologică, amândouă organizate deasemenea pentru prima oară în țara noastră.

Revista „Studii și cercetări de Istorie Veche”, reprezintă o urmare directă a tuturor acestor realizări obținute numai într-un singur an pe tărâmul istoriei vechi a R.P.R.

Dar apariția revistei are și o însemnătate deosebită prin faptul, ca pentru

prima oară în țara noastră apare o revistă științifică de acest gen cuprinzând și valorificând rezultatele și studiile cercetărilor noastre.

Pentru acest scop primul număr al revistei este consacrat în bună parte primei conferințe pe țară a arheologilor din R.P.R., desfășurării rapoartelor ținute la această conferință și concluziilor trase, în legătură cu rezultatele și experiențele săpăturilor din 1949.

*

După reproducerea telegramelor Comitetului Central al P.M.R. adresate către tovarășul Stalin și cuvântării roșite de primul ministru Dr. Petru Groza, publicațiile revistei încep cu o dare de seamă sumară asupra conferinței pe țară a arheologilor din 14-16 Octombrie 1949.

Urmează apoi reproducerea cuvântului de deschidere dela conferință al acad. prof. P. Constantinescu-Iași, care scoate în evidență caracteristicile campaniei de săpături din anul 1949 care a cuprins întregul teritoriu al R.P.R., mobilizând pe toți specialiștii și o serie de studenți (10) având sprijinul larg al regimului de democrație populară. Din trăsăturile esențiale ale campaniei, acad. prof. P. Constantinescu-Iași a mai relevat: 1). axarea cercetărilor pe probleme; 2) acordarea unei atenții accentuate locuitorilor și așezărilor omenești de pe teritoriul R.P.R. și 3). introducerea muncii colective sub conducerea unui responsabil pentru fiecare șantier.

Din rapoartele prezentate reies porțiunile vaste ale campaniei de săpături. Acestea au fost organizate în 26 de șantiere principale extinse apoi și la alte 23 localități, în curs de 4 luni atacându-se cele mai variate și importante probleme ale arheologiei, cum sunt de ex. așezările din societatea primitivă din Moldova, pătrunderea și așezarea slavilor atât la Dunărea de Jos cât și în Transilvania, tratul Dacilor în Munții Orăștiei, originea și dezvoltarea așezărilor omenești de pe litoralul Mării Negre, studiul graniței de Est a Daciei și al triburilor libere dela hotarele de Răsărit ale Daciei, etc.

În ceea ce privește rezultatele mai importante, este arătat dela început că campania din 1949 a reușit să scoată la iveală dovezi materiale a existenței

unei populații care a trăit mii de ani de așezare permanentă pe tot întinsul țării noastre; b). s'au găsit dovezi numeroase despre ocupațiile omului din orânduirea comunei primitive în diferitele ei faze indicând dezvoltarea schimbului de produse, existența așezărilor mai mari, progresul artei, iar mai târziu organizarea militară a triburilor și construcția cetăților mai puternice. De asemenea rezultatele săpăturilor au dovedit mai documentat dezvoltarea orânduirii sclavagiste, etc.

*

Rapoartele colectivelor arheologice cuprind o mare parte a revistei reușind să lămurească într-o măsură mai mare unele într-o măsură mai mică problemele istorice care și le-au propus. Temele rapoartelor sunt următoarele: 1) studierea societății omenești dela începuturile barbariei, din Nordul Moldovei (Săpături din Iași, Botoșani, Drobeta).

2) Așezările omenești din societatea primitivă din Moldova (săpăturile dela Hăbășești-Roman).

3). Evoluția așezărilor omenești din societatea primitivă și sclavagistă dela Poenești-Vaslui. Evoluția așezărilor omenești în Moldova de Jos (Săpăturile dela Poiana-Tecuci).

4) Așezările din epoca barbariei (Lucrările dela Sărata-Monteoru),

5) Cercetarea așezărilor omenești din societatea primitivă, precum și formele sclavagiste în regiunea Siret-Prut-Dunăre (Săpăturile din jud. Covurlui și Tulova).

6). Pătrunderea slavilor la Dunărea de Jos (Lucrările dela Dinogetia, Jud. Tulcea).

7). Originea și dezvoltarea așezărilor omenești de pe litoralul Mării Negre (Săpăturile dela Istria și Kallatis-Mangalia).

8). Așezările din societatea primitivă și sclavagistă în regiunea Dunărea de Jos (Campania dela Zimnicea).

9). Așezările și cimitirele din societatea primitivă în Oltenia (Șantierele Verbișioara-Dolj și Balta-Verde).

10). Granița de Est a Daciei și triburile libere dela hotarele de Răsărit ale Daciei (Șantiere din jud. Trei-Scaune)

11). Pătrunderea și așezarea slavilor în Transilvania (Lucrările din jud. Târnava Mare).

12). Trăitul populației daco-romane și barbare la granița de Vest a Daciei (Săntierul Porolissum).

13). Studiul traiului Dacilor în Munții Orăștiei. (Piatra Roșie).

14). Felul de viață al populației daco-romane și „barbare” la frontiera de Vest a Daciei (Săpăturile dela Vârșanți). etc.

În lumina acestor rapoarte se vede mai bine valoarea considerabilă a săpăturilor din 1949.

Expoziția Arheologică a demonstrat ulterior în mod expresiv importanța descoperirii celor 12 locuințe dela Hăbășești (vechi de 4000 de ani). Deosebit raportul respectiv mai subliniază și faptul că aceste locuințe „constitue un ansamblu până acum unic în cercetările arheologice de pe teritoriul țării noastre, putându-se compara numai cu descoperirile similare, desigur mai ample, din URSS”. Sau, un alt raport (ref. la Dinogetia) evidentiază faptul că s-a dovedit acum continuitatea așezărilor omenești începând dela brânduirea comunei primitive (de pe treapta inferioară a barbariei) până la brânduirea sclavagistă. Raportul despre săpăturile din munții Orăștiei trage concluzia că „săpăturile dela Piatra-Roșie au desvelit de data aceasta, aspecte necunoscute până acum ale civilizației societății de clasă în statul sclavagist dac” etc.

Rapoartele dau dovadă de dezvoltarea nu numai a muncii arheologice, dar și a prezentării mai științifice a rezultatelor arheologice. În același timp însă ele sunt caracterizate și de anumite lipsuri și slăbiciuni (folosirea încă insuficientă a experienței științei sovietice, tendințe de tehnicitate pură, etc.), care mai trebuie combătute și înlăturate.

Bilanțul rapoartelor și al conferinței au fost trase de Acad. Mihail Roller apărute în revistă sub titlul „Unele învătămintele ale campaniei de săpături arheologice din 1949 în R.P.R.”.

Aceste concluzii arată — analizând părțile pozitive și negative ale săpăturilor și ale conferinței arheologice — că săpăturile nu n-ai au un scop în sine ci, sunt menite să lămurească dezvoltarea societății omenești din vremurile cele mai îndepărtate până astăzi în țara

noastră, dovedind continuitatea milenară a istoriei poporului nostru. „Arheologia — constată acad. Mihail Roller — este o parte a științelor istorice”, iar planul pentru cercetările arheologice, cu drept cuvânt, „se încadrează în planul de Stat, ca element al revoluției culturale ce se desfășoară la noi”.

*

Alături de materialul campaniei arheologice și a conferinței din 14-16 Octombrie, revista mai cuprinde o serie de studii și articole legate de problemele istoriei vechi.

Revista publică lucrarea interesantă „Problemele studierii formelor de Stat ale Societății sclavagiste (editorial tradus din „Vestnik Drevnei Istorii” Nr. 2, 1949). Lucrarea analizează o serie de falsificări ale istoricilor burghezi în legătură cu istoria veche. O astfel de falsificare este „admirarea estetizantă a trecutului îndepărtat”. Lucrarea constată: „Noi suntem pentru studiul combinate, actual și autentic istoric al lumii vechi. Dar știința sovietică luptă, conștient, în contra modernizării grosolane, în contra falsificării fără scrupule a istoriei antice, care se reduce la analogiile cele mai superficiale, vulgare și anti-științifice, cu care speculează știința burgheză actuală, executând comanda socială a patronilor lor, demonstrând cu servilism de lachel „eternitatea” regimului capitalist”.

Totodată lucrarea insistă asupra necesității aprofundării studiilor asupra formelor statului sclavagist, a democrației militare și a dictaturii militare (cum era calificat după Engels Imperiul roman). În această ordine autorul demonstrează unele exemple stabilind că: „Statul Arvernilor, cel dac al lui Burebista sau Decebal sunt denumite în istoriografia burgheză „Imperiul”, dar există o deosebire principală între marile state antice, apărute pe terenul sclaviei dezvoltate și aceste formațiuni politice, care au apărut în zorile evoluției statale a diferitelor popoare”. Un alt exemplu expresiv este democrația ateniană „intenționat încurcată și falsificată de știința burgheză”, care „sau idealizează democrația ateniană ignorând total esența socială și limitarea ei socială”, sau neagă importanța ei progre-

sistă, opunându-i regimul militarizat al Spartei aristocratice.

În articolul „Aprecierile criticii sovietice asupra literaturii vechi grecești”, acad. prof. C. Balmuş, arată că savanții burghezi n-au studiat și interpretat istoria Greciei antice și libertatea ei decât prin prisma societății capitaliste încercând să modernizeze studiul acestei literaturi. Faptul cel mai important este însă că „literatura greacă antică s'a dezvoltat în dezvoltarea antică în care domnea orânduirea sclavagistă”. Literatura din perioada helenistică și romană poate fi înțeleasă numai în legătura ei cu orânduirea sclavagistă.

Articolul mai subliniază importanța periodizării literaturii grecești. În această privință este menționat și cazul lui Aristofane prezentat de mulți ca un aderent al oligarhiei și reacțiunii, pe când critica sovietică arată că figurile sale negative sunt mizerabile tipuri de aristocrați parazitari, iar figurile simpatice sunt reprezentanții muncitorimii atice dela sate.

Revista publică un articol deosebit de interesant de N. Alpatov sub titlul „O etapă nouă în studiul problemei perioadei de tranziție dela antichitate la evul-mediu”. Zdrobind „teoria” istoriografiei burgheze după care Europa medievală era continuarea directă a imperiului roman și sclavii ar fi fost incapabili de a răsturna stăpânirea proprietarilor de sclavi, articolul trece în revistă contribuția uriașă a științei istorice sovietice în desvăluirea războiului de clasă sângeros, care începând dela mișcarea baganzilor din Spania și trecând prin Dacia până la Asia Mică a zdrobind imperiul roman sclavagist determinând prin aceasta pierrea lui. Această contribuție a justificat pe deplin teza minunată a lui I. V. Stalin după care „Revoluția sclavilor a lichidat clasa stăpânitorilor de sclavi și a desființat forma sclavagistă de exploatare a celor ce muncesc”.

Tot aci se subliniază că „în criza generală a sistemului sclavagist” războaiele sclavilor nu numai că se extind, dar găsesc și aliați prețioși în mișcarea colonilor și soldaților răsculați unindu-se și cu cucerirea „barbarilor” care mai înainte aproape timp de cinci secole, au luptat în contra Romei fără rezultate deosebite.

I. V. Stalin subliniază totodată caracterul mărginit al revoluțiilor sclavilor, ei nefiind capabili să devină și clasa dominantă și să creeze o orânduire nouă în locul vechii orânduiri.

Datorită acestei situații, de rezultatele revoluției sclavilor s'au folosit noii exploatare, care s'au transformat într-o clasă dominantă organizându-și statul pe ruinele imperiului sclavagist.

Articolul intitulat „Monetele scitilor din Dobrogea” de V. Canarache se ocupă cu datele și rezultatele unui corpus al monetelor scitice din perioada sclavagistă dovedind îndelungata așezare a triburilor scitice pe teritoriul între Dunăre și Marea Neagră și existența unui stat scitic în Dobrogea cu regi care au bătut monete. Lucrarea aceasta e susținută de un material bogat analizând peste 40 de monete prezentate în revistă și prin fotocopii, etc.

Rubrica „Dări de seamă — Discuții” cuprinde între altele recenzia lui M. Marinescu care arată aspectele noi oferite de „Istoria Literaturii Grecești” (Vol. I) editată de Academia de Științe din URSS. Deasemenea e interesantă recenzia făcută de T. Golin, cărții lui A. A. Jessen „Colonizarea greacă pe țărmul nordic al Mării Negre” editată de Ermitajul de Stat din Leningrad, care situează pe o poziție nouă problema colonizării grecești pe țărmul nordic al Mării Negre.

În această rubrică mai găsim afară de recenzia scrisă de D. Berciu despre cartea lui V. D. Blavatski „Arta pe litoralul de Nord al Mării Negre în epoca antică” (Moscova 1947), o recenzie a lucrării interesante a lui M. O. Kosven cu titlul „Matriarhatul” editată de Institutul de Etnografie al Academiei de Științe URSS. În aceasta se subliniază că în timp ce istoriografia burgheză reacționară și rasistă acordă primatul patriarhatului și limitează matriarhatul la popoarele „neindoeuropene”, „neariene”, Engels a fost primul care, depășind pe Morgan „a înțeles ce importanță colosală din punct de vedere teoretic prezintă pentru toată istoria societății primitive problema ginetei materne”. Aprecind pe deplin această importanță deosebită, studiul problemei matriarhatului a luat o dezvoltare foarte mare în URSS. O dovadă

strălucită a acestei dezvoltări este cartea lui Kosven.

Considerând în ansamblu, revista nouă „Studii și Cercetări de Istorie Veche”, putem constata că învingând slăbiciuni care se manifestă și care își găsesc expresia de pildă în conținutul uneori obiectivist și nu totdeauna științific al rapoartelor, ea va putea reprezenta o contribuție valoroasă la dezvoltarea științei noi istorice a R.P.R., a științei noi bazate pe învățăturile marxist-leniniste.

Revista „Studii și Cercetări de Istorie Veche” se încadrează în activitatea de studiere științifică a istoriei R.P.R. și reprezintă o contribuție valoroasă în lupta de făurire a culturii socialiste în R.P.R.

V. V.

L. V. CEREPNIN: Arhivele rusești feudale din secolele XIV-XV:

Partea I, Moscova, 1948, p. 470. (Academia de Științe U.R.S.S., Institutul de Istorie).

Studioul lui L. V. Cerepnin urmărește de a supune unei noi analize critice materialul documentar care se află în arhivele rusești din secolele XIV—XV. Autorul face o încercare de a da o nouă privire critică asupra documentelor Rusiei nord-estice.

Materialul documentar din această vreme, se referă la istoria diferitelor cnezațe feudale ale Rusiei și la formarea statului național rus în jurul Moscovei. Se referă la perioada în care desmembrarea feudală se apropie de sfârșit și cnezatul Moscovei devine centru de unificare a ținuturilor rusești.

Această perioadă, având problema capitală formarea statului național rus a fost obiectul unor numeroase studii. Studiile acestea n-au dus la rezultatele dorite, deoarece istoricii burghezi se aflau pe poziții greșite, urmărind numai fenomenul juridic al feudalității. Pe de altă parte, istoricii burghezi, atribuiau procesul de formare a statului moscovit evoluției puterii marilor cnezi, desprinzându-l de dezvoltarea economică și manifestările luptei de clasă. (p. 4). Istoriografia sovietică studiază raporturile feudale în lumina învățăturii marxist-leniniste. Acad. B. D.

Grecov, înarmat cu concepția marxist-leninistă, a făcut o prima încercare de a prezenta structura social-economică și instituțiile Rusiei nord-estice în această nouă lumină.

Însă studiile întreprinse în aceeași direcție vor putea da rezultatele dorite, numai atunci când materialul documentar referitor la această epocă, va fi complet valorificat pe baza principiilor marxist-leniniste. Istoricii burghezi — arată autorul — nu voiau să înțeleagă, că fiecare izvor reprezintă un fenomen istoric, apărut în anumite condiții de timp și de loc în cadrul luptei de clasă, purtând pecetea acestor condiții, fiind pătruns de spiritul de clasă (p. 5). Studiul izvoarelor istorice, făcut în spiritul istoriografiei sovietice, în opoziție cu punctul de vedere burghez, caută să scoată la iveală sensul politic și cel de clasă al documentelor, să deslușească originea lor, în condițiile de luptă între clasele societății feudale.

Călăuzit de asemenea principiul, autorul stăruie asupra necesității ca fiecare document să fie cercetat și din punct de vedere al provenienței. Să se caute în mod cât se poate de precis din ce arhivă face parte, cum a ajuns acolo, care este însăși istoria arhivei din care face parte. Istoria arhivei respective să fie cercetată în strânsă legătură cu contradicțiile de clasă în interiorul cnezatului, precum și în legătură cu luptele feudale ce au avut loc între cnezatul în cauză și vecini.

Autorul se ocupă în special de documentele referitoare la formarea statului național rus. Sunt cercetate următoarele arhive: arhiva marilor cnezi moscoviți dela Ivan Calita până la Ivan III, arhiva din Novgorod și arhiva orașului Pscov.

Cercetătorul de față și a pus de scop să reconstituie felul în care a fost alcătuită arhiva marilor cnezi dela Moscova (p. 6). Pe baza unei minuțioase analize s'a putut constata că arhiva aceasta a luat ființă datorită contopirii diferitelor arhive locale, după ce ținuturile rusești se unificau în jurul Moscovei, în cursul procesului de lichidare a desmembrării feudale. Documentele care constituie materialul de bază a acestei arhive sunt următoarele: testamentele marilor cnezi și tratatele încheiate între principii diferitelor principate rusești.

L. V. Cerepnin cercetează aceste acte în două planuri diferite: pe de o parte pentru reconstituirea însăși a evenimentelor, a faptelor la care se referă, pe de altă parte ca să constate felul în care ele au fost folosite de către cnezii moscoviți în epocile ulterioare, în lupta lor politică în vederea unificării statului rus. (pp. 6-7 și 11)

În monografia de față, istoricul începe cu critica externă a actelor, ca apoi să încerce lămurirea a unui șir de probleme în legătură cu formarea statului național rus. Cercetarea acestor documente, în spiritul metodei propuse de către autor, aduce puncte de vedere noi în ceea ce privește lupta politică a marilor cnezii cu vecinii lor ca Hoarda de Aur și Lituania, în ceea ce privește raporturile cu cnezatele rivale ca Tver și Reazan, sau în ceea ce privește raporturile cu orașele libere, Pscov și Novgorod.

În ceea ce privește actele juridice ale acestor din urmă orașe, ele nu sunt cercetate numai din punct de vedere al normelor juridice pe care le conțin, ci și din punct de vedere al originii lor, a contradicțiilor de clasă și a luptei politice care au determinat apariția lor.

Pe baza celor mai vechi documente ce ni s'au păstrat din această epocă — testamentele lui Ivan Calita — vom ilustra cum este aplicată metoda propusă de către autor.

Se cunosc două testamente ale lui Ivan Calita, aproape identice ca text. Deosebirea principală constă în faptul că varianta a doua cuprinde și o înșirare de sate care au fost achiziționate de către Ivan Calita în diferite ținuturi, care nu făceau parte din hotarele Statului moscovit. A douaosebire se referă la forma exterioară a actului — care pe lângă pecetea marelui cneaz are atârnată de document și o pecete răstărească.

Istoricii care au cercetat acest izvor, n'au știut cărui fapt să atribuie existența a două testamente; deasemenea s'a trecut cu vederea că a doua variantă, avea și pecetea răstărească. Testamentele nu sunt datate, ceea ce a dat loc la cele mai variate presupuneri în știința istorică rusă, în dorința de a fixa data când ele au fost scrise.

L. V. Cerepnin pornind de la ideea că testamentele lui Ivan Calita nu sunt

numai documente, care regulau numai raporturile interne ale statului moscovit după cum se crede de obicei, ci reflectă în mare măsură raporturile lui Ivan Calita față de Hoarda de Aur, a ajuns la următoarele concluzii: testamentele au fost scrise simultan în 1339, când Ivan Calita a făcut o călătorie la Hoarda de Aur. Dece în aceiași vreme au fost scrise două testamente? Pentruca Ivan Calita nu era sigur că hanul tătarăsc îi va da confirmare pentru satele achiziționate în ținuturile care nu făceau parte din statul moscovit. Deaceia el a pregătit două variante. Dacă hanul s'ar fi împotrivit ca să dea confirmare pentru cel de al doilea proiect cu satele achiziționate în afara hotarelor Moscovei, atunci Ivan Calita i-ar fi prezentat spre confirmare primul proiect. Probabil că el n'a întâmpinat vre-o opunere, deaceia a fost întărit cel de al doilea proiect, prin atârnera pecetei răstărești. Astfel supunerea unei noi analize critice a documentelor, duce la noi constatări, care la rândul lor permit o nouă interpretare a faptelor de mult cunoscute. Interpretarea propusă de către L. V. Cerepnin adâncește problema raporturilor între cnezii ruși și Hoarda de Aur (p.12-27).

Astfel un document ca testamentul lui Ivan Calita — poate fi privit din două puncte de vedere: pe de o parte politica lui față de Hoarda de Aur, pe de altă parte politica lui internă — stabilirea unei ordini feudale, unei ierarhii între cnezii ruși pe baza recunoașterii unității teritoriale a cnezatului moscovit. (p. 458).

Autorul la sfârșitul studiului face critica metodei pe care istoricii burghezi au folosit-o în studiile lor, în ceea ce privește cercetarea izvoarelor. Se ridică împotriva metodei pur formale, care face pe istorici să-și concentreze atenția numai asupra formulelor încremenite ale documentelor, fără a fi încercat să stabilească originea lor în legătură cu istoria relațiilor de producție.

Studiul lui L. Cerepnin poate servi ca un prețios îndreptar metodologic și ca un model pentru cercetătorii istoriei noastre, în special în ceea ce privește alcătuirea corpusurilor de documente privind dezvoltarea feudalismului în țara noastră.

V. Costăchel

„UNIVERSUL“, INTREPRINDERE INDUSTRIALĂ A STATULUI

www.dacoromanica.ro

LEI 100:—